

Mäntsälän lukion opetussuunnitelma

2021

Vahvistettu kasvatus- ja sivistyslautakunnan kokouksessa 11.5.2021
Päivitykset vahvistettu seuraavissa sivistyslautakunnan kokouksissa:
9.11.2021, 23.5.2023, 22.8.2023, 18.6.2024 ja 10.6.2025

Mäntsälän lukio, Lukiontie 2, 04600 Mäntsälä

Sisällysluettelo

Esipuhe.....	1
1 Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö.....	3
1.1 Opetussuunnitelman laatiminen.....	3
1.2 Opetussuunnitelman sisältö.....	4
2 Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta.....	5
2.1 Lukiokoulutuksen tehtävä	5
2.2 Arvoperusta	6
Mäntsälän lukion toiminta-ajatus ja arvoperusta	7
3 Opetuksen toteuttaminen	8
3.1 Opintojen rakenne	8
Mäntsälän lukion kieliohjelma.....	9
Tuntijako	9
3.2 Oppimiskäsitys	10
Mäntsälän lukion oppimiskäsitys	10
3.3 Opiskelu ympäristöt ja -menetelmät	10
Mäntsälän lukion opiskelu ympäristöt ja -menetelmät	12
3.4 Toimintakulttuuri.....	12
Mäntsälän lukion toimintakulttuuri	14
3.5 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö	15
Kodin ja koulun yhteistyö Mäntsälän lukiossa	15
3.6 Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys	16
Korkeakouluyhteistyö Mäntsälän lukiossa	17
Työelämävalmiudet Mäntsälän lukiossa	18
Kansainvälisyys Mäntsälän lukiossa	19
4 Opiskelijan ohjaus ja tukeminen	19
4.1 Ohjaus	19
Ohjauksen järjestäminen Mäntsälän lukiossa	22
Mäntsälän lukion ohjaussuunnitelma	29
4.2 Oppimisen tuki ja erityisopetus	31
4.2.1 Oppimisen tuki.....	31
4.2.2 Erityisopetus	33
4.2.3 Opiskelun poikkeava järjestäminen ja avustajapalvelut	35

4.2.4 Paikallisesti päätettävät asiat	35
4.2.5 Oppimisen tuki Mäntsälän lukiossa.....	36
4.3 Opiskeluhoolto.....	38
4.3.1 Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma ja paikallisesti päätettävät asiat	39
4.4 Kurinpitotoimet	43
4.4.1 Kurinpitotoimien käyttämistä ja menettelyjä koskevan suunnitelman sisältö	44
4.5 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä	46
5 Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi	49
5.1 Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa	49
5.2 Opintojakson arviointi	50
5.2.1 Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät.....	51
5.2.2 Itsenäisesti suoritettavat opinnot.....	51
5.2.3 Suullisen kielitaidon arviointi	52
5.2.4 Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa	52
5.2.5 Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen	52
5.2.6 Laaja-alaisen osaamisen arviointi	54
5.3 Oppiaineen oppimäärän arviointi	54
5.4 Lukion oppimäärän suoritus.....	56
5.5 Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus	57
5.6 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot	57
5.7 Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat	60
Mäntsälän lukion arviointikäytännöt	60
6 Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt	61
6.1 Opetuksen yleiset tavoitteet	61
6.2 Laaja-alainen osaaminen	63
7. Oppiaineet	67
7.1 Äidinkieli ja kirjallisuus	67
7.1.1 Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä	69
7.1.2 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä	79
7.2 Toinen kotimainen kieli	88
7.2.1 Ruotsi	88
7.2.1.1 Ruotsi, B1-oppimäärä	93

7.3 Vieraat kielet.....	102
7.3.1 Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä.....	107
7.3.2 Vieraat kielet, B2-oppimäärä: espanja, ranska, saksa ja venäjä.....	119
7.3.3 Vieraat kielet, B3-oppimäärä: espanja, ranska, saksa ja venäjä.....	122
7.4 Matematiikka.....	129
7.4.1 Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus.....	132
7.4.2 Matematiikan pitkä oppimäärä.....	133
7.4.3 Matematiikan lyhyt oppimäärä.....	145
7.5 Biologia.....	153
7.6 Maantiede.....	165
7.7 Fysiikka.....	176
7.8 Kemia.....	189
7.9 Filosofia.....	201
7.10 Psykologia.....	208
7.11 Historia.....	219
7.12 Yhteiskuntaoppi.....	234
7.13 Uskonto.....	243
7.13.1 Evankelisluterilainen uskonto.....	245
7.14 Elämäkatsomustieto.....	251
7.15 Terveystieto.....	260
7.16 Liikunta.....	267
7.17 Musiikki.....	277
7.18 Kuvataide.....	288
7.19 Opinto-ohjaus.....	299
7.20 Temaattiset opinnot.....	304
7.21 Suuntautumisvaihtoehdon opinnot.....	312
7.22 Lukiodiplomit.....	321
8 LIITTEET	332
8.1 Liite 1 Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta.....	333
8.2 Liite 2 Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko.....	343
8.3 Liite 3 Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.....	353

Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi	354
8.4 Liite 4 Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi	360
Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi	361
8.5 Liite 5 Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi	367
Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi	368
8.6 Liite 6 Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja näihin liittyvistä menettelyistä	374

Esipuhe

Lukiokoulutuksen laaja uudistushanke käynnistettiin vuonna 2017. Se sisältää lukiolain uusimisen ja lukion toiminnallisen uudistamisen, kuten myös lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen ja ylioppilastutkinnon säädösten muuttamisen. Nämä lukion opetussuunnitelman perusteet perustuvat lukiolakiin (714/2018) ja valtioneuvoston asetukseen lukiokoulutuksesta (810/2018).

Näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaiset opetussuunnitelmat otetaan paikallisesti käyttöön 1.8.2021. Uusi lukiolaki astui voimaan 1.8.2019, mutta kaikki paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkemmin kuvattavat eli opetukseen, oppimisen tukeen, ohjaukseen sekä yhteistyöhön liittyvät asiat velvoittavat koulutuksen järjestäjiä elokuusta 2021 alkaen.

Lukiouudistuksen tavoitteena on nostaa kansakunnan koulutustasoa, jotta Suomi menestyisi mahdollisimman hyvin tulevana vuosikymmeninä. Korkeakoulutettujen osuus 25–34-vuotiaiden ikäluokasta halutaan nostaa vuoteen 2030 mennessä 50 prosenttiin lain laatimishetken 41 prosentista. Tulevaisuudessa tarvitaan vahvaa asiantuntijaosaamista ja nykyistä enemmän korkeakoulutettua työvoimaa varsinkin kasvualoilla. Siksi uudistuksella halutaan lisätä lukiokoulutuksen vetovoimaa yleissivistävänä, korkeakouluihin jatko-opintokelpoisuuden antavana koulutusmuotona, vahvistaa koulutuksen laatua ja oppimistuloksia sekä sujuvoittaa siirtymistä toisen asteen opinnoista korkea-asteelle. Yksilöllisemmät ja joustavammat opintopolut, niiden vaatima ohjaus ja tuki, oppiainerajat ylittävät opinnot sekä korkeakouluyhteistyö ovat keskeisiä keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi.

Lukiokoulutus on edelleen kolmivuotinen koulutus, jota järjestetään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuina oppimäärinä. Oppimäärien ja niihin kuuluvien opintojen mitoituksen perusteena käytetään kurssien sijaan opintopisteitä: yksi entinen kurssi (esimerkiksi 38 x 45 minuutin tai 22,8 x 75 minuutin oppituntia) on laajuudeltaan kaksi opintopistettä, eli yhden opintopisteen laajuus on 19 x 45 minuutin oppituntia tai 11,4 x 75 minuutin oppituntia. Lukion oppimäärän laajuus on nuorille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa vähintään 150 opintopistettä ja aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa vähintään 88 opintopistettä. Nuorten lukiokoulutuksessa lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja.

Lukiokoulutuksessa paitsi edistetään oppiaineiden tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen hallintaa myös kehitetään laaja-alaista osaamista. Lukiokoulutuksen eheyttämiseksi lukion opetussuunnitelman perusteisiin on muotoiltu laaja-alaisen osaamisen osa-alueet, jotka muodostavat kaikkien oppiaineiden yhteiset tavoitteet: 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen. Laaja-alainen osaaminen auttaa suuntaamaan oppiaineissa opittuja tietoja ja taitoja käytännön elämään. Laaja-alainen osaaminen viittaa oppimisen ja osaamisen perustana oleviin kognitiivisiin taitoihin, metataitoihin sekä ominaisuuksiin, joita tarvitaan opiskelussa, työssä, harrastuksissa ja arjessa. Se luo myös edellytykset tiedoille ja taidoille, joiden avulla voidaan hallita muutosta digitalisoituvassa ja monimutkaistuvassa maailmassa.

Eheyttämistä edistää myös opintojen uudenlainen rakenne. Pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot on jäsennelty lukion opetussuunnitelman perusteisiin 1–3 opintopisteen moduuleiksi, joista paikallisesti rakennetaan joko oppiaineiden omia tai yhteisiä opintojaksoja. Nämä entisten kurssien sijaan laadittavat opintojaksot voivat olla laajuudeltaan ja muodoltaan erilaisia. Opinnot arvioidaan opintojaksoittain. Mikäli opintojakso koostuu useasta oppiaineesta, arvosanat annetaan oppiaineittain.

Tavoitteena on edistää opiskelijoiden hyvinvointia ja tukea heitä opinnoissaan yhä paremmin. Lukioiden toimintakulttuurissa painotetaan vahvemmin opiskelijoiden osallisuutta, yhteistyötä, yhteisöllisyyttä ja monimuotoisuutta yksilölliset tarpeet samalla huomioon ottaen. Lisäksi lukio-opintojen opiskelijalähtöisyys ja opintojen henkilökohtaistaminen vahvistuvat, jolloin opiskelumotivaatio ja opintojen mielekkyys kasvavat.

Opiskelijalla on oikeus saada säännöllisesti tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintoihin ja jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta. Oppilaitoksesta pois siirtyvällä opiskelijalla on oikeus myös jatko-ohjaukseen. Sitä annetaan opiskelijoille, joiden opiskeluoikeus on päättymässä tai jotka ovat eroamassa oppilaitoksesta, sekä henkilöille, jotka lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamisen jälkeen eivät ole saaneet jatko-opiskelupaikkaa. Opiskelijalla on oikeus jatko-ohjaukseen oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Opiskelijalla, jolla on oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea.

Lukiokoulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoitteita vahvistetaan erityisesti lukioiden ja korkeakoulujen välisen yhteistyön osalta. Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa siten, että jokainen lukiolainen saa halutessaan mahdollisuuden saada kokemusta korkeakouluopiskelusta. Opetus on lisäksi järjestettävä niin, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan.

Laadukas koulutus, monipuoliset yhteydet ympäröivään maailmaan, yhteisöllinen ja osallistava toimintakulttuuri sekä hyvinvointia ja itsetuntemusta tukevat elämänhallinnan taidot vahvistavat lukiolaisen sydämen sivistystä. Tavoitteena on lukiolain mukaisesti tukea lukiolaisen kasvua hyväksi, tasapainoiseksi ja sivistyneeksi ihmiseksi sekä aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi. Yksilön ja yhteiskunnan kannalta tärkeänä yhteisenä tavoitteena on klassisten sivistysihanteiden toteuttaminen eli pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen.

1 Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö

1.1 Opetussuunnitelman laatiminen

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- lukiolaki (714/2018)
- valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta (810/2018)
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma

Lisäksi voidaan paikallisesti päätettävällä tavalla laatia suunnitelma opetussuunnitelman toimeenpanosta kutakin lukuvuotta varten.

Kaikki nuorten lukiokoulutuksen järjestäjät laativat paikallisen opetussuunnitelman näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan, jollei opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämästä järjestämisluvasta muuta johdu. Jos lukiokoulutuksen järjestämislupaan liittyy erityinen koulutustehtävä, siihen liittyvät määräykset otetaan huomioon opetussuunnitelmaa laadittaessa. Lukiokoulutus on kokonaisuus, jossa eri toimintojen tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi lukion opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita, keskeisiä sisältöjä ja opiskelijan oppimisen arviointia koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Tekstin muodosta ilmenee, onko kyseessä velvoittava määräys vai sitä tarkentava tai selittävä teksti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään lukion opetus- ja kasvatustyöstä. Koulutuksen järjestäjä voi laatia lukuvuosittain opetussuunnitelmaan perustuvan suunnitelman opetuksen käytännön järjestämisestä. Opiskelija laatii oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon muiden oppilaitosten opetustarjonta sekä lukion toimintaympäristö, paikalliset osaamisvahvuudet ja erityisresurssit. Lukiopaikkakunnan tai -alueen luonto ja ympäristö, historia, kieliolosuhteet sekä elinkeino- ja kulttuurielämä tuovat opetussuunnitelmaan paikallisuutta. Käytännön yhteistyö eri alojen asiantuntijoiden kanssa lisää opiskelun elämänläheisyyttä ja syvällisyyttä. Opetussuunnitelmaa laadittaessa myös ajankohtaistetaan lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyjä asioita.

Koulutuksen järjestäjä hyväksyy paikallisen opetussuunnitelman ennen sen käyttöönottoa erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä ja tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Lukiolain (714/2018) 13 §:n mukaan opiskelijan mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa on turvattava järjestämällä opintojen eteneminen joustavasti ja tarjoamalla tarvittava oppimisen ja opiskelun tuki. Paikallinen

opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin opintoihin ja valintoihin omassa oppilaitoksessaan sekä halutessaan myös muissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa.

Koulutuksen järjestäjä päättää, miten paikallinen opetussuunnitelma laaditaan lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan yhteistyössä lukion henkilöstön, opiskelijoiden, opiskelijoiden huoltajien sekä säännösten edellyttämiltä osin lisäksi kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyötä opetussuunnitelman laatimisessa voidaan tehdä myös muiden koulutuksen järjestäjien ja eri sidosryhmien kanssa. Kaikilla opiskelijoiden huoltajilla tulee olla mahdollisuus tutustua opetussuunnitelmaan. Ennen opetussuunnitelman hyväksymistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla lukion opiskelijakuntaa ja henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyöllä eri tahojen kanssa pyritään varmistamaan lukiokoulutuksen korkeatasoisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä koko yhteisön sitoutuminen yhdessä määriteltyihin tavoitteisiin ja toimintatapoihin.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa pyritään ratkaisuihin, jotka kehittävät lukion toimintakulttuuria, tukevat opiskelijoiden hyvinvointia, jaksamista ja osallisuutta sekä monipuolistavat vuorovaikutusta lukion sisällä ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

1.2 Opetussuunnitelman sisältö

Paikallinen opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- lukion toiminta-ajatus ja arvopainotukset
- oppimiskäsitys, opiskeluympäristöt ja -menetelmät
- lukion toimintakulttuurin pääpiirteet
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä lukion tuntijako
- lukion kieliohjelma
- itsenäisen opiskelun periaatteet
- laaja-alaisen osaamisen osa-alueet
- oppiaineen tehtävä, oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet ja arviointi
- opintojaksojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutuminen ja arviointi opintojaksoittain
- kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttaminen
- ohjaussuunnitelma
- oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus
- kieli- ja kulttuuriryhmien opetus
- yhteistyö muiden lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa
- yhteistyö yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä muiden tahojen kanssa
- kansainvälinen yhteistyö
- työelämäyhteistyö
- opiskeluhuolto
- opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi

- toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi.

Mikäli lukio järjestää vieraskielistä opetusta tai mahdollisuuden suorittaa lukiodiplomeita, se tulee määritellä opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 33 §:ssä säädetään opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaamisesta ja opiskelijakunnasta. Pykälässä tarkoitettu toiminta tulee suunnitella paikallisen opetussuunnitelman ja muiden siihen perustuvien suunnitelmien osana tai yhteydessä.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 377/2022]).

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaan suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on kirjattava koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmaan.

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja ohjeistaa paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.

Sukupuolten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) 5 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tasa-arvosuunnitelma voidaan sisällyttää osaksi paikallista opetussuunnitelmaa tai muuta lukion suunnitelmaa.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuussuunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan.

2 Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta

2.1 Lukiokoulutuksen tehtävä

Lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukiokoulutuksessa yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja itseään kehittäen.

Lukioaikana opiskelija kartuttaa ihmistä, kulttuureja, ympäristöä ja yhteiskuntaa koskevaa olennaista tietoa, osaamista ja toimijuutta. Lukio-opetus valmistaa opiskelijaa ymmärtämään elämässä ja maailmassa vallitsevia monitahoisia keskinäisriippuvuuksia sekä jäsentämään laaja-alaisia ilmiöitä.

Lukiokoulutuksella on opetus- ja kasvatustehtävä. Lukiokoulutuksessa otetaan huomioon alle 18-vuotiaita opiskelijoita koskien lapsen edun ensisijaisuus opetusta ja koulutusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä (lukiolaki 714/2018, 2 § 2 mom., muutettu lailla 165/2022). Lukiokoulutuksen aikana opiskelija rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla opiskelija kehittää suhdettaan menneisyyteen ja suuntautuu tulevaisuuteen. Lukiokoulutus syventää opiskelijan kiinnostusta tieteiden ja taiteiden maailmaan sekä kehittää valmiuksia elämänhallintaan ja työelämään.

Lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Se antaa yleiset ja monipuoliset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Lukiossa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla ja muilla näytöillä.

Lukiokoulutus ohjaa opiskelijaa tulevaisuuden suunnitelmien laadintaan, maailmankansalaisuuteen kasvamiseen ja jatkuvaan oppimiseen.

2.2 Arvoperusta

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu demokratialle ja suomalaiselle sivistysihanteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsien. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, hyvyteen, kauneuteen, oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan.

Lukio-opetuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Lukio-opetus pohjautuu keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin. Opiskelija muodostaa lukioaikanaan jäsenyneen käsityksen perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista, keskeisistä perus- ja ihmisoikeusnormeista sekä näitä oikeuksia edistävästä toimintatavoista. Lukio-opetus kehittää arvo-osaamista kannustamalla omien arvojen syvälliseen pohdintaan sekä käsittelemällä julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä jännitteitä.

Lukio-opetus edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä demokratiaa ja hyvinvointia. Lukio-opetus on opiskelijaa uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta, eikä sitä saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä. Lukio-opetus kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaihtoehtoja ja epäkohtia. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa lukion toiminnassa.

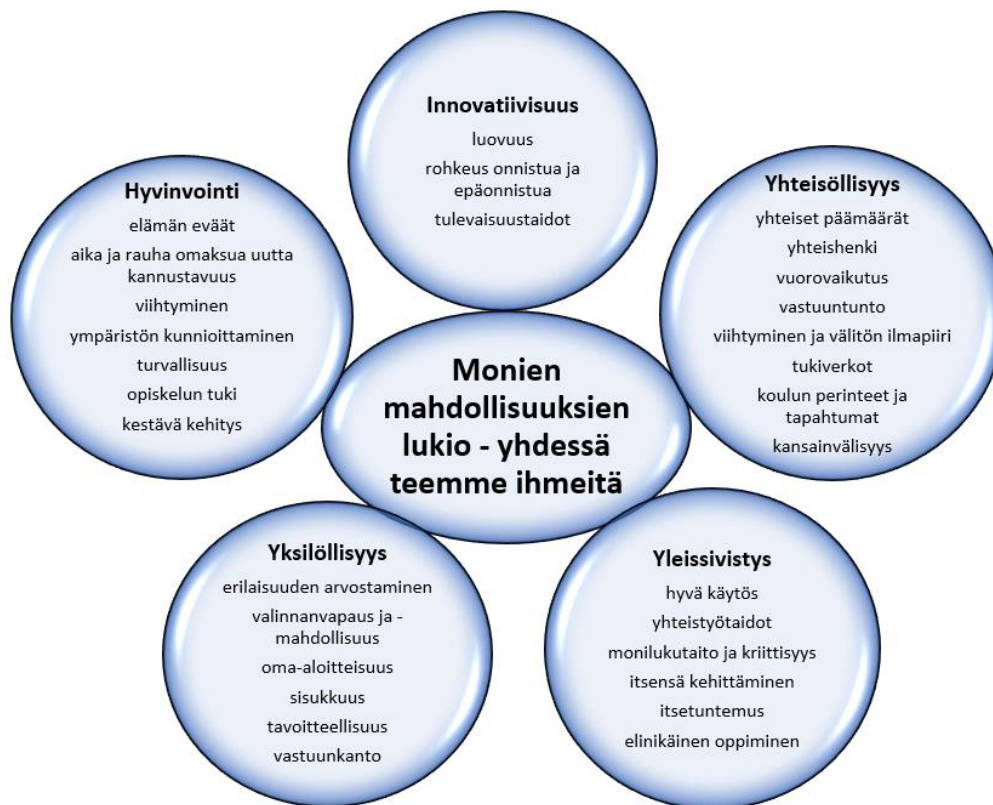
Lukio-opetuksessa ymmärretään kestävän elämäntavan välttämättömyys sekä rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Lukio-opetus kannustaa vastuulliseen toimijuuteen sekä kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti.

Jokainen lukio on yhteisö, jossa erilaisista taustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa ja pohtia yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä oppia yhteistyöhön. Lukiossa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon. Luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja sisua arvostetaan. Inhimillinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä. Kulttuuriperintöjä vahvistetaan välittämällä, arvioimalla ja uudistamalla niihin liittyvää tietoa ja osaamista.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa arvoperustaa tarkennetaan oman lukion kannalta olennaisissa asioissa. Arvoperusta toteutuu lukion toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa. Lukion arvoperustaa konkretisoi näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvattu laaja-alainen osaaminen.

Mäntsälän lukion toiminta-ajatus ja arvoperusta

Mäntsälän lukion toiminta-ajatus ja arvoperusta, jotka on kuvattu seuraavassa kaaviossa, toteutuvat lukiomme toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa. Lukion arvoperustaa konkretisoi näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvattu laaja-alainen osaaminen.

Kuva 1: Mäntsälän lukion arvot

3 Opetuksen toteuttaminen

3.1 Opintojen rakenne

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä. Lukio-opinnot muodostuvat lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (810/2018) liitteen 1 mukaisista pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijalle. Valtioneuvoston asetuksen mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärään tulee sisältyä vähintään 20 opintopistettä. Oppimäärään voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Opetushallitus on laatinut lukion opetussuunnitelman perusteet lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteessä 1 tarkoitettuihin pakollisiin ja valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin lukuun ottamatta temaattisia opintoja. Lisäksi Opetushallitus on laatinut opetussuunnitelman perusteet lukiodiplomeihin. Lukiodiplomien laajuus on kaksi opintopistettä.

Koulutuksen järjestäjä päättää, minkä laajuisina opintojaksoina opinnot tarjotaan opiskelijalle. Koulutuksen järjestäjän tulee kuitenkin tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksesta

annetun valtioneuvoston asetuksen liitteen 1 mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään, missä järjestyksessä oppiaineen opinnot suoritetaan ja miten ne jaetaan opintojaksoihin.

Mäntsälän lukion kieliohjelma

A1-kielenä opiskellaan lukiossa englantia ja B1-kielenä ruotsia. B2- ja B3-kieliä ovat espanja, ranska, saksa ja venäjä. Lukion oppimäärän suorittaminen edellyttää vähintään yhtä A-tason kieltä ja yhtä B-tason kieltä, joista jompikumpi on toinen kotimainen (ruotsi). Lukiossa jatkuvat peruskoulussa alkaneet A1- ja B1-kielet. Peruskoulun 8. luokalta alkaneiden B2-kielten ja lukiossa alkavien B3-kielten opetuksen toteutumisesta päätetään lukuvuosittain työsuunnitelman teon yhteydessä sen mukaan, mitkä ovat ko. kielten opetukseen ilmoittautuneiden opiskelijoiden määrät ja käytettävissä olevat resurssit. A1-kielenä opiskellaan lukiossa englantia ja B1-kielenä ruotsia. B2- ja B3-kieliä ovat espanja, ranska, saksa ja venäjä. Lukion oppimäärän suorittaminen edellyttää vähintään yhtä A-tason kieltä ja yhtä B-tason kieltä, joista jompikumpi on toinen kotimainen (ruotsi). Lukiossa jatkuvat peruskoulussa alkaneet A1- ja B1-kielet. Peruskoulun 8. luokalta alkaneiden B2-kielten ja lukiossa alkavien B3-kielten opetuksen toteutumisesta päätetään lukuvuosittain työsuunnitelman teon yhteydessä sen mukaan, mitkä ovat ko. kielten opetukseen ilmoittautuneiden opiskelijoiden määrät ja käytettävissä olevat resurssit.

Tuntijako

Oppiaine	Pakolliset opintojaksot (op)	Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot (op)
Äidinkieli	12	6
A-kieli	12	4
B-kieli	10	4
Muut kielet		16+16
Matematiikka yhteinen opintokokonaisuus	2	
Matematiikka lyhyt	10	4
Matematiikka pitkä	18	6
Biologia	4	6
Maantiede	2	6
Fysiikka	2	12
Kemia	2	8
Filosofia	4	4
Psykologia	2	8
Historia	6	6
Yhteiskuntaoppi	6	2
Uskonto/Elämänkatsomustieto	4	8
Terveystieto	2	4
Taito- ja taideaineet	10	
Liikunta	4	6
Musiikki	2–4	4
Kuvataide	2–4	4

Opinto-ohjaus	4	
Teemaopinnot		6
Pakolliset opinnot	94–102	

3.2 Oppimiskäsitys

Lukion opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta. Oppimisprosessin aikana opiskelija tulkitsee, analysoi ja arvioi eri muodoissa esitettyä dataa, informaatiota tai tietoa aikaisempien kokemusten ja tietojen pohjalta. Hän kehittää ratkaisuja ja luo uudenlaisia kokonaisuuksia yhdistäen tietoja ja taitoja uudella tavalla. Ohjaus ja rakentava palaute vahvistavat itseluottamusta ja auttavat opiskelijaa asettamaan omia tavoitteita, kehittämään ajatteluaan ja työskentelemään tarkoituksenmukaisella tavalla tavoitteiden suuntaisesti.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Se on monimuotoista ja sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Myös kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat oppimisen kannalta olennaisia. Lukio-opinnoissa opiskelijaa ohjataan havaitsemaan käsitteiden, tiedonalojen ja osaamisen välisiä yhteyksiä sekä soveltamaan aiemmin oppimaansa muuttuvissa tilanteissa. Näin kehittyvät myös jatkuvan oppimisen edellyttämät taidot. Oppimisprosessistaan tietoinen opiskelija osaa arvioida ja kehittää opiskelu- ja ajattelutaitojaan sekä toimia opinnoissaan vähitellen yhä itseohjautuvammin. Opintoihin liittyvät onnistumisen kokemukset ja rohkaiseva ohjaus vahvistavat uskoa omaan mahdollisuuteen ja innostavat opiskeluun.

Mäntsälän lukion oppimiskäsitys

Mäntsälän lukiossa opiskelijaa kannustetaan ja ohjataan löytämään yksilölliset vahvuutensa sekä valmiutensa ja tapansa oppia eri tilanteissa. Keskiössä on myös kehittää opiskelijan tulevaisuuden työelämätaitoja - kriittistä ajattelua, luovuutta, yhteistyötaitoja, sosiaalisia taitoja, aloitteellisuutta, joustavuutta, tunneälyä ja ongelmaratkaisutaitoja. Näin opiskelijalle muodostuu realistinen kuva omista tiedoistaan ja taidoistaan sekä tavoitteistaan ja tavoista saavuttaa ne.

3.3 Opiskelu ympäristöt ja -menetelmät

Lukion opiskelu ympäristöjä ja -menetelmiä koskevien ratkaisujen lähtökohtana ovat oppimiskäsitys sekä opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskelu ympäristöjen kehittämisessä ja menetelmien valinnassa otetaan huomioon myös opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat ja edellytykset, kiinnostuksen kohteet, näkemykset ja yksilölliset tarpeet sekä tulevaisuuden ja työelämän asettamat tarpeet.

Opiskelu ympäristöt

Lukion monipuoliset, turvalliset ja viihtyisät opiskeluympäristöt edistävät opiskelumotivaatiota, rikastuttavat opiskeluun liittyviä kokemuksia ja kannustavat kestävä kehityksen mukaiseen toimintaan. Hyvä opiskeluympäristö tukee sekä vuorovaikutusta ja yhdessä työskentelyä, että itsenäistä opiskelua. Opiskeluympäristöjen suunnittelussa kiinnitetään huomiota saavutettavuuteen ja esteettömyyteen. Opiskelijoita aktivoidaan kehittämään opiskeluympäristöjään.

Rakennettuja tiloja ja luontoa hyödynnetään opiskelussa siten, että luova ajattelu ja tutkimiseen perustuva opiskelu on mahdollista. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten, kirjastojen, liikunta- ja luontokeskusten, kansalaisjärjestöjen sekä taide- ja kulttuurilaitosten tiloja, materiaaleja ja asiantuntemusta hyödynnetään niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Oppimiseen tarjotaan tilaisuuksia myös autenttisissa työympäristöissä, kuten yrityksissä, muissa työelämän organisaatioissa tai omassa harjoitusyrityksessä. Opiskeluympäristöä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle myös tieto- ja viestintäteknologian avulla.

Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä tiedon hankintaan, käsittelyyn ja arviointiin sekä tuottamiseen ja jakamiseen. Yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja osaamisen kehittymistä voidaan tukea tarjoamalla opiskelijalle mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös verkko-opiskeluna.

Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomioon opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa.

Opiskelumenetelmät

Lukiossa käytetään monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä, joilla on yhteys oppiaineissa edellytettyyn tiedonalan käsitteelliseen ja menetelmälliseen osaamiseen. Opetusta koskevilla ratkaisuilla rakennetaan myös kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua.

Merkitykselliset oppimiskokemukset sitouttavat ja innostavat opiskeluun. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot sekä hänen kokemuksiinsa että ympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. Opiskelijaa rohkaistaan ja ohjataan ratkomaan avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia sekä esittämään kysymyksiä ja etsimään vastauksia.

Lukion opetuksen ja opiskelumenetelmien tarkoituksena on edistää opiskelijan aktiivista työskentelyä ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opiskelijaa ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan toiminta- ja työskentelytaitojaan sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Opiskelija käyttää monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä itsenäisessä että yhteisöllisessä työskentelyssä.

Opiskelumenetelmien valinnassa ja työskentelyn ohjauksessa kiinnitetään huomiota yhdenvertaisiin opiskelumahdollisuuksiin sekä sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Mäntsälän lukion opiskeluympäristöt ja -menetelmät

Mäntsälän lukiossa opiskeluympäristön ja -menetelmien suhteen noudatetaan valtakunnallisen opetussuunnitelman mukaisia periaatteita. Opetusmenetelmät löytyvät tarkemmin oppiaineiden kohdalla opintojaksoittain. Opiskelijan henkilökohtaista ohjausta ja opintopolkua käsitellään tarkemmin opetussuunnitelman kohdassa 4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen.

Tutkimiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimista sekä kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot hänen omaan lähiympäristöönsä sekä yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. Erilaiset oppimisympäristöt, niin sähköiset kuin fyysiset, tukevat opiskelijan ongelmanratkaisukykyä ja luovuutta.

3.4 Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on käytännön tulkinta lukion opetus- ja kasvatustehtävästä. Se tulee näkyväksi yhteisön kaikessa toiminnassa ja sen jäsenten tavassa kohdata toinen toisensa. Lukio on oma koulutusmuotonsa, ja jokaisella lukiolla on omanlaisensa toimintakulttuuri. Paikallisen opetussuunnitelman eri osat konkretisoituvat lukion toimintakulttuurissa. Toimintakulttuuri sisältää sekä tiedostettuja että tiedostamattomia tekijöitä, jotka heijastuvat oppilaitoksen toimintaan.

Toimintakulttuurin tulee tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa. Sen tulee edistää jokaisen opiskelijan mahdollisuuksia osallistua lukion opiskeluympäristön ja yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittämiseen. Lukion opetussuunnitelman perusteissa korostetaan toimintakulttuuria, joka luo myönteistä asennetta, innostaa oppimiseen ja edistää kestävästä tulevaisuudesta. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä opiskelijoiden, huoltajien, lukion koko henkilöstön ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimintakulttuurin kehittämisen ja arvioinnin periaatteet, erityiset koulutustehtävät sekä mahdolliset paikalliset painotukset kuvataan paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana ovat seuraavat teemat:

Oppiva yhteisö

Lukio on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työskentelyyn. Yhteisön rakentuminen edellyttää, että jokainen osallistuu välittämisen ilmapiihin luomiseen. Yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavia käytäntöjä kehitetään suunnitelmallisesti. Toiminta on opiskelijalähtöistä ja se vahvistaa opiskelijan omaa kehitystä ja hyvinvointia sekä oppimista ja jaksamista. Myönteinen asenne oppimiseen luo perustaa tulevaisuuden taidoille ja myöhemmälle oppimiselle.

Oppiva yhteisö luo toimintatapoja vuorovaikutukselle niin oppilaitoksen sisällä kuin ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä edellyttää yhteistyötä huoltajien, muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden, kulttuuri- ja tutkimuslaitosten, kansalaisjärjestöjen sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen

sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Opiskelijaa ohjataan toimimaan verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Osallisuus ja demokraattinen toiminta luovat perustaa opiskelijan kasvulle aktiiviseen kansalaisuuteen. Lukiossa edistetään jokaisen opiskelijan osallisuutta ja luodaan monipuolisia mahdollisuuksia osallistua opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen sekä opiskelijaan itseensä vaikuttavien päätösten valmisteluun. Opiskelijan osallisuudesta yhteisön toiminnan ja hyvinvoinnin rakentamisessa huolehditaan. Opiskelijaa rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen sekä toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Häntä kannustetaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen muun muassa opiskelijakunnan ja tutortoiminnan avulla.

Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentavia menettelytapoja kehitetään suunnitelmallisesti yhteisön ja yhteistyökumppaneiden välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa hyödynnetään yhteistoiminnallisuutta ja tuetaan ryhmän sosiaalisten suhteiden muotoutumista. Yhteisöllisiin toimintatapoihin harjaannuttaminen esimerkiksi ryhmänohjauksen avulla korostuu lukio-opintojen alkuvaiheessa.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus

Lukiokoulutus vahvistaa opiskelijan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä antaa valmiuksia niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Vaikutukset opiskelijan hyvinvointiin otetaan huomioon kaikessa lukion suunnittelu- ja kehittämistyössä, johon osallistetaan myös opiskelijat. Hyvinvoinnin näkökulmat ohjaavat kaikkea lukion toimintaa ja jokaisen työtä niin arkisissa kohtaamisissa kuin osana opetusta.

Liikunnallinen toimintakulttuuri lisää motivaatiota elämänmittaiseen liikunnallisuuteen ja luo rakenteita liikkumiseen lukion arjessa. Samalla se vähentää paikallaan oloa ja stressin kokemuksia sekä edistää oppimista. Riittävästä levosta huolehtiminen ja opiskelupäivän aikaiset tauot tukevat jaksamista ja palautumista. Ruokailu on osa opiskelijoiden hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Yhteisöllisyyttä, turvallista ilmapiiriä ja mielen hyvinvointia edistävät toimintatavat ovat osa jokaista koulupäivää. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan oma ainutlaatuisuutensa, luomaan ja ylläpitämään ihmissuhteita sekä arvostamaan itseään ja muita.

Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan oikeudenmukaisen ja kestävä tulevaisuuden puolesta. Vastuullinen suhtautuminen ympäristöön heijastuu oppilaitoksen arjen valintoihin ja toimintatapoihin. Toimintatavat ja käytännöt tukevat opiskelijan ja yhteisön hyvinvointia sekä ilmapiirin kiireettömyyttä ja turvallisuutta. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen oppilaitoksen toimintaan ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Ohjaus ja opiskeluhuolto ovat oppilaitoksessa yhteinen tehtävä. Opiskelijalla on oikeus saada säännösten mukaista ohjausta ja tukea hänen yksilöllisyytensä ja erityistarpeensa huomioon ottaen.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Lukio edistää kaikessa toiminnassaan yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kuulluiksi, kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina. Oikeudenmukaisuuden, turvallisuuden ja hyväksytyksi tulemisen kokemukset luovat luottamusta ja edistävät työrauhaa. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai syrjintää ei hyväksytä, vaan niitä ennaltaehkäistään ja niihin puututaan.

Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista ja arvostamista. Opetus on sukupuolitietoista ja jokaisen yksilöllisyyttä kunnioittavaa. Oppiva yhteisö rohkaisee opiskelijaa tunnistamaan omat arvonsa, asenteensa ja voimavaransa. Opiskelijaa ohjataan suhtautumaan eri oppiaineisiin ja valintoihin ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja sekä suuntautumaan tulevaisuuteensa ja omiin päämääriinsä avoimin mielin.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Lukiossa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Eri kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Oppiva yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä, kansallis- ja vähemmistökieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta. Yhteisössä ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on tapansa käyttää kieltä, oma käsitteistönsä ja omat tekstikäytäntönsä, jotka avaavat käsiteltäviin ilmiöihin eri näkökulmia. Kielitietoisessa lukiossa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu tieteenalojen kielten, äidinkielen, niiden murteiden ja rekistereiden sekä muiden kielten eritasoisesta hallinnasta. Lukiossa jokainen opettaja on myös oppiaineensa tiedonalan kielen ja monilukutaidon opettaja.

Mäntsälän lukion toimintakulttuuri

Mäntsälän lukion toimintakulttuuri pohjautuu opetussuunnitelman perusteisiin ja koulumme arvoperustaan. Koulumme muodostaa yhteisön, jossa opiskelijat, opettajat ja henkilökunta yhdessä luovat aktiivisen ja innostavan ilmapiirin. Kaikilla yhteisön jäsenillä on mahdollisuus olla mukana kehittämässä yhteisöllisesti oppimisen ympäristöä. Konkreettisesti tämä näkyy opiskelijakunnan aktiivisessa toiminnassa yhdessä henkilökunnan kanssa.

Mäntsälän lukiossa opiskelijaa tuetaan opintojen suunnittelussa, suorittamisessa ja jatko-opintoihin etenemisessä. Avoin vuorovaikutus koulun opettajien, opiskelijoiden ja huoltajien kesken kuuluu koulumme toimintakulttuuriin. Tässä hyödynnetään vuosittaisia yhteisiä tapaamisia sekä jokapäiväistä viestintää yhteisön jäsenten kesken. Mäntsälän lukion opiskelijakunta, sen hallitus ja tutortoiminta ovat aktiivisesti mukana koulun toiminnan kehittämisessä. Opiskelijakunnan hallituksen edustajia on mukana johtoryhmän sekä opiskeluhuoltoryhmän kokouksissa. Tällä tavalla pyritään luomaan opiskelijalle toimivat olosuhteet kehittää omaa vastuullisuutta omista opinnoistaan ja kasvaa lukioyhteisön, ja tätä kautta myös yhteiskunnan, aktiiviseksi jäseneksi.

Mäntsälän lukio tekee yhteistyötä monin tavoin korkeakoulujen, Mäntsälän kunnan peruskoulujen, seurakunnan ja paikallisten yritysten kanssa. Tällä tavoin Mäntsälän lukio pyrkii verkostoitumaan ympäröivään yhteiskuntaan ja olemaan mukana muuttuvassa maailmassa.

Mäntsälän lukion lukuvuosisuunnitelma esitellään ja hyväksytään vuosittain kasvatus- ja sivistyslautakunnassa. Toiminnan toteutumista arvioidaan vuosittain.

3.5 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Lukiolain (714/2018) 31 § edellyttää, että nuorten lukiokoulutuksessa tehdään yhteistyötä kotien kanssa. Yhteistyön lähtökohtana on avoin ja yhdenvertainen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. Aktiivinen yhteistyö tukee opiskelijan oppimisen edellytyksiä, tervettä kehitystä ja hyvinvointia. Yhteistyö vahvistaa opiskelijoiden ja huoltajien osallisuutta sekä oppilaitosyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Yhteistyö huoltajien ja kotien kanssa kuuluu lukion toimintakulttuuriin ja se jatkuu säännöllisenä opiskelijan koko lukio-opiskelun ajan.

Yhteistyö on monipuolista, ja sen toteuttamisen tapoja kehitetään suunnitelmallisesti. Lukiosta koulutusmuotona ja sen käytänteistä tiedotetaan huoltajia ja heitä kannustetaan tukemaan opiskelijan opintoja sekä osallistumaan oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen ja yhteistyöhön. Opiskelijan työskentelyä ja opintojen edistymistä seurataan yhdessä opiskelijan kanssa, ja niistä annetaan riittävän usein tietoa hänen huoltajilleen. Lisäksi opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa ohjauksesta, yhteisöllisestä opiskeluhuollosta sekä erityisopetuksesta ja muusta oppimisen tuesta.

Opiskelijan yksilölliset edellytykset ja tarpeet ohjaavat yhteistyön toteutusta. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyössä ja erityisesti yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa otetaan huomioon aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan kehittyvä itsenäisyys ja oma vastuullisuus. Yhteistyössä huomioidaan myös perheiden moninaisuus ja yksilöllisyys. Huoltajien osaamisen hyödyntäminen oppilaitoksessa vahvistaa toimintakulttuuria. Yhteistyö korostuu koulutuksen nivelvaiheissa, opintojen suunnittelussa ja mahdollista tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaamisessa ja tukemisessa.

Vastuu yhteistyön kehittämisestä sekä sen edellytysten ja toimintatapojen luomisesta on koulutuksen järjestäjällä. Koulutuksen järjestäjä päättää paikallisessa opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttamisesta.

Kodin ja koulun yhteistyö Mäntsälän lukiossa

Kodin ja koulun yhteistyö alkaa usein jo ennen lukioon tuloa toisen asteen oppilaitosten esittelytilaisuudessa perusopetuksen päättävillä oppilaille. Vanhempainiltojen lisäksi lukiolaisten vanhemmilla on mahdollisuus saada äänensä ja mielipiteensä kuuluviin myös osallistumalla erilaisiin kyselyihin liittyen Mäntsälän lukion toimintaan ja käytänteisiin.

Yhteistyöllä on suuri merkitys myös silloin, kun opiskelija tarvitsee tukea. Myöskään liikkuvuuksia sisältävä kansainvälinen toiminta ei olisi mahdollista ilman perheiden panostusta majoittajina. Koulun arjen lisäksi opiskelijoiden läheiset pääsevät osallisiksi myös lukiomme juhlahetkistä. Koulun ja kodin yhteistyö täsmentyy vuosittain lukuvuosisuunnitelmassa.

3.6 Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys

Nuorten lukiokoulutuksessa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus kehittää jatko-opintovalmiuksiaan, kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan (lukiolaki 714/2018, 15 §). Opiskelijan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman.

Opiskelijalle järjestetään mahdollisuuksia yksilöllisiin opintoihin koskeviin valintoihin niin, että hän voi hyödyntää korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opetustarjontaa kotimaassa ja kansainvälisesti.

Lukio-opinnoissa hyödynnetään monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät jatko-opintojen sekä yritys- ja työelämän tuntemusta myös kansainvälisesti, tukevat opiskelijan opiskelumotivaatiota sekä auttavat häntä löytämään omat vahvuutensa (valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 4 §). Lisäksi opiskelijalle avataan näkymiä tulevaisuusajatteluun ja ennakointiin.

Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen (lukiolaki 714/2018, 27 §).

Lukion opintotarjontaa suunniteltaessa voidaan opintojaksoihin yhdistää kansainvälisyys- ja työelämäosaamisen osioita sekä korkeakouluopintoihin tutustumista. Paikallisessa opetussuunnitelmassa konkretisoidaan yhteistyön tavoitteet ja muodot sekä päätetään yhteistyötahoista. Jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksia vahvistetaan lukion toimintakulttuurissa, laaja-alaisen osaamisen toteutuksissa ja kaikkien oppiaineiden opinnoissa.

Korkeakouluyhteistyö

Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. (Lukiolaki 714/2018, 2 § 1 mom.)

Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa ja kokemuksia korkeakouluopiskelusta. Keskeisenä tavoitteena on sujuvoittaa opiskelijan siirtymistä lukiosta korkea-asteen opintoihin ja edelleen työelämään.

Korkeakouluopintoja ja niihin liittyviä valmiuksia kytketään sekä laaja-alaiseen osaamiseen että eri oppiaineiden tavoitteisiin ja sisältöihin. Lukion ohjaustoiminta yhteistyössä eri oppiaineiden opetuksen kanssa motivoi opiskelijaa tutustumaan korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opintotarjontaan sekä niiden kautta avautuviin elämänvalintoihin ja työ- ja uramahdollisuuksiin. Ohjaustoiminta tukee myös konkreettisesti opiskelijan jatko-opintosuunnitelman laatimista. Korkeakouluopintoihin tutustumiseen tähtäävät ja korkeakouluissa suoritettavat opinnot sisällytetään osaksi opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa.

Opiskelijaa ohjataan tutustumaan korkeakoulujen tarjontaan ennakkoluulottomasti, ilman sukupuolittuneita tai muita ennakoasenteita. Opiskelijaa ohjataan valmistautumaan jatkuvaan oppimiseen ja hankkimaan monipuolisia valmiuksia, joita tarvitaan erilaisissa korkeakouluopinnoissa ja työelämän eri aloilla. Lukiossa tutustutaan kansainvälisiin jatko-opinto- ja uranäkymiin. Yleissivistyksen, kulttuurien tuntemuksen ja kielitaidon merkitystä tuodaan esille edellytyksinä korkeakouluopinnoissa ja työelämässä menestymiselle. Korkeakouluopintoihin valmistautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Korkeakouluopintoihin tutustumisen konkreettiset muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Korkeakouluyhteistyö Mäntsälän lukiossa

Mäntsälän lukiossa tehdään yhteistyötä eri tahojen ja oppilaitosten kanssa, esimerkiksi Helsingin yliopiston ja Suomen LUMA-keskuksen. Jokainen opiskelija käy vähintään yhden päivän ajan tutustumassa johonkin oppilaitokseen ja eri oppilaitoksien edustajat vierailevat myös lukiolla. Opiskelija voi myös halutessaan suorittaa avoimen korkeakoulun opintoja. Korkeakoulujen tuottamaa materiaalia käytetään eri oppiaineissa ja opintojaksoja toteutetaan yhteistyössä korkeakoulujen kanssa (koodarikoulu, Eläimellistä menoa -opintojakso yhdessä Helsingin yliopiston, eläinlääkeyrityksen ja muiden työelämätahojen kanssa).

Työelämävalmiudet

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on yhtäläiset ja monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa työelämän tarjoamista mahdollisuuksista ja kehityssuunnista oman tulevaisuutensa ja jatko-opintojensa hahmottamiseen. Opiskelijaa rohkaistaan myös tutustumaan työelämän tarjoamiin kansainvälisiin ja globaaleihin näkyymiin. Opiskelija tutustuu uusiin työn, yrittäjyyden ja taloudellisen toimeliaisuuden muotoihin muodostaakseen käsityksen siitä, millaista osaamista nyt ja tulevaisuudessa tarvitaan. Opiskelijalle tarjotaan oppimiskokemuksia, jotka kannustavat ennakkoluulottomuuteen, aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ongelmanratkaisuun kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti.

Opiskelijaa kannustetaan toimimaan luovasti, eettisesti kestävästi ja rohkeasti nopeasti muuttuvissa toimintaympäristöissä, työelämässä ja muissa elämäntilanteissa sekä tarttumaan erilaisiin mahdollisuuksiin. Häntä ohjataan tiedostamaan ja dokumentoimaan opintoihin ja työhön liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, vahvuuksiaan ja osaamistaan. Lukio luo edellytykset sille, että opiskelijat jakavat ja reflektovat työelämään ja yrittäjyyteen liittyviä teemoja ja osaamistaan aktiivisesti, ennakkoluulottomasti ja järjestelmällisesti.

Opiskelijan yrittäjyys- ja työelämävalmiuksia syvennetään eri oppiaineissa osana opintojaksoja ja opiskelujen ohjausta sekä muissa lukion toiminnoissa kehittämällä erityisesti monipuolisia lukion ja työelämän sekä lukion, yritysten ja kolmannen sektorin välisiä yhteistyömuotoja. Oppiaineet ja laaja-alainen osaaminen sekä opintoihin hyväksi luettava lukion ulkopuolinen toiminta avaavat näkymiä merkitykselliseen elämään, jossa työ on yhtenä keskeisenä osana.

Työelämään valmentautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat elämänhallinnan taidot, yhteistyö- ja tiimitaidot, kieli- ja kulttuuritaidot, motivoituminen uuden oppimiseen, joustavuus, kyky arvioida ja kehittää omaa osaamistaan sekä ymmärrys työelämään vaikuttavien muutosten vaikutuksesta oman osaamisen kehittämiseksi.

Lukio linjaa paikallisessa opetussuunnitelmassa yhteistyöstään työelämän, kuten yritysmaailman, julkisen sektorin ja kolmannen sektorin edustajien kanssa.

Työelämävalmiudet Mäntsälän lukiossa

Mäntsälän lukiossa jokainen opiskelija tutustuu vähintään yhden päivän ajan työelämään. Lukuvuosittain järjestetään ammattien aamupäivä, jossa eri alojen osaajat kertovat omasta työstään. Työelämän edustajat vierailevat lukiolla myös muussa yhteydessä, esimerkiksi rekrytointi-infoissa tai yksittäisillä oppitunneilla. Opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa 10–14 opintopisteen laajuinen työelämäjakso, jossa he tutustuvat yhteen tai useampaan omaan jatkosuunnitelmaansa liittyvään työpaikkaan. Myös 2–6 opintopisteen laajuisella vapaaehtoistyön opintojaksolla on mahdollisuus tutustua työelämään julkishallinnon tai kolmannen sektorin työpaikoissa.

Kansainvälinen osaaminen

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen kansainvälisyys monipuolistaa opiskelijan kokemusmaailmaa, avartaa maailmankuvaa sekä vahvistaa valmiuksia eettisesti kestäväan toimintaan globalisoituneessa haasteiden ja mahdollisuuksien maailmassa. Osaamisen kehittämisessä otetaan huomioon YK:n kestävä kehityksen ohjelma Agenda 2030 ja erityisesti sen tavoite 4.7, jossa kuvataan globaalikansalaisuuden piirteitä.

Opiskelijan kansainvälistä osaamista kartutetaan eri oppiaineiden, niiden välisen yhteistyön sekä laaja-alaisen osaamisen kautta. Huomiota kiinnitetään lukion ja koulutuksen järjestäjän monipuoliseen kieliohjelmaan ja sen ratkaisuihin sekä kulttuurien tuntemuksen syventämiseen.

Opiskelijaa ohjataan aktiiviseen ja suunnitelmalliseen kansainväliseen toimintaan hyödyntämällä kotikansainvälisyyttä ja kansainvälistä liikkuvuutta. Kotikansainvälisyys käsittää esimerkiksi

kansainvälisiä vierailuja tai projekteja, jotka toteutetaan lukiossa, sen lähiympäristössä tai virtuaalitekniikan avulla. Opiskelijaa kannustetaan myös osallistumaan omaehtoisesti tai lukion tarjonnan mukaisesti tutustumis- ja opintojaksoihin tai vaihto-opiskeluun ulkomailla.

Kansainvälistä osaamista vahvistavat laaja-alaisen osaamisen alueista erityisesti vuorovaikutusosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat globaalikansalaisen asenne, kulttuuriset ja kielitaidot, yhteistyö- ja tiimitaidot sekä avoin kiinnostus uusien ulottuvuuksien ja mahdollisuuksien kohtaamiseen ja elinikäiseen oppimiseen.

Kansainvälisen osaamisen painotukset ja lukion kansainvälisen toiminnan muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Kansainvälisyys Mäntsälän lukiossa

Mäntsälän lukiossa on vuosittain vaihto-opiskelijoita, samoin meidän opiskelijoitamme on vaihdossa eri puolilla maailmaa. Monenkeskisiin, EU-rahoitteisiin vaihto-ohjelmiin pyritään osallistumaan säännöllisin väliajoin. Mäntsälän lukiolla on myös kontakteja yksittäisiin kouluihin niillä kielialueilla, joita lukiossamme opiskellaan. Kielten oppitunneille pyritään saamaan syntyperäisiä kielenpuhujia vierailijoiksi ja kotikansainvälisyyttä hyödynnetään myös.

4 Opiskelijan ohjaus ja tukeminen

4.1 Ohjaus

Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavalla opiskelijalla on oikeus saada tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ohjausta sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta (lukiolaki 714/2018, 25 § 2 mom.). Ohjaus on lukion toiminnassa kokonaisuus, jonka tulee syventää perusopetuksessa annettua ohjausta jatkumona lukion jälkeisiin opintoihin. Ohjauksen avulla opiskelija parantaa valmiuksiaan selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa sekä oppii arvioimaan lukio-opintoja ja jatko-opiskelua koskevia valintojaan tulevaisuuden osaamistarpeiden näkökulmasta. Lukion laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden mukaisesti lukio-opiskelu konkretisoituu elinikäisinä työelämävalmiuksina ja -taitoina sekä laajempaan yhteiskunnallisena osaamisena.

Ohjaustoiminta tukee opiskelijan hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja itseohjautuvuuden lisääntymiseen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta, toimijuutta sekä luottamusta omaan osaamiseen kehitetään ja pidetään yllä lukio-opintojen ajan. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä. Sukupuolitietoisella ohjauksella luodaan tasavertaisia edellytyksiä eri sukupuolten sijoittumiselle jatko-opintoihin ja työelämään. Opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta huolehditaan yhteistyössä huoltajien sekä lukiokoulutuksen ja opiskeluhoitohenkilöstön kanssa.

Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä, johon kuuluu yhteistyö korkeakoulujen ja työelämän kanssa. Ohjausta voidaan järjestää opintojaksomuotoisena opetuksena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena, vertaisohjauksena sekä näiden yhdistelmänä. Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija, ja hänellä tulee olla mahdollisuus osallistua opintojensa aikana korkeakoulujen ja työelämän kanssa toteutettaviin opintokokonaisuuksiin. Opinto-ohjaaja vastaa oppilaitoksen opinto-ohjauksen koordinoinnista ja käytännön toteutuksesta. Ryhmäohjaaja toimii opiskelijaryhmänsä lähiohjaajana. Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa ja auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan. Lisäksi aineenopettaja tukee opiskelijan jatko-opintovalmiuksia ja työelämäntuntemusta oman oppiaineensa osalta korkeakoulujen ja työelämän kanssa tehtävässä yhteistyössä. Aineenopettaja sisällyttää opetukseensa kokonaisuuksia, jotka sitovat opiskeltavan aineen jatko-opintoihin ja työelämään.

Ohjausta tulee eriyttää ottamalla huomioon jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat, tarpeet, tavoitteet, harrastukset, kiinnostusten kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Opiskelijan yksilöllisten tarpeiden huomioonottamista voidaan tehostaa eri asiantuntijoiden yhteistyöllä. Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea.

Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee sisältyä kuvaus siitä, miten siirtymävaiheen yhteistyötä toteutetaan perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen, korkea-asteen koulutuksen sekä muiden koulutusta järjestävien tahojen kanssa. Korkea-asteen oppilaitosten kanssa tulee erikseen kehittää tapoja, jotka mahdollistavat opiskelijoille orientoivat opinnot korkea-asteella sekä vaihtoehtoiset väylät hakeutua jatko-opintoihin. Lisäksi tulee kuvata, miten alueellista monialaista yhteistyötä toteutetaan työelämän, paikallisten työ- ja elinkeinopalvelujen, sosiaali- ja terveystoimen, nuorisotoimen sekä muiden toimijoiden kanssa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan, miten ohjauksella varmistetaan opiskelijan mahdollisuus kehittää kansainvälisyys-, työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan.

Osaksi paikallista opetussuunnitelmaa laaditaan ohjaussuunnitelma, jossa kuvataan ohjauksen järjestäminen oppilaitoksessa. Se toimii ohjaustyön arvioinnin ja kehittämisen välineenä.

Lukion ohjaussuunnitelman tulee sisältää lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta seuraavat:

- ohjauksen keskeiset käsitteet
- ohjauksen tehtävät ja tavoitteet
- ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen toimijat ja työnjako
- ohjaus siirtymävaiheissa: yhteistyö perusopetuksen, korkea-asteen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa sekä jatko-ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen sisällöt, menetelmät ja työtavat
- ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa
- ohjaustoiminnan arviointi.

Ohjaussuunnitelmassa tarkastellaan myös esteettömyyttä siirtymävaiheissa. Suunnitelmassa kuvataan toimintamalleja, joiden avulla turvataan yhdenvertaisuus hakeutumisvaiheessa lukioon ja sieltä jatko-opintoihin. Lisäksi suunnitelmaan sisällytetään kuvaus toimenpiteistä, joiden avulla varmistetaan esteetön opintopolku ja oppimisympäristö.

Lukiolain (714/2018) 26 §:n 1 momentin mukaan lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi. Lukiolain 26 §:n 2 momentin mukaan henkilökohtainen opintosuunnitelma laaditaan opintojen alussa oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella ja sitä päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma koostuu seuraavista osista:

1) opiskelusuunnitelma

- aikaisempi koulutus ja muu osaaminen
- suomen/ruotsin kielen taito ja muu kielitaito sekä kielenopiskeluvalmiudet
- hyväksi luettavat opinnot ja/tai oppimäärät sekä muu hyväksi luettava osaaminen
- suoritettavat opinnot; lukio-opinnoissa eteneminen, opintojaksovalinnat
- opiskeluolosuhteet, opintojen suorittamistavat ja mahdolliset erityiset opetusjärjestelyt
- opiskeluvalmiudet ja mahdollinen tuen tarve
- korkeakouluissa ja mahdollisesti muissa oppilaitoksissa toteutettavat opiskelu- ja/tai tutustumisjaksot
- työelämän tutustumisjaksot
- arvioitu opiskeluaika

2) ylioppilastutkintosuunnitelma

3) jatko-opinto- ja urasuunnitelma.

Lukiolain (714/2018) 27 §:n 1 momentissa määrätään, että koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Lukiolain 27 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Lukiolain 27 §:n 3 momentin mukaan opiskelijan on tarvittaessa osoitettava osaamisensa koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Ohjauksen merkitys korostuu koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa. Oppilaitos antaa tietoa lukiokoulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, opinto-ohjaajille ja opettajille sekä tarjoaa heille mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa. Lukio-opintonsa aloittava opiskelija perehtyy oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin. Ohjausprosessin aikana opiskelija suunnittelee opinto-ohjelmaansa siten, että hän tunnistaa ja huomioi jatko-opintojen ja työelämän tarjoamia mahdollisuuksia. Näitä asioita käsitellään ohjauksessa koko lukio-opintojen ajan.

Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa, jos hänen opiskeluoikeutensa lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen on päättymässä tai hän on ilmoittanut eroamisestaan (lukiolaki 714/2018, 25 § 3 mom.). Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella opiskelijalla, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaa koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa opiskelija on suorittanut oppimäärän. (Lukiolaki 714/2018, 25 § 4 mom.)

Ohjauksen järjestäminen Mäntsälän lukiossa

Oheisessa taulukossa kuvataan seuraavat asiat:

- ohjauksen järjestäminen Mäntsälän lukiossa
- ohjauksen toimijat ja työnjako
- ohjaus siirtymävaiheissa: yhteistyö perusopetuksen, korkea-asteen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa sekä jatko-ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen sisällöt, menetelmät ja työtavat
- ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa
- ohjaustoiminnan arvioinnin toteuttaminen.

Lukion opinto-ohjaus toteutuu koko koulu ohjaa -periaatteella, jolloin ohjaukseen osallistuu koko henkilöstö. Opinto-ohjaajalla on päävastuu ohjauksen koordinoinnista ja käytännön toteutuksesta.

Yhteistyö ja ohjaus hakeutumisvaiheessa

Tehtävä	Sisältö	Toimijat
tiedottaminen ja viestintä perusopetuksen kouluille	• koulutustarjonta • valintamenettelyt • esivalintojen ohjeistus	opinto-ohjaaja
tiedottaminen ja viestintä hakijoille	• koulutustarjonta • valintamenettelyt • esivalintojen ohjeistus	opinto-ohjaaja
	• tuutoreiden ja muiden opiskelijoiden vierailut peruskouluissa	tuutoriopettaja
tiedottaminen ja viestintä huoltajille	• koulutustarjonta • valintamenettely	opinto-ohjaaja
koulutukseen tutustumisen mahdollisuudet	• vierailukierrokset lukiolla	tuutoriopettaja
	• vierailupäivät oppitunneille	opinto-ohjaaja
	• hakuinfo tammikuussa	rehtori opinto-ohjaaja

nivelvaiheen yhteistyö perusopetuksen kanssa	opiskelijaa koskeva tiedonsiirto	erityisopettaja
	lukio-opintojen suorittaminen perusopetuksen aikana	aineenopettaja
	esivalintojen toteuttaminen yhteishaun päätyttyä	opinto-ohjaaja
	tulohaastattelut toukokuussa: opintojaksovalintojen suunnittelu ja tarkistus jatko-opintosuunnitelmat huomioon ottaen	opinto-ohjaaja
opiskelijavalinnoista tiedottaminen	- opiskelijaksi ottaminen - aloittamiseen liittyvä ohjeistus	rehtori
	valintakirjeiden kokoaminen ja lähettäminen	koulusihteeri
	- muilta kuin ensimmäiseltä hakusijalta tulevien opiskelijoiden haastattelut ja opintojaksovalintojen toteutus kesäkuussa - lisähaun paikoista tiedottaminen	opinto-ohjaaja

Orientaatio lukio-opintoihin

Tehtävä	Sisältö	Toimijat
opintojen aloittamiseen liittyvät asiat	- tutustumispäivät koulun alkaessa - tuutorien tarjoama vertaisohjaus ensimmäisen lukuvuoden aikana	tuutoriopettaja
	- opiskeluympäristöön tutustuminen - lukion käytänteistä tiedottaminen	tuutoriopettaja ryhmäohjaaja
	opintotukeen liittyvistä asioista tiedottaminen	opinto-ohjaaja
	opintotukeen liittyvät käytännön toimenpiteet	koulusihteeri
sähköisiin opiskeluympäristöihin liittyminen	- Wilma-tunnukset - Pedanetin käyttö	koulusihteeri TT-vastaava
	Wilman käyttö	ryhmäohjaaja opinto-ohjaaja
	ainekohtaiset oppimisympäristöt	aineenopettajat

opiskelijan aikaisempi osaaminen	tunnistamisen ja tunnustamisen tavoista tiedottaminen	opinto-ohjaaja
	osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen	opinto-ohjaaja aineenopettaja
tuki- ja ohjaustarve	- tukipalveluista tiedottaminen - opiskeluhuollon esittäytyminen	opinto-ohjaaja
	- alkukartoitus - tarvittavien tukitoimien suunnittelu	erityisopettaja
opiskelijoiden yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen	- ryhmytyminen - tuutorointi	tuutoriopettaja
opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatiminen	opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma	opinto-ohjaaja
	oman oppiaineen opintojaksoista ja niiden suoritusjärjestyksestä tiedottaminen	aineenopettaja

Ohjaus lukio-opintojen aikana

Tehtävä	Sisältö	Toimijat
yhteisöllisyyden edistäminen	- tapahtumien järjestäminen - opiskelijoiden osallistaminen	OHR opiskelijakunta henkilökunta
positiivisen opiskelukulttuurin edistäminen	- toimia esimerkkinä aktiivisesta, vastuullisesta opiskelijasta - positiivinen ja kannustava palaute	opiskelijat henkilökunta
opiskelijoiden edunvalvonta	- osallistuminen johto- ja yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän toimintaan sekä tarpeen mukaan opettajainkokouksiin sekä eri työryhmiin - yhteistyö kunnan nuorisotoimen (nuorisovaltuusto) ja Lukiolaisten Liiton kanssa	opiskelijakunnan hallitus
ajankohtaisista asioista tiedottaminen opiskelijoille	- tähtihetket ja muut ryhmänohjaajan tilaisuudet - Wilma-viestintä	ryhmänohjaaja
opiskelijan hyvinvoinnin tukeminen	- opiskelijan lähimpänä tukihenkilönä toimiminen - huolen puheeksi otto opiskelijan kanssa ja tarvittaessa tukipalveluihin ohjaaminen - tarvittaessa yhteistapaamisen järjestäminen opiskeluhuollon henkilöstön kanssa, kuitenkin siten, että opiskelijalla on oikeus päättää, ketkä	ryhmänohjaaja

	hänen asiansa käsittelyssä ovat läsnä (opiskeluhuoltolain mukainen menettely) • tarvittaessa huoltajatapaamisten järjestäminen • ensimmäisen ja toisen vuoden henkilökohtaiset RO-tapaamiset • viikoittainen vastaanottoaika	
opintojen etenemisen seuranta	• opintojaksosuoritusten ja kokonaiskertymän jaksoittainen seuranta • poissaolojen jatkuva seuranta • yhteydenpito huoltajiin, kuitenkin aina niin, että yhteydenotosta/tapaamisesta sovitaan ensin opiskelijan kanssa • ohjaus keskeytyneiden ja puuttuvien opintojaksojen suorittamiseen	ryhmänohjaaja
	• ryhmänohjaajien, opinto-ohjaajan ja erityisopettajan jaksoittaiset yhteistapaamiset: yhteenveto opiskelijoiden opintokertymästä • opiskelijatapaamiset ensimmäisen vuoden keväällä, toisen vuoden syksyllä, toisen vuoden keväällä ja kolmannen vuoden joulukuussa – tammikuussa • opiskelijatapaamiset aina tarvittaessa • opintojaksovalintojen ja etenemisen seuranta • opiskelusuunnitelman päivittäminen yhdessä opiskelijan kanssa	opinto-ohjaaja
	• tiedottaminen opinto-ohjaajalle, ryhmänohjaajalle ja huoltajalle, mikäli opiskelijan opintojakso uhkaa keskeytyä tai on keskeytynyt • opiskelijan puuttuvien ja keskeneräisten suoritusten ohjaaminen ja seuranta siten, että opiskelija saa suoritettua aineen hyväksytyyn oppimäärään vaadittavat opintojaksot	aineenopettaja
vanhempain osallistaminen ja vanhemmille tiedottaminen	• vanhempainilta ensimmäisen vuoden opiskelijoiden huoltajille loka - marraskuussa	ensimmäisen vuoden opiskelijoiden ryhmänohjaajat
	• vanhempainilta toisen vuoden opiskelijoiden vanhemmille: aiheena ylioppilaskirjoitukset ja jatko-opinnot	rehtori (YO) opinto-ohjaaja (jatko)
opinto- ja uraohjaus	• yleinen opiskelutaitojen ohjaus • jatko-opintojen suunnittelu • urasuunnittelutaitojen vahvistuminen	opinto-ohjaaja
	• ainekohtainen opiskelutaitojen ohjaus	aineenopettaja

	• oppimaan oppimisen taitojen ohjaus • jatko-opintovalmiuksien ja työelämätuntemuksen vahvistaminen oman oppiaineen yhteistyössä korkeakoulujen ja työelämän kanssa • opiskeltavan aineen sitominen jatko-opintoihin ja työelämään • opiskelijan ohjaaminen ja kannustaminen arvioinnilla sekä opiskelijan itsearvioinnin taitojen kehittäminen	
ylioppilastutkintoon liittyvät järjestelyt	• ylioppilastutkintosuunnitelma • ilmoittautuminen	opinto-ohjaaja
	• käytännön järjestelyt ja opiskelijoiden YO-infot	rehtori
opiskelun tuki	• opiskelijan opintojen ja hyvinvoinnin kokonais seuranta, tukitoimien suunnittelun käynnistäminen ja tuen toteutumisen seuranta	ryhmänohjaaja
	• tuen käytännön suunnittelu	aineenopettaja erityisopettaja opinto-ohjaaja
	• tukioetus • oppimisvaikeuksien ja muiden ongelmien tunnistaminen riittävän ajoissa, keskustelu niistä opiskelijan kanssa sekä viestittäminen ongelmista ryhmänohjaajalle ja huoltajalle sekä tarvittaessa opinto-ohjaajalle, erityisopettajalle tai opiskeluhuollon henkilölle (kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja)	aineenopettaja
	• opiskelijoiden ohjaaminen oppimisvaikeuksissa • yksilölukitestaukset ja YTL:n erityisjärjestelyhakemukset • muut tarvittavat erityisjärjestelyt	erityisopettaja
	• elämänhallinnan vaikeudet • motivaatio-ongelmat • vaikeudet sosiaalisissa suhteissa • itsenäistymiseen ja itsenäisen elämän aloittamiseen liittyvät asiat (talous, asuminen jne.)	kuraattori ryhmänohjaaja aineenopettaja (oma aine) tarvittaessa yhteistyötä etsivän tai erityisnuorisotyön kanssa
	• tunne-elämään ja ihmissuhteisiin liittyvät vaikeudet	psykologi

	oppimisvaikeudet	
	fyysisen ja psyykkisen terveyden tukeminen	terveydenhoitaja
yhteistyö korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten kanssa	- oppilaitosvierailut - oppilaitosvierailut lukiolla - avoimen korkeakoulun opintojen suorittaminen	opinto-ohjaaja
	- korkeakoulujen tuottaman materiaalin käyttö oppiaineissa - opintojaksojen toteuttaminen yhteistyössä korkeakoulujen kanssa (koodarikoulu, Eläimellistä menoa -opintopakso yhdessä Helsingin yliopiston, eläinlääkeyrityksen ja muiden työelämätahojen kanssa) - yhteistyö LUMA-keskuksen kanssa matematiikassa, fysiikassa, kemiassa ja biologiassa - vierailut oppilaitoksissa - vuosittain vaihtelevat muut yhteistyömuodot	aineenopettaja
yhteistyö työelämän ja järjestöjen kanssa	- työelämäjaksojen ohjaus ja suunnittelu - työelämään tutustumispäivät - ammattien aamupäivät - työelämän edustajien muut vierailut lukiolla, esim. rekrytointi-infot - vapaaehtoistyön ohjaus ja suunnittelu	opinto-ohjaaja
	oppiainekohtainen työelämä- ja järjestöyhteistyö: tutustumisvierailut oppiaineiden opintojaksoilla	aineenopettajat
yhteistyö muiden toimijoiden kanssa	itsenäiseen elämään valmentaminen yhteistyössä kunnan nuorisotyön ja asuntotoimen kanssa (oppitunti 2. vuonna)	opinto-ohjaaja
vaihto-opiskelijoiden lähtö- ja tulo-ohjaus	- vaihto-opiskelijaksi lähtöä edeltävät toimenpiteet - paluuvuoden opintojen suunnittelu vaihtovuoden aikana - mahdolliset opintojen hyväksiluvut	opinto-ohjaaja
	vapautuksen myöntäminen lukio-opinnoista vaihto-opiskelun ajalle	rehtori
lukion oma kv-toiminta	- opiskelijavaihdon opintojaksoista tiedottaminen ja opintojaksojen järjestäminen - kansainväliset projektit	kv-koordinaattori

ohjauksen mahdollistaminen lukiossa	• ohjaustoiminnan järjestämisen tukeminen koko koulu ohjaa -periaatteen mukaisesti • lukion toimintaohjeiden päivittämisestä vastaaminen • opinto-ohjaajan, opettajien ja muun ohjaukseen osallistuvan henkilöstön keskinäisen yhteistyön tukeminen	rehtori
opiskelijahallinnon käytännön toiminta	• opiskelutodistukset • todistusjäljennökset • YO-kirjoitusten ja muissa oppilaitoksissa suoritettavien opintojaksojen laskutus • tapaturma- ja vakuutusasiat • opiskelijarekisterin ylläpito	koulusihteeri

Ohjaus lukio-opintojen päättymisvaiheessa

Tehtävä	Sisällöt	Vastuuhenkilö
opintojen etenemisen seuranta	• opintojen tilanteen tarkistaminen ajoissa • tarvittaessa tukitoimien järjestäminen • tarvittaessa opiskelusuunnitelman päivittäminen	ryhmänohjaaja opinto-ohjaaja aineenopettaja
jatko-opinto- ja uraohjaus	• henkilökohtainen tapaaminen opinto-ohjaajan kanssa tammi - joulukuussa: jatko-opintosuunnitelman viimeistely ja yhteishakuun valmistautuminen - tarvittaessa muita tapaamisia • hakuinfo kaikille • opintotuki-info kaikille • hakupajat helmikuussa (ammatillinen koulutus) ja maaliskuussa (korkeakouluhaku)	opinto-ohjaaja
ohjaustoiminnan arviointi	• nimettömän opiskelijatyytyväisyyskyselyn toteuttaminen valmistumiskeväänä - kyselyssä arvioidaan myös ohjaustoimintaa	opinto-ohjaaja
ohjaus opintojen jälkeen	• ilman opiskelupaikkaa jääneillä tai opintonsa keskeyttäneillä mahdollisuus saada ohjausta valmistumisen jälkeisinä vuosina • tarvittaessa tukipalveluihin ohjaaminen (mielenterveyspalvelut, sosiaalipalvelut, Ohjaamo, nuorisotyö, TE-toimisto, ammatinvalintapsykologi)	opinto-ohjaaja
lukio-opintojen keskeytyminen	oppivelvollinen • ohjaaminen uuteen opiskelupaikkaan ennen keskeytystä	opinto-ohjaaja

	• ellei opiskelijaa tavoiteta tai hän ei ole aloittanut uusia opintoja, ilmoitus oppivelvollisuuden kuntavalvojalle sekä huoltajalle	
	ei-oppivelvollinen • ohjaaminen uuteen opiskelu- tai työpaikkaan • tarvittaessa tukipalveluihin ohjaaminen • ilmoitus etsivälle nuorisotyölle, ellei opiskelija siirry työhön tai toiseen oppilaitokseen	

Mäntsälän lukion ohjaussuunnitelma

Ohjauksen keskeiset käsitteet

Ohjaus = jatkuvaa, vuorovaikutteista ja tavoitteellista, koko oppilaitoksen ja muiden oppimisympäristöjen yhteistä toimintaa opiskelijan oppimisen, kasvun ja kehityksen tueksi.

Opinto-ohjaus = lukio-opintoihin, jatko-opintoihin ja työelämään liittyvää ohjausta, neuvomista ja tiedottamista.

Vertaisohjaus = pienryhmässä tapahtuvaa keskustelua, jossa opiskelijat ohjaavat toisiaan.

Nivel- ja siirtymävaihe = vaihe, jolloin opiskelija siirtyy peruskoulusta lukioon tai lukiosta jatko-opintoihin tai siirtyy kesken lukion muuhun oppilaitokseen.

Esteettömyys = fyysisen, psyykkisen, pedagogisen ja sosiaalisen ympäristön esteiden poistamista siten, että kaikki voivat ominaisuuksistaan riippumatta osallistua täysipainoisesti lukio-opiskeluun

Saavutettavuus = lukiokoulutuksen ja kaikkien siihen sisältyvien palveluiden ja sisältöjen saatavilla olo

Ohjauksen sisällöt, menetelmät ja työtavat

Ohjausta järjestetään opintojaksomuotoisena opetuksena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena, vertaisohjauksena tai näiden yhdistelmänä.

OP01-opintojakso toteutetaan ensimmäisenä vuonna opintojaksomuotoisena ryhmäohjauksena.

Opintojakson keskeisiä sisältöjä ovat itsetuntemus, hyvinvointi ja opiskelutaidot sekä oman opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman laatiminen. OP01-opintojakson keskeisimpiä sisältöjä ovat itsetuntemus, opiskelutaidot ja oman opiskelusuunnitelman laatiminen.

OP02-opintojakson keskeisinä sisältöinä ovat työelämä, ylioppilaskirjoitukset ja jatko-opinnot. OP02-opintojakson lähiopetus toteutetaan 2. opiskeluvuonna, jatko-opintohaun tekemiseen liittyvä ryhmäohjaus toteutetaan 3. opiskeluvuonna. Opintojaksoon kuuluvat myös 2. ja 3. vuoden ohjauskeskustelut, ryhmänohjaajan tunnit ja tuokiot koko lukion ajan sekä rehtorin järjestämät ylioppilaskirjoituksiin liittyvät ohjaustilaisuudet.

Ohjauksen tehtävät

- fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn tukeminen
- oppimaan oppimisen ja opiskelutaitojen vahvistaminen

- elämän- ja urasuunnittelutaidoissa ohjaaminen

Ohjauksen tehtävänä on kehittää opiskelijan valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa, tukea opiskelijan hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, tarjota aineksia itsetuntemuksen ja itseohjautuvuuden lisääntymiseen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen.

Ohjauksella kehitetään ja ylläpidetään opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta, toimijuutta sekä luottamusta omaan osaamiseen.

Ohjauksella kehitetään opiskelijan taitoa arvioida lukio-opintoja ja jatko-opiskelua koskevia valintojaan tulevaisuuden osaamistarpeiden näkökulmasta. Ohjauksella tarjotaan jokaiselle opiskelijalle tasa-arvoinen mahdollisuus toteuttaa omia koulutus- ja urasuunnitelmiaan sosiaalisesta taustasta, sukupuolesta tai taloudellisesta asemasta riippumatta.

Ohjauksen tavoitteet

Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva. Tavoitteena on, että opiskelija kehittää oppimaan oppimisen taitojaan ja löytää itselle sopivia oppimisen tapoja. Lisäksi hän kehittää vuorovaikutus- ja työyhteisötaitojaan siten, että ne tukevat hänen kuulumistaan ryhmään ja toimintaansa ryhmän jäsenenä rakentavasti, tasa-arvoisesti ja toisia kunnioittaen.

Ohjauksen tavoitteena on tukea opiskelijaa siten, että hän suoriutuu lukio-opinnoistaan suunnitellussa ajassa ja hänestä kehittyy yhteiskuntaan kiinnittynyt tasapainoinen nuori aikuinen, jolla on valmiudet siirtyä jatko-opintoihin ja työelämään.

Ohjauksella tuetaan opiskelijaa jatko-opiskeluun, uravalintaan ja muuhun elämän suunnitteluun liittyvissä suunnittelu-, valinta- ja päätöksentekotilanteissa siten, että lukion päättövaiheessa hän kykenee tekemään tavoitteellisen, mutta realistisen jatko-opinto- tai työllistymissuunnitelman.

Tavoitteena on, että opiskelija oppii itse etsimään tietoa siitä, miten ja mistä hän saa apua mahdollisiin opiskelun tai elämäntilanteen haasteisiin sekä lukion aikana että lukion jälkeen.

Tavoitteena on, että lukion päätyttyä opiskelijalla on epävarmuuden ja epäonnistumisen sietokykyä, sinnikkyyttä ja luottamusta tulevaisuuteen, elinikäisiä työelämävalmiuksia ja -taitoja sekä yhteiskunnallista osaamista - taitoja ja osaamista, jonka avulla hän löytää tapoja kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

Alueelliset monialaiset työryhmät

Lukio on mukana kaikissa niissä alueellisen yhteistyön muodoissa, joissa lukiolla on velvollisuus tai tarkoituksenmukaista olla mukana.

Kansainvälisyys-, työelämä- ja yrittäjyysosaamisen kehittäminen

Opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälisyysosaamistaan osallistumalla valinnaisille opiskelijavaihto-opintojaksoille sekä erilaisiin kansainvälisiin hankkeisiin, joita lukiolla on käynnissä eurooppalaisten yhteistyömaiden kanssa.

Työelämäosaamista on mahdollisuus kehittää osallistumalla valinnaiselle työelämä- ja opiskeluvaihto-opintojaksolle tai urasuunnittelun opintojaksolle, joka suoritetaan työelämässä. Työelämäosaamista kehitetään myös työelämävierailujen ja -vierailijoiden avulla.

Yrittäjyysosaamista on mahdollisuus kehittää suorittamalla Jyväskylän yliopiston avoimen yliopiston kursseja Globaalit markkinat ja vastuullinen liiketoiminta (2 op), Myynti, markkinointi ja kaupallistaminen (2 op) sekä Oman talouden hallinta (2 op).

Esteettömyys

Oppimisympäristöjen esteettömyydellä tarkoitetaan fyysistä, pedagogista, sosiaalista ja teknologista esteettömyyttä, joka turvaa opiskelijalle mahdollisuuden oppia ja opiskella omien kykyjensä ja mahdollisuuksiensa mukaisesti. Esteettömyyden toteuttamiseksi lukiossa tehdään tapauskohtaisesti tarvittavia järjestelyjä.

Tarvittaessa lukiossa ohjataan opiskelijaa selvittämään oikeuttaan avustajapalveluihin, erityisiin apuvälineisiin tai muihin vastaaviin tukipalveluihin.

Fyysinen esteettömyys: Mäntsälän lukion tiloissa on esteetön kulku luokkatiloihin. Rakennuksessa on inva-wc-tiloja ja hissi kaikkiin kerroksiin.

Pedagoginen esteettömyys: Opiskelija on oikeutettu tarvitsemaansa tukeen. Opiskelijalle tarjotaan yksilöllistä tukea, joka voi olla esimerkiksi opinto-ohjausta, erityisopetusta tai opiskelijan hyvinvointipalveluita kuten kuraattorin, koulupsykologin tai opiskelijaterveydenhuollon palveluita. Tuki voi olla myös yksilöllisiä opetusjärjestelyjä kuten vaihtoehtoisia opintojaksojen, tehtävien ja kokeiden suoritustapoja. Ylioppilaskirjoituksiin haetaan opiskelijalle tarvittavia erityisjärjestelyjä.

Sosiaalinen esteettömyys: Mäntsälän lukiossa edistetään syrjimätöntä ilmapiiriä. Opiskelijoiden sosiaalisia suhteita edistetään erityisesti aktiivisella tutor- ja opiskelijakuntatoiminnalla. Uusille opiskelijoille järjestetään yhteinen tutustumispäivä. Tärkeä rooli sosiaalisen esteettömyyden toteuttamisessa on myös koulukuraattorilla ja koulupsykologilla.

Teknologinen esteettömyys: Opiskelijoilla on mahdollisuus saada käyttöönsä kunnan hankkima tietokone. Opiskelijoille järjestetään lukion alussa opetusta tietotekniikan käyttöön ja tukea on tarjolla koko lukion ajan.

Lukioon hakeutuminen tapahtuu yhteishaun kautta, jolloin opiskelijavalintaan liittyviä esteettömyysjärjestelyjä ei tarvita. Lukion päättövaiheessa opiskelijaa ohjataan hakemaan tarvittavia erityisjärjestelyjä jatko-opintojen valintakokeita varten.

Saavutettavuus

Saavutettavuudella tarkoitetaan lukiokoulutuksen ja kaikkien siihen sisältyvien palveluiden ja sisältöjen saatavilla oloa. Lukion ohjaukseen liittyviä ohjeita ja materiaaleja on saatavilla vapaasti verkossa.

Saavutettavuuden toteuttamiseksi lukiossa tehdään tapauskohtaisesti tarvittavia järjestelyjä, esimerkiksi aineistojen tallentaminen tiettyssä muodossa.

4.2 Oppimisen tuki ja erityisopetus

4.2.1 Oppimisen tuki

Oppimisen tuki merkitsee opiskelijan yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastaamista sekä yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä tukiratkaisuja. Oppimisen tukea järjestetään opiskelijoille monipuolisesti, joustavasti ja vaihtoehtoisia menetelmiä hyödyntäen. Oppimisen tukea voidaan toteuttaa opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti sekä yksilö- että ryhmämuotoisesti.

Oppimisen tuen pääpaino on helposti saavutettavassa tuessa, jota annetaan opiskelijalle heti tuen

tarpeiden ilmetessä ja jolla voidaan ennaltaehkäistä vaikeuksien kasautumista. Oppimisen tuki on tarkoitettu aineenopetuksen tueksi niille opiskelijoille, joilla on vaikeuksia suoriutua opinnoistaan. Tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Tukitoimia ovat aineenopettajan antama tukiopeetus, aineenopettajan ja erityisopettajan antama opetus sekä erityisopettajan, opintoohjaajan ja muun henkilöstön antama tuki ja ohjaus. Tukitoimia on annettava riittävästi, oikea-aikaisesti ja siten, että ne edistävät opiskelijoiden oppimista, osaamisen osoittamista, jatkoopintoihin siirtymistä ja hyvinvointia.

Aineenopettaja ottaa huomioon opiskelijan tuen tarpeet oppituntien suunnittelussa ja opetusjärjestelyissä, esimerkiksi valitsemalla monipuolisia opetusmenetelmiä ja eriyttämällä opetusta.

Opiskelijalla on oikeus saada tukiopeutusta eli aineenopettajien antamaa opetusta ja ohjausta opiskelijan oppimiseen liittyviin tuen tarpeisiin vastaamiseksi. Tukiopeutusta voidaan antaa opiskelijalle, joka on jäänyt tilapäisesti jälkeen opinnoissaan tai joka tarvitsee muusta syystä tukea tai ohjausta lukio-opintojen suorittamiseksi. Tukiopeutusta voidaan antaa myös opiskelutaitojen, kuten kielellisten, matemaattisten tai tietoteknisten valmiuksien, vahvistamiseksi taikka opiskelutekniikkaan liittyvien taitojen tukemiseksi. Tukiopeutukseen voi sisältyä kielitaidon vahvistamista silloin, kun opiskelijalla on puutteellinen osaaminen opetuskielen sanastossa tai kielen käytön tavoissa.

Osana oppimisen tukea tarjotaan erityisopettajan antamaa opetusta, tukea ja ohjausta. Tällaisesta erityisopettajan antamasta oppimisen tuesta ei tehdä lukiolain (714/2018) 28 b §:n mukaista erityisopetuksen hallintopäätöstä.

Erityisopettajan antama tuki voi olla esimerkiksi keskustelua opiskelijan tuen tarpeista ja opiskelua tukevista keinoista tai lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien testaamista. Lisäksi erityisopettaja voi yhdessä opiskelijan kanssa etsiä tälle sopivia opiskelustrategioita sekä antaa tukea ja ohjausta opiskelutaitojen kehittämiseen, kokonaisuuksien jäsentämiseen, tehtävien aikatauluttamiseen ja valmiiksi saamiseen sekä itsenäiseen ja tavoitteelliseen opiskeluun. Erityisopettaja voi tukea opiskelijaa konsultoimalla muita opettajia ottamaan huomioon opiskelijoiden tuen tarpeita. Tällainen erityisopettajan tuki on useimmiten riittävää niille opiskelijoille, joilla on esimerkiksi kapea-alaisia oppimisen vaikeuksia tai lukemisen ja kirjoittamisen tai matemaattisen hahmottamisen vaikeuksia.

Erityisopettajan antama oppimisen tuki voi olla myös ylioppilastutkinnon erityisjärjestelyjen tarpeen arviointia sekä lukioaikaisten oppimisen ja osaamisen osoittamisen tapojen ja erityisjärjestelyjen suunnittelua yhteistyössä aineenopettajien kanssa. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus kokeilla erityisjärjestelyjä lukio-opintojen aikana, jotta niiden tarvetta ja toimivuutta voidaan arvioida. Tarvittaessa erityisopettaja ohjaa tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkinnon kokeita varten.

Lukiolain 28 §:n mukaan opiskelijan tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Opettajat arvioivat tuen tarvetta yhdessä opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa. Arvioinnissa voivat opiskelijan suostumuksella olla mukana

myös muut tuen järjestämisen kannalta tarpeelliset asiantuntijat. Tuen tarpeen tunnistaminen voi perustua myös perusopetuslain (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) 40 §:n ja oppivelvollisuuslain (1214/2020) 23 §:n perusteella siirrettävään koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömään tietoon tai opettajien ja muun henkilöstön havaintoihin. Lisäksi tuen tarpeen arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten alkuseulontoja tai haastatteluja. Opiskelijaa on hyvä rohkaista myös itse kertomaan aineenopettajille, erityisopettajille tai opinto-ohjaajille sellaisista oppimisen vaikeuksistaan, jotka eivät välttämättä tule muutoin esille.

Opiskelija voi hakeutua itsenäisesti tai hänet voidaan ohjata tukitoimien pariin. Opiskelijalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta ottaa vastaan oppimisen tukea. Lukiokoulutuksen suorittaminen perustuu opiskelijan aktiivisuuteen ja oma-aloitteisuuteen opintojen edistämisessä. Oppimisen tukea ei ole suunnattu tilanteisiin, jossa opiskelija oma-aloitteisten tai luvattomien poissaolojen vuoksi jää jälkeen opinnoissaan. Tällöinkin tärkeää on ottaa huomioon oppimisen tuen tarpeen arvioinnissa opiskelijan elämäntilanne kokonaisuudessaan.

Opiskelijaa opettavat aineenopettajat, erityisopettajat ja opinto-ohjaajat suunnittelevat tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Tukitoimet voidaan tarvittaessa ja opiskelijan suostumuksella suunnitella yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa. Tukitoimet ja niiden mahdolliset muutokset kirjataan opiskelijan pyynnöstä hänen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa (lukiolaki 28 § 2 mom.). Tukitoimista vastaava opettaja tai opinto-ohjaaja huolehtii siitä, että opiskelijalla on tieto mahdollisuudesta saada tukitoimet kirjattua. Hän voi samalla selvittää opiskelijan tahdonilmaisun kirjaamiseen. Tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.

Opiskelijan oppimista ja hyvinvointia tuetaan tarvittaessa monialaisena yhteistyönä. Opiskelija voi saada tarpeen mukaan oppimisen tukea ja ohjausta aineen- ja erityisopettajien ja opinto-ohjaajien lisäksi muulta henkilöstöltä, kuten opiskeluhuollon henkilöstöltä.

Osana oppimisen tukea opiskelijan oppimista voidaan edistää myös tarjoamalla oppimista ja hyvinvointia lisääviä lukion oppimäärään sisältyviä opintoja, jotka antavat tukea esimerkiksi opiskelutaitoihin, elämänhallintaan tai eri oppiaineiden opiskeluun.

4.2.2 Erityisopetus

Opiskelijalla on oikeus erityisopetukseen, jos edellä kuvattu oppimisen tuki ei ole riittävää opiskelijan tuen tarpeeseen nähden ja hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muun niihin rinnastettavan syyn vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi.

Todennetuilla oppimisvaikeuksilla tarkoitetaan sellaisia opiskelijan oppimista vaikeuttavia tekijöitä, jotka on tunnistettu joko perusopetuksen tai lukio-opintojen aikana. Nämä tekijät voivat johtua pitkäkestoisesta oppimisvaikeudesta, neuropsykiatrisesta vaikeudesta tai muusta oppimista haittaavasta vammasta tai sairaudesta. Muulla rinnastettavalla syyllä tarkoitetaan tilanteita, joissa opiskelija tarvitsisi erityispedagogista tukea jonkin muun syyn kuin oppimisvaikeuksien, vamman tai sairauksien takia. Muu syy voi olla esimerkiksi vaikeaan elämäntilanteeseen liittyvä syy, joka vaikeuttaa merkittävästi ja pitkäkestoisesti opiskelua ja oppimista.

Mikäli opiskelija on perusopetuksen aikana saanut oppilaskohtaista tai erityistä tukea, hänen saamansa tukitoimet on kirjattu koulutuksen järjestäjän käytettävissä oleviin opiskelijan tukea koskeviin asiakirjoihin. Nämä asiakirjat siirtyvät lukiokoulutuksen järjestäjälle oppivelvollisuuslain 23 §:n ja lukiolain 28 b §:n perusteella: perusopetuksen järjestäjän on toimitettava lukiokoulutuksen järjestäjälle perusopetuslain mukainen perusopetuksen päättyessä voimassa oleva oppimisen tukea tai erityisopetusta koskeva hallintopäätös. Lukiokoulutuksen järjestäjän on tällöin selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisopetuksen tarve perusopetuksen aikana tehdyn päätöksen pohjalta.

Lukion aikana oppimisvaikeudet voidaan todentaa esimerkiksi seulojen ja testien perusteella. Osana arviointia voidaan tarvittaessa haastatella opiskelijaa ja häntä opettavia opettajia, jotta voidaan arvioida opiskelijan oppimisvaikeuksien vaikutukset opiskeluun sekä tarvittavat tukitoimet. Tarvittaessa oppimisvaikeuksien todentaminen tehdään yhteistyössä opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten kanssa. Oppimisen tuen riittävyttä voidaan arvioida esimerkiksi opiskelijan ensimmäisen lukuvuoden kevätlukukaudella. Jos luvussa 4.2.1 kuvatut oppimisen tuen keinot arvioidaan heti lukio-opintojen alussa riittämättömiksi, erityisopetusta voidaan tarjota ja erityisopetuksen päätös tehdä tuen tarpeen perusteella jo lukion alkuvaiheessa. Silloinkin rinnalla voidaan käyttää muita oppimisen tuen keinoja, kuten tukiovetusta ja eriyttämistä.

Erityisopetusta antaa erityisopettaja, jonka kelpoisuudesta säädetään asetuksessa opetustoimen henkilöstön kelpoisuudesta. Erityisopettaja vastaa erityispedagogisten tukitoimien tarpeen arvioinnista ja opiskeluun sekä osaamisen osoittamiseen liittyvien tukitoimien suunnittelusta. Erona luvussa 4.2.1 esitellyn erityisopettajan antamaan oppimisen tukeen on se, että hallintopäätökseen perustuva erityisopetus kohdentuu syvällisemmin todennettuihin oppimisvaikeuksiin tai muihin niihin rinnastettaviin syihin, eli se on systemaattisempaa ja tarkemmin tavoitteellistettua kuin oppimisen tuki. Tällainen erityisopetus voi olla esimerkiksi oppimisen tukeen nähden perusteellisempaa opiskelutaitojen ja -strategioiden opettamista, toiminnanohjausta tai tukea ajanhallintaan sekä itsenäiseen opiskelun tavoitteiden asettamiseen ja niiden saavuttamiseen. Pääsääntöisesti olennaista on, että tukitoimia arvioitaessa luvussa 4.2.1 esiteltyä oppimisen tukea on kokeiltu monipuolisesti ja se on todettu riittämättömäksi opiskelijan tuen tarpeiden kannalta.

Erityisopettaja suunnittelee tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Niiden toteutuksessa ovat tarvittaessa mukana myös aineenopettajat ja opinto-ohjaajat. Erityisopetuksessa otetaan huomioon myös opiskelijan tarvitsemat erityisjärjestelyt osaamisen osoittamiseen liittyvissä tilanteissa lukiokoulutuksen aikana sekä ylioppilaskokeissa. Erityisopetus kirjataan opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Keskustellessaan erityisopetuksen tukitoimista erityisopettaja voi selvittää opiskelijan tahdonilmaisun kirjaamiseen.

Lukioon hyväksyttävillä tulee olla riittävät edellytykset suoriutua lukion oppimäärän opinnoista. Lukiokoulutuksessa ei ole mahdollista poiketa oppimäärän mukaisista tavoitteista. Erityisopetuksessa tehdään tarpeen mukaan yhteistyötä opiskeluhuollon sekä opiskelijan hoitoja kuntoutusverkoston kanssa. Vammaisten opiskelijoiden tuen tarpeisiin vastaamiseksi tehdään tarvittaessa yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa. Opiskelun poikkeavaa järjestämistä kuvataan luvussa 4.2.3.

Koulutuksen järjestäjä tekee hallintopäätöksen opiskelijalle annettavasta erityisopetuksesta. Hallintopäätös tehdään erityisopetuksen tarpeen ilmetessä tai opiskelijan tai alaikäisen opiskelijan huoltajan tai laillisen edustajan tuen tarvetta koskevan pyynnön tai tahdonilmaisun perusteella. Päätös voi olla myönteinen tai kielteinen sen mukaan, kuinka koulutuksen järjestäjä arvioi erityisopetuksen antamisen kriteerien täyttyvän. Opiskelijaa ja alaikäisen opiskelijan huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen päätöksen tekemistä. Päätöksenteossa noudatetaan yleisiä päätöksentekoa koskevia säännöksiä, lähinnä hallintolakia (434/2003) ja kunnissa myös kuntalakia (365/1995).

Tukitoimien vaikuttavuutta arvioidaan opintojen kuluessa ja tarvittaessa tukea vahvistetaan tai vähennetään. Erityisopetuksesta on myös mahdollista luopua ja tuki lakkauttaa, mikäli tuen tarvetta ei enää ole. Tällöin lakkauttamisesta tehdään hallintopäätös.

4.2.3 Opiskelun poikkeava järjestäminen ja avustajapalvelut

Lukiolain 29 §:n mukainen opiskelun poikkeava järjestäminen voi koskea myös oppimisen tukea tai erityisopetusta tarvitsevaa opiskelijaa. Opiskelun poikkeava järjestäminen ei tarkoita poikkeamista lukiokoulutuksen oppimäärän tavoitteista, vaan sitä, että opiskelijan opiskelu oppimäärän tavoitteiden saavuttamiseksi voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja valtioneuvoston asetuksessa lukiokoulutuksesta säädetään sekä paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään. Poikkeavat järjestelyt voidaan tehdä opiskelijan hakemuksesta tai hänen suostumuksellaan. Poikkeavat järjestelyt tehdään vain niiltä osin kuin ne ovat välttämättömiä. Ne kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan.

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Tukea tarvitsevalle opiskelijalle turvataan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin esimerkiksi tilanteissa, joissa kirjallinen tuottaminen on haastavaa. Osaamisen osoittamisen tavat ja tilanteet suunnitellaan opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Osaamisen osoittamisessa käytettäviä yksilöllisiä järjestelyjä ovat esimerkiksi lisäajan antaminen, pienryhmätilan käyttäminen, materiaalin kirjasinkoon suurentaminen tai mahdollisuus käyttää erillistä näyttöä. Opiskelijan tarpeiden mukaan voidaan käyttää myös muita tarkoituksenmukaisia erityisjärjestelyjä. Ylioppilaskokeiden mahdollisia erityisjärjestelyjä varten opiskelijaa ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkintolautakunnalta.

Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan vammaispalvelulain tai muun lain mukaisia avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluita. Opiskelijan jaksamisen ja hyvinvoinnin tukemisessa voidaan tehdä yhteistyötä opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten tai tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa. Erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen rinnalla opiskelijalla on oikeus saada myös yksilökohtaista opiskeluhuoltoa oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 15 §:n ja 16 §:n mukaisesti.

4.2.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan oppimisen tuen ja erityisopetuksen järjestäminen käytännössä seuraavissa asioissa:

- tukitoimista, erityisopetuksesta ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille
- tukitoimien ja erityisopetuksen tarpeen arviointi
- tukitoimien ja erityisopetuksen kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan
- oppimisen tuen ja erityisopetuksen toteuttaminen
- tuen ja erityisopetuksen toteutumisen seuranta ja arviointi
- erityisopetuksen päätös
- opiskelijan ja huoltajan kuuleminen erityisopetuksen päätöksessä
- yhteistyö, vastuut ja työnjako edellä mainituissa asioissa.

4.2.5 Oppimisen tuki Mäntsälän lukiossa

Tukitoimista, erityisopetuksesta ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille

Opiskelijoille tiedotetaan erityisopetuksesta ja niitä koskevista oikeuksista opiskelutaitotunneilla, Wilman kautta sekä ylioppilaskirjoituksia edeltävissä infoissa. Tiedotus huoltajille tapahtuu Wilman kautta ja vanhempainilloissa.

Tukitoimien ja erityisopetuksen tarpeen arviointi

Lukiossa opiskelijoiden tukitarpeita kartoitetaan aloittavien opiskelijoiden lähtötasotestein sekä haastatteluin. Tukitarpeiden kartoittamisessa huomioidaan aiemmasta oppilaitoksesta saatavat tiedot sekä opiskelijan tai hänen huoltajansa toimittamat asiakirjat. Aloittaville opiskelijoille järjestetään syyslukukaudella lukiseula sekä tarvittaessa yksilötestit. Tarvittaessa tehdään myös matematiikan testejä. Tuen tarvetta arvioidaan koko opiskeluajan.

Tukitoimien ja erityisopetuksen kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan

Tukitoimet ja erityisopetus kirjataan henkilökohtaiseen oppimisen tuen suunnitelmaan opiskelijan pyynnöstä.

Oppimisen tuen ja erityisopetuksen toteuttaminen

Oppimisen tukeen osallistuvat kaikki opettajat. Lukiolla tarjotaan pajatoimintaa eri oppiaineissa. Erityisopettajan tukea on mahdollista saada pajoissa, samanaikaisopetuksena, henkilökohtaisena ja pienryhmätukena.

Tuen ja erityisopetuksen toteutumisen seuranta ja arviointi

Tuen ja erityisopetuksen toteutumista seurataan ja arvioidaan Wilman henkilökohtaisessa oppimisen tuen suunnitelmassa.

Erityisopetuksen yhteistyö, vastuut ja työnjako

Lukiseulat aloittaville, yksilötestit seulatulosten perusteella	Erityisopettaja
YTL:n erityisjärjestelyhakemukset	Erityisopettaja yhdessä opiskelijan kanssa Rehtori

Opiskelutaitojen opettaminen, vahvuuksien tunnistaminen	Aineenopettaja Erityisopettaja Opinto-ohjaaja Ryhmänohjaaja
Päättöviikkoihin ja ylioppilaskirjoituksiin valmistautuminen, lukusuunnitelmat	Aineenopettajat Erityisopettaja Opinto-ohjaaja
Apuvälineiden ja palvelujen hakeminen	Erityisopettaja Opiskelija Huoltajat Opiskeluhuollon toimijat
Samanaikaisopetus, yksilöohjaus	Erityisopettaja ja aineenopettajat yhdessä
Vaihtoehtoiset suoritustavat	Aineenopettajat Erityisopettaja Opinto-ohjaaja
Oppiaineiden tukiopetus	Aineenopettajat Erityisopettaja
Tukitarpeista tiedottaminen	Opiskelija Ryhmänohjaaja Erityisopettaja Opinto-ohjaaja Rehtori
Tuen suunnittelu	Erityisopettaja Aineenopettaja Opinto-ohjaaja Opiskelija Huoltajat tarvittaessa Muut toimijat tarvittaessa
Tuen kirjaaminen ja seuranta	Erityisopettaja Aineenopettaja

Yhteistyö huoltajien kanssa	Erityisopettaja
Huoltajatapaamisiin osallistuminen tarvittaessa	Ryhmänohjaaja Rehtori
Yhteisölliseen opiskeluhooltoon osallistuminen	Yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä Lukion henkilökunta
Opiskelijakohtainen opiskeluhoolto	Määritellyt jäsenet
Opiskelijoiden jaksamisen tukeminen	Opiskeluhoollon toimijat Ryhmänohjaaja Erityisopettaja Opinto-ohjaaja Aineenopettajat Rehtori
Hallintopäätös erityisopetuksesta	Hallintopäätöksen erityisopetuksesta tekee Mäntsälässä toimivaltainen viranomainen.

4.3 Opiskeluhoolto

Lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään lukiolain (714/2018) mukaisen käsitteen opiskelijahuolto sijasta oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) käsitettä opiskeluhoolto. Oppilaitoksesta käytetään soveltuvissa kohdissa myös ilmaisua lukio. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia (oppilas- ja opiskeluhooltolaki 1287/2013 1 §, muutettu lailla 377/2022).

Tässä luvussa määrätään opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa määrätyn koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman laatimisesta (lukiolaki 714/2018 12 § ja 32 § sekä oppilas- ja opiskeluhooltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022).

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3 §). Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhoolto, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 9 §. Opiskeluhooltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista ja lukiolaki 714/2018 2 §, muutettu lailla 16/2022).

Opiskeluhooltoja toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa (oppilas- ja

opiskelijahuoltolaki 1287/2013 3 §, muutettu lailla 377/2022. Opiskeluhoolto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on kaikkien oppilaitosyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus opiskeluhohtopalveluihin, jotka ovat opiskeluterveydenhoolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 4 § ja 3 §.) Opiskeluhohtopalvelut järjestetään ensisijaisena lähipalveluna, jolle koulutuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat. Toisen asteen opiskeluterveydenhuollon palveluja voidaan järjestää myös keskitetysti opiskeluterveydenhuollon toimipisteessä. Tällöin palvelun on oltava helposti opiskelijoiden saavutettavissa. (Terveystenhuoltolaki 378/2022 15 a § ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 9 §, muutettu lailla 377/2022).

4.3.1 Koulutuksen järjestäjän opiskeluhohtosuunnitelma ja paikallisesti päätettävät asiat

Koulutuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhohton kokonaisuuden toteuttamiseksi koulutuksen järjestäjän opiskeluhohtosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022). Järjestäjäkohtaisen opiskeluhohton yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhohton ohjausryhmä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 14 §). Opiskeluhohtosuunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitosten ja opiskeluhohtopalvelujen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022). Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite koulutuksen järjestäjän opiskeluhohtosuunnitelman valmistelussa (terveydenhuoltolaki 378/2022 15 a §).

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhohtosuunnitelma korvaa opiskeluhohton osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se sisältää koulutuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhohtotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhohton toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (*omavalvonta*) sekä oppilaitoskohtaisesti tarkennetut tiedot (asiakokonaisuudet 1–5). Koulutuksen järjestäjän tulee kuvata opiskeluhohtosuunnitelmassa, miten suunnitelman toteuttamista oppilaitoksissa seurataan ja sitä tarkistetaan tarvittaessa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022.)

Koulutuksen järjestäjän tulee valmistella kutakin koulutusmuotoa koskevan määräyksen mukainen opiskeluhohtosuunnitelma. Koulutuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista kootaan ja miten oppilaitosten toimintaa niiden avulla ohjataan. Opiskeluhohtopalvelujen osalta tämä tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelma liitetään kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022.)

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhohton toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on oppilaitoskohtaisesti seuraavat tiedot (asiakokonaisuudet 1–5) (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022).

1) Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Arvioon opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista (opiskeluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin oppilaitokselta. Tiedot ilmoitetaan koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arviolla varmistetaan opiskeluhoitopalvelujen riittävyys huomioiden opiskelijoiden ja lukioyhteisön tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoituksen toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määrääjässä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 15 § ja 17 § ja terveydenhuoltolaki 1326/2010 16 §.)

Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta

Arvioon opiskeluhuollon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisesti ja yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä sekä opiskeluhuollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arviossa huomioidaan esimerkiksi oppilaitosyksiköiden määrä ja oppilaitosten opiskelijamäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti paikallista lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskevaa seurantatietoa, jota on koottu myös opiskelijoilta ja huoltajilta, opetushenkilöstöltä ja opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisilta.

Arvio käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Koulutuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten (opiskeluterveydenhuolto sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut) henkilötyövuodet.

2) Lukioyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhoito on tärkeä osa lukiokoulutuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja koulutuksen järjestäjän opiskeluhoito) mukaisesti kuuluu yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 6 §.) Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu lukioyhteisön hyvinvoinnista (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 4 §).

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- opiskelijoiden ja lukioyhteisöjen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset
- oppilaitoskohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § (1501/2016))
- koulutukseen osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen

- tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen
- yhteistyö ja käytänteet oppilaitosympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä oppilaitosyhteistyö hyvinvoinnin tarkastuksissa (terveydenhuoltolaki 1326/ 2 010 16 § ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 388/2011 12 §).

Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan opiskeluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä opiskelijaa koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 5 §). Yksilökohtaisessa opiskeluhoollossa seurataan ja edistetään opiskelijan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu aina opiskelijan suostumukseen (lukiolaki 714/2018 59 §) ja Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.) Opiskelijan osallisuus ja mielipiteet otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 18 §). Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä (EU:n tietosuoja-asetus (679/216), tietosuojalaki (1050/2018), laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), lukiolaki 714/2018 58 §, laki potilaan asemasta ja oikeuksista (1992/785), laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812) ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013 22 §, muutettu lailla 377/2022, ja 23 §.)

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- opiskelijan ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin (opiskeluterveydenhoito, kuraattori- ja psykologipalvelut) (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 16 §, muutettu lailla 377/2022).
- yksittäisen opiskelijan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen (oppilas- ja opiskeluhoitolaki 1287/2013 19 §).
- opiskeluhoitokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitorekisterille (oppilas- ja opiskeluhoitolaki 1287/2013 20 §, muutettu lailla 377/2022 ja 21 §).
- tarvittavan opiskeluhoollon järjestäminen kurinpitotoimen tai opiskelijan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä (lukiolaki 714/2018 41 §, muutettu lailla 165/2022).
- opiskelijan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet oppilaitoksessa – opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalvelujen järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi.

3) Yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoolto on kaikkien oppilaitosyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhohtopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä (oppilas- ja opiskeluhohtolaki 1287/2013 4 §). Opiskelijoiden, hohtajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhohtopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhohton toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhohtolossa keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti koulutuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhohtosuunnitelmassa kuvataan

- opiskelijoiden, hohtajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhohtopalvelujen osallisuus koulutuksen järjestäjän opiskeluhohtosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhohton toteuttamiseen (oppilas- ja opiskeluhohtolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022).
- lukion opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä.
- yhteistyö koulun ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa kuten nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi.
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhohton periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen opiskelijoille, hohtajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille (oppilas- ja opiskeluhohtolaki 1287/2013 11 §).

4) Suunnitelmat opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus (lukiolaki 714/2018 40 §). Turvallisuuden varmistaminen edellyttää koulutuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista oppilaitosten kanssa. Koulutuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhohtopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Suunnitelmat opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhohtosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan opiskelijan hohtajalle tai muulle lailliselle edustajalle (lukiolaki 714/2018 40 §, muutettu lailla 165/2022). Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan opiskelijan (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhohtopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä hohtajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia (oppilas- ja opiskelijahohtolaki 1287/2013 23 §, lastensuojelulaki 471/2007 25 § ja sosiaalihuhtolaki 1301/2014 35 §).

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

4.4 Kurinpitotoimet

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 1 momentin mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Lukiolain 30 §:n 2 momentin mukaan opiskelijan on käytäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä (lukiolaki 714/2018, 30 § 2 mom., muutettu lailla 165/2022). Lukioyhteisön yhteistyö ja erilaiset pedagogiset ratkaisut luovat edellytyksiä hyvän työrauhan rakentumiselle. Lukiokoulutuksen järjestäjällä on oikeus käyttää myös lukiolain mukaisia kurinpitotoimia (lukiolaki 714/2018, 41 § 1 mom., muutettu lailla 165/2022).

Lukiolain 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitotoimien käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallitus antaa määräykset suunnitelman laatimisesta lukion opetussuunnitelman perusteissa. Suunnitelman tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös lukion järjestyssääntöjen toteutumista.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain lainmukaisia keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita.

Laissa säädetyt kurinpitotoimet:

- Opiskelijalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan antaa kirjallinen varoitus.
- Jos rikkomus on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi, sekä erottaa asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi. Oppivelvollinen voidaan erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Kurinpitotoimien käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla oikeassa suhteessa tekoon, eikä niitä saa käyttää asiaan kuulumattomassa tarkoituksessa, kuten kostamis- tai loukkaamistarkoituksessa. Koulutuksen järjestäjän tulee kurinpitotoimea harkitessaan ottaa huomioon myös teon laatu sekä opiskelijan ikä ja kehitystaso. Opiskelijaa ja huoltajaa on kuultava ennen kurinpitotoimesta päättämistä. Kurinpitotoimesta tulee antaa päätös. (lukiolaki 714/2018, 42 § 1 mom., muutettu lailla 165/2022)

Laissa säädetyt kurinpitokeinot

- Opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta.
- Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Opetuksen epäämisen aikana opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Kurinpitokeinoista on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle ja opetuksen epäämisestä tarvittaessa lisäksi sen hyvinvointialueen, jonka alueella oppilaitos sijaitsee, sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Kurinpitokeinot tulee kirjata. (Lukiolaki 714/2018, 42 § 1 mom., muutettu lailla 165/2022.)

4.4.1 Kurinpitotoimien käyttämistä ja menettelyjä koskevan suunnitelman sisältö

Koulutuksen järjestäjä laatii suunnitelman kurinpitotoimien käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista yhteistyössä lukion henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Ennen suunnitelman hyväksymistä tai sen päivittämistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opiskelijakuntaa ja lukion henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyö opiskelijoiden huoltajien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden tarvittavien viranomaistahojen kanssa tukee suunnitelman laatimista ja toteuttamista. Suunnitelman kurinpitotoimien käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista tulee sisältää seuraavat asiakokonaisuudet:

- menettelytavat rike- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämisvastuut, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt
- suunnitelman tekeminen opiskelijan tuesta opetuksen epäämistilanteissa epäämisen aikana ja opetukseen palatessa (lukiolaki 714/2018, 41 § 3 mom., muutettu lailla 165/2022)
- periaatteet hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattamiseen kurinpitotoimia käytettäessä
- henkilökunnan perehdyttäminen ja osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä

- suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpitotoimista tiedottaminen eri tahoille
- yhteistyö eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa
- menettelytavat suunnitelman seurantaan sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

Suunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan, tai se voi olla erillinen.

Mäntsälän lukio

Toimivalta, tiedottaminen ja arviointi

Rehtori varmistaa henkilökunnan kurinpidollisen osaamisen jokaisen lukuvuoden alussa. Rehtori vastaa myös siitä, että työnsä kesken lukuvuoden aloittavat opettajat perehdytetään kurinpidollisiin menetelmiin osana työtehtäviin perehdyttämistä. Suunnitelma on osa Mäntsälän lukion turvallisuuskansiota.

Tiedottamisesta vastaa rehtori yhdessä ryhmänohjaajien ja koko henkilökunnan kanssa. Suunnitelma on luettavissa lukion kotisivuilla osana opetussuunnitelmaa. Järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpitotoimista keskustellaan tarvittaessa yhteisöllisessä opiskeluhuoltoryhmässä. Lukion henkilökunta ottaa yhteyttä tarvittaessa asianosaisiin huoltajiin lukiossa sattuneista opiskelijoita koskevista kurinpidollisista selvittelyistä. Huoltajat voivat aina halutessaan osallistua asian selvittelyyn. Täysi-ikäisten opiskelijoiden tapauksissa huoltajiin otetaan yhteyttä vain opiskelijan suostumuksella.

Lukio pitää yhteyttä muihin viranomaistahoihin ensisijaisesti ennalta ehkäisevässä mielessä. Akuuteissa tilanteissa arvioidaan tilannekohtaisesti, tarvitaanko muun viranomaisen apua, ja tarvittaessa kutsutaan apu paikalle. Yhteistyössä on noudatettava kulloinkin voimassa olevia salassapito- ja muita säädöksiä.

Suunnitelman toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan vuosittain lukuvuosipalautteiden avulla ja tarvittavat muutokset tehdään yhteistyössä opiskelijoiden ja opettajien kanssa.

Opetussuunnitelman liitteenä olevassa taulukossa on esitetty nuorten lukiokoulutuksesta annetussa laissa säädetyt teot ja laiminlyönnit, niistä seuraavat toimenpiteet, kussakin toimenpiteessä toimivaltainen viranomainen, selvittäminen ja kuuleminen, kirjaamista ja päätöksentekoa koskevat menettelytavat, toimenpiteistä ilmoittaminen sekä muutoksenhaku.

Opiskelijan tuki opetuksen epäämistilanteessa

Ryhmänohjaaja yhdessä opinto-ohjaajan ja tarvittaessa erityisopettajan kanssa laatii suunnitelman oppivelvollisuuden suorittamisesta määräaikaisen erottamisen tai opiskeluoikeuden pidättämisen aikana yhdessä opiskelijan ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa.

Opiskelijan tulee suunnitelman mukaisesti edistää opintojaan itsenäisesti tai muissa oppimisympäristöissä kuin oppilaitoksessa. Opiskelijalla on oikeus saada sellaista opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa opintojen etenemisen ja lähiopetukseen palaamisen suunnitelman mukaisesti. Opetus ja ohjaus toteutetaan etäyhteydellä. Oppivelvollisella on oikeus oppilas- ja opiskeluhuoltolaissa (1287/2013) tarkoitettuihin palveluihin.

Kun opiskelija on palaamassa lähiopetukseen, ryhmänohjaaja yhdessä aineenopettajien kanssa tarkastaa opiskelusuunnitelman toteutumisen. Opinto-ohjaaja tekee opiskelijan opiskelusuunnitelmaan tarvittavat muutokset lähiopetuksen alkaessa. Samalla arvioidaan opiskelijan tarve tukitoimiin lähiopetukseen palaamisen jälkeen ja hänelle laaditaan suunnitelma tuesta.

Mäntsälän lukion suunnitelma kurinpitotoimien käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista on liite 6.

4.5 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Kaikkien opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijan kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteettejä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa.

Tavoitteena on ohjata kaikkia opiskelijoita arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa jokaisen opiskelijan kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja. Lukio-opiskeluun voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita.

Lukiokoulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan lukiolain (714/2018) 14 §:n 1 momentin mukaisesti antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä. Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee tällöin kirjata, missä oppiaineissa, minkä verran ja millä tavoin edellä mainittuja kieliä käytetään opetuksessa tai opiskelussa.

Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisopiskelijoiden opetuksessa otetaan huomioon, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Saamelaisopiskelijoiden lukio-opetuksen erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa omaa identiteettiään. Lukio-opetus voi tukea myös menetetyn alkuperäiskielen uudelleen oppimista ja kielen elvyttämistä. Lukio-opetus edistää oman historian, kulttuurin ja usean valtion alueelle ulottuvan saamelaisyhteisön tuntemusta sekä tietoisuutta saamelaisista yhtenä maailman alkuperäiskansoista ja antaa mahdollisuuksia perinteisen tiedon oppimiseen. Lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia saamen kielen ja saamenkielisiin korkea-asteen opintoihin Suomessa ja naapurimaissa.

Suomessa puhuttuja saamen kieliä – inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea – voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Saamen kieltä voidaan opettaa myös vieraan kielen eripituisina oppimäärinä tai lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Saamen kieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta saamen kielellä. Saamea äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen kieltä tai ruotsin kieltä joko erillisen saamenkielisille tarkoitetun oppimäärän tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Saamelaisille opiskelijoille, joilla ei ole ollut mahdollisuutta oppia saamea omassa ympäristössään, voidaan tarjota saame vieraana kielenä -opetusta. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Saamen kieli voi olla lukio-opetuksen opetuskieli, ja perusopetuksessa saamenkielistä opetusta saaneille opiskelijoille pyritään turvaamaan saamenkielisen opetuksen jatkuminen myös lukiossa. Saamenkielisen opetuksen erityisenä tavoitteena on opiskelijoiden tukeminen heidän kasvamisessaan kaksikielisyyteen. Opetus tukee myös saamelaisten yhdenvertaisia opiskelu- ja toimintamahdollisuuksia sekä saamen- että suomenkielisessä yhteisössä. Saamenkielisessä opetuksessa eri oppiaineiden opetus ja opiskelu tukevat saamen kielen taitojen kehittymistä. Saamenkielisessä opetuksessa noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon saamelaisen kulttuurin erityispiirteitä. Opetuksessa painotetaan saamelaisten oman historian sekä saamelaisyhteisön perinteisten elinkeinojen, perinteisen tiedon, saamelaisalueen luonnon sekä saamelaisen musiikki-, kertoma- ja käsityöperinteen tuntemusta. Opetuksen resursseina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille.

Saamen opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Romanit

Romaniopiskelijoiden opetuksessa tulee ottaa huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Lukio-opiskelun erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa yhteiskunnallista osallisuuttaan ja omaa identiteettiään. Tavoitteena on lisäksi edistää romaniopiskelijoiden siirtymistä jatko-opintoihin.

Romanikieltä voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaisesti äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Romanikieltä voidaan opettaa myös lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Romanikielen lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia sekä kielen elvyttämiseen että romanikielen korkea-asteen opintoihin. Romanikielen opetus lukiossa vahvistaa romaniopiskelijoiden identiteettiä ja antaa heille mahdollisuuksia käyttää kieltään ja ilmaista itseään siten, että huomioidaan heidän kotoaan, yhteisöstään ja perusopetuksesta saamansa taidot ja tiedot sekä heidän oma halunsa ilmaista identiteettiään. Opetus edistää romaniopiskelijoiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista Suomessa ja muissa maissa. Romanikielen opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena. Opiskelussa voidaan hyödyntää lähiympäristöä, romaniyhteisöä ja romanikielistä mediaa.

Viittomakieliset

Viittomakielisten lukiokoulutuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan tasa-arvoisena enemmistökielen ja -kulttuurin rinnalla. Viittomakieltä käyttävät opiskelijat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Viittomakielisten opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan lukion yleisiä kasvatusta- ja oppimistavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin ja viestintään. Opetuskielenä voi olla suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli, jolloin suomea tai ruotsia käytetään luku- ja kirjoituskielenä. Viittomakieliä tai niistä johdettuja kommunikaatiomenetelmiä voidaan käyttää myös suomen- tai ruotsinkielisen opetuksen rinnalla. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään viittomakielisiä tulkki- ja yhteiskuntapalveluja. Tavoitteena on myös viittomakielisestä kulttuurista ja toimintatavoista poikkeavan äänimaailman sekä kuulevien kulttuurin ja toimintatapojen tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden tai useamman kulttuurin piirissä on mahdollista. Viittomakieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta viittomakielellä. Viittomakieltä äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen tai ruotsin kieltä joko erillisen viittomakielisille tarkoitetun oppimäärän mukaan tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

Koska suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli ovat vähemmistökieliä, opetuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen opiskeluympäristön luomiseen. Viittomakielestä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Opetuksessa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia viittomakieliseen viestintään ja tiedonsaantiin. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Viittomakielisiä opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Muut monikieliset opiskelijat

Muiden monikielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden ja paikallisen opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu lukiossa tukevat opiskelijan opetuskielen hallintaa, monikielistä identiteettiä, oman kieli- ja kulttuuritaustan arvostusta sekä kasvua kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen/ruotsin kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -

oppimäärän opiskeluun. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan opettaa lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan myös opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääränä lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää, miten suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus, omakielinen opetus ja opiskelijan oman äidinkielen opetus järjestetään ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa useiden oppilaitosten yhteistyönä.

Opiskelijoita on informoitava heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiossa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen kursseja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.

5 Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi

5.1 Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida monipuolisesti. Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Opiskelijalle on lukio-opintojen aikana annettava mahdollisuus itsearviointiin. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 1 mom.)

Arviointi on aina sidoksissa tavoitteisiin ja kulloiseenkin tilanteeseen. Lukiokoulutuksessa arvioinnilla on kaksi keskeistä tehtävää:

- 1) Oppimisen tukeminen ja ohjaaminen. Tätä tehtävää toteuttaa opintojakson aikana annettava palaute, formatiivinen arviointi. Palautteella kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Palaute on tärkeä osa opiskelijan ja opettajan vuorovaikutusta. Opintojakson aikainen palaute sekä lukio-opintojen aikainen, opettajan tuella tehty itsearviointi ja vertaisarviointi auttavat opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään niin, että oppimiselle asetetut tavoitteet voivat toteutua.
- 2) Osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen näkyväksi tekeminen. Tätä tehtävää toteuttaa osaamisen ja opitun arviointi, summatiivinen arviointi. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.

Sekä formatiiviseen että summatiiviseen arviointiin kuuluu opiskelijan työskentelyn arviointi, joka perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen.

Arvioinnin tulee olla monipuolista ja tarkoituksenmukaisin menetelmin toteutettua. Opiskelijalla on oltava opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnilla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti.

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin opintojakson tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle opintojakson alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja tuetaan heidän opintojensa suunnittelua. Opiskelijan tulee saada tietää, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen edistymistään arvioidaan. Arviointiperusteilla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä.

Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät kiteytyvät lukion arviointikulttuurissa, joka on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria. Arviointikulttuurilla tarkoitetaan niitä arvoja, normeja ja käytänteitä, joita sovelletaan yhteisessä arviointityöskentelyssä. Arviointikulttuurin näkyväksi tekeminen ja kehittäminen edellyttävät, että lukiossa on kirjattu yhtenäisiä arviointiin liittyviä periaatteita ja käytänteitä, joiden toteutumista seurataan.

5.2 Opintojakson arviointi

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida opetussuunnitelman mukaisen opintojakson suorittamisen aikana suhteessa opintojaksolle asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijan tulee saada palautetta oppimisensa kehittymisestä. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 2 mom.)

Opetussuunnitelman mukainen opintojakso arvioidaan sen suorittamisen päätteeksi. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Opiskelijan oppimista arvioidaan opintojakson aikana antamalla hänelle arviointipalautetta opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Oppimista tukevaa palautetta tulee antaa riittävän aikaisessa vaiheessa opintojaksoa, jotta opiskelijalla on mahdollisuus kehittää sen perusteella opiskeluaan ja työskentelyään.

Opiskelijan opintosuorituksista annetaan arvosana tai suoritusero opintojakson päätyttyä. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana. Jos kyse on usean oppiaineen yhteisestä opintojaksosta, arvosanat annetaan oppiaineittain. Arvosanojen tulee perustua monipuoliseen oppimisen, osaamisen ja opitun näyttöön opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin toteuttamisesta päätetään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Oppimisen tuen tarpeet, kuten sairaudesta tai vammasta johtuvat haasteet, lukemisen tai kirjoittamisen erityisvaikeus, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa arvioinnissa huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoihin tapoihin osoittaa osaamisensa.

5.2.1 Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

Numeroin annettavassa arvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4. Opintojakso tai oppiaine, jota ei arvostella numeroin, arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 17 §.)

Opiskelija saa arvosanan opintojaksoihin sisältyvistä opinnoista. Opintojaksoihin sisältyvistä pakollisista opinnoista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista annetaan numeroarvosanat lukuun ottamatta opinto-ohjauksen opintojaksoja, joista annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Muista valinnaisista opinnoista voidaan antaa arvosanaksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suoritusmerkintä.

Arvosanaa voidaan täydentää ja täsmentää kirjallisesti annetulla sanallisella arvioinnilla tai arviointikeskustelussa annetulla palautteella. Kesken olevan opintojakson merkintätavasta ja suorituksen täydentämiskäytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 37 §:n 3 momentin mukaan opiskelijalle tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa opintojaksolla edellytetyt tiedot ja taidot, mikäli hän ei ole suorittanut opintojaksoa hyväksytysti.

Opiskelijalla on oikeus korottaa sekä hyväksyttyä että hylättyä arvosanaa siten, että hän voi osoittaa osaamistaan opintojakson keskeisissä tiedoissa ja taidoissa. Uusimisen käytännöt määritellään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvioinnin tulee tällöinkin olla monipuolista. Lopulliseksi arvosanaksi tulee eri uusimiskertojen arvosoista paras.

5.2.2 Itsenäisesti suoritettavat opinnot

Osa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvistä opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, jos se ei vaaranna koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Opiskelijalle voidaan vastaavin edellytyksin myös hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja itsenäisesti. (Lukiolaki 714/2018, 25 §.)

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään opinnoista, jotka voidaan edellyttää itsenäisesti opiskeltaviksi tai joita toisaalta ei voi itsenäisesti suorittaa. Itsenäisesti opiskellun opintojakson opinnoista edellytetään hyväksytty arvosana.

Jos opiskelija opiskelee opintojakson kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laajasti ja monipuolisesti.

5.2.3 Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen käytöstä tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä määrätään erikseen kyseisiä oppiaineita koskeissa luvuissa lukion opetussuunnitelman perusteissa. Todistus valinnaisiin opintoihin kuuluvasta suullisen kielitaidon kokeesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.

5.2.4 Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa

Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvia opintoja järjestettäessä koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä opiskelijoiden huoltajien kanssa. Huoltajille on annettava riittävän usein tietoa opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee määräajoin selvittää opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta. (Lukiolaki 714/2018, 31 § 1 mom.)

Opetus- ja ohjaushenkilöstön tulee seurata opiskelijan opintojen etenemistä. Opintojen etenemiseen liittyvistä käytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Opintojen etenemisen määrittelyllä ei voida kuitenkaan tiukentaa näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyä oppiaineen oppimäärän suoritusvaatimusta.

Sen varmistamiseksi, että huoltajat saavat tiedon opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä, lukio voi edellyttää huoltajan allekirjoitusta tai vastaavaa sähköistä kuittausta todistuksiin tai tiedotteisiin, jos opiskelija ei ole täysi-ikäinen.

5.2.5 Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava toisessa [lukio]lain mukaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa suoritettut 11 §:ssä tarkoitetut opinnot hyväksi lukemalla ne osaksi lukiokoulutuksen oppimäärää. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä 37 ja 38 §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettyä ennen opintojen tai hyväksi luettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista. Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä. (Lukiolaki 714/2018, 27 §.)

Sen lisäksi, mitä lukiolaissa säädetään, tulee opintojen hyväksi lukemisella ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Opiskelija osoittaa lukion rehtorille hakemuksen muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamiseksi. Opiskelijan tulee esittää luotettava selvitys opinnoistaan tai osaamisestaan. Tunnustamista varten lukio voi pyytää opiskelijaa täydentämään näyttöään suhteessa lukiokoulutuksen tavoitteisiin. Lukion rehtorin tulee varmistaa, että muualla suoritettujen opintojen sisällöt ja laajuus tai muutoin hankittu osaaminen vastaavat lukio-opetuksen tavoitteita. Opiskelijalle annetaan tietoa osaamisen tunnustamisen käytännöistä.

Muualla suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan lukea hyväksi vahvistamalla ne osaksi lukion oppimäärää. Mikäli opinnot tai muutoin hankittu osaaminen luetaan hyväksi lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan numerolla arvioitaviin opintoihin, tulee opinnoista antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan edellyttää opiskelijalta lisänäyttöä. Muualla hankitun osaamisen arvioinnissa menetellään, kuten lukion opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisessa opetussuunnitelmassa opintojaksojen ja oppimäärän arvioinnista määrätään.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamassa arvioinnissa. Jos kyseessä ovat paikallisessa opetussuunnitelmassa numeroin arvioitavat opinnot, arvosanat muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1–5	lukioasteikko	asteikko 1–3
1 (tyytyttävä)	5 (välttävä)	1
2 (tyytyttävä)	6 (kohtalainen)	1
3 (hyvä)	7 (tyytyttävä)	2
4 (hyvä)	8 (hyvä)	2
5 (kiitettävä)	9 (kiitettävä), 10 (erinomainen)	3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettujen opintojen vastaavat, ylempää vai alempaa, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi. Ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksi lukemisessa ja osaamisen tunnustamisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin kotimaassa suoritetuissa opinnoissa.

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Pitkän oppimäärän opintojen arvosanat siirtyvät suoraan lyhyen oppimäärän opintojen arvosanoiksi, jollei opiskelija anna korkeampaan arvosanaan oikeuttavaa lisänäyttöä. Jos opiskelija pyytää, tulee hänelle järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytyt suoritettujen opintojen tai opintojen osat voivat olla lyhyen oppimäärän valinnaisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Opiskelijan siirtyessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pidempään oppimäärään menetellään edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös jo suoritettujen opintojen arvosanat harkitaan uudelleen.

Jos opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääränä on suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (jäljempänä S2/SV2-oppimäärä), häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä S2/SV2-oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan S2/SV2-oppimäärän opintojaksoista. Suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritettut opinnot luetaan hyväksi täysimääräisesti S2/SV2-oppimäärän opintoihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy S2/SV2-opintojen arvosanaksi. S2/SV2-opinnot korvaavat suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opinnot siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin kielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärästä, mutta ei molemmista.

5.2.6 Laaja-alaisen osaamisen arviointi

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Osa-alueet ovat 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu kaikissa oppiaineissa, miten laaja-alaisen osaamisen osa-alueet sisältyvät oppiaineen opintoihin. Ne on otettu huomioon myös oppiaineiden tavoitteissa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään, miten laaja-alaisen osaamisen tavoitteita ja osa-alueita toteutetaan eri opintojaksoissa. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana kunkin opintojakson formatiivista ja summatiivista arviointia.

5.3 Oppiaineen oppimäärän arviointi

Kun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvat opinnot tulevat suoritetuiksi, annetaan jokaisen oppiaineen oppimäärästä päättöarviointina arvosana. Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus suorittaa oppiaineen oppimäärä hyväksytysti tai korottaa arvosanaansa. [Lukiolain] 28 §:ssä tarkoitetut tukitoimet ja 29 §:ssä tarkoitetut opiskelun poikkeavat järjestämistavat voidaan ottaa huomioon opintojakson arvioinnissa ja päättöarvioinnissa. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Kunkin opintojakson arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Oppiaineen päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. (Lukiolaki 714/2018, 38 §.)

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisesti opiskelemista opinnoista. Opiskelijan opintosuunnitelma tarkentuu lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tarkoituksenmukaisiin ja tavoitteellisiin opintojaksojen valintoihin. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaajuiset oppimäärät.

Eri oppiaineiden pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot on kuvattu lukion opetussuunnitelman perusteissa. Matematiikan yhteinen moduuli luetaan opiskelijan valitsemaan matematiikan oppimäärään. Jälkikäteen ei voi poistaa opiskelijan opiskelemia pakollisia opintoja eikä hyväksytysti suoritettuja valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muiden valinnaisten opintojen ja temaattisten opintojen mahdollisesta kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään määrätään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niistä luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Saadakseen oppiaineen oppimäärän hyväksytysti suoritetuksi opiskelijan on suoritettava pääosa oppiaineen opinnoista hyväksytysti. Hylättyjä arvosanoja saa olla pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa enintään seuraavasti:

Opiskelijan opiskelemia pakollisia ja valinnaisia opintoja,	joista voi olla hylättyjä opintoja enintään
2–5 opintopistettä	0 opintopistettä
6–11 opintopistettä	2 opintopistettä
12–17 opintopistettä	4 opintopistettä
18 opintopistettä tai enemmän	6 opintopistettä

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen arvosanojen opintopisteiden mukaan painotettuna aritmeettisena keskiarvona.

Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyttää ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin opintojaksojen arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa. Lisäksi arvosanaa voidaan korottaa, jos opiskelijan arvioinnista vastaavat päättävät, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat hänen antamiensa näyttöjen perusteella oppiaineen päättövaiheessa opintojaksojen arvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimääristä annetaan lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen (810/2018) mukainen numeroarvosana. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain kaksi opintopistettä, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää korkeintaan neljä opintopistettä.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellyt muut lukion tehtävään soveltuvat opinnot arvioidaan siten kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

5.4 Lukion oppimäärän suoritus

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä – –. (Lukiolaki 714/2018, 10 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä sisältää äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opintoja, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia ja uskonnon tai elämäntutkimustiedon opintoja ja taito- ja taideaineiden opintoja (oppiaineryhmät) sekä opinto-ohjausta. – – Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia (lukiodiplomi). (Lukiolaki 714/2018, 11 § 1 ja 2 mom.)

Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin sisältyy [valtioneuvoston] asetuksen liitteen 1–3 mukaisesti pakollisia ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijoille. Oppimääriin voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 12 §.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä tulee suoritetuksi, kun oppimäärään kuuluvat opinnot on suoritettu siten kuin 11 §:n 4 momentissa tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ottaen lisäksi huomioon mahdollinen 6 §:ssä tarkoitettu erityinen koulutustehtävä tai 18 §:ssä tarkoitettu kokeilulupa. (Lukiolaki 714/2018, 36 § 1 mom.)

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja lukio-opintojen vähimmäismäärä 150 opintopistettä täyttyy. Lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muista kuin pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Opiskelijan opiskelu voidaan opiskelijan hakemuksesta tai suostumuksella järjestää osittain toisin kuin [lukio]laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

- 1) opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukiokoulutuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;*
- 2) lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta;*
- 3) se on perusteltua opiskelijan sairauteen, vammaan tai muuhun terveydentilaan liittyvistä syistä. (Lukiolaki 714/2018, 29 §.)*

Jos opiskelijan opiskelu järjestetään toisin kuin lainsäädännön nojalla määrätään, säädetyn opintopisteiden vähimmäismäärän 150 on joka tapauksessa täyttyttävä.

5.5 Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus

– – [O]piskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi. (Lukiolaki 714/2018, 53 §.)

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta.

[Lukio]laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee:

- 1) opiskelijaksi ottamista
- 2) 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lisäajan myöntämistä tai 24 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden päättymistä
- 3) suoritettujen opintojen hyväksi lukemista
- 4) opiskelun poikkeavaa järjestämistä
- 5) oikeutta saada uskonnon tai elämäntiedon opetusta
- 6) oikeutta saada erityisopetusta. (Lukiolaki 714/2018, 49 §, muutettu lailla 801/2024)

[Lukiolain] 49 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. (Lukiolaki 714/2018, 50 §, muutettu lailla 165/2022)

Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 49 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ja aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 53 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla. (Lukiolaki 714/2018, 54 § 2 mom.)

Kun opetusta järjestetään ulkomailla, toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus ja toimivaltainen aluehallintoviranomainen on Etelä-Suomen aluehallintovirasto. (Lukiolaki 714/2018, 55 §.)

5.6 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus.

Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus.

Opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päättynyt kesken lukiokoulutuksen tai lukiokoulutukseen

valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisen, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimääristä ja muista opinnoista. [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteissa todistuksiin merkittävistä tiedoista ja muista kuin 3 momentissa mainituista todistusten liitteistä. (Lukiolaki 714/2018, 39 §.)

Lukiossa käytetään seuraavia todistuksia:

- 1) Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lisäksi päättötodistuksen liitteenä annetaan erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta.
- 2) Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun opiskelija on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.
- 3) Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- suoritettut opinnot
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko
- selvitys kielten oppimääristä
 - S2/SV2 = äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä
 - A = perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkaneen A-kielen oppimäärä
 - B1 = perusopetuksessa alkaneen B1-kielen oppimäärä
 - B2 = perusopetuksessa alkaneen valinnaisen B2-kielen oppimäärä
 - B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen B3-kielen oppimäärä
 - ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/suomi)
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen päättämien lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 mukainen.

Lukion päättötodistukseen merkitään: "Lukion oppimäärä sijoittuu tasolle neljä kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä."

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään todistuksissa merkinnällä "uskonto/elämäkatsomustieto" erittelemättä, mihin opetukseen opiskelija on osallistunut.

Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus merkitään todistuksessa Äidinkieli ja kirjallisuus -kohtaan.

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelemaat oppiaineet, niissä suoritettujen opintopisteiden määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi kiitettävä 9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu S).

Temaattiset opinnot merkitään suoritusmerkinnällä. Temaattisten opintojen opintojaksojen nimet eritellään liitteeseen.

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta Lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset lukio-opintoihin liittyvistä näytöistä, kuten suoritettut lukiodiplomit, suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely temaattisista opinnoista ja sellaisista muista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät sisälly oppiaineiden oppimääriin.

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän opinnoista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielellä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet, niissä suoritettut opinnot ja opintopistemäärät sekä muut opiskelijan suorittamat lukio-opinnot ja niistä saadut arvosanat joko numeroina tai suoritusmerkintänä (S = suoritettu, H = hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista rekisteriä, josta ilmenevät suoritettut opinnot ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittamien opintojen määrä opintopisteinä. Kokonaismäärään lasketaan hylättyjä opintoja vain pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta ja lukiodiplomitodistus annetaan lukion päättötodistuksen liitteinä.

Suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annettavaan todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- kokeessa suoritettu kieli ja sen oppimäärä sekä kokeesta saatu arvosana
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus

- arvosana-asteikko.

Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite ja se merkitään Lisätietoja-kohtaan.

Lukiodiplomitodistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- oppiaine tai vastaava, jonka lukiodiplomitodistuksesta on kyse
- arvosana
- lukiodiplomiaineessa suoritettujen opintojen opintopisteiden määrä mukaan lukien lukiodiplomiopintojakso
- paikkakunta, todistuksen päivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

5.7 Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arviointiluvun perusteella keskeiset paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävät asiat ovat seuraavat:

- opintojaksoittain päätettävät asiat: opintojakson tavoitteet, keskeiset sisällöt, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden ja osa-alueiden toteutuminen opintojaksossa ja opintojakson arviointi
- oppilaitoksen arviointikulttuurin periaatteet ja yhteiset arviointiin liittyvät käytänteet
- arvioinnin toteuttaminen ja siihen kuuluvat erilaiset arviointipalautteen antamisen käytänteet
- arviointiin liittyvien yhteisten periaatteiden ja käytänteiden toteutumisen seuraaminen
- kesken olevan opintojakson merkintätapa ja suorituksen täydentämiskäytännöt
- hyväksytyjen ja hylättyjen arvosanojen uusimisen periaatteet ja uusimiskertojen määrä
- opinnot, jotka on mahdollista edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti
- opintojen mahdollisten etenemistapojen määrittely
- todistusten ulkoasu.

Mäntsälän lukion arviointikäytänteet

Mäntsälän lukion arviointikulttuurin periaatteet ja yhteiset arviointiin liittyvät käytänteet:

- Arviointia suoritetaan valtakunnallisten opetussuunnitelman periaatteiden mukaisesti.
- Arviointi on avointa ja läpinäkyvää.
- Opetukseen ja arviointiin sisältyy opettajan ja opiskelijan välistä säännöllistä vuorovaikutusta. Jokaisen opintojakson alussa opettaja esittelee opintojakson tavoitteet ja kertoo, miten oppimista ja suorituksia arvioidaan. Opiskelijalle tulee olla selvää myös, miten erilaisten osasuoritusten tekemättä jättäminen vaikuttaa opintojakson arviointiin.

- Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana kunkin opintojakson formatiivista ja summatiivista arviointia.

Arvioinnin toteuttaminen ja siihen kuuluvat erilaiset arviointipalautteen antamisen käytänteet:

- Opiskelijalla on oikeus saada palautetta.
- Opiskelija voi saada palautetta esimerkiksi opettajalta, vertaisarviointina tai itsearviointina.

Arviointiin liittyvien yhteisten periaatteiden ja käytänteiden toteutumisen seuraaminen:

- Yhteisten periaatteiden ja käytänteiden toteutumisesta seurataan lukuvuosittain.

Kesken olevan opintojakson merkintätapa ja suorituksen täydentämiskäytännöt:

- T-merkintä tarkoittaa, että opintojaksoa on täydennettävä.
- Täydentämiskäytännöt määrittellään opintojaksojen yhteydessä.
- Opettaja asettaa määräajan täydentämiselle.
- Keskeytyneet opintojaksot merkitään K-merkinnällä.
- K-merkinnällä arvioitua opintojaksoa ei voi täydentää. K-merkintä merkitsee aina opintojakson uudelleenkäymistä.

Hyväksytyjen ja hylättyjen arvosanojen uusimisen periaatteet ja uusimiskertojen määrä:

- Opiskelijalla on mahdollisuus osallistua uusintakuulusteluun.
- Uusintakuulustelujen ajankohdat sovitaan lukuvuosittain ja ne löytyvät koulun kotisivuilta.
- Hyväksytyn opintojakson arvosanaa voi korottaa elokuussa ja tammikuussa.
- Hylättyä opintojaksoa voi yrittää uusia korkeintaan kaksi kertaa.

Opinnot, jotka on mahdollista edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti:

- Oppiaineen ja opintojaksojen sisällä voidaan määritellä osioita, jotka suoritetaan itsenäisesti.
- Itsenäisesti opiskeltava opintojakso arvostellaan samalla asteikolla kuin varsinainen opintojakso lähiopetuksessa.
- Opiskelija saa itsenäiseen suoritukseen tarvittavat tiedot ja ohjeistuksen aineenopettajalta.
- Opiskelija sopii opettajan kanssa opintojakson suorittamisen aikataulun ja käytänteet.

Opintojen mahdollisten etenemistapojen määrittely:

- Opiskelija laatii henkilökohtaisen opintosuunnitelman lukio-opintojen alussa.
- Opintosuunnitelma tarkistetaan yhdessä opinto-ohjaajan kanssa ensimmäisen vuoden keväällä ja kaksi kertaa toisen vuoden aikana. Lisäksi muutoksia tehdään aina tarpeen vaatiessa. Kolmannen vuoden opiskelijoiden suunnitelmia päivitetään tarvittaessa opintojen etenemisen seurannan pohjalta.
- Opinnot etenevät suositellun suoritusjärjestyksen mukaisesti. Opintojaksojen suositellun suoritusjärjestyksen löydät vuosittain lukion opinto-oppaasta.

6 Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt

6.1 Opetuksen yleiset tavoitteet

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään lukiokoulutusta koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (810/2018) määriteltyjen lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden mukaan siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kasvaa sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi, hankkia muuttuvan toimintaympäristön edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä kartuttaa jatkuvan oppimisen taitoja. Tavoitteet korostavat laaja-alaisen yleissivistyksen ja kokonaisuuksien ymmärtämisen merkitystä sekä kannustavat eettisesti vastuulliseen ja aktiiviseen toimijuuteen osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

Lukio-opetus lujittaa opiskelijan identiteettiä ja ohjaa oman ainutlaatuisuuden ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden ymmärtäminen luo edellytyksiä sukupuolitietoiselle opetukselle.

Lukio-opetus vahvistaa opiskelijan ymmärrystä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristön tilaan ja ohjaa häntä toimimaan kestävän elämäntavan hyväksi tavoitteellisesti, tietoperustaisesti ja monipuolisessa yhteistyössä. Opetus kannustaa opiskelijaa tunnistamaan ja käsittelemään eettisiä kysymyksiä, ristiriitoja ja jännitteitä monista näkökulmista. Se rohkaisee opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan nykyistä oikeudenmukaisemman, kestävämmän ja ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavan yhteiskunnan ja maailman puolesta.

Lukioaikana opiskelija saa monipuolisia kokemuksia uuden tiedon ja osaamisen rakentamisesta laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittäen. Opiskelija kehittää tiedonhankinta- ja soveltamistaitojaan sekä ongelmanratkaisutaitojaan. Hän saa kokemuksia tutkivasta oppimisesta sekä osallisuudesta tieteen ja tutkimuksen tekoon. Opetus vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa niin, että hän ymmärtää tieteen- ja taiteenaloille ominaista kieltä sekä motivoituu erilaisten tekstien tutkimisesta, tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija tottuu arvioimaan tekstien ja tiedon luotettavuutta. Lukio-opetuksessa arvostetaan ja tuodaan näkyväksi kieliä monipuolisesti. Opiskelija oppii toimimaan sekä molemmilla kotimaisilla kielillä että koko kielivarantoaan käyttäen. Opetus ohjaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään tieto- ja viestintäteknologiasta sekä käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti niin itsenäisessä kuin yhteisöllisessä työskentelyssä.

Lukio-opetus rakentaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistamalla vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja. Opiskelussa saadaan kokemuksia tavoitteellisesta toiminnasta ja vertaisoppimisesta tiimeissä ja projekteissa. Lukio-opetus kannustaa opiskelijoita eri taiteenaloille ominaiseen ilmaisuun ja toimintaan sekä taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen. Fyysinen aktiivisuus ja terveelliset elämäntavat ymmärretään terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksiksi.

Lukioaikana opiskelijan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Opiskelija oppii tuntemaan vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan oppijana sekä luottamaan mahdollisuuksiinsa oppia. Opiskelija ymmärtää sitoutumisen merkityksen oppimiselleen, mikä vahvistaa hänen itseohjautuvuuttaan. Lukio-opetus auttaa opiskelijaa tunnistamaan hänelle sopivia opiskelustrategioita ja kehittymään niissä taitavaksi. Lukioaikana opiskelijalle muodostuu vankka jatkuvan ja uudistuvan oppimisen taito ja tahto.

Opetus antaa opiskelijalle koulutusmahdollisuuksista, yhteiskunnasta ja työelämästä tietoja ja kokemuksia, joiden avulla hän osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan, jatkokoulutustaan ja tulevaa

työelämää kotimaassa ja kansainvälisesti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisia ja tasaroaisia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan sekä tehdä opiskeluaikaisia ja tulevaisuutta koskevia valintoja.

6.2 Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella on lukiokoulutusta eheyttävä tehtävä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat lukion oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuus on kuvattu alla olevassa kuviossa.

Laaja-alainen osaaminen lukiossa

Tavoitteina

- hyvä yleissivistys
- kestävän tulevaisuuden rakentaminen
- vahvat jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiudet

#LOPS2021

Lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvatut oppiaineiden oppimäärät muodostavat lukiokoulutuksessa saavutettavan osaamisen perustan. Lukiokoulutuksen tehtävän mukainen yleissivistys rakentuu oppiaineissa määritellystä tiedonalakohtaisesta osaamisesta, jota laaja-alainen osaaminen tukee ja syventää.

Laaja-alainen osaaminen käsittää opiskelijan hyvään yleissivistykseen ja hyväksi ihmiseksi kasvamiseen, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen sekä jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksiin tarvittavien tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostaman kokonaisuuden.

Lukiokoulutuksen arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden tavoitteisiin pyritään kaikissa lukio-opinnoissa. Kukin oppiaine lähestyy laaja-alaista osaamista oman tiedon- ja tieteenalansa lähtökohdista. Laaja-alainen osaaminen on keskeinen osa sekä oppiainekohtaisia että oppiaineita yhdistäviä opintoja.

Laaja-alaista osaamista kehittävässä opinnoissa opiskelija syventää osaamistaan tarkastelemalla monitahoisia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä sekä niiden yhteyksiä ja keskinäisriippuvuuksia. Opiskelija oppii soveltamaan aiemmin oppimaansa sekä hakemaan, tulkitsemaan, arvottamaan, jakamaan ja tuottamaan tietoa eri muodoissa, ympäristöissä ja erilaisissa yhteisöissä sekä erilaisten välineiden avulla. Kehittyvä laaja-alainen osaaminen tukee opiskelijoiden kriittisen ajattelun, yhteistyötaitojen, luovan ongelmanratkaisun, oppimaan oppimisen ja elinikäisen oppimisen taitojen kehittymistä.

Edellä esitetyn kuvion mukaisesti kaikille lukioille yhteisiä laaja-alaisen osaamisen osa-alueita on kuusi. Ne muodostavat toisiaan täydentävän ja yhdistävän kokonaisuuden. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ovat

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Kaikkia osa-alueita opiskeltaessa on tarkoitus, että opiskelija

- havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä sekä oppii etsimään hyvän tulevaisuuden rakentamisen elementtejä
- osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista ja rohkaistuu toimimaan eettisesti kestävien ratkaisujen puolesta sekä oman arjen että yhteiskunnan tasolla
- saa mahdollisuuksia oman mukavuusalueen haastamiseen, osaamisen jakamiseen ja vertaisoppimiseen sekä ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen.

Laaja-alaista osaamista täydennetään ja konkretisoidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa kunkin oppiaineen kohdalla sekä jokaisen opintojakson kuvauksessa. Laaja-alainen osaaminen otetaan huomioon lukion toimintakulttuurissa. Sen toteutusta täydennetään opetussuunnitelmaan sisällytettävissä korkeakouluopintoihin ja työelämään tutustumisen sekä kansainvälisen osaamisen järjestelyjen kuvauksissa. Temaattisten opintojen sisältöjä voidaan valita laaja-alaisen osaamisen osa-alueista.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden yksityiskohtaisemmat tavoitteet ovat seuraavat. Osa-alueet ja niiden tavoitteet etenevät yksilöllisestä näkökulmasta laajempiin yhteyksiin.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija rakentaa identiteettiään tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä syventämällä osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan epävarmuuden sietokykyä, sinnikkyyttä ja luottamusta tulevaisuuteen.

Opiskelija ymmärtää terveyden ja terveellisten elämäntapojen merkityksen sekä vaalii fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyään ja hyvinvointiaan. Opiskelija omaksuu hyvinvointiaan tukevia ja iloa tuottavia toimintatapoja sekä tunnistaa niitä edistäviä yhteisöjä. Riittävä fyysinen

aktiivisuus, uni, opiskelupäivän aikaiset tauot ja terveellinen ravinto tukevat oppimista sekä opiskelijan jaksamista ja palautumista. Opiskelija vahvistaa myös elämäntapoja, joissa korostuvat itselle merkityksellinen kulttuuri, teknologian vastuullinen käyttö ja eettisyys.

Opiskelija toimii aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan valmiuksia tunnistaa myös hyvinvointia ja turvallisuutta heikentäviä tekijöitä, kuten uupumusta, kiusaamista ja häirintää, ja osallistua niiden ehkäisemiseen. Opiskelija saa valmiuksia hakeutua itse tai ohjata muita hakeutumaan palvelujärjestelmien piiriin ongelma- ja poikkeustilanteissa.

Lukio-opinnoissa tutustutaan yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja globaaleihin keinoihin, joiden avulla edistetään yhteisöjen ja ekosysteemien hyvinvointia. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus toimia ja oppia yhdessä sekä löytää tapoja kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvän vuorovaikutuksen lähtökohta on myötätunto, joka mahdollistaa merkityksellisyyden kokemisen. Opiskelija saa kokea kuuluvansa lukioyhteisöön, ja hän tulee kuulluksi omana itsenään. Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan tunnistamalla, käsittelemällä ja säätelämällä tunteitaan. Hän oppii myös kuuntelemaan, kunnioittamaan ja ennakoimaan toisten tunteita ja näkemyksiä sekä niiden ilmaisuja. Hän oppii käyttämään tunteita voimavarana vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusta opitaan yhdessä ja yhteistyössä sekä erilaisissa ympäristöissä. Samalla opiskelijat kehittävät kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan. He ymmärtävät niiden keskeisen merkityksen tiedon tuottamisessa ja tulkinnassa sekä ratkaisujen etsimisessä. Vuorovaikutusosaaminen tukee opiskelijoita heidän asettaessaan tavoitteita opiskelulle ja muulle toiminnalleen.

Lukio-opinnot antavat opiskelijalle valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen. Hän syventää kykyään käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin. Opiskelija saa kokemuksia toiminnasta viestien ja merkitysten välittäjänä myös kieli- ja kulttuurirajoja ylittävissä vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä pohditaan sananvapauden merkitystä, sen vastuullista käyttöä sekä tiedonkäsityksen ja tiedonvälityksen muuttumista eri näkökulmista. Opiskelija hahmottaa rakentavan vuorovaikutuksen ja kulttuurienvälisen ymmärryksen merkityksen kestäväälle tulevaisuudelle, demokratialle ja rauhalle.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen osaaminen tukee opiskelijan ajattelun, näkemysten ja toiminnan eettisten, esteettisten ja ekologisten arvolähtökohtien pohdintaa. Hän tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta. Opiskelija tottuu arvioimaan erilaisen tiedon tarpeellisuutta ja merkittävyyttä elämänhallinnan, opiskelun ja työ- ja jatko-opintosuunnitelmien sekä eri yhteisöjensä kannalta. Tätä konkretisoidaan tutustumalla korkeakouluopiskelun ja työssä oppimisen tapoihin rakentaa

tietoa ja hyödyntää osaamista. Samalla opiskelija vahvistaa oppimaan oppimisen taitojaan sekä valmiuksiaan jatko-opintoihin ja muita elämänvaiheita varten.

Opiskelijan monilukutaitoa syvennetään tavoitteellisesti. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Lukio-opinnot vahvistavat opiskelijan uteliaisuutta ja taitoa löytää, tulkita ja tuottaa monenlaisia tekstejä vaatavuusastetta, näkökulmia ja konteksteja vaihdellen. Lukio-opinnoissa pohditaan, miten teknologia ja digitalisaatio tukevat yksilöiden ja yhteisöjen kyvykkyyksiä. Opiskelija tutkii mahdollisuuksia ratkaista monimutkaisia ongelmia.

Opiskelija pohtii tulevaisuuden kannalta kestäviä ratkaisuja, joissa otetaan huomioon ympäristön, talouden, teknologian ja politiikan yhteyksiä ja oppii tekemään ja arvioimaan vaihtoehtoisia tulevaisuusskenaarioita yksilön, yhteisöjen ja ekosysteemien näkökulmasta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijan monimuotoiset osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi ovat yhteiskunnallisen osaamisen lähtökohtana. Opinnot syventävät opiskelijan ymmärrystä omasta roolistaan, vastuustaan ja mahdollisuuksistaan tukea demokratian monimuotoista toteutumista ympäröivässä yhteiskunnassa ja yhteistyössä muiden kanssa.

Yhteiskunnallinen osaaminen tukee opiskelijaa hänen suuntautuessaan jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaistoimintaan. Yhteiskunnallisen osaamisen myötä opiskelija sisäistää yritteliään ja uudistumishenkisen asenteen eri elämäntilanteilla. Hän harjaantuu suunnittelemaan tulevaisuuttaan avarakatseisesti sekä rohkaistuu ottamaan perusteltuja riskejä ja sietämään epävarmuutta, turhautumista ja epäonnistumisia.

Opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan demokraattisen, oikeudenmukaisen sekä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen perustuvan yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita. Hän ymmärtää, miten yhteinen sosiaalinen pääoma muodostuu ja miten sitä voi kartuttaa. Opiskelija omaksuu aktiivisen kansalaisuuden ja toimijuuden taitoja. Hän motivoituu ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja tekemään aloitteita sekä viemään niitä eteenpäin yhteistyössä paikallisesti ja kansainvälisesti. Opiskelijan oman työn merkitystä hyvän tulevaisuuden rakentamisessa tehdään näkyväksi.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija arvioi ja suunnittelee toimintaansa eettisyyden ja vastuullisuuden lähtökohdista. Hän oppii perusasioita kestävän elämäntavan ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä näiden keskinäisriippuvuuksista. Opiskelija ymmärtää, miksi ihmisen toiminta on sovitettava luonnonympäristöjen kantokykyyn sekä rajallisiin luonnonvaroihin ja niiden kestäväan käyttöön. Kokemukset ihmisiin ja luontoon kohdistuvasta huolenpidosta vahvistavat luottamusta siihen, että arkisilla hyvillä teoilla on vaikutusta.

Opiskelija tutustuu tutkimustietoon ja käytäntöihin, jotka liittyvät ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Hän saa mahdollisuuksia havainnoida, suunnitella,

tutkia ja arvioida toimintaa, jolla näitä ilmiöitä voidaan muuttaa kestäväan suuntaan. Opiskelija reflektoi havaintojaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta pyrkien tunnistamaan rakenteita, jotka mahdollistavat eri yhteisöjen kestävan toiminnan tai ovat sen esteenä.

Opiskelija ymmärtää perusasiat globalisaatiosta ja siitä, miten se vaikuttaa erilaisissa olosuhteissa elävien ihmisten mahdollisuuksiin noudattaa kestäväa elämäntapaa. Hän tuntee YK:n kestävan kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n tavoitteita ja arvioi niissä edistymistä. Opiskelija pohtii ja vahvistaa omaa panostaan ja tarvittavia kumppanuuksia kestävan tulevaisuuden hyväksi.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija syventää tietojään ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä lukioyhteisön ja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelija vahvistaa kansainvälistä osaamistaan ja monilukutaitoaan hyödyntämällä kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisia verkostoja, medioita ja lähdeaineistoja. Hän saa kokemuksia opiskelusta, yhteistyöstä ja eettisestä toimijuudesta erilaisia kansainvälisyyden toimintamuotoja ja teknologiaympäristöjä hyödyntäen.

Opiskelija oppii tunnistamaan ja reflektoimaan kulttuuriperintöjä, arvoja, ihmisten erilaisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa sekä suomalaisessa yhteiskunnassa, Euroopassa ja globaalisti. Samalla hän harjaantuu arvostamaan ihmisten ja yhteisöjen oikeutta kulttuuriseen identiteettiin sekä toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta.

Opiskelija saa monenlaisia tilaisuuksia tutkia, harjoitella ja kartuttaa maailmankansalaisen taitoja ja etiikkaa YK:n kestävan kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti. Samalla hän oppii erittelemään kansainvälistymistä ja globalisaatiota ilmiöinä. Opiskelija vahvistaa ihmisoikeuksien tuntemustaan ja toimijuuttaan ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja eettisesti vastuullisten elintapojen edistämiseksi. Hän tunnistaa ja oppii hyödyntämään mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi.

7. Oppiaineet

7.1 Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppiaineen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden kielitaitoa, vuorovaikutustaitoa ja monilukutaitoa. Opiskelu syventää kiinnostusta kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin sekä lisää tietoisuutta omista taidoista viestijänä ja kielenkäyttäjänä. Opiskelu tukee kielitietoisuuden kehittymistä, kulttuurista yleissivistystä sekä oppimista kaikissa oppiaineissa.

Tavoitteena on, että opiskelijat oppivat sellaisia tietoja ja taitoja, jotka tukevat jatko-opintoja ja aktiivista kansalaisuutta.

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen tieto-, taito- ja kulttuuriaine. Oppiaineessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteiden sekä kulttuurintutkimuksen tarkastelemat ilmiöt. Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu tutustuttaa kulttuuriperintöön ja sen eri muotoihin, sanataiteeseen sekä media- ja viestintäkulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, tekstien tulkintaan, aktiiviseen tiedonhankintaan sekä tiedon kriittiseen käsittelyyn ja eettiseen pohdintaan. Opiskelu kehittää ajattelemisen ja oppimaan oppimisen taitoja, metakielellisiä taitoja ja luovuutta. Tavoitteena on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja monimuotoisten tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja.

Kielitieto integroidaan oppiaineen muihin sisältöihin, ja sen opiskelu kehittää tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Kirjallisuuden opiskelun tavoitteena on sekä kauno- että tietokirjallisuuden ymmärtäminen, elämyksellinen lukeminen sekä tekstien analysoinnin ja tulkinnan taitojen kehittyminen. Kirjallisuuden opiskelu tukee esteettisen ja eettisen pohdinnan kehittymistä ja antaa aineksia luovuuden, vuorovaikutustaitojen ja oman ilmaisun kehittämiseen. Medialukutaidon opiskelu syventää mediatekstien ja -sisältöjen kriittisen lukemisen, tuottamisen ja tulkitsemisen taitoja sekä mediakulttuurin ymmärtämistä ja auttaa omaksumaan aktiivisen ja vastuullisen kansalaisen taitoja.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypillisiä tekstejä ovat fiktiiviset ja asiatekstit, mediatekstit sekä institutionaaliset ja arkikeskustelut.

Äidinkieli ja kirjallisuus on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi kielten roolia oppimisessa. Kielten opiskelu kehittää opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen kielellinen moninaisuus, suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä saamen kielet maan alkuperäiskansan kielinä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa tehdään yhteistyötä kirjastojen kanssa. Lisäksi hyödynnetään muita vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten teattereita, museoita ja arkistoja sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijalle riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä

aineistoja ja menetelmiä. Tekstejä tuotetaan ja tulkitaan sekä itsenäisesti että vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa toteutetaan oppiaineen tavoitealueiden integraatiota. Eri oppimäärät tekevät yhteistyötä sekä toistensa että muiden oppiaineiden kanssa.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alainen osaaminen karttuu äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa oppiaineen sisäisinä ja oppiainerajat ylittävinä teemoina ja osaamisalueina. Oppiaine on osa lukion kulttuuri-, media- sekä kansalais- ja demokratiakasvatusta.

Laaja-alaisista osaamisen alueista korostuvat äidinkielessä ja kirjallisuudessa **monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen** sekä **yhteiskunnallinen osaaminen**. Opiskelussa opitaan kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille. Vaikuttamisen, argumentoinnin, omien tekstien tuottamisen sekä vuorovaikutustaitojen kehittyminen tukee aktiivisen kansalaisen ja työelämätaitoja. Kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon, tekstien tuottamisen taitojen, monilukutaidon sekä kielitietoisuuden ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen tukee opiskelua ja oppimista kaikissa oppiaineissa sekä oppiaineiden yhteistyössä. Taitojen kehittyminen edellyttää pitkäjänteistä, luovaa, tutkivaa, toiminnallista ja prosessimaista työskentelyä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu vahvistaa **eettisyyttä, ympäristöosaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**, jotka otetaan huomioon opiskelun sisältöjen valinnassa. Opiskelu lisää ymmärrystä aikamme ajankohtaisista ympäristöhaasteista sekä antaa valmiuksia kestävästä tulevaisuuden rakentamiseen. Mediataitojen sekä tiedonhankinta- ja tiedonhallintataitojen opiskelu kytkeytyy kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon ja eettisyyteen. Opiskelussa ohjataan kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen sekä identiteettien pohdintaan ja tunnistamiseen. Tavoitteena on ymmärtää omaa identiteettiä suhteessa suomalaiseen, eurooppalaiseen ja globaaliin kulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa saavutettava osaaminen tukee monin eri tavoin opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä. Kielitietoisuuden, vuorovaikutusosaamisen ja monilukutaidon kehittyminen tukee ja vahvistaa opiskelijan identiteettien kehittymistä. Opiskelussa harjaannutaan oman ja toisten osaamisen rakentavaan arviointiin ja reflektointiin. Kulttuurin ja erityisesti kirjallisuuden opiskelun avulla syvennetään käsitystä elämästä, ihmisistä ja maailmasta. Oppiaine antaa välineitä omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten kielentämiseen sekä oman elämäntarinan ja vahvuuksien hahmottamiseen. Oppiaine tukee keskeisiä elämänhallinnan taitoja: vuorovaikutus- ja tekstitaitoja sekä taitoa toimia vastuullisesti, eettisesti ja rakentavasti eri tilanteissa.

7.1.1 Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan suomen kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä monilukutaitoa, vuorovaikutustaitoja ja mediataitoja. Opiskelu syventää opiskelijan käsitystä kieli- ja kulttuuritietoisuuden, kielitaidon ja vuorovaikutusosaamisen merkityksestä yksilöiden identiteettien ja yhteisöjen rakentumisessa. Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opiskelu kartuttaa monipuolisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia teksti- ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelussa tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen ja kirjallisuuden opintoja korkeasteella.

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän opiskeluun kuuluu kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään kahdeksan kokonaisteosta, joista vähintään yksi on tietokirja.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissa
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja

- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan kielen rakenteista, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Suomen kielen ja kirjallisuuden opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltäviä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteita johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

Tekstien tulkitseminen

- monimuotoisten tekstien, erityisesti mediatekstien analysoiminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

Tekstien tuottaminen

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- yleiskielen hallinta
- tiedonhankinnan taidot, lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

- kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- oppiaineeseen kytkeytyvien tiedonalojen kielten ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppiaineen käsitteiden hallinta

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Pakolliset opinnot

ÄI01 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kohderyhmän, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

Opintojakson arviointi ja laaja-alainen osaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija saa kuvan kirjoittamisesta lukiossa ja aktivoituu omien tekstiensä kielen huoltajana. Opiskelija lukee kaksi kokonaisteosta, joista toinen on koko ryhmälle yhteinen.

Arviointi koostuu opettajan arvioinnista, vertaisarvioinnista ja itsearviointista. Vuorovaikutusosaaminen, hyvinvointiosaaminen ja kulttuuriosaaminen korostuvat.

ÄI02+3 Kieli- ja tekstitietoisuus ja vuorovaikutus (2 op)

Opintojakso Kieli- ja tekstitietoisuus ja vuorovaikutus opiskellaan yhtenä kokonaisuutena ja se koostuu kahdesta moduulista ÄI02 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op) ja ÄI03 Vuorovaikutus 1 (1 op).

ÄI02 Kieli- ja tekstitietoisuus

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää kielen sosiaalisen luonteen ja merkityksen niin yksilön kuin yhteisöjen kannalta.

Keskeiset sisällöt

- erilaiset käsitykset kielestä: kieli rakenteena, merkitysten muodostajana, sosiaalisena ja yhteisöllisenä ilmiönä sekä vallan välineenä
- monilukutaidon käsite, laaja tekstikäsite, tekstilajin käsite
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet

ÄI03 Vuorovaikutus 1

Yleiset tavoitteet

- lisää viestintärohkeuttaan, syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä sekä ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

Opintojakson arviointi ja laaja-alainen osaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija laajentaa seuraamiensa tekstien valikoimaa. Opiskelija lukee kaksi kokonaisteosta, joista toinen on tietoteos. Arviointi koostuu opettajan arvioinnista ja suullisen tehtävän vertaisarvioinnista. Vuorovaikutusosaaminen ja yhteiskunnallinen osaaminen korostuvat.

ÄI04 Kirjallisuus 1 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee kauno- ja tietokirjallisuuden lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- ymmärtää kirjallisuuden monitulkintaisuutta.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä
- kirjallisuuden tulkinnan erilaisia lähestymistapoja

Opintojakson arviointi ja laaja-alainen osaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija laajentaa lukemansa kirjallisuuden valikoimaa. Opiskelija lukee kaksi kokonaisteosta, joista toinen voi olla tietoteos. Jaksoon kuuluu teatterikäynti. Arviointi koostuu opettajan arvioinnista ja suullisen tehtävän vertaisarvioinnista. Globaali- ja kulttuuriosaaminen, hyvinvointiosaaminen ja vuorovaikutusosaaminen korostuvat.

ÄI05 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä, erityisesti mediatekstejä, sekä analysoimaan niiden ilmaisutapoja ja vuorovaikutusta
- perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja -hallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

Opintojakson arviointi ja laaja-alainen osaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija tulee tietoiseksi omista mediataidoistaan. Opiskelija lukee kaksi kokonaisteosta, joiden aihe liittyy vaikuttamiseen. Arviointi koostuu opettajan arvioinnista ja vertaisarvioinnista. Yhteiskunnallinen osaaminen korostuu.

ÄI06+7 Kirjoittaminen ja vuorovaikutus (2 op)

Opintojakso Kirjoittaminen ja vuorovaikutus opiskellaan yhtenä kokonaisuutena ja se koostuu kahdesta moduulista ÄI06 Kirjoittaminen 1 (1 op) ja ÄI07 Vuorovaikutus 2 (1 op).

ÄI06 Kirjoittaminen 1

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin
- syventää taitoaan käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

ÄI07 Vuorovaikutus 2

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

Opintojakson arviointi ja laaja-alainen osaaminen

Tavoitteena on ohjata opiskelijaa kohti ylioppilaskokeita sekä kirjoittajana että vuorovaikutustilanteiden analysoijana. Opiskelija lukee kaksi kokonaisteosta. Arviointi koostuu opettajan arvioinnista ja vertaisarvioinnista. Luova osaaminen, vuorovaikutus- ja hyvinvointiosaaminen korostuvat.

ÄI08 Kirjallisuus 2 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- tuntee Suomen kirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja sekä osaa analysoida niitä osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

- Suomen kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä osana maailmankirjallisuutta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta

Opintojakson arviointi ja laaja-alainen osaaminen

Tavoitteena on opiskelijan yleissivistyksen karttuminen ja ylioppilaskokeissa vaadittavan tulkintataidon syventyminen. Opiskelija lukee kaksi kokonaisteosta, joista toinen on kotimainen ja toinen käännöskirjallisuutta. Arviointi koostuu opettajan arvioinnista ja vertaisarvioinnista. Globaali- ja kulttuuriosaaminen ja yhteiskunnallinen osaaminen korostuvat.

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

ÄI09 Vuorovaikutus 3 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- monipuolistaa erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitojaan
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta
- syventää kykyään analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

- opiskelussa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot, esimerkiksi kokouksiin, neuvotteluihin ja työhaastatteluihin liittyvät vuorovaikutustaidot

- oman idean tai näkemyksen vakuuttava esittäminen, argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointia sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä
- dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka
- mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen

Opintojakson arviointi ja laaja-alainen osaaminen

Tavoitteena on lisätä opiskelijan rohkeutta ja luovuutta vuorovaikutuksessa. Opintoihin kuuluu vierailukäynti. Arviointi koostuu opettajan arvioinnista ja vertaisarvioinnista.

Vuorovaikutusosaaminen, hyvinvointiosaaminen ja yhteiskunnallinen osaaminen korostuvat.

ÄI10 Kirjoittaminen 2 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kirjallista ilmaisukykyään ja taitoaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen
- kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiään.

Keskeiset sisällöt

- kantaa ottavien ja pohtivien tekstien suunnittelu ja tuottaminen
- tiedonhallinnan taidot, lähteiden arviointi, lähdekritiikki, tekijänoikeudet
- kirjoittamisen eri vaiheiden ja ajankäytön hallinnan harjoittelu
- aiheen rajaaminen, näkökulman ja aineistojen valinta, aineistojen käyttötavat tekstissä
- tekstin muokkaaminen ja viimeistely, tekstin omaäänisyys, kielen- ja tekstinhuoltoa

Opintojakson arviointi ja laaja-alainen osaaminen

Tavoitteena on varmentaa kirjoitustaidon ylioppilaskokeessa vaadittavia taitoja. Kirjoitetaan useita laajoja tekstejä. Opiskelija lukee yhden kokonaisteoksen. Arvioinnissa painottuu opettajan arviointi. Monitieteinen ja luova osaaminen painottuvat.

ÄI11 Tekstien tulkinta 2 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa analysoida, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinnassa
- osaa esittää ja perustella tulkintansa teksteistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.

Keskeiset sisällöt

- monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien analyysi ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö
- erilaisia tapoja tulkita tekstejä
- tekstin sijoittaminen tilanne- ja kulttuurikontekstiinsa
- monimuotoisten tekstien tavat rakentaa merkityksiä, esimerkiksi ilmaisutavat ja -muodot sekä rakenteet

Opintojakson arviointi ja laaja-alainen osaaminen

Tavoitteena on varmentaa lukutaidon ylioppilaskokeessa vaadittavia taitoja. Kirjoitetaan useita vastauksia. Opiskelija lukee yhden kokonaisteoksen. Arviointi koostuu opettajan arvioinnista ja vertaisarviointista. Monitieteinen ja luova osaaminen ja yhteiskunnallinen osaaminen painottuvat.

Paikalliset valinnaiset opinnot

ÄI12 Kielenhuolto (2 op)

Opintojakson aikana kerrataan ja syvennetään tietoja suomen kieliopista ja kirjoitetun yleiskielen sopimuksista. Tavoitteena on hallita keskeiset lukion äidinkielen opiskelussa tarvittavat kielenhuollon käsitteet sekä parantaa omien tekstien kieltä.

Keskeiset sisällöt

- Virkerakenteet
- Välimerkit
- Alkukirjaimet ja yhdyssanat
- Verbit ja pronominit
- Vierassanat, lukusanat ja lyhenteet
- Tekstin rakenne ja tyyli
- Aineiston käyttö
- Muita oikeinkirjoitusasioita

Opintojakson arviointi ja laaja-alainen osaaminen

Opiskelijan opintosuorituksista annetaan arvosana 4–10 opintojakson päätyttyä. Arvosana määräytyy laajan kielenhuollon kokeen perusteella. Tässä opintojaksossa korostuvat vuorovaikutusosaaminen ja yhteiskunnallinen osaaminen.

ÄI13 Luova kirjoittaminen (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu erilaisiin luovan kirjoittamisen menetelmiin ja tekstilajeihin, kuten novelliin ja runoon
- kehittää omaa kirjallista ilmaisua
- kokeilee monipuolisesti erilaisten tekstien tuottamista.

Keskeiset sisällöt

- erilaiset luovan kirjoittamisen menetelmät
- tekstilajeihin tutustuminen kirjoittamisen kautta
- monipuolisten tekstien tuottaminen
- oman tekstin muokkaaminen
- palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- erilaiset kirjallisen ilmaisun tavat

Opintojakson arviointi ja laaja-alainen osaaminen

Opintojaksosta annetaan arvosana 4–10 opintojakson päätyttyä. Arvosana määräytyy opintojakson aikana kirjoitettujen tekstien perusteella. Arviointi koostuu opettajan arvioinnista ja vertaisarvioinnista. Opintojaksolla korostuvat hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen, luova osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen.

7.1.2 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

Oppimäärän erityinen tehtävä

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: opiskelija oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito aiemmin oppimiensa kielten rinnalle. Oppimäärän tavoitteet ja sisällöt perustuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen keskeinen tavoite on saavuttaa sellainen suomen kielen taito ja suomalaisen kulttuurin tuntemus, jolla opiskelija selviää jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan monikielisyyden kehittymistä, suomen kielen moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Yhteistyössä opiskelijan oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden opetuksen kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus tukee opiskelijan kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentumista kulttuurisesti moninaisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden sekä omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille.

Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opetus edistää kielenoppimista kaikissa vuorovaikutustilanteissa. Kielen ja vuorovaikutustaitojen hyvä hallinta on merkityksellistä jatko-opintojen, työelämän ja arjessa selviytymisen kannalta.

Kaikissa moduuleissa kehitetään kirjoitetun kielen hallintaa, monilukutaitoa sekä puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä opitaan analysoimaan ja arvioimaan tekstejä ja vuorovaikutustilanteita kriittisesti osin jo aiemmin hankitun käsitteellisen osaamisen ja analysointitaitojen avulla. Näitä taitoja syvennetään ja laajennetaan kullakin opintojaksolla lukemalla erityisesti pitkiä kaunokirjallisia ja tietotekstejä sekä analysoimalla niitä itsenäisesti ja yhdessä. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään neljä kokonaisteosta. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen opintoja korkea-asteella.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen yleiset tavoitteet

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kielitietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen esiintymis- ja ryhmäviestintätilanteissa
- osaa arvioida, eritellä ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- ymmärtää yhä käsitteellisempää opetuspuhetta ja muodollisia puhetilanteita, osaa toimia niissä ja hallitsee niihin sopivia viestintä- ja vuorovaikutusstrategioita
- on tietoinen vuorovaikutustilanteiden kulttuurisidonnaisuudesta ja osaa tarkastella ja tulkita erilaisia vuorovaikutustilanteita ja niiden etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että ymmärtää monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, ja hyödyntää sopivia strategioita niiden lukemisessa ja tulkitsemisessa
- kehittää lukemalla sana-, fraasi- ja käsitevarantoaan sekä käsitystään kirjoitetun kielen rakenteista ja osaa arvioida tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, monipuolistaa lukemistoaan ja syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä oppii lukemaan ja tulkitsemaan myös pitkiä tietotekstejä, kokonaisia kaunokirjallisia teoksia ja tietokirjoja
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja

konteksteista, ilmaista ja perustella ajatuksiaan, valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon sekä käyttää aiheeseen sopivia kielen rakenteita, sanastoa, fraaseja ja käsitteitä

- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstien tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisesti sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kielitietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteetille sekä oppii kehittämään kielitaitoaan erilaisissa kielenkäyttöympäristöissä ja -tilanteissa ja käyttämään oppimisessaan koko kielivarantoaan
- syventää tietojaan kielen rakenteista, eri rekistereistä, tyylipiirteistä ja sävyistä sekä niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- ymmärtää kielen oppimisen prosessia sekä oppii tuntemaan ja hyödyntämään itselleen sopivimpia keinoja ja välineitä kielitaitonsa kehittämiseksi.

Arviointi

Jos opiskelijan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleista. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritettut moduulit luetaan hyväksi täysimääräisesti suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulin arvosanaksi. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulit korvaavat suomen kielen ja kirjallisuuden moduulit siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Tällöin pakollisten moduulien osalta voidaan edellyttää lisänäyttöjä ja arvosana harkitaan uudelleen niiden yhteydessä.

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijoiden taitojen karttumista. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Kielitaidon arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä voidaan soveltuvin osin käyttää eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteista johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- kuullun ymmärtämisen ja puhumisen taitojen kehittyminen
- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

Tekstien tulkitseminen

- monimuotoisten tekstien ymmärtäminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

Tekstien tuottaminen

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen
- kielen abstraktiotason kehittyminen ja yleiskielen hallinta

Kielitietoisuuden kehittyminen

- tiedonalojen kielten ja kielellisen moninaisuuden ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppimäärän käsitteiden hallinta sekä kielen havainnointi ja käyttö tilanteen, tarkoituksen ja tekstilajin mukaisesti

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Pakolliset opinnot

S201 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- oppii havainnoimaan kielen rakenteiden ja ilmausten käyttöä erilaisissa teksteissä ja hyödyntämään sitä omassa kirjoittamisessaan
- oppii käyttämään erilaisia tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää kirjoitusprosessin eri vaiheisiin liittyviä taitojaan.

Keskeiset sisällöt

- pitkien tekstien lukeminen, mahdollisesti myös muilla opiskelijan osaamilla kielillä: tekstin tavoitteen ja sisällön ymmärtäminen
- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- luettavien tekstien ymmärtämisessä tarvittavat strategiat, abstraktin kielen taito, sana-, fraasi- ja käsitevaranto
- kielen- ja tekstinhuoltoa
- erilaisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja

Opintojakson arviointi ja laaja-alainen osaaminen

Opintojakson käytännön toteutus päätetään lukuvuosittain ryhmän koon mukaan ja opiskelijoiden taitotaso ja tarpeet huomioiden. Arviointi on monipuolista ja koostuu opettajan formatiivisesta ja summatiivisesta arvioinnista, vertaisarvioinnista sekä itsearvioinnista. Vuorovaikutusosaaminen, hyvinvointiosaaminen ja kulttuuriosaaminen korostuvat.

S202+3 Kieli- ja tekstitietoisuus, vuorovaikutus (2 op)

Opintojakso koostuu kahdesta moduulista: S202 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op) ja S203 Vuorovaikutus (1 op).

S202 Kieli- ja tekstitietoisuus

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan
- ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle
- oppii hyödyntämään erilaisia kielenkäyttötilanteita ja -ympäristöjä kielitaitonsa kehittämisessä sekä käyttämään koko kielivarantoaan oppimisessa
- oppii arvioimaan omaa kielitaitoaan.

Keskeiset sisällöt

- suomen kielen ominaispiirteet, vertailu opiskelijan aiemmin oppimiin ja koulussa opiskeltaviin kieliin, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, monikielisyys,

kielellinen repertuaari, monilukutaidon käsite, erilaiset tekstit ja niissä vakiintuneet ilmaisukeinot, esimerkiksi kirjoitetun kielen rakenteet

- eri kielimuodot: puhekielen ja yleiskielen sekä epävirallisen ja virallisen viestinnän erot, abstraktin ja konkreettisen kielenkäytön erot
- opetuspuheen, muodollisen puheen ja luetun ymmärtämisessä tarvittavat strategiat

S203 Vuorovaikutus

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää lukiokoulutuksen edellyttämiä viestintätaitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana
- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja erilaisten kontekstien, vuorovaikutussuhteiden ja puhekulttuurien näkökulmasta
- oppii havainnoimaan ja ymmärtämään ryhmäviestinnän ilmiöitä.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, viestintärohkeus sekä harjaantuminen kuuntelemaan, tavoitteelliseen ja monipuoliseen vuorovaikutukseen
- kuullun ymmärtämisen ja keskusteluun osallistumisen strategiat ja institutionaalisen vuorovaikutuksen kielelliset keinot
- tekstien kirjoittaminen osana suullisia vuorovaikutustilanteita: esimerkiksi yhteisten projektien suunnitelmat, muistiinpanot monimediaisista teksteistä
- verbaalinen ja nonverbaalinen viestintä
- ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio

Opintojakson arviointi ja laaja-alainen osaaminen

Opintojakson käytännön toteutus päätetään lukuvuosittain ryhmän koko, opiskelijoiden taitotaso sekä tarpeet huomioiden.

Arviointi on monipuolista ja koostuu sekä opettajan formatiivisesta että summatiivisesta arvioinnista ja suullisen tehtävän vertaisarvioinnista. Vuorovaikutusosaaminen ja yhteiskunnallinen osaaminen korostuvat.

S204 Kirjallisuus 1 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu lukemaan, ymmärtämään ja tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä
- kehittää ymmärrystään kirjallisuuden lajeista ja niiden ominaispiirteistä ja ilmaisukeinoista
- kiinnostuu ja oppii nauttimaan kirjallisuudesta
- oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti

- kehittää kielellisten rakenteiden ja sanaston hallintaa lukemalla suomenkielistä kaunokirjallisuutta.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- eläytyvää ja analyttistä kirjoittamista ja keskustelua kirjallisuuden pohjalta
- kielen kuvallisuus ja kulttuurisidonnaisuus, monitulkintaisuus ja kielellä leikittely
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä
- kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja itsenäisesti tai yhdessä luettuna

S205 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tarkastelemaan erilaisissa teksteissä käytettäviä vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoja
- osaa tarkastella myös kaunokirjallisuutta mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana
- oppii perustelemaan omia mielipiteitään yhä monipuolisemmin kirjoittajana ja puhujana.

Keskeiset sisällöt

- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot, argumentoinnin tavat sekä retoriset keinot
- perustelemisen harjoittelu suullisesti ja kirjallisesti, lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- argumentoivan kielenkäytön sanastoon ja rakenteisiin perehtyminen: geneeriset ilmaukset, modaalisuuden ja affektisuuden ilmaisukeinot
- kielellisten keinojen valinta, tekstilaji ja tyyli
- yhteiskunnallisesti merkittävä tai ajankohtainen kokonaisteos

S206 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin sekä oppii laatimaan ja muokkaamaan laajahkoja asiatekstejä
- oppii kirjoittamaan tekstejä myös yhdessä muiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: aiheen ja aineiston valinta ja ideointi, aiheen rajaaminen ja näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien jakaminen ja vertaisarvioinnin taidot
- sidosteisuus tekstin eri tasoilla, esimerkiksi tekstin kokonaisrakenne, kappaleet, virke, sanajärjestys
- asiatyylille ominaisten kielellisten rakenteiden hallinta, esimerkiksi infiniittiset rakenteet, yhdyslauseet, viittaussuhteet

S207 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kuullun ymmärtämisen, kuuntelemisen, vuorovaikutuksen sekä suullisen viestinnän strategioita ja taitoja
- lisää viestintärohkeuttaan ja kehittää esiintymistaitojaan niin, että pystyy hyödyntämään omia vahvuuksiaan erilaisissa kielenkäyttötilanteissa
- hahmottaa puheen toimintana, jossa jokainen vuoro sekä tulkitsee että rakentaa tilannetta
- oppii tarkastelemaan kielen merkitystä ja vaihtelua vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- kuullunymmärtämis- ja kuuntelustrategiat ja -taidot, vuorovaikutustilanteiden havainnoiminen
- yksilön kielellinen repertuaari, kielenkäyttötilanteiden ja kielen vaihtelu sekä puheen kielellisiä keinoja ja retoriikkaa
- esiintymistaidot: puheenvuoron rakentaminen, kohdentaminen, havainnollinen esittäminen

S208 Kirjallisuus 2 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kaunokirjallisuuden tuntemustaan
- kehittää kykyään tarkastella kirjallisuutta sen kulttuurisessa ja historiallisessa syntykontekstissa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- tutustuu suomalaisen kirjallisuuden keskeisiin teoksiin ja teemoihin sekä osaa arvioida niiden merkitystä.

Keskeiset sisällöt

- Suomen kirjallisuuden vaiheet osana maailmankirjallisuutta
- eri aikakausien kaunokirjallisuutta ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman näkökulmasta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- merkittävä tai ajankohtainen kaunokirjallinen kokonaisteos

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

S209 Vuorovaikutus 3 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää vuorovaikutustaitojaan ja oppii arvioimaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutusosaamisen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa, työelämässä ja yhteiskunnassa
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta
- syventää kykyään tarkastella ja analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista
- syventää ymmärrystään kielen tilanteisesta vaihtelusta.

Keskeiset sisällöt

- kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojen sekä puhumisen ja esiintymisen taitojen monipuolistaminen, kielen rekisterit ja tilanteen edellyttämä kielenkäyttö
- vuorovaikutuksen ja vuorovaikutusosaamisen merkitys jatko-opinnoissa, työelämässä ja yhteiskunnassa, esimerkiksi erilaisissa järjestöissä sekä muissa muodollisissa ja epämuodollisissa yhteisöissä toimiminen
- dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä
- vuorovaikutuksen kulttuuristen piirteiden ja erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointi
- mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen

S210 Kirjoittaminen 2 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen taitoaan ilmaista ja perustella ajatuksiaan kirjoittamalla hyödyntäen muita tekstejä
- kehittää omaäänistä kirjoittamista
- kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiä
- syventää kirjoitetun kielen rakenteiden ja konventioiden tuntemusta
- osaa valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon.

Keskeiset sisällöt

- aineistopohjaisten laajojen tekstien tuottaminen ja lähteiden arviointi
- omaäänisten tekstien tuottaminen
- tekstin- ja kielenhuollon käytänteiden soveltaminen tekstien muokkaamisessa

- luettaville ja kirjoitettaville teksteille tyypillisten kielen rakenteiden, sanaston, fraasien ja käsitteiden käyttöön harjaantuminen
- ajankohtainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja

S211 Tekstien tulkinta 2 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa tulkita erilaisia monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinassa.

Keskeiset sisällöt

- monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien tulkinta
- analyysin ja tulkinan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö
- runokokoelma tai näytelmäteksti

7.2 Toinen kotimainen kieli

7.2.1 Ruotsi

Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Toinen kotimainen kieli ruotsi on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Ruotsin kielen opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Ruotsin kielen opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan ruotsin kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta.

Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan ja kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Toisen kotimaisen kielen ruotsin opetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla oppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Toisen kotimaisen kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että vieraiden kielten eri oppimäärien ja eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, joiden ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa.

Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Toisen kotimaisen kielen opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Toisen kotimaisen kielen opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmestyvät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia toista kotimaista kieltä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen

työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Toisen kotimaisen kielen opiskelu ja osaaminen avaavat mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kielenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä sekä tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia sekä eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Toisen kotimaisen kielen ruotsin opintojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Toisen kotimaisen kielen opinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myönteellisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen sekä kestäättömät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä sekä kehittämään vastuuntuntoaan ja taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta toisen kotimaisen kielen ruotsin opinnoissa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys toisen kotimaisen kielen käyttökelpoisuudesta kansallisessa, pohjoismaisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä sekä globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Ruotsin opetuksen yleiset tavoitteet

Ruotsin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutustaitoihin ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä ja toimijana kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kansallisissa, pohjoismaisissa, eurooppalaisissa sekä globaaleissa kohtaamisissa, joissa ruotsin kielen hyödyntäminen on mahdollista ja joissa tavoitteena ei ole äidinkielenään ruotsia puhuvan tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen

- ymmärtää ruotsin kielen merkityksen Suomen toisena kansalliskielenä
- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti ja luovasti ruotsin kielellä
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään ruotsin kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista ruotsinkielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) alla olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa <i>(suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)</i>	Taito tulkita tekstejä <i>(suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)</i>	Taito tuottaa tekstejä <i>(suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)</i>
A-oppimäärä	B2.1 (A2.2)	B2.1 (A2.2)	B1.2 (A2.1)
B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)
B3-oppimäärä	A2.2	A2.2	A2.1
Äidinkielenomainen oppimäärä	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)

Arviointi

Arvioinnin tehtävä toisessa kotimaisessa kielessä ruotsissa on tukea opiskelijan kehittymistä ruotsin kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja vuorovaikutustaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvien osien eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää toisen kotimaisen kielen ruotsin taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansallisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielienopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus.

Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ruotsin pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan toisen kotimaisen kielen ruotsin A-oppimäärän moduulin 8, B1-oppimäärän moduulin 6 sekä äidinkielenomaisen ruotsin oppimäärän moduulin 8 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

B3-oppimäärän osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan ruotsin kielelle ja asianomaiselle oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

7.2.1.1 Ruotsi, B1-oppimäärä

Pakolliset opinnot

Pakollisten opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalle kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii kieliprofiilin ensimmäisen moduulin yhteydessä tai täydentää sitä. Kieliprofiilia työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan omasta kehittymisestään ruotsin kielen oppijana ja osaajana sekä ruotsista Suomen kansalliskielenä. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteisön, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielen, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Moduulien 4–5 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon kohdekielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

RUB01 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen (1 op)

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen -opintojakson tehtävä on johdattaa ja motivoida opiskelijaa lukion toisen kotimaisen kielen opintoihin ja kasvattaa opiskelijan tietoisuutta omasta kieli- ja kulttuuritaustastaan vuorovaikutuksessa ryhmän kanssa. Tehtävänä on myös vahvistaa opiskelijan tietoisuutta ruotsin kielen taustasta, historiasta ja asemasta Suomessa sekä ohjata

opiskelijaa löytämään ruotsin kielen vaikutuksesta kertovia kielellisiä ja kulttuurisia piirteitä omasta arjesta ja yhteiskunnasta.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa olemassa olevaa kielitaitoaan ja omia vahvuuksiaan
- rohkaistuu käyttämään ruotsin taitoaan arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa painottaen suullista viestintää
- kehittää omia opiskelustrategioitaan ja vuorovaikutustaitojaan ja löytää itselle sopivia työtapoja
- syventää tietämystään suomen ja ruotsin kielten vaikutuksesta toisiinsa sekä Suomessa vallitsevista kieliolosuhteista
- pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B1.1.

Keskeiset sisällöt

- opiskelijan kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen sekä omien tavoitteiden asettaminen
- kielitietoisuus, monikielisyys, kielten väliset suhteet
- omaa oppimista edistävien työkalujen löytäminen ja hyödyntäminen

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Opintojakson tavoitteena on ohjata opiskelijaa lukion kieltenopiskeluun. Sen aikana kartoitetaan opiskelijan ruotsin kielen taidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita sekä arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja ja asetetaan tavoitteita omalle oppimiselle. Pohditaan ruotsin kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Vuorovaikutusosaaminen tulee heti mukaan opintoihin keskustelu- ja kuuntelutaitojen harjoittelun myötä.

Opintojakson arviointi (formatiivinen)

- suullinen ryhmätyöskentely oppitunneilla
- vertaisarviointi oppituntien aikaisen suullisen työskentelyn puitteissa
- itsearviointi
- harjoituskirjoitelma

Opintojakson arviointi (summatiivinen)

- sanastokokeet
- epä säännöllisten verbien kokeet
- kirjallinen loppukoe
- tuntityöskentely
- harjoituskirjoitelma

RUB02 Ruotsin kieli arjessani (3 op)

Opintojakson tehtävänä on kannustaa opiskelijaa käyttämään ruotsia rohkeasti ja kehittämään omia vuorovaikutustaitojaan eri tilanteissa.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kertoa ruotsiksi omasta elämästään, ihmissuhteistaan ja lähiympäristöstään eri tilanteissa erilaisia viestintäkanavia käyttäen
- kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan ruotsiksi
- kehittää palautteen antamisen ja vastaanottamisen sekä osaamisensa arvioinnin taitoja.

Keskeiset sisällöt

- ruotsin kielen käyttö opiskelijan arkipäivään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- oma elämä, ihmissuhteet ja lähiympäristö
- yksilön ja yhteisön hyvinvointi
- ääntämisen harjaannuttaminen
- Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Opintojakson tavoitteena on ohjata opiskelijaa lukion kieltenopiskeluun. Sen aikana kartoitetaan opiskelijan ruotsin kielen taidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita sekä arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja ja asetetaan tavoitteita omalle oppimiselle. Pohditaan ruotsin kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Vuorovaikutusosaaminen tulee heti mukaan opintoihin keskustelu- ja kuuntelutaitojen harjoittelun myötä. Opintojaksoon voi sisältyä summatiivisesti arvioitava suullinen työ.

Opintojakson arviointi (formatiivinen)

- suullinen ryhmätyöskentely oppitunneilla
- vertaisarviointi oppituntien aikaisen suullisen työskentelyn puitteissa
- itsearviointi
- harjoituskirjoitelma

Opintojakson arviointi (summatiivinen)

- sanastokokeet
- kirjallinen loppukoe
- tuntityöskentely
- harjoituskirjoitelma

RUB03 Kulttuuri ja mediat (2 op)

Opintojakson tehtävänä on vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa ja erilaisten tekstien tulkitsemis- ja tuottamistaitoja ruotsinkielisiä medioita hyödyntäen.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee suomenruotsalaisia, ruotsalaisia ja muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä

- tuntee ruotsinkielisiä medioita
- osaa hyödyntää ruotsinkielisiä lähteitä tiedonhaussa
- pystyy seuraamaan ruotsinkielisiä uutistekstejä ja ymmärtää pääasiat niistä.

Keskeiset sisällöt

- suomenruotsalaiset ja muut pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt
- ruotsinkieliset mediat
- opiskelijoita kiinnostavat ajankohtaiset aiheet ruotsiksi

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Opintojakson aikana tutustutaan pohjoismaiseen kulttuuriin ja mediakenttään eli painotetaan globaali- ja kulttuuriosaamista. Vuorovaikutusosaamista syvennetään ja osana sitä tehdään suullinen työ, jossa esitellään jollain tavalla jokin suomenruotsalainen tai pohjoismainen kulttuuri-ilmiö/media.

Opintojakson arviointi (formatiivinen)

- suullinen ryhmätyöskentely oppitunneilla
- vertaisarviointi oppituntien aikaisen suullisen työskentelyn puitteissa
- itsearviointi
- harjoituskirjoitelma

Opintojakson arviointi (summatiivinen)

- sanastokokeet
- suullinen työ
- kirjallinen kurssikoe
- tuntityöskentely
- harjoituskirjoitelma

RUB04 Ympäristömme (2 op)

Opintojakson tehtävänä on vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa ja erilaisten tekstien tulkitsemis- ja tuottamistaitoja hyödyntäen erilaisia oppimisympäristöjä. Opiskelija tutustuu opintojakson aikana erilaisiin tekstityyppeihin.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tulkita erilaisia tekstejä, jotka käsittelevät maailman erilaisia elinympäristöjä, kulttuureja ja yhteiskuntia
- harjoittaa erityisesti kirjallisia tekstintuottamistaitojaan aiheena mielipiteen ilmaisu
- pystyy tuottamaan lyhyen ohjatun tekstin opintojakson aihepiiristä.

Keskeiset sisällöt

- kulttuurinen moninaisuus
- erilaiset elinympäristöt
- ajankohtaiset yhteiskunnalliset aiheet nuorten näkökulmasta

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Opintojakson aikana perehdytään kulttuurien moninaisuuteen ja sen näkymiseen opiskelijoiden arjessa. Opintojakson painopiste on globaali- ja kulttuuriosaamisessa sekä yhteiskunnallisessa osaamisessa. Kaikissa opintojaksoissa kulkevaa vuorovaikutusosaamista syvennetään ja harjoitellaan erityisesti mielipiteen ilmaisua. Opintojaksoon voi sisältyä summatiivisesti arvioitava suullinen työ.

Opintojakson arviointi (formatiivinen)

- suullinen ryhmätyöskentely oppitunneilla
- vertaisarviointi oppituntien aikaisen suullisen työskentelyn puitteissa
- itsearviointi
- harjoituskirjoitelma

Opintojakson arviointi (summatiivinen)

- sanastokokeet
- kirjallinen kurssikoe
- tuntityöskentely
- harjoituskirjoitelma

RUB05 Opiskelu- ja työelämä (2 op)

Opintojakson tehtävänä on, että opiskelija tutustuu mahdollisuuksiin opiskella ja tehdä töitä ruotsin kielellä ja tutustuu pohjoismaiseen ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää tietämystään tekstilajeista, jotka liittyvät keskeisesti nuoren opiskeluun, työelämään ja itsenäistymiseen
- pohtii jatko-opintojaan, urasuunnitelmiaan sekä valmiuksiaan elinikäiseen oppimiseen.

Keskeiset sisällöt

- opiskelu, ammatit ja työelämä opiskelijan ja yhteiskunnan näkökulmasta
- tulevaisuuden suunnitelmat
- vuorovaikutustilanteet ja tekstit, jotka liittyvät jatko-opiskeluun ja työelämään
- itsenäistyvän nuoren elämänhallinta
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- erilaisten hakemusten laatiminen

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Opintojakson painopiste on tulevaisuus. Sen aikana tutustutaan opiskelu- ja työmahdollisuuksiin Pohjoismaissa sekä tehdään summatiivisesti arvioitava suullinen työ johonkin työelämän osa-alueeseen liittyen (esim. työnhakuvideo tai työhaastattelu). Kaikissa opintojaksoissa kulkevaa

vuorovaikutusosaamista syvennetään ja yhteiskunnallinen osaaminen korostuu urasuunnitelmien, hakemuksien ym. teksti- ja tehtävätyyppejä käsitellessä.

Opintojakson arviointi (formatiivinen)

- suullinen ryhmätyöskentely oppitunneilla
- vertaisarviointi oppituntien aikaisen suullisen työskentelyn puitteissa
- itsearviointi
- harjoituskirjoitelma

Opintojakson arviointi (summatiivinen)

- sanastokokeet
- suullinen, työelämään liittyvä työ
- kirjallinen kurssikoe
- tuntityöskentely
- harjoituskirjoitelma

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonais käsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Valinnaisissa opinnoissa kerrataan oppimäärän pakollisissa moduuleissa käsiteltyjä aihepiirejä tai täydennetään niitä opiskelijoiden mielenkiinnon ja tarpeiden mukaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

RUB06 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)

Opintojakson tehtävänä on syventää opiskelijan taitoa tuottaa ruotsin kieltä suullisesti, ymmärtää puhuttua ruotsin kieltä ja rakentaa dialogia. Opintojaksoon sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- vankentaa puhumisen sujuvuutta
- tuottaa valmistelua edellyttävän suullisen esityksen
- tiedostaa suullisen osaamisensa tason ja kehittämistarpeensa ja saa tästä palautetta.

Keskeiset sisällöt

- vuorovaikutustilanteet, dialogin rakentaminen
- puhumisen eri piirteet
- aitojen ruotsinkielisten kontaktien monipuolinen tarjoaminen opiskelijalle erilaisissa ympäristöissä

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Vuorovaikutusosaaminen korostuu tämän opintojakson aikana. Opiskelijaa ohjataan tulemaan tietoiseksi työskentelytavoistaan ja vuorovaikutustaidoistaan esimerkiksi ryhmätyötilanteen tai puheen pitämisen yhteydessä.

Opintojakson arviointi (formatiivinen)

- suullinen pari- ja ryhmätyöskentely oppitunneilla
- vertaisarviointi oppituntien aikaisen suullisen työskentelyn puitteissa
- itsearviointi

Opintojakson arviointi (summatiivinen)

- tuntityöskentely
- sanastokokeet
- suullinen koe

Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta opintojakson yhteydessä annetaan erillinen arvosana ja todistus, jonka opiskelija saa päättötodistuksen liitteenä. Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti.

RUB07 Kestävä elämäntapa (2 op)

Opintojakson tehtävänä on syventää oppimäärän pakollisten opintojaksojen teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille
- laajentaa sosiaalisen median tuntemustaan käyttäen ruotsin kieltä
- tutustuu kansallisissa kielitutkinnoissa vaadittavaan ruotsin taidon osaamiseen.

Keskeiset sisällöt

- kestävä kehitys ja elämäntapa erityisesti opiskelijan näkökulmasta
- eettisyys ja vastuullisuus sosiaalisen median käytössä, sananvapaus

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Opintojakson pääpaino on vuorovaikutusosaamisen lisäksi yhteiskunnallisessa osaamisessa, eettisyys- ja ympäristöosaamisessa sekä globaali- ja kulttuuriosaamisessa.

Opintojakson arviointi (formatiivinen)

- suullinen ryhmätyöskentely oppitunneilla
- vertaisarviointi oppituntien aikaisen suullisen työskentelyn puitteissa
- itsearviointi

Opintojakson arviointi (summatiivinen)

- sanastokokeet
- kirjallinen kurssikoe
- tuntityöskentely

Paikalliset valinnaiset opinnot

RUB08 Ruotsin abitreenit (2 op)

Opintojakson tavoitteena on kerrata lukion ruotsin B1-oppimäärän asioita ja valmistautua ylioppilaskokeeseen. Vuorovaikutusosaamisen lisäksi muiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden käsittely vaihtelee vuosittain valittujen aihepiirien myötä.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

- palauttaa mieleensä lukion oppimäärän asioita
- tutustua uuteen sanastoon ja tekstityyppeihin
- harjoitella kirjallista ilmaisua monipuolisilla kirjoitustehtävillä
- seurata ajankohtaisia asioita Pohjoismaissa

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Vuorovaikutusosaamisen lisäksi muiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden käsittely vaihtelee vuosittain valittujen aihepiirien myötä.

Formatiivinen arviointi

- Opettajan suullinen palaute oppituntien aikana
- Kielitaidon arviointi oppituntien aikana
- Kotitehtävät
- Opiskellun asian kertaaminen erilaisilla sovelluksilla

Summatiivinen arviointi

- Kirjallisia kokeita, joissa testataan sanastoa sekä kirjoittamista

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

RUB09 Abien kielioppikertaus (2 op)

Opintojakson tehtävänä on kerrata lukion ruotsin B1-oppimäärän kielioppiasioita ja valmistautua ylioppilaskokeeseen.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

- palauttaa mieleensä lukion oppimäärän kieliopin asioita
- vahvistaa ja syventää kieliopin osaamista
- harjoitella kuullun ymmärtämistä monipuolisilla tehtävillä

- laajentaa sanavarastoaan
- seurata ajankohtaisia asioita Pohjoismaissa

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Vuorovaikutusosaamisen lisäksi muiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden käsittely vaihtelee vuosittain valittujen aihepiirien myötä.

Formatiivinen arviointi

- opettajan suullinen palaute oppituntien aikana
- kielitaidon arviointi oppituntien aikana
- kotitehtävät
- opiskellun asian kertaaminen erilaisilla sovelluksilla

Summatiivinen arviointi

- kirjallisia kokeita, joissa testataan rakenteita ja kuullun ymmärtämistä
- pakollisia kirjallisia harjoitustehtäviä, jotka arvioidaan

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

RUB10 Peruskoulun kertaus (2 op)

Opintojakson tehtävänä on kerrata perusopetuksen aikana ruotsin kielessä opittuja asioita. Se on tarkoitettu erityisesti opiskelijoille, jotka tarvitsevat lisätukea peruskielitaidon vahvistamiseen.

Tavoitteet

- vahvistaa peruskoulun aikana hankkimaansa kielitaitoa

Keskeiset sisällöt

- peruskieliopin kertaus
- kuullun ymmärtäminen
- luetun ymmärtäminen
- sanaston kertaaminen sekä perussanavaraston kartuttaminen

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Vuorovaikutusosaamisen lisäksi muiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden käsittely vaihtelee vuosittain valittujen aihepiirien myötä.

Formatiivinen arviointi

- Opettajan suullinen palaute oppituntien aikana
- Kielitaidon arviointi oppituntien aikana.
- Kotitehtävät
- Opiskellun asian kertaaminen erilaisilla sovelluksilla (itsearviointi)

Summatiivinen arviointi

- Loppukoe: rakenne- ja sanastotesti, luetun ymmärtäminen, kuullun ymmärtäminen sekä kirjoitustehtävä

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

7.3 Vieraat kielet

Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Vieraat kielet ovat osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen, kansalliskielen ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Vieraiden kielten opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitelyyn, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Vieraiden kielten opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan kunkin opiskeltavan kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Vieraissa kielissä käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Vieraan kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun.

Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, jonka ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa. Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Vieraiden kielten opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Vieraiden kielten opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmentyvät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia kieliä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstiminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Vieraiden kielten opiskelu ja osaaminen avaa mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä ja tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Vieraiden kielten opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia ja eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Kieliopinnot mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Kieliopinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja kestävämmät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opinnot aikana vahvistetaan

taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään vastuuntuntoa sekä taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta vieraiden kielten opetuksessa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys kielitaidon käyttökelpoisuudesta kansainvälisessä yhteistyössä ja globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Vieraiden kielten opetuksen yleiset tavoitteet

Vieraiden kielten opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutus- ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kielenkäyttäjänä globaalissa maailmassa, jossa tavoitteena ei ole esimerkiksi äidinkielen kielenkäyttäjän tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista kohdekielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) alla olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
Englanti, A-oppimäärä	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)
Aasian ja Afrikan kielet, A-oppimäärä	A2.2–B1.1 (A2.1)	A2.2–B1.1 (A2.1)	A2.2–B1.1 (A2.1)
Muut kielet, A-oppimäärä	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)
Englanti, B1-oppimäärä	B1.2	B1.2	B1.2
Muut kielet, B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1(A1.3)	B1.1 (A1.3)
Englanti, B2-oppimäärä	B1.1	B1.1	B1.1
Muut kielet, B2-oppimäärä	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.2)
Englanti, B3-oppimäärä	B1.1	B1.1	A2.2
Aasian ja Afrikan kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)
Muut kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1	A2.1

Arviointi

Arvioinnin tehtävä vieraissa kielissä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvien osien eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää vieraan kielen taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansainvälisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä, jotka on linkitetty eurooppalaisen viitekehyksen kuusiportaiseen taitotasasteikkoon.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Vieraiden kielten pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan vieraiden kielten A-oppimäärän moduulin 8 ja B1-oppimäärän moduulin 6 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisesta kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson

suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

Latinan kieltä lukuun ottamatta B2- ja B3-oppimäärien osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan asianomaiselle kielelle ja oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

Koodit

Vieraiden kielten opintojen koodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja moduulinumeroiden mukaan. Vieraista kielistä käytetään seuraavia kirjaintunnuksia.

EN = englannin kieli

LA = latinan kieli

RA = ranskan kieli

SM = saamen kieli

SA = saksan kieli

VE = venäjän kieli

IA = italian kieli

EA = espanjan kieli

PO = portugalin kieli

KI = kiinan kieli

JP = japanin kieli

AR = arabian kieli

KX = muu kieli

Lukion opetussuunnitelman perusteissa vieraiden kielten kirjaintunnuksena käytetään tunnusta VK lukuun ottamatta englannin, saamen ja latinan kieltä. Aasian ja Afrikan kielistä lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään kirjaintunnistetta VKAA. Paikallisessa opetussuunnitelmassa näiden tunnusten tilalla käytetään kullekin kielelle määriteltyjä, yllä lueteltuja kirjaintunnuksia.

7.3.1 Vieraat kielet, englantia, A-oppimäärä

Pakolliset opinnot

Pakollisten opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee

tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalle kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii ensimmäisen moduulin yhteydessä henkilökohtaisen kieliprofiilinsa, jota työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan englannin kielestä lingua francana sekä omasta kehittymisestään englannin oppijana ja osaajana. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteiskunnan, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielen, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Moduulien 4–6 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon englannin kielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

ENA01 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen (1 op)

ENA01-opintojakson tehtävänä on avata lukion kieltenopiskelun tavoitteita suhteessa jatkuvaan oppimiseen ja tulevaisuuden tarpeisiin muutosten monikielisessä maailmassa. Opintojakso totuttaa opiskelijaa lukiomaiseen kieltenopiskeluun, jossa kohdekieltä käytetään mahdollisimman paljon. Tehtävänä on kehittää opiskelijan kielitietoisuutta ja kieli-identiteettiä, itse- ja vertaisarviointitaitoja sekä vahvistaa opiskelijan ja ryhmän hyvinvointiosaamista.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä
- analysoi ja kehittää taitoaan käyttäen itse- ja vertaisarviointia oppimista tukevana menetelmänä
- monipuolistaa kielenopiskelutaitojaan ja oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä
- pystyy suhteuttamaan osaamistaan taitotasoon B2.1.

Keskeiset sisällöt

- laaditaan henkilökohtainen kieliprofiili, jota työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana
- tavoitteiden asettelu kielten opiskelulle

- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyyllilajeihin tutustuminen
- tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Opintojakso perehdyttää opiskelijan lukion kieltenopiskeluun. Kieltenopiskelutekniikoiden kirjo laajenee. Käsitys omasta taitotasosta vahvistuu, ja itseluottamus vieraan kielen käyttöön lisääntyy. Vuorovaikutustaidoissa arkiset keskustelutilanteet korostuvat. Opiskelija oppii arvioimaan niin omaa kuin opiskelutovereidensa osaamista ja työskentelyä.

Opintojakson arviointi (formatiivinen)

- suullinen ryhmätyöskentely oppitunneilla
- vertaisarviointi oppituntien aikaisen suullisen työskentelyn puitteissa
- opiskellun asian harjoittelu erilaisilla sovelluksilla
- itsearviointi
- harjoituskirjoitelma

Opintojakson arviointi (summatiivinen)

- epäsäännöllisten verbien kokeet
- sanakokeet
- loppukoe
- tuntityöskentely
- harjoituskirjoitelma

ENA02 Englanti globaalina kielenä (3 op)

ENA02-opintojakson tehtävänä on tarkastella englannin kielen aseman kehittymistä lingua francana globaaleissa konteksteissa ja vuorovaikutustilanteissa, joissa englanti ei välttämättä ole kenenkään äidinkieli. Tehtävänä on myös tarkastella, miten kieli ja kielitaito vaikuttavat eettisesti kestäväan toimintaan kaikessa viestinnässä. Opintojaksossa avataan rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) käsitettä keskeisenä kielitaidon osa-alueena.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan englannin asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

- englanti äidinkielenä, toisena kielenä, virallisena kielenä, globaalina kielenä
- kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus
- kansainväliset suhteet

- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; englannin variantteja ja vertailua muihin kieliin
- viestintätäytyli erilaisissa medioissa

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Englannin kielen keskeinen asema monikansallisessa viestinnässä korostuu opintojaksossa ENA02 Englanti globaalina kielenä. Vuorovaikutustaitoja kartutetaan niin arkisessa suullisessa viestinnässä kuin asiateksteissäkin. Myös viestinnän rooli eettisesti kestävän toiminnan edistämisessä tulee esille.

Opintojakson arviointi (formatiivinen)

- suullinen ryhmätyöskentely oppitunneilla
- vertaisarviointi oppituntien aikaisen suullisen työskentelyn puitteissa
- opiskellun asian harjoittelu erilaisilla sovelluksilla
- itsearviointi
- harjoituskirjoitelma

Opintojakson arviointi (summatiivinen)

- sanakokeet
- loppukoe
- tuntityöskentely
- harjoituskirjoitelma

ENA03 Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä (2 op)

Opintojakson tehtävänä on syventää kulttuurista ymmärrystä. Opintojaksossa tarkastellaan kielten ja kulttuurien moninaisuutta sekä arvoja ja merkityksiä, jotka välittyvät kulttuurin kautta yksilölle ja yhteisölle. Taiteiden merkitystä tarkastellaan niiden vaikuttavuuden kautta. Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään muita opintoja tai oppimisympäristöjä sekä elämämpiirejään. Opintoihin voidaan sisällyttää laajahko luovan ilmaisun tuotos.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä monipuolisesti itselle tärkeistä kulttuuriaiheista ja -ilmiöistä
- vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

- luova toiminta
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle
- itseilmaisu identiteetin rakentumisessa

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Globaali- ja kulttuuriosaaminen painottuvat tässä opintojaksossa. Opiskelija perehtyy eri taidemuotojen lukuisiin tyylilajeihin ja oppii niiden keskeistä sanastoa. Taidetta lähestytään niin sen tuottamisen kuin tulkitsemisenkin näkökulmasta. Kulttuurin käsite koko laajuudessaan ja monimuotoisuudessaan avautuu ihmisiä erottavana ja yhdistävänä tekijänä.

Opintojakson arviointi (formatiivinen)

- suullinen ryhmätyöskentely oppitunneilla
- vertaisarviointi oppituntien aikaisen suullisen työskentelyn puitteissa
- opiskellun asian harjoittelu erilaisilla sovelluksilla
- itsearviointi
- taidearvio (harjoituskirjoitelman korvaava kirjallinen työ)
- suullinen esitys (itsearviointi, vertaisarviointi, opettajan sanallinen palaute)

Opintojakson arviointi (summatiivinen)

- sanakokeet
- loppukoe
- tuntityöskentely
- taidearvio (harjoituskirjoitelman korvaava kirjallinen työ)
- suullinen esitys

ENA04 Englannin kieli vaikuttamisen välineenä (2 op)

Opintojakson tehtävänä on kehittää ajattelu- ja opiskelutaitoja harjoittelemalla kriittisiä luku- ja tiedonhankintataitoja sekä niihin pohjautuvia soveltamisen ja tuottamisen taitoja. Opintojaksossa tarkastellaan osallisuuden, aktiivisen toimijuuden ja demokratian rakentumista englannin kielellä kielellisesti, kulttuurisesti ja katsomuksellisesti monimuotoisessa maailmassa.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ja niiden taustoihin
- kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä ja tapoja tuottaa tekstejä.

Keskeiset sisällöt

- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)
- median rooli asenteiden muokkaajana

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Yhteiskunnallinen osaaminen ja eettisyys painottuvat vahvasti tässä opintojaksossa. Tavoitteena on, että opiskelija oppii ilmaisemaan kantansa yhteiskunnallisiin kysymyksiin niin suullisesti uin kirjallisestikin. Lisäksi opiskelijan tulee kyetä perustelemaan kantansa huomioiden myös vastakkaiset

näkemykset ja perustelut. Myös lähdekriittisyys korostuu: opiskelijan tulee kyetä arvioimaan tietolähteen luotettavuutta ja mahdollista puolueellisuutta.

Opintojakson arviointi (formatiivinen)

- suullinen ryhmätyöskentely oppitunneilla
- vertaisarviointi oppituntien aikaisen suullisen työskentelyn puitteissa
- opiskellun asian harjoittelu erilaisilla sovelluksilla
- itsearviointi
- harjoituskirjoitelma
- ryhmätyönä tapahtuva väittely (itsearviointi, vertaisarviointi, opettajan palaute)

Opintojakson arviointi (summatiivinen)

- sanakokeet
- loppukoe
- tuntityöskentely
- harjoituskirjoitelma
- väittely

ENA05 Kestävä tulevaisuus ja tiede (2 op)

Opintojakson tehtävänä on syventää opiskelijan tiedonhankinnan taitoja, erityisesti lähteen luotettavuuden tarkastelun näkökulmasta, ja vahvistaa hänen tekstin tulkitsemisen ja tuottamisen taitojaan. Tehtävänä on myös vahvistaa opiskelijan taitoja esittää kysymyksiä ja etsiä vastauksia tai hahmotella ratkaisuja itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan raportoida jäsennellysti havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

Keskeiset sisällöt

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys
- englanti tieteen kielenä, tieteellisen tekstin piirteet

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Opintojakson teemoja ovat mm. erilaiset tiedon- ja tieteenalat, tulevaisuuden visiot ja kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot, jotka kaikki vahvistavat opiskelijan monitieteistä ja luovaa osaamista sekä ympäristöosaamista. Yleismaailmallisen, maapallon ja ihmiskunnan selviämisen kannalta keskeisten kysymysten pohtiminen harjaannuttavat eettisyysosaamista sekä

vuorovaikutusosaamista ja aktiivisia kansalaistaitoja. Globaali- ja kulttuuriosaaminen ovat keskeisiä kaikissa vieraan kielen opintojaksoissa.

Opintojakson arviointi (formatiivinen)

- ryhmätyöskentely oppitunneilla (opettaja/vertaisarviointi)
- harjoituskirjoitelma
- tiivistelmä
- suullinen videotehtävä
- oppimistavoite/-lupaus (itsearviointi)

Opintojakson arviointi (summatiivinen)

- sanakokeet
- loppukoe

Arvioinnissa otetaan huomioon myös työskentelytaidot. Laaja-alaisten taitojen hallinta konkretisoituu erityisesti vuorovaikutustilanteissa sekä opintojakson teemojen sanaston hallinnassa ja on osa sekä formatiivista että summatiivista arviointia.

ENA06 Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä (2 op)

Opintojakson tehtävänä on syventää opiskelijan käsitystä kielitaidosta työelämätautona ja sosiaalisena pääomana muuttuvassa maailmassa. Opintojaksossa pohditaan jatko-opinto- ja urasuunnitelmia sekä työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu englannin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään myös muodollisissa asiayhteyksissä.

Keskeiset sisällöt

- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina
- itsenäistyvän, työelämää astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Vuorovaikutusosaamista harjoitellaan kehittämällä taitoa ilmaista itseä muodollisemmissa asiayhteyksissä, erityisesti erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa. Kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina ovat opintojakson teemoja, joissa globaali- ja kulttuuriosaaminen on keskiössä. Teemoista jatko-opinto- ja urasuunnitelmat sekä urajoustavuus liittyvät hyvinvointiosaamiseen ja itsenäistyvän, työelämää astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta samalla myös yhteiskunnalliseen osaamiseen.

Opintojakson arviointi (formatiivinen)

- Tiimityöskentely oppitunneilla (opettaja/vertaisarviointi)
- kirjallinen työ

Opintojakson arviointi (summatiivinen):

- sanakokeet
- suullinen videotehtävä
- loppukoe
- tiimityöskentely oppitunneilla (vertais- ja itsearviointi)

Arvioinnissa otetaan huomioon myös työskentelytaidot. Laaja-alaisen taitojen hallinta konkretisoituu erityisesti vuorovaikutustilanteissa sekä opintojakson teemojen sanaston hallinnassa ja on osa sekä formatiivista että summatiivista arviointia.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonais käsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

ENA07 Ympäristö ja kestävä elämäntapa (2 op)

Opintojakson tehtävänä on valmistaa opiskelijaa maailmankansalaiseksi, jolla on tietoa, taitoa ja tahtoa osallistua globaaleista ympäristökysymyksistä käytäviin keskusteluihin. Näkökulmia tarkastellaan opiskelijan omasta elinpiiristä käsin, mutta opintojaksossa tutustutaan myös kansainvälisten organisaatioiden tapoihin käsitellä kestävään elämäntapaan liittyviä kysymyksiä.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

Keskeiset sisällöt

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Opintojakson teemassa korostuu eettisyys ja ympäristöosaaminen, mutta siihen kytkeytyy periaatteessa kaikki muutkin laaja-alaisen osaamisen osa-alueet

Opintojakson tehtävänä on valmistaa opiskelija maailmankansalaiseksi, jolla on tietoa, taitoa ja tahtoa osallistua keskusteluihin globaaleista ympäristökysymyksistä, kuten esim. globaalivastuut ja kansainväliset sopimukset. Näkökulmia tarkastellaan opiskelijan omasta elinpiiristä käsin, mutta opintojaksossa tutustutaan myös kansainvälisten organisaatioiden tapoihin käsitellä kestävään elämäntapaan liittyviä kysymyksiä ratkaisukeskeisyyttä korostaen.

Opintojakson arviointi (formatiivinen)

- ryhmätyöskentely oppitunneilla (opettaja/vertaisarviointi)
- harjoituskirjoitelma
- tavoitteet yo-kokeeseen (itsearviointi)

Opintojakson arviointi (summatiivinen)

- sanakokeet
- loppukoe

Arvioinnissa otetaan huomioon myös työskentelytaidot. Laaja-alaisten taitojen hallinta konkretisoituu erityisesti vuorovaikutustilanteissa sekä opintojakson teemojen sanaston hallinnassa ja on osa sekä formatiivista että summatiivista arviointia.

ENA08 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)

Opintojakson tehtävänä on harjaannuttaa opiskelijan monipuolista suullista kielitaitoa, jota tarvitaan kansainväliseen toimijuuteen, sekä tarjota opiskelijalle jatkuvan oppimisen välineitä oman suullisen kielitaidon kehittämiseksi. Tehtävänä on myös vahvistaa neuvottelemisen taitoja sekä toisen arvostamista ja huomioon ottamista. Opintojaksoon sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

Keskeiset sisällöt

- puhumisen eri piirteet
- englannin käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin
- dialogisuus
- oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Opintojakson tehtävänä on vahvistaa kansainväliseen toimijuuteen tarvittavaa monipuolista suullista kielitaitoa sekä tarjota opiskelijalle jatkuvan oppimisen välineitä oman suullisen kielitaidon kehittämiseksi. Tehtävänä on myös vahvistaa neuvottelutaitoja sekä toisen arvostamista ja huomioon

ottamista. Näillä kaikille kehitetään vuorovaikutus-, globaali- ja kulttuuriosaamista. Rohkaistuminen ja harjaantuminen kohdekielen käyttäjänä erityisesti suullisesti tukee itseluottamusta, joka on olennainen osa hyvinvointiosaamista.

Opintojakson arviointi (formatiivinen)

- ryhmätyöskentely oppitunneilla (opettaja/vertaisarviointi)
- opiskelutavoite ja toteutuma (itsearviointi)

Opintojakson arviointi (summatiivinen)

- sanakokeet
- Opetushallituksen tuottaman suullisen kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

Arvioinnissa otetaan huomioon myös työskentelytaidot. Laaja-alaisten taitojen hallinta konkretisoituu erityisesti vuorovaikutustilanteissa sekä opintojakson teemojen sanaston hallinnassa ja on osa sekä formatiivista että summatiivista arviointia.

Paikalliset valinnaiset opinnot

ENA09 Peruskoulun kertaus (2 op)

Opintojakson tehtävänä on kerrata perusopetuksen aikana englannin kielessä opittuja asioita. Opintojakso on tarkoitettu erityisesti opiskelijoille, jotka tarvitsevat lisätukea peruskielitaidon vahvistamiseen.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa peruskoulun aikana hankkimaansa kielitaitoa

Keskeiset sisällöt

- peruskieliopin kertaus
- kuullun ymmärtäminen
- luetun ymmärtäminen

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Hyvinvointiosaaminen: Opintojakson tarkoituksena on tukea opiskelijan hyvinvointia tulevilla lukion kursseilla kertaamalla peruskoulun asioita, jotta pohja saadaan riittävän vahvaksi.

Vuorovaikutusosaaminen: Opintojaksolla kehitetään vuorovaikutustaitoja sekä opitaan kulttuurieroja.

Monitieteinen ja luova osaaminen: Opintojaksolla käsitellään tekstejä ja kuullun ymmärtämistä eri aihepiireistä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen: Opintojakso käsittelee globaali- ja kulttuuriosaamista erityisesti tekstien ja kuuntelutehtävien avulla.

Formatiivinen arviointi

- Opettajan suullinen palaute oppituntien aikana
- Kielitaidon arviointi oppituntien aikana
- Kotitehtävät
- Opiskellun asian kertaaminen esim. Kahoot-, Socrative- tai Quizlet-sovelluksilla (itsearviointi)
- Itsearviointi ja opintojakson arviointi opintojakson päätteeksi

Summatiivinen arviointi

- Loppukoe: rakennetesti, luetun ymmärtäminen, kuullun ymmärtäminen

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

ENA10 Englannin 1. vuoden opintojen kertaus (2 op)

Opintojakso on tarkoitettu opiskelijoille, joilla on ollut vaikeuksia ensimmäisen vuoden englannin opinnoissa. Ensimmäisen vuoden opintojen sanastoa ja kielioppia kerrataan vaihtelevin työtavoin.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- kertaajaa ja kartuttaa 1. vuoden opintojen keskeistä sanastoa
- hallitsee keskeisimpien kielioppiasioiden sisällöt
- vahvistaa itseluottamustaan vieraan kielen käyttämisessä
- oppii uusia selviytymisstrategioita suullisissa vuorovaikutustilanteissa

Keskeiset sisällöt

- oman taitotason kartoittaminen ja kehittämisalueiden tunnistaminen
- vuorovaikutustaitojen kehittäminen
- opiskelutekniikoiden kehittäminen ja monipuolistaminen

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Kieltenopiskelutekniikoiden kirjoa laajennetaan ja pyritään löytämään kullekin opiskelijalle parhaiten soveltuvat opiskelutekniikat. Opiskelijan käsitys omasta taitotasosta vahvistuu ja itseluottamus vieraan kielen käyttämisessä lisääntyy. Vuorovaikutustaidot arkisissa keskustelutilanteissa kehittyvät. Vieraan kielen tuottaminen asiateksteissä kehittyä.

Opintojakson arviointi (formatiivinen)

- suullinen ryhmätyöskentely oppitunneilla
- vertaisarviointi oppituntien aikaisen suullisen työskentelyn puitteissa
- opiskellun asian harjoittelu erilaisilla sovelluksilla
- itsearviointi
- harjoituskirjoitelma

Opintojakson arviointi (summatiivinen)

- sanakokeet
- loppukoe
- tuntityöskentely

- harjoituskirjoitelma

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

ENA11 Abitrain (2 op)

Opintojakson tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on kerrata kattavasti koko oppimäärän kielioppia ja sanastoa sekä valmistautua ylioppilaskokeeseen tekemällä luetun ja kuullun ymmärtämisharjoituksia sekä kirjallisia tuotoksia.

Opintojakson keskeiset sisällöt

Opintojakson aikana kerrataan ja harjoitellaan lukion oppimäärän sisältöjä erilaisten tehtävätyyppien avulla. Opintojakso sisältää ajankohtaisia tekstejä, kuullun ymmärtämistä sekä kirjoitustehtäviä.

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Opintojakson teemojen ja työmuotojen myötä painopisteenä ovat monitieteinen- ja luovaosaaminen, vuorovaikutus- ja kulttuuriosaaminen. Globaali- ja kulttuuriosaaminen on olennainen osa vieraiden kaikkien vieraiden kielten opintojaksoja.

Opintojakson arvosanasta 70 % muodostuu harjoitus- ja koekirjoitelmien keskiarvosta ja loput 30 % muusta näytöstä, joita ovat mm. sana- ja kielioppikokeet. Työskentelytaidot ja laaja-alainen osaaminen tulevat arvioiduiksi vuorovaikutustilanteissa ja teemojen sanaston hallinnassa niin formatiivisesti kuin summatiivisestikin.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

ENA12 Game Programming in English (2 op)

Game Programming in English is a cross-curricula study unit of information technology and English language. In the course the students will familiarize themselves with 3-5 game tutorials on creating games with Unity game generator. The level of tutorials varies according to everybody's previous experience on programming. After the tutorials, students will create their own game or application in English, and they will be presented to the others at the end of the course in a way that has been decided together. The course program also includes a learning diary and common discussion sessions on various topics. The course will be held in English and all the course material as well as the instructions will be in English.

Laaja-alaisuus

Monitieteinen ja luova osaaminen, globaali- ja kulttuuriosaaminen

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty.

7.3.2 Vieraat kielet, B2-oppimäärä: espanja, ranska, saksa ja venäjä

Vieraan kielen B2-oppimäärän erityinen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimateriaaleihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Mäntsälän lukiossa ei tarjota B2-kieliä erillisenä oppimääränä. Perusopetuksen B2-oppimäärän pohjalta B3-kielen opintoja voi jatkaa viimeistään opintojaksossa VKB34.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Opinnoissa varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin.

Todistus suullisesta kielitaidosta voidaan antaa missä tahansa vaiheessa opintoja.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiiliaan.

VKB21 Perustason alkeet 3 (2 op)

Opintojakson tehtävänä on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason alkeisvaiheesta ja edistymisestä kohdekielen opinnoissa.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

VKB22 Perustaso 1 (2 op)

Opintojakson tehtävänä on ohjata opiskelijaa hyödyntämään kohdekieltä tiedonhankinnan välineenä. Opintojakson aikana vahvistetaan opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksia ja rohkaistaan opiskelijaa toimimaan oman kulttuurinsa lähettiläänä.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

VKB23 Perustaso 2 (2 op)

Opintojakson tehtävänä on tarjota opiskelijalle välineitä ilmaista kohdekielellä tuntemuksiaan ja mielipiteitään. Opintojakson aikana harjoitellaan vuorovaikutuksen ylläpitoa ja aktiivisen kuuntelun taitoa.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

VKB24 Perustaso 3 (2 op)

Opintojakson tehtävänä on ohjata opiskelija kielialueen kulttuurisesti ja historiallisesti keskeisten aiheiden pariin. Opintojakson aikana rohkaistaan opiskelijaa käyttämään kohdekieltä itselle kiinnostavia kulttuuriaiheita tutkiessa. Opintojakson aikana opiskelija tekee oman kohdekielisen tuotoksen.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuuriaiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

VKB25 Perustaso 4 (2 op)

Opintojakson tehtävänä on vahvistaa opiskelijan itsetuntoa kielenkäyttäjänä tarjoamalla mahdollisuuksia pohtia ja harjoitella kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

VKB26 Perustaso 5 (2 op)

Opintojakson tehtävänä on rohkaista opiskelijaa lukemaan ja tulkitsemaan oman kielitaitonsa mukaisesti eri tasoisia ja pituisia tekstejä. Opintojakson aikana vahvistetaan tekstien tulkitsemiseen tarvittavia strategioita ja syvennetään taitoa tuottaa kieltä vuorovaikutustilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon viestin vastaanottaja.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- ajankohtaiset aiheet
- kohdekieliset mediat
- lähdekritiikki

VKB27 Perustason jatko 1 (2 op)

Opintojakson tehtävänä on auttaa opiskelijaa vahvistamaan perustason tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoja.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- erilaiset asuinympäristöt
- kestävä elämäntapa

VKB28 Perustason jatko 2 (2 op)

Opintojakson tehtävänä on auttaa opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason kielitaidosta. Opintojakson aikana vahvistetaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö
- tutustuminen erilaisiin kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin
- kielitaitovaatimukset muun muassa jatko-opinnoissa

7.3.3 Vieraat kielet, B3-oppimäärä: espanja, ranska, saksa ja venäjä

Vieraan kielen B3-oppimäärän erityinen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Opinnoissa varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin.

Moduulista 3 lähtien opiskelijalle voidaan antaa todistus suullisesta kielitaidosta Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiiliaan.

VKB31 Perustason alkeet 1 (2 op)

Opintojakson tehtävänä on motivoida pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen kielenopiskeluun sekä vahvistaa opiskelijan mielenkiintoa uutta kieltä ja kulttuureja kohtaan. Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan kohdekielellä aktiivisesti, monenlaisia alkeiskielitaitoa kompensoivia vuorovaikutusstrategioita käyttäen.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet

Vuorovaikutusosaaminen (A1.1) Rutiininomaiset viestintätilanteet. Keskeisimmät viestintästrategiat.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen: Opintojaksossa vahvistetaan opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksia ja rohkaistaan opiskelijaa toimimaan oman kulttuurinsa lähettiläänä. Kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit. Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta. Arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Arviointi

Opintojaksossa arvioidaan kielitaidon eri osa-alueita: rakenteiden ja sanaston hallintaa, suullista kielitaitoa, kuullun- ja tekstin ymmärtämistä ja kirjallista tuottamista sekä kulttuuritietoutta. Lisäksi arvioidaan työskentelyä. Laaja-alaisten teemojen osaaminen konkretisoituu ennen kaikkea opintojakson sanaston ja viestintätilanteiden hallinnassa ja arvioidaan sekä formatiivisesti että summatiivisesti muun osaamisen ohella.

Formatiivinen arviointi:

- opettajan suullinen palaute oppituntien aikana
- vertaisarviointi

- itsearviointi

Summatiivinen arviointi:

- välikokeet ja loppukoe

VKB32 Perustason alkeet 2 (2 op)

Opintojakson tehtävänä on rohkaista opiskelijaa käyttämään vähäistäkin kielitaitoa vuorovaikutustilanteissa ja hyödyntämään kieltä väylänä omien mielenkiinnon kohteiden pariin, myös maailmankuvan laajentamiseksi.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa
- tavanomaiset asiointitilanteet

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet

Vuorovaikutusosaaminen (A1.1-A1.2)

Arviointi

Opintojaksossa arvioidaan kielitaidon eri osa-alueita: rakenteiden ja sanaston hallintaa, suullista kielitaitoa, kuullun- ja tekstin ymmärtämistä ja kirjallista tuottamista sekä kulttuuritietoutta. Lisäksi arvioidaan työskentelyä. Laaja-alaisen teemojen osaaminen konkretisoituu ennen kaikkea opintojakson sanaston ja viestintätilanteiden hallinnassa ja arvioidaan sekä formatiivisesti että summatiivisesti muun osaamisen ohella.

Formatiivinen arviointi:

- opettajan suullinen palaute oppituntien aikana
- vertaisarviointi
- itsearviointi

Summatiivinen arviointi:

- välikokeet ja loppukoe

VKB33 Perustason alkeet 3 (2 op)

Opintojakson tehtävänä on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason alkeisvaiheesta ja edistymisestä kohdekielen opinnoissa. Tarvittaessa huomiota kiinnitetään B2-oppimäärää peruskoulun puolella opiskelleen opiskelijan opintojen aloittamiseen.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet

Vuorovaikutusosaaminen (A1.2)

Hyvinvointiosaaminen: Sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet.

Vapaa-ajan vietto ja harrastukset

Arviointi

Opintojaksossa arvioidaan kielitaidon eri osa-alueita: rakenteiden ja sanaston hallintaa, suullista kielitaitoa, kuullun- ja tekstin ymmärtämistä ja kirjallista tuottamista sekä kulttuuritietoutta. Lisäksi arvioidaan työskentelyä. Laaja-alainen osaaminen toteutuu opintojakson sanaston ja viestintätilanteiden hallinnassa. Se arvioidaan sekä formatiivisesti että summatiivisesti muun osaamisen ohella.

Formatiivinen arviointi:

- opettajan suullinen palaute oppituntien aikana
- vertaisarviointi
- itsearviointi

Summatiivinen arviointi:

- välikokeet ja loppukoe

VKB34 Perustaso 1 (2 op)

Opintojakson tehtävänä on ohjata opiskelijaa hyödyntämään kohdekieltä tiedonhankinnan välineenä. Opintojaksossa vahvistetaan opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksia ja rohkaistaan opiskelijaa toimimaan oman kulttuurinsa lähettiläänä.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet

Vuorovaikutusosaaminen (A1.3)

Globaali- ja kulttuuriosaaminen: Opintojaksossa vahvistetaan opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksia ja rohkaistaan opiskelijaa toimimaan oman kulttuurinsa lähettiläänä.

- Kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- Arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Arviointi

Opintojaksossa arvioidaan kielitaidon eri osa-alueita: rakenteiden ja sanaston hallintaa, suullista kielitaitoa, kuullun- ja tekstin ymmärtämistä ja kirjallista tuottamista sekä kulttuuritietoutta. Lisäksi arvioidaan työskentelyä. Laaja-alainen osaaminen toteutuu opintojakson sanaston ja viestintätilanteiden hallinnassa. Se arvioidaan sekä formatiivisesti että summatiivisesti muun osaamisen ohella.

Formatiivinen arviointi:

- opettajan suullinen palaute oppituntien aikana, vertaisarviointi, itsearviointi

Summatiivinen arviointi:

- välikokeet ja loppukoe

VKB35 Perustaso 2 (2 op)

Opintojakson tehtävänä on tarjota opiskelijalle välineitä ilmaista kohdekielellä tuntemuksiaan ja mielipiteitään. Opintojaksossa harjoitellaan vuorovaikutuksen ylläpitoa ja aktiivisen kuuntelun taitoa.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet

Vuorovaikutusosaaminen (A1.3-A2.1): Opintojakson tehtävänä on tarjota opiskelijalle välineitä ilmaista kohdekielellä tuntemuksiaan ja mielipiteitään. Opintojaksossa harjoitellaan vuorovaikutuksen ylläpitoa ja aktiivisen kuuntelun taitoa.

Hyvinvointiosaaminen: Hyvinvointi ja terveys. Eri elämänvaiheet.

Arviointi

Opintojaksossa arvioidaan kielitaidon eri osa-alueita: rakenteiden ja sanaston hallintaa, suullista kielitaitoa, kuullun- ja tekstin ymmärtämistä ja kirjallista tuottamista sekä kulttuuritietoutta.

Työskentelytaidot ovat myös arvioinnin kohde. Laaja-alainen osaaminen sisältyy opintojakson

sanaston ja viestintätilanteiden hallintaan ja arvioidaan muun osaamisen ohella sekä formatiivisesti että summatiivisesti.

Formatiivinen arviointi:

- opettajan suullinen palaute oppituntien aikana
- vertaisarviointi
- itsearviointi

Summatiivinen arviointi:

- välikokeet ja loppukoe

VKB36 Perustaso 3 (2 op)

Opintojakson tehtävänä on ohjata opiskelija kielialueen kulttuurisesti ja historiallisesti keskeisten aiheiden pariin. Opintojaksossa rohkaistaan opiskelijaa käyttämään kohdekieltä itselle kiinnostavia kulttuuriaiheita tutkiessa. Opintojakson aikana opiskelija tekee oman kohdekielisen tuotoksen.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuuriaiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet

Vuorovaikutusosaaminen (A2.1)

Globaali- ja kulttuuriosaaminen: Opintojakson tehtävänä on ohjata opiskelija kielialueen kulttuurisesti ja historiallisesti keskeisten aiheiden pariin. Eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta. Ajankohtaiset kulttuuriaiheet.

Arviointi

Opintojaksossa arvioidaan kielitaidon eri osa-alueita: rakenteiden ja sanaston hallintaa, suullista kielitaitoa, kuullun- ja tekstin ymmärtämistä ja kirjallista tuottamista sekä kulttuuritietoutta.

Työskentelytaidot ovat myös arvioinnin kohde. Laaja-alainen osaaminen sisältyy opintojakson sanaston ja viestintätilanteiden hallintaan ja arvioidaan muun osaamisen ohella sekä formatiivisesti että summatiivisesti.

Formatiivinen arviointi:

- opettajan suullinen palaute oppituntien aikana
- vertaisarviointi
- itsearviointi

Summatiivinen arviointi:

- välikokeet ja loppukoe

VKB37 Perustaso 4 (2 op)

Opintojakson tehtävänä on vahvistaa opiskelijan itsetuntoa kielenkäyttäjänä tarjoamalla mahdollisuuksia pohtia ja harjoitella kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet

Vuorovaikutusosaaminen (A2.1)

Yhteiskunnallinen osaaminen: Opintojakson tehtävänä on vahvistaa opiskelijan itsetuntoa kielenkäyttäjänä tarjoamalla mahdollisuuksia pohtia ja harjoitella kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa. Opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä. Tulevaisuudensuunnitelmat.

Arviointi

Opintojaksossa arvioidaan kielitaidon eri osa-alueita: rakenteiden ja sanaston hallintaa, suullista kielitaitoa, kuullun- ja tekstin ymmärtämistä ja kirjallista tuottamista sekä kulttuuritietoutta. Lisäksi arvioidaan työskentelyä. Laaja-alaisen osaamisen konkretisoituu ennen kaikkea opintojakson sanaston ja viestintätilanteiden hallinnassa ja arvioidaan sekä formatiivisesti että summatiivisesti muun osaamisen ohella.

Formatiivinen arviointi:

- opettajan suullinen palaute oppituntien aikana
- vertaisarviointi
- itsearviointi

Summatiivinen arviointi:

- välikokeet ja loppukoe

VKB38 Perustaso 5 (2 op)

Opintojakson tehtävänä on rohkaista opiskelijaa lukemaan ja tulkitsemaan oman kielitaitonsa mukaisesti eri tasoisia ja pituisia tekstejä. Opintojaksossa vahvistetaan tekstien tulkitsemiseen tarvittavia strategioita ja syvennetään taitoa tuottaa kieltä vuorovaikutustilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon viestin vastaanottaja.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- ajankohtaiset aiheet
- kohdekieliset mediat
- lähdekritiikki

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet

Vuorovaikutusosaaminen (A2.1)

Monitieteinen ja luova osaaminen: Opintojakson tehtävänä on rohkaista opiskelijaa lukemaan ja tulkitsemaan oman kielitaitonsa mukaisesti eri tasoisia ja pituisia tekstejä. Opintojaksossa vahvistetaan tekstien tulkitsemiseen tarvittavia strategioita. Lähdekritiikki.

Arviointi

Opintojaksossa arvioidaan kielitaidon eri osa-alueita: rakenteiden ja sanaston hallintaa, suullista kielitaitoa, kuullun- ja tekstin ymmärtämistä ja kirjallista tuottamista sekä kulttuuritietoutta. Lisäksi arvioidaan työskentelyä. Laaja-alaisen osaamisen osaaminen konkretisoituu ennen kaikkea opintojakson sanaston ja viestintätilanteiden hallinnassa ja arvioidaan sekä formatiivisesti että summatiivisesti muun osaamisen ohella.

Formatiivinen arviointi:

- opettajan suullinen palaute oppituntien aikana
- vertaisarviointi
- itsearviointi

Summatiivinen arviointi:

- välikokeet ja loppukoe

7.4 Matematiikka

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opiskelu antaa opiskelijalle valmiudet ymmärtää, soveltaa ja tuottaa sekä arvioida matemaattisesti esitettyä tietoa. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään matematiikan merkityksen nykyajan kulttuureissa ja huomaamaan sen välttämättömyyden eri aloilla, kuten tekniikassa, lääke-, talous-, yhteiskunta- ja luonnontieteissä sekä taiteissa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on perehdyttää opiskelija matematiikan peruskäsitteisiin, perusideoihin ja rakenteisiin sekä ohjata käyttämään puhuttua, kirjoitettua ja muutoin ilmaistua matematiikkaa. Opetus kehittää laskemisen, luovan ajattelun sekä ilmiöiden mallintamisen, ennustamisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Matematiikan opiskelussa opiskelija kehittyä hyödyntämään tietokoneohjelmistoja ja digitaalisia tiedonlähteitä oppimisessa, tutkimisessa sekä ongelmanratkaisussa. Hän myös oppii arvioimaan tietoteknisten välineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Opetuksessa tutkitaan arkielämän ja matematiikan välisiä yhteyksiä, hyödynnetään mahdollisuuksia vahvistaa opiskelijan kiinnostusta, itsetuntoa ja tiedonhankintaprosesseja sekä kannustetaan opiskelijaa kokeiluihin ja sinnikkääseen työskentelyyn. Matematiikassa opittavia taitoja sovelletaan omien tavoitteiden asettamisessa ja päätöksenteossa sekä pohditaan, kuinka matematiikan taitoja voidaan hyödyntää kestävässä kehityksessä ja ihmiskuntaan liittyvien ongelmien ratkaisussa. Näin vahvistetaan opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista, eettisyyttä ja ympäristöosaamista** sekä **hyvinvointiosaamista**.

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista, joita voidaan ratkoa matematiikan avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joissa opiskelijat työskentelevät yksin ja yhdessä. Tällä vahvistetaan muun muassa **vuorovaikutusosaamista**. Opetustavat valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä.

Matematiikan opiskelu tukee **globaali- ja kulttuuriosaamisen** sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** laaja-alaisia tavoitteita. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään matematiikan merkitys erilaisissa kulttuureissa ja historian kehityksessä sekä sen luonne universaalina kielenä. Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään matematiikan kieltä ja merkintöjä sekä ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä. Opiskelijaa tuetaan taidossa siirtyä eri matemaattisen tiedon esitysmuodoista toiseen ilmiöiden mallintamisessa, ongelman ymmärtämisessä ja ratkaisemisessa sekä tuloksesta keskustelemisessä.

Matematiikan opetuksen yleiset tavoitteet

Matematiikan opetuksen yleisenä tavoitteena on, että opiskelija

- saa myönteisiä oppimiskokemuksia, tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa
- ymmärtää matematiikan sekä ainutlaatuisena itsenäisenä tieteenalana että käyttökelpoisena välineenä, kun mallinnetaan, hallitaan tai ennustetaan yhteiskunnan, talouden tai luonnon ilmiöitä
- rakentaa matemaattista pohjaa jatko-opinnoilleen
- harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla ja tottuu tekemään otaksumia, tutkimaan niiden oikeellisuutta, laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä
- kykenee seuraamaan matemaattista esitystä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, perustelemaan väitteitä ja arvioimaan eri muodoissa tarjottua informaatiota

- harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita
- rohkaistuu myös kokeilevaan ja tutkivaan toimintaan sekä ongelmien ratkaisujen keksimiseen ja selkeään esittämiseen
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, ohjelmistoja ja tietolähteitä sekä ymmärtää, ettei ohjelmiston tuottama tulos yksinään riitä osoittamaan, todistamaan tai perustelemaan väitettä.

Arviointi

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan opiskelijan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä sekä ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Arvioinnilla opiskelijaa autetaan kehittämään matemaattisten ratkaisujen esittämistä, tuetaan käsitteiden muodostamisprosessissa ja ohjataan oman työn arvioimiseen. Onnistunut palaute auttaa opiskelijaa huomaamaan vahvuutensa sekä sen, mitä ja miten tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien valintaan, matemaattisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoihin, päätelmien perustelemiseen ja analysoimiseen sekä ohjelmistojen valintaan ja käyttöön.

Oppimäärän vaihtaminen

Kun matematiikan oppimäärää vaihdetaan pitkästä lyhyeen, suoritettuja opintoja luetaan hyväksi seuraavalla tavalla:

Pitkän oppimäärän moduuli	Lyhyen oppimäärän moduuli
MAA02	MAB02
MAA03	MAB03
MAA06	MAB08
MAA08	MAB05
MAA09	MAB07

Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytysti suoritettut opinnot tai vaihdon yhteydessä moduuleista yli jääviä opintopisteitä vastaavat hyväksytysti suoritettut osaopinnot voivat olla lyhyen oppimäärän muita valinnaisia tai temaattisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelijan siirtyessä pitkästä oppimäärästä lyhyeen oppimäärään tulee opiskelijalle hänen niin halutessa järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi.

Kun opiskelija siirtyy lyhyestä oppimäärästä pitkään oppimäärään, häneltä voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Vaihdon yhteydessä

moduuleista puuttumaan jäävät opintopisteet tulee suorittaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän moduuleja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset moduulit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän muiksi valinnaisiksi tai temaattisiksi opinnoiksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

7.4.1 Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus

Pakolliset opinnot

MAY01 Luvut ja yhtälöt (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa prosenttilaskennan periaatteet
- osaa käyttää verrannollisuutta ongelmanratkaisussa
- syventää murtolukujen laskutoimitusten osaamistaan
- kertaa potenssin laskusäännöt
- vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä
- ymmärtää yhtälön ja yhtälöparin ratkaisemisen periaatteet
- oppii käyttämään ohjelmistoja funktion kuvaajan piirtämisessä, havainnoinnissa ja yhtälöiden ratkaisemisessa.

Keskeiset sisällöt

- lukujoukot ja peruslaskutoimitukset
- luvun vastaluku, käänteisluku ja itseisarvo
- prosenttilaskenta
- potenssin laskusäännöt (eksponenttina kokonaisluku)
- suoraan ja kääntäen verrannollisuus
- funktio, kuvaajan piirto ja kuvaajan tulkinta
- ensimmäisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- yhtälöpari
- neliö- ja kuutiojuuri
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (asteluvut 2 ja 3)

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksolla painotetaan hyvinvointi-, vuorovaikutus- ja yhteiskunnallista osaamista. Hyvinvointia tuetaan opettamalla opiskelijoille matematiikan opiskelutekniikoita ja matemaattisen tiedon käsittelyn periaatteita. Vuorovaikutusosaamista vahvistetaan kannustamalla opiskelijoita yhteistyöhön opettajan ja toisten opiskelijoiden kanssa. Yhteiskunnallista osaamista harjoitellaan työn sinnikkyyttä ja loppuun saattamista painottaen.

Arviointi

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeen pitäminen.

Arvioinnilla pyritään vahvistamaan opiskelijoiden matemaattista itsetuntoa ja minäpystyvyyttä. Arviointi tukee myös opiskelijan käsityksiä omasta osaamisestaan ja helpottaa hänen valintaansa pitkän ja lyhyen matematiikan välillä.

7.4.2 Matematiikan pitkä oppimäärä

Pakolliset opinnot

MAA02 Funktiot ja yhtälöt 1 (3 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden avulla, tuntee polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä sekä tietää polynomifunktion nollakohtien ja polynomin tekijöiden välisen yhteyden
- osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden tutkimisessa sekä polynomi-, rationaali- ja juuriyhtälöiden ja polynomiepäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- polynomifunktio ja -yhtälö sekä polynomiepäyhtälö
- 2. asteen yhtälön ratkaisukaava
- polynomien tulo ja binomikaavat (summan neliö, summan ja erotuksen tulo)
- polynomien tekijät
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (eksponenttina positiivinen kokonaisluku)
- rationaalifunktiot ja -yhtälöt
- juurifunktiot ja -yhtälöt

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksolla painotetaan hyvinvointi-, vuorovaikutus- ja yhteiskunnallista osaamista. Hyvinvointia tuetaan opettamalla opiskelijoille matematiikan opiskelutekniikoita ja matemaattisen tiedon käsittelyn periaatteita. Vuorovaikutusosaamista vahvistetaan kannustamalla opiskelijoita yhteistyöhön opettajan ja toisten opiskelijoiden kanssa. Yhteiskunnallista osaamista harjoitellaan

työn sinnikkyyttä ja loppuun saattamista painottaen. Opintojaksolla pyritään vahvistamaan opiskelijan matemaattista itsetuntemusta.

Arviointi

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

MAA03 Geometria (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa ja muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa
- osaa soveltaa yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa
- harjaantuu muotoilemaan, perustelemaan ja käyttämään geometrista tietoa sisältäviä lauseita
- osaa käyttää ohjelmistoja tutkiessaan kuvioita ja kappaleita sekä niihin liittyvää geometriaa.

Keskeiset sisällöt

- kuvioiden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus
- sini- ja kosinilause
- monikulmioihin liittyvien pituuksien, kulmien ja pinta-alojen laskeminen
- ympyrän ja sen osien ja siihen liittyvien suorien geometria
- suoraan lieriöön ja suoraan kartioon sekä palloon liittyvien pituuksien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksolla painotetaan hyvinvointi-, vuorovaikutus- ja yhteiskunnallista osaamista. Hyvinvointia tuetaan opettamalla opiskelijoille matematiikan opiskelutekniikoita ja matemaattisen tiedon käsittelyn periaatteita. Vuorovaikutusosaamista vahvistetaan kannustamalla opiskelijoita yhteistyöhön opettajan ja toisten opiskelijoiden kanssa. Yhteiskunnallista osaamista harjoitellaan työn sinnikkyyttä ja loppuun saattamista painottaen. Opintojaksolla pyritään vahvistamaan opiskelijan matemaattista itsetuntemusta.

Arviointi

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

MAA04 Analyttinen geometria ja vektorit (3 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, kuinka analyttinen geometria luo yhteyksiä geometrinen ja algebrallisten käsitteiden välille
- ymmärtää yhtälön geometrisen merkityksen
- osaa ratkaista muotoa $|f(x)| = a$ tai $|f(x)| = |g(x)|$ olevia itseisarvoyhtälöitä
- ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin
- osaa tutkia kaksiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla
- osaa ratkaista tasogeometrian ongelmia vektoreiden avulla
- osaa käyttää ohjelmistoja käyrien ja vektoreiden tutkimisessa sekä niihin liittyvissä sovelluksissa.

Keskeiset sisällöt

- käyrän yhtälö
- suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälö
- yhtälöryhmä
- suorien yhdensuuntaisuus ja kohtisuoruus
- itseisarvoyhtälö
- pisteen etäisyys suorasta
- vektoreiden perusominaisuudet
- tason vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku sekä tason vektorin kertominen luvulla
- tason vektoreiden pistetulo, tason vektoreiden välinen kulma

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksolla painotetaan hyvinvointi-, vuorovaikutus- ja yhteiskunnallista osaamista. Hyvinvointia tuetaan opettamalla opiskelijoille matematiikan opiskelutekniikoita ja matemaattisen tiedon käsittelyn periaatteita. Vuorovaikutusosaamista vahvistetaan kannustamalla opiskelijoita yhteistyöhön opettajan ja toisten opiskelijoiden kanssa. Yhteiskunnallista osaamista harjoitellaan työn sinnikkyyttä ja loppuun saattamista painottaen. Opintojaksolla pyritään vahvistamaan opiskelijan matemaattista itsetuntemusta.

Arviointi

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

MAA05 Funktiot ja yhtälöt 2 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden avulla
- tutkii sini- ja kosinifunktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla
- osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $\sin f(x) = a$ tai $\sin f(x) = \sin g(x)$
- osaa soveltaa sini- ja kosinifunktioiden yhteyttä $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$
- tuntee eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja funktioiden tutkimisessa, yhtälöiden ratkaisemisessa ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- suunnattu kulma ja radiaani
- yksikköympyrä
- sini- ja kosinifunktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksineen
- sini- ja kosiniyhtälöiden ratkaiseminen
- murtopotenssi ja sen yhteys juureen
- eksponenttifunktiot ja -yhtälöt
- logaritmi ja logaritmin laskusäännöt
- logaritmifunktiot ja -yhtälöt

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksolla harjoitellaan monitieteistä ja luovaa osaamista matemaattisen mallinnuksen avulla. Yhteiskunnallista osaamista harjoitellaan työn sinnikkyyttä ja loppuun saattamista painottaen. Opintojaksolla pyritään vahvistamaan opiskelijan matemaattista itsetuntemusta.

Arviointi

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

MAA06 Derivaatta (3 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattisten mallien käyttäytymiseen derivaatan avulla
- omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta ja jatkuvuudesta
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- kykenee määrittämään yksinkertaisten funktioiden derivaatat
- osaa derivoida yhdistettyjä funktioita
- hallitsee funktioiden kulun tutkimisen derivaatan avulla ja osaa määrittää niiden ääriarvot suljetulla välillä
- osaa käyttää ohjelmistoja raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan tutkimisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta
- polynomi- ja rationaalifunktioiden sekä juurifunktion derivaatat
- sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden derivaatat
- funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta
- yhdistetty funktio ja sen derivointi
- funktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksolla harjoitellaan monitieteistä ja luovaa osaamista matemaattisen mallinnuksen avulla. Opintojaksolla pyritään vahvistamaan opiskelijan matemaattista itsetuntemusta.

Arviointi

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

MAA07 Integraalilaskenta (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään yksinkertaisten funktioiden integraalifunktioita
- ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan sekä tutustuu numeeriseen menetelmään määrätyn integraalin määrittämisessä
- osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla

- perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa, integraalifunktion määrittämisessä, määrätyn integraalin laskemisessa sovellusten yhteydessä sekä numeerisessa integroinnissa.

Keskeiset sisällöt

- integraalifunktio ja tärkeimpien alkeisfunktioiden integrointi
- määrätty integraali
- suorakaidesääntö
- pinta-alan ja tilavuuden laskeminen

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksolla harjoitellaan monitieteistä ja luovaa osaamista matemaattisen mallinnuksen avulla. Opintojaksolla pyritään vahvistamaan opiskelijan matemaattista itsetuntemusta.

Arviointi

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

MAA08 Tilastot ja todennäköisyys (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnollistaa diskreettiä tilastollista jakaumaa sekä määrittää ja tulkita jakauman tunnuslukuja
- osaa havainnollistaa kahden muuttujan yhteisjakaumaa sekä määrittää korrelaatiokertoimen ja regressiokäyrän
- perehtyy kombinatorisiin menetelmiin
- perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja laskusääntöihin
- ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja tulkitsemaan sitä
- osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä tilastollisen tiedon esittämisessä
- osaa hyödyntää ohjelmistoja jakaumien havainnollistamisessa, tunnuslukujen määrittämisessä sekä todennäköisyyksien laskemisessa.

Keskeiset sisällöt

- keskiluvut ja keskihajonta
- korrelaatio ja lineaarinen regressio
- klassinen ja tilastollinen todennäköisyys
- permutaatiot ja kombinaatiot
- todennäköisyyden laskusäännöt
- binomijakauma
- diskreetti todennäköisyysjakauma
- diskreetin jakauman odotusarvo

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksolla harjoitellaan monitieteistä ja luovaa osaamista matemaattisen mallinnuksen avulla. Tilastojen käsittely opintojaksolla lisää myös opiskelijoiden yhteiskunnallista osaamista. Opintojaksolla pyritään vahvistamaan opiskelijan matemaattista itsetuntemusta.

Arviointi

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

MAA09 Talousmatematiikka (1 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa
- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksolla harjoitellaan yhteiskunnallista osaamista talouteen liittyvien sovellusten parissa. Oman talouden hallinta lisää myös opiskelijoiden hyvinvointiosaamista. Opintojaksolla pyritään vahvistamaan opiskelijan matemaattista itsetuntemusta.

Arviointi

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

MAA10 3D-geometria (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää vektorilaskennan tuntemustaan ja oppii käyttämään vektoreita kolmiulotteisessa avaruudessa
- oppii tutkimaan xyz-koordinaatiston pisteitä, suoria ja tasoja vektoreiden avulla
- vahvistaa avaruusgeometrian osaamistaan ääriarvosovellusten yhteydessä
- tutustuu kahden muuttujan funktioon
- osaa käyttää ohjelmistoja vektoreiden, suorien, tasojen ja pintojen havainnollistamisessa sekä vektorilaskennassa.

Keskeiset sisällöt

- vektoriesitys kolmiulotteisessa koordinaatistossa
- piste- ja ristitulo
- piste, suora ja taso avaruudessa
- kulma avaruudessa
- yhden muuttujan differentiaali- ja integraalilaskennan sovelluksia avaruusgeometriassa
- kahden muuttujan funktio ja pinta avaruudessa

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksolla harjoitellaan monitieteistä ja luovaa osaamista, kun samalle asialle löydetään eri esitysmuotoja (esimerkiksi suoria ja pintoja käsitellään yhtälöinä ja kuvallisesti). Opintojaksolla pyritään vahvistamaan opiskelijan matemaattista itsetuntemusta.

Arviointi

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

MAA11 Algoritmit ja lukuteoria (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tietää, mikä on algoritmi, sekä oppii tutkimaan, kuinka algoritmit toimivat
- oppii toteuttamaan yksinkertaisia algoritmeja ohjelmoimalla
- perehtyy logiikan käsitteisiin
- hallitsee lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin
- osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta.

Keskeiset sisällöt

- algoritmisen ajattelun peruskäsitteet: peräkkäisyys, valinta ja toisto
- vuokaavio
- yksinkertaisten algoritmien, lajittelualgoritmien tai yhtälön numeeriseen ratkaisuun liittyvän algoritmin ohjelmointi
- konnektiivit ja totuusarvot
- kokonaislukujen jaollisuus, jakoyhtälö ja kongruenssi
- Eukleideen algoritmi
- aritmetiikan peruslause

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksolla käsiteltävä algoritmisen ajattelu lisää opiskelijoiden monitieteistä ja luovaa osaamista. Algoritmisen ajattelun ja ohjelmoinnin periaatteiden ymmärtäminen lisää opiskelijan käsitystä teknologian tuomista mahdollisuuksista globaalien ongelmien ratkaisussa. Näin myös ympäristöosaaminen syvenee.

Arviointi

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

MAA12 Analyysi ja jatkuva jakauma (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään analyysin peruskäsitteistä
- osaa muodostaa ja tutkia aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita
- täydentää integraalilaskennan taitojaan
- perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja epäoleellisten integraalien laskemisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- paloittain määritelty funktio
- funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen
- jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia
- käänteisfunktio
- funktioiden raja-arvot äärettömyydessä
- epäoleelliset integraalit
- jatkuvat jakaumat, normaalijakauma ja normittaminen

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksolla harjoitellaan monitieteistä ja luovaa osaamista matemaattisen mallinnuksen avulla. Normaalijakauman sovellukset lisäävät opiskelijoiden monitieteellistä ja luovaa osaamista. Opintojaksolla pyritään vahvistamaan opiskelijan matemaattista itsetuntemusta.

Arviointi

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

Paikalliset valinnaiset opinnot

MAA13 Pitkän matematiikan tuki (2 op)

Sisällöt ja tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on vahvistaa opiskelijan matemaattista osaamista ja tukea näin matematiikan oppimista muissa opintojaksoissa. Opintojaksossa harjoitellaan myös teknisten apuvälineiden käyttöä. Opintojakson sisältö voidaan suunnitella opiskelijan omista tarpeista lähtien. Materiaalina voidaan käyttää opettajan osoittamia tai muiden opintojaksojen materiaaleja.

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa painotetaan hyvinvointi-, vuorovaikutus- ja yhteiskunnallista osaamista. Hyvinvointia tuetaan opettamalla opiskelijoille matematiikan opiskelutekniikoita ja matemaattisen tiedon käsittelyn periaatteita. Vuorovaikutusosaamista vahvistetaan kannustamalla opiskelijoita yhteistyöhön opettajan ja toisten opiskelijoiden kanssa. Yhteiskunnallista osaamista harjoitellaan työn sinnikkyyttä ja loppuun saattamista painottaen. Opintojakson aikana pyritään vahvistamaan opiskelijan omaa matemaattista itsetuntemusta.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty. Opintojakson hyväksytty suorittaminen edellyttää opiskelijan riittävää läsnäoloa, annettujen tehtävien tekemistä sekä mahdollisten testien tai kokeiden suorittamista.

MAA14 Pitkän matematiikan kertaus (2 op)

Sisällöt ja tavoitteet

Opintojaksossa kerrataan pitkän matematiikan keskeiset sisällöt ja tutustutaan aiempien vuosien ylioppilaskoetehtäviin. Opintojakson aikana kerrataan myös sähköisen vastaamisen periaatteet ja työkalut.

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa painotetaan hyvinvointi-, vuorovaikutus- ja yhteiskunnallista osaamista. Hyvinvointia tuetaan opettamalla opiskelijoille matematiikan opiskelutekniikoita ja matemaattisen tiedon käsittelyn periaatteita. Vuorovaikutusosaamista vahvistetaan kannustamalla opiskelijoita yhteistyöhön opettajan ja toisten opiskelijoiden kanssa. Yhteiskunnallista osaamista harjoitellaan työn sinnikkyyttä ja loppuun saattamista painottaen. Opintojaksossa pyritään vahvistamaan opiskelijan omaa matemaattista itsetuntemusta.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10. Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

MAA15 Kompleksiluvut ja matriisilaskenta (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- oppii kompleksiluvun käsitteen ja perusominaisuudet
- osaa peruslaskutoimitukset kompleksiluvuilla
- ymmärtää matriisien ja vektorien käsitteet ja osaa peruslaskutoimitukset niillä

- oppii hyödyntämään laskinohjelmistoja matriisilaskennassa

Keskeiset sisällöt

- kompleksiluvun määritelmä ja perusominaisuudet
- kompleksitaso ja laskutoimitukset kompleksiluvuilla
- liittoluku ja moduli
- matriisien peruslaskutoimitukset
- lineaariset yhtälöryhmät
- käänteismatriisi ja determinantti

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa painotetaan hyvinvointi-, vuorovaikutus- ja yhteiskunnallista osaamista. Hyvinvointia tuetaan opettamalla opiskelijoille matematiikan opiskelutekniikoita ja matemaattisen tiedon käsittelyn periaatteita. Vuorovaikutusosaamista vahvistetaan kannustamalla opiskelijoita yhteistyöhön opettajan ja toisten opiskelijoiden kanssa. Yhteiskunnallista osaamista harjoitellaan työn sinnikkyyttä ja loppuun saattamista painottaen. Opintojakson aikana pyritään vahvistamaan opiskelijan omaa matemaattista itsetuntemusta.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10. Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

MAA16 Jatko-opintojen matematiikkaa (2 op)

Tavoitteet ja sisällöt

Opintojaksossa tutustutaan pääasiassa tekniikan ja luonnontieteiden tarjoamiin jatko-opintomahdollisuuksiin sekä erilaisiin urapolkuihin. Opintojaksolle voivat osallistua sekä pitkän että lyhyen matematiikan opiskelijat.

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa painotetaan hyvinvointi-, vuorovaikutus- ja yhteiskunnallista osaamista. Opiskelija tutustuu tekniikan ja luonnontieteiden tarjoamiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja hahmottaa näin myös omia jatko-opintomahdollisuuksiaan paremmin. Vuorovaikutusosaamista harjoitellaan pari- ja ryhmätöiden muodossa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty. Opintojakson hyväksytty suorittaminen edellyttää opiskelijan riittävää läsnäoloa, annettujen tehtävien tekemistä sekä mahdollisten testien tai kokeiden suorittamista.

7.4.3 Matematiikan lyhyt oppimäärä

Pakolliset opinnot

MAB02 Lausekkeet ja yhtälöt (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käyttämään matematiikkaa ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä
- oppii muodostamaan lausekkeita ja yhtälöitä annettuihin ongelmiin sekä ratkaisemaan yhtälöitä ja tulkitsemaan saatua ratkaisua
- osaa soveltaa lukujonoja ja niistä muodostettuja summia matemaattisten ongelmien ratkaisussa
- osaa käyttää ohjelmistoja polynomifunktion tutkimisessa polynomi yhtälöihin ja polynomifunktioihin liittyvien sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- ongelmien muotoileminen yhtälöiksi
- yhtälöiden ratkaiseminen
- ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen
- toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- aritmeettinen lukujono ja summa
- geometrinen lukujono ja summa

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaaminen

Opetellaan opiskelutaitoja ja tunnistamaan omia vahvuuksia matematiikan opiskelussa.

Yhteiskunnallista osaamista harjoitellaan työn sinnikkyyttä ja loppuun saattamista painottaen.

Arviointi

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

MAB03 Geometria (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan
- osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen
- osaa käyttää ohjelmistoja kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa sekä geometriaan liittyvien sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- kuvioiden yhdenmuotoisuus
- suorakulmaisen kolmion trigonometria
- Pythagoraan lause ja Pythagoraan lauseen käänteislause
- kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen
- geometrian menetelmien käyttö tasokoordinaatistossa

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijoita kannustetaan mm. matemaattiseen keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen ja oman ajattelun sanoittamiseen sekä yhteistyöhön.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallista osaamista harjoitellaan työn sinnikkyyttä ja loppuun saattamista painottaen.

Globaali ja kulttuuriosaaminen

Globaali ja kulttuuriosaamista vahvistetaan tarkastelemalla esimerkiksi merkittävien rakennusten arkkitehtuurin matemaattista mallinnusta sekä ympäristössä esiintyvää geometriaa.

Arviointi

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

MAB04 Matemaattisia malleja (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- näkee reaali maailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla
- arvioi lineaarisen ja eksponentiaalisen kasvun malleja muun muassa taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla
- tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta

- osaa käyttää ohjelmistoja mallintamisessa, polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen
- eksponenttiyhtälön ratkaiseminen
- ennusteet ja mallin hyvyys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali ja kulttuuri osaaminen

Tutkitaan matemaattisia malleja eri ilmiöihin liittyen.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallista osaamista harjoitellaan työn sinnikkyyttä ja loppuun saattamista painottaen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksolla pohditaan erilaisiin ilmiöihin liittyvien matemaattisten mallien toimivuutta.

Arviointi

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

MAB05 Tilastot ja todennäköisyys (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käsittelemään, havainnollistamaan ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja
- perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin ja sitä havainnollistaviin malleihin
- osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä havaintoaineiston tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.

Keskeiset sisällöt

- tilastoaineiston havainnollistaminen ja tunnuslukujen määrittäminen
- regression ja korrelaation käsitteet
- havainto ja poikkeava havainto
- ennusteiden tekeminen
- todennäköisyyden käsite
- yhteen- ja kertolaskusääntö
- kombinaatiot ja tuloperiaate

- todennäköisyyslaskennan malleja

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla tutustutaan erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin. Opiskelija tutustuu opintojakson aikana matematiikan soveltamiseen eri aloilla.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tarkastellaan erilaisia yhteiskunnallisia tilastoja ja opitaan mallintamaan niitä. Harjoitellaan työn sinnikkyyttä ja loppuun saattamista.

Arviointi

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

MAB06+7 Talousmatematiikka (2 op)

Opintojakso koostuu kahdesta moduulista MAB06 Talousmatematiikan alkeet (1 op) ja MAB07 Talousmatematiikka (1 op).

MAB06 Talousmatematiikan alkeet

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee talousmatematiikan peruskäsitteet ja -taidot
- syventää prosenttilaskennan taitojaan
- oppii kuvaamaan talouselämän asioiden kehittymistä
- osaa käyttää tietolähteitä ja ohjelmistoja laskelmien tekemisessä sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- suhteellinen osuus, vertailu, muutoksen laskeminen
- indeksi
- korkokäsite, yksinkertainen korko
- verotus
- valuutat

MAB07 Talousmatematiikka

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa
- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaamista vahvistetaan kannustamalla opiskelijoita yhteistyöhön opettajan ja toisten opiskelijoiden kanssa. Yhteiskunnallista osaamista harjoitellaan työn sinnikkyyttä ja loppuun saattamista painottaen.

Yhteiskunnallista osaamista vahvistetaan opiskelemalla oman talouden hoitoon liittyviä asioita ja laajempia talousmatematiikan malleja.

Opintojakson arviointi

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

MAB08 Matemaattinen analyysi (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla
- osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion kulun tutkimisessa sekä funktion derivaatan ja suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- graafisia ja numeerisia menetelmiä
- polynomifunktion derivaatta
- polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen
- polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen suljetulla välillä
- funktion muutosnopeuden määrittäminen ohjelmistojen avulla

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla harjoitellaan monitieteistä ja luovaa osaamista matemaattisen mallinnuksen avulla. Opintojaksolla pyritään vahvistamaan opiskelijan matemaattista itsetuntemusta.

Arviointi

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

MAB09 Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu normaalijakaumaan matemaattisena mallina
- tutustuu binomijakaumaan matemaattisena mallina
- vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittely- ja tutkimustaitojaan ohjelmistojen avulla
- tietää, kuinka lasketaan tilastollisiin jakaumiin liittyviä tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä, ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla
- ymmärtää luottamusvälin ja virhemarginaalin käsitteen ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla.

Keskeiset sisällöt

- normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet (odotusarvo ja keskihajonta)
- toistokoe
- binomijakauma
- luottamusvälin ja virhemarginaalin käsite

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla tutustutaan erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin. Opiskelija harjoittelee opintojakson aikana matematiikan soveltamista eri aloilla.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tarkastellaan erilaisia yhteiskunnallisia tilastoja ja opitaan mallintamaan niitä. Harjoitellaan työn sinnikkyyttä ja loppuun saattamista.

Arviointi

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

Paikalliset valinnaiset opinnot

MAB10 Lukion lyhyen matematiikan kertaus (2 op)

Keskeinen sisältö

Kerrataan lyhyen matematiikan keskeisiä asioita ylioppilaskoetta varten. Syvennetään tietoja ja taitoja, tutustaan vanhoihin ylioppilaskokeisiin.

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa painotetaan hyvinvointi-, vuorovaikutus- ja yhteiskunnallista osaamista. Hyvinvointia tuetaan opettamalla opiskelijoille matematiikan opiskelutekniikoita ja matemaattisen tiedon käsittelyn periaatteita. Vuorovaikutusosaamista vahvistetaan kannustamalla opiskelijoita yhteistyöhön opettajan ja toisten opiskelijoiden kanssa. Yhteiskunnallista osaamista harjoitellaan työn sinnikkyyttä ja loppuun saattamista painottaen. Opintojakson aikana pyritään vahvistamaan opiskelijan omaa matemaattista itsetuntemusta.

Arviointi

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

MAB11 Lukion lyhyen matematiikan opintojaksojen 1–2 kertaus (2 op)

Sisällöt ja tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on vahvistaa opiskelijan matemaattista osaamista ja tukea näin matematiikan oppimista muissa opintojaksoissa. Opintojakson aikana harjoitellaan myös teknisten

apuvälineiden käyttöä. Opintojakson sisältö voidaan suunnitella opiskelijan omista tarpeista lähtien. Materiaalina voidaan käyttää opettajan osoittamia tai muiden opintojaksojen materiaaleja.

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa painotetaan hyvinvointi-, vuorovaikutus- ja yhteiskunnallista osaamista. Hyvinvointia tuetaan opettamalla opiskelijoille matematiikan opiskelutekniikoita ja matemaattisen tiedon käsittelyn periaatteita. Vuorovaikutusosaamista vahvistetaan kannustamalla opiskelijoita yhteistyöhön opettajan ja toisten opiskelijoiden kanssa. Yhteiskunnallista osaamista harjoitellaan työn sinnikkyyttä ja loppuun saattamista painottaen. Opintojakson aikana pyritään vahvistamaan opiskelijan matemaattista itsetuntemusta.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty. Opintojakson hyväksytty suorittaminen edellyttää opiskelijan riittävää läsnäoloa, annettujen tehtävien tekemistä sekä mahdollisten testien tai kokeiden suorittamista.

MAB12 Funktiot ja yhtälöt 1 (1 op)

Vastaa opintojakson MAA02 hyväksytysti suoritettua osasuoritusta. Opintojaksosta saa suoritusmerkinnän (S).

MAB13 Analyttinen geometria ja vektorit (3 op)

Vastaa opintojakson MAA04 hyväksyttyä suoritusta. Opintojaksosta saa suoritusmerkinnän (S).

MAB14 Funktiot ja yhtälöt 2 (2 op)

Vastaa opintojakson MAA05 hyväksyttyä suoritusta. Opintojaksosta saa suoritusmerkinnän (S).

MAB15 Derivaatta (1 op)

Vastaa opintojakson MAA06 hyväksytysti suoritettua osasuoritusta. Opintojaksosta saa suoritusmerkinnän (S).

MAB16 Integraalilaskenta (2 op)

Vastaa opintojakson MAA07 hyväksyttyä suoritusta. Opintojaksosta saa suoritusmerkinnän (S).

7.5 Biologia

Oppiaineen tehtävä

Biologia on luonnontiede, joka tutkii elämään liittyviä ilmiöitä molekyyli- ja solutasolta biosfääriin. Biologian opetuksen tarkoituksena on herättää kiinnostusta bio- ja ympäristötieteisiin ja tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Opetus vahvistaa opiskelijan käsitystä biologian merkityksestä osana luonnontieteellisen maailmankuvan rakentumista.

Luonnontieteellinen maailmankuva perustuu tieteelliseen tutkimukseen ja auttaa siten opiskelijaa tarkastelemaan maailmaa tietoperustaisesti. Biologian opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita sekä evoluution merkityksen eliökunnan kehittymisessä.

Biologian oppiaine antaa opiskelijalle valmiuksia arkielämään, työelämään ja jatko-opintoihin. Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva siitä, että biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tieteenaloja, joiden sovelluksia hyödynnetään monin tavoin esimerkiksi lääketieteissä, teollisuudessa sekä maa- ja metsätaloudessa. Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia.

Biologian opetukselle on ominaista havainnointiin ja kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta, tutkimuksellisuus sekä aktivoivat ja vuorovaikutteiset työ- ja toimintatavat. Biologian opetuksessa tehdään laborointeja ja työskennellään myös digitaalisissa ja koulun ulkopuolisissa opiskeluympäristöissä. Opiskelun edetessä kokeellisen työskentelyn taidot monipuolistuvat ja syvenyvät. Opetuksessa tehdään monipuolisesti yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa. Biologian opetukseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti maantieteessä, kemiassa, fysiikassa, psykologiassa ja terveystiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Biologian opetuksen perustana on luonnon monimuotoisuuden ja sen kehittymisen ymmärtäminen. Opetuksessa keskeinen teema on kestävä tulevaisuuden rakentaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä biologian tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Biologian opetus vahvistaa luontevasti opiskelijan **hyvinvointiosaamista**. Opetus lisää opiskelijan ymmärrystä monimuotoisen, puhtaan ja terveellisen ympäristön merkityksestä ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Biologiassa korostuvat yksilöiden erilaisuus ja monimuotoisuus sekä niiden biologinen tausta, mikä antaa opiskelijalle työkaluja moninaisuuden ymmärtämiseen. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteidensa asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Vuorovaikutusosaamisen osalta opiskelija oppii biologian oppiaineessa argumenttoimaan ja arvioimaan omia ja muiden näkökulmia biologisen tiedon avulla. Opetusta annetaan erilaisissa oppimisympäristöissä ja monipuolisilla työmenetelmillä, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia.

Biologian opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin tukien näin **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Opetuksessa perehdytään biologian ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Biologian opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen ja luovaan työskentelyyn vaihtelevissa oppimisympäristöissä.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta biologian opetuksessa annetaan opiskelijalle valmiuksia työskennellä yhteiskunnan kannalta tärkeillä aloilla, kuten terveydenhuollossa, ympäristöalalla sekä maa- ja metsätaloudessa. Biotieteet ovat nopeasti kehittyvä kansainvälinen ala, jonka sovelluksia hyödynnetään yhteiskunnassa paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Biologian opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seurattessaan mediaa. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ottamiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä vahvistaen näin opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Biologian opetus kehittää opiskelijan **ympäristöosaamista** ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Siinä korostuu ymmärrys luonnon ainutlaatuisuudesta ja itseisarvosta. Opetuksessa käsitellään biologisten sovellusten ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävästä tulevaisuudesta. Opetus auttaa opiskelijaa tekemään kestäviä valintoja arkielämässä sekä soveltamaan biologista tietoa **eettisyyttä** vaativissa pohdinnoissa.

Biologian opetuksen yleiset tavoitteet

Biologian opetuksessa edistetään opiskelijan kykyä tarkastella ilmiöitä biotieteiden näkökulmasta sekä vahvistetaan ja syvennetään biologian tietoja, taitoja ja osaamista monipuolisesti. Tavoitteet liittyvät biologiseen tarkastelutapaan, biologian ilmiöihin ja prosesseihin sekä biologisiin taitoihin ja niiden soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Biologinen tarkastelutapa

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää biologian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä
- osaa havainnollistaa biologialle ominaisia ilmiöitä lajiesimerkkien avulla
- ymmärtää, että biologinen tieto perustuu tutkimukseen ja että Suomessa tehdään merkittävää alan tutkimusta
- ymmärtää biologisen tiedon ja siihen perustuvien sovellusten merkityksen innovaatioissa sekä erilaisten ongelmien ratkaisussa
- saa kokemuksia, jotka syventävät kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan.

Biologiset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eliöiden perusrakenteita ja toimintoja
- ymmärtää biologisia syy-seuraussuhteita molekyylitasolta biosfääriin
- ymmärtää evoluution merkityksen
- tuntee biologiseen tietoon perustuvia sovelluksia.

Biologiset taidot ja niiden soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- suunnittelee ja toteuttaa yksin tai ryhmässä kokeellista työskentelyä monipuolisissa oppimisympäristöissä, kuten maastossa, laboratoriossa ja virtuaalisissa ympäristöissä
- saa mahdollisuuden perehtyä biologian sovelluksiin vierailun, korkeakoulu yhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- käyttää ja arvioi kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla
- ymmärtää eliökunnan monimuotoisuuden säilyttämisen merkityksen, tiedostaa kestävä kehityksen välttämättömyyden sekä rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta.

Arviointi

Biologiassa arvioidaan oppiaineen tavoitteiden saavuttamista moduulikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoisiksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisen ja menetelmällisen osaamisen havainnointiin.

Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat opiskelijan tiedot ja taidot, kuten biologian peruskäsitteiden hallinta sekä ajattelu-, argumentointi- ja tutkimustaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää biologista tietoa erilaisissa tilanteissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan taito arvioida tietoa kriittisesti.

Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kokeellisilla työskentelyillä maastossa tai laboratoriossa sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Pakolliset opinnot

BI01 Elämä ja evoluutio (2 op)

Opintojaksossa perehdytään elämän edellytyksiin ja kaikille eliöille tunnusomaisiin piirteisiin. Keskeinen näkökulma opintojaksolla on evoluutio ja sen merkityksen ymmärtäminen. Opintojaksossa tutustutaan biologiseen tapaan hankkia ja kuvata tietoa sekä biologiaan osana luonnontieteitä.

Yleiset tavoitteet

- Tavoitteena on, että opiskelija osaa selittää elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tunnistaa niitä esimerkeistä
- osaa solun perusrakennetta ja toimintaa tasolla, joka mahdollistaa evoluution ja ekosysteemin toiminnan ymmärtämisen
- osaa selittää perinnölliseen muunteluun, luonnonvalintaan ja lajiutumiseen liittyviä mekanismeja ja osaa selittää näiden merkityksen evoluutiolle

- osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen
- ymmärtää ja osaa selittää, miten biologinen tieto tuotetaan.

Keskeiset sisällöt

Biologia tieteenä

- elämän tunnuspiirteet ja organisaatiotasot
- biologiset tieteenalat ja tutkimusmenetelmät
- biologiset havainnot, tutkimuskysymykset ja hypoteesien muodostaminen

Evoluutio

- solujen synty ja kehittyminen
- suvullinen ja suvuton lisääntyminen
- muuntelu ja sen perinnölliset perusteet
- luonnonvalinta
- lajiutuminen
- kasvien ja eläinten evoluutio ja avainsopeumat
- ihmisen evoluutio
- evoluution tutkiminen

Eliökunta

- luokittelun periaatteet
- eliökunnan sukupuu ja keskeisimmät taksonit

Arviointi

Arvioinnissa käytettäviä menetelmiä ovat esim. välikoe, opintojakson päättökoe, tutkielma ja tuntityöskentely sekä kotitehtävät.

Laaja-alaiset osaamisen alueet

- Opintojaksolla tutustutaan eettisyyteen ja ympäristöosaamiseen: opintojaksolla opitaan perusasioita kestävän elämäntavan ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä näiden keskinäisriippuvuuksista.
- Luonnon monimuotoisuuden arvostaminen.

BI02+3 Ekologian perusteet ja ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin (2 op)

Opintojakso Ekologian perusteet ja ihmisen vaikutus ekosysteemeihin opiskellaan yhtenä kokonaisuutena ja se koostuu kahdesta moduulista BI02 Ekologian perusteet (1 op) ja BI03 Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin (1 op).

BI02 Ekologian perusteet

Ekologian perusteet -moduulissa tarkastellaan ekologian perusteita ja elämän monimuotoisuutta.

Yleiset tavoitteet

- Tavoitteena on, että opiskelija osaa selittää ja arvioida abioottisten ja bioottisten ympäristötekijöiden vaikutuksen eliöiden sopeutumiseen ja levinneisyyteen
- osaa selittää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakennetta ja toimintaa sekä kuvata niitä esimerkkien avulla
- osaa kuvata luonnon monimuotoisuutta ja perustella sen merkityksen.

Keskeiset sisällöt

Ekologian perusteet

- ekosysteemien rakenne ja dynaamisuus
- hiilen, typen ja fosforin kierto ja energian virtaus ekosysteemeissä
- populaatioiden ominaisuudet
- sopeutuminen, ekolokerot ja levinneisyys
- lajien väliset suhteet
- laajempi tutkimus ryhmässä opintojakson aiheesta

Luonnon monimuotoisuus

- lajin sisäinen monimuotoisuus, lajien monimuotoisuus, ekosysteemien monimuotoisuus
- monimuotoisuuden merkitys

BI03 Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin -moduulin keskeisinä teemoina ovat ympäristöongelmat Suomessa ja muualla maailmassa. Moduulissa tutustutaan ekologiseen tutkimukseen ja sen soveltamiseen ekosysteemien ja monimuotoisuuden suojelussa.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee menetelmiä, joilla voidaan tutkia ja seurata ympäristön tilaa sekä tunnistaa ympäristöongelmia
- osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä
- osaa esittää perustellen ympäristöongelmien ratkaisukeinoja ja tunnistaa ympäristön tilassa tapahtuvia positiivisia kehityssuuntia
- osaa arvioida ja perustella omaa toimintaansa ekologisen kestävyyskannalta
- osaa hankkia, analysoida, tulkita ja esittää ekologista tutkimusaineistoa.

Keskeiset sisällöt

Ihmisen aiheuttamat ekosysteemien muutokset ja ympäristöongelmien ratkaisukeinoja

- ilmastomuutoksen vaikutukset ekosysteemeihin
- happamoituminen
- rehevöityminen
- vierasaineiden vaikutukset ravintoketjuissa
- ihmisen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen

Kestävää tulevaisuutta kohti

- ekosysteemipalveluiden merkitys ja ekologisesti kestävä kehitys
- toiminta kestävä elämäntavan edistämiseksi ja ympäristön tilaan vaikuttaminen

Arviointi

Arvioinnissa käytettäviä menetelmiä ovat esim. välikoe, opintojakson päättökoe, tuntityöskentely. Ryhmätutkielmassa arvioidaan itsenäisesti kunkin opiskelijan osuus. BI02 ja BI03 arvioidaan yhdellä arvosanalla.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osatekijöistä opintojaksolla tutustutaan eettiseen ja ympäristöosaamiseen: miten omat valinnat vaikuttavat ympäristöterveyteen. Luonnon monimuotoisuuden arvostaminen ja tutkittuun tietoon perustuva ilmasto-osaaminen. Kiertotalouden ymmärtäminen ja kestävä kuluttajuus.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

BI04 Solu ja perinnöllisyys (2 op)

Opintojakson aikana tarkastellaan tumallisen solun rakennetta, toiminnan ohjaamista, solujen lisääntymistä ja periytymisen perusteita. Solujen toimintoja havainnollistetaan kokeellisella työskentelyllä.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa nimetä solun perusrakenteet
- osaa selittää solujen keskeisiä toimintoja
- hallitsee periytymisen perusmekanismit ja osaa soveltaa niitä esimerkkien avulla
- osaa mikroskopoida erilaisia soluja ja tulkita solujen mikroskooppisia rakenteita
- osaa toteuttaa pienen kokeellisen työn.

Keskeiset sisällöt

Tumallisen solun rakenne ja toiminta

- solu tutkimuskohteena
- biomolekyylit
- eläin-, kasvi- ja sienisol
- geenien ilmeneminen ja sen säätely
- fotosynteesi
- soluhengitys, käymisreaktiot

Solujen lisääntyminen

- mitoosi ja solun jakautuminen
- meioosi ja sukusolujen synty

Periytymisen perusteet

- geenimutaatioiden tuottamat uudet alleelit
- mendelistinen periytyminen
- kodominantti periytyminen, polygeeninen periytyminen, sukupuoleen sitoutunut periytyminen, periytymistavan päättelemisen sukupuusta

Arviointi

Arvioinnissa käytettäviä menetelmiä ovat esim. välikoe, opintojakson päättökoe, kokeellinen työ ja tuntityöskentely.

Laaja-alainen osaaminen

- Oppimisen säätely
- lähdekritiikki ja oppimistaitojen kehittäminen
- monilukutaito digiajassa.

BI05 Ihmisen biologia (2 op)

Opintojaksolla perehdytään ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat ihmisen elintoiminnot ja lisääntyminen. Opintojakson aikana tarkastellaan ihmiselimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa nimetä ja tunnistaa tärkeimpien elinten ja elimistöjen rakenteet ja selittää niiden toimintaperiaatteita
- ymmärtää, mitä homeostasista on, ja osaa kertoa esimerkkejä siihen vaikuttavista tekijöistä
- osaa kuvata elimistön viestintäjärjestelmiä ja selittää, kuinka eri osat viestivät keskenään
- osaa selittää elimistön kykyä aistia ympäristöä ja reagoida muutoksiin
- osaa selittää ja vertailla elimistön eri puolustusmekanismeja mikrobeja vastaan
- osaa kertoa ja perustella lisääntymisen keskeisimmät vaiheet hedelmöityksestä syntymään
- osaa toteuttaa pienimuotoisen, ihmisen elimistön toimintaa mittaavan kokeellisen työn ja esittää sen tulokset.

Keskeiset sisällöt

Solu, kudos, elin

- solujen erilaistuminen kantasoluista ja syöpäsolut
- elinten muodostuminen eri kudostyypeistä

Elimistön säätely

- hermoston rakenne ja toiminta
- umpirauhaset ja hormonit

Aineenvaihdunta

- ruoansulatuselimistö
- verenkiertoelimistö
- hengityselimistö
- kuona-aineiden erityys

Liikkuminen

- tuki- ja liikuntaelimistö

Elimistön sopeutuminen ympäristöön

- iho ja lämmönsäätely
- aistit
- puolustusjärjestelmä

Lisääntyminen

- sukuelimet ja sukupuolen kehitys
- hedelmöitys, raskaus ja synnytys

Arviointi

Arvioinnissa käytettäviä menetelmiä ovat esimerkiksi välikoe, opintojakson päättökoe, kokeellinen työ ja tuntityöskentely.

Laaja-alainen osaaminen

- oppimisen säätely
- lähdekritiikki ja oppimistaitojen kehittäminen
- monilukutaito digiajassa.

BI06 Biotekniikka ja sen sovellukset (2 op)

Opintojakson tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää biologisen tutkimuksen merkityksen sovellusten kehittämisessä niin lääketieteessä, teollisuudessa, elintarviketuotannossa kuin luonnonvarojen kestävä kehityksen mukaisessa käytössä. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat geenitekniikan ja mikrobiologian erilaiset sovellukset. Opintojakson aikana esitellään uusimpia biotekniikan sovelluksia nopeasti kehittyvällä alalla.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee eri mikrobien rakenteet ja ymmärtää niiden perustoiminnot
- osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten mikrobeja voidaan hyödyntää biotekniikassa
- syventää tietoja nukleiinihapoista ja niiden ominaisuuksista sekä tietää, miten niitä voidaan hyödyntää geenitekniikassa
- osaa selittää esimerkkien avulla biotekniikan keskeisimpiä sovelluksia ja innovaatioita sekä perustella niiden merkityksen jalostuksessa, lääketieteessä, teollisuudessa sekä ympäristönsuojelussa

- osaa tunnistaa ja arvioida biotekniikan mahdollisuuksia ja riskejä sekä esittää niistä perusteltuja eettisiä mielipiteitä
- osaa suunnitella ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeellisen työn.

Keskeiset sisällöt

Mikrobit

- mikrobien luokittelu
- bakteerien rakenne, muuntelu, antibioottiresistenssi
- virusten rakenne ja lisääntyminen
- mikrobien hyödyntäminen biotekniikassa

DNA:n muokkaus ja tutkiminen geenitekniikalla

- tumallisen ja tumattoman solun perimän ja geenien toiminnan erot
- DNA:n monistaminen, pilkkominen ja palojen erottelu
- DNA:n sisältämän informaation selvittäminen
- geenien siirto- ja muokkausmenetelmät

Biotekniikan keskeiset sovellukset ja merkitys

- perinteinen ja geenitekniikkaan perustuva kasvi- ja eläinjalostus
- lääketieteet
- genomitieto ja sen hyödyntäminen
- DNA-tietoon perustuva yksilön ja lajien tunnistus
- ympäristönsuojelu
- teollisuus

Arviointi

Arvioinnissa käytettäviä menetelmiä ovat esimerkiksi välikoe, opintojakson päättökoe, kokeellinen työ ja tuntityöskentely.

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointi ja yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettinen ja ympäristöosaaminen.

Paikalliset valinnaiset opinnot

BI07 Biologian kokeelliset menetelmät (2 op)

Opintojakso suoritetaan kokonaan lukion laboratoriossa. Jaksossa syvennetään aiempien opintojaksojen opintoja tieteellisen tutkimuksen avulla.

Yleiset tavoitteet

- laborointityöhön tutustuminen
- alan ammatteihin ja koulutukseen tutustuminen
- laboratoriotyön perusteet

- työturvallisuus
- laboratoriovälineistöön tutustuminen
- syvennetään biologian aiemmin opittua kokeellisen työskentelyn avulla
- hypoteesin rakentaminen, työn suorittaminen, tutkimusseloste, kuvat ja graafiset esitykset
- teoriaan tutustuminen
- mikroskopointi
- liuosten valmistus
- preparaattien teko
- entsyymien toimintaan tutustuminen
- kompostointi
- viljelylaatikot: fotosynteesiin tutustuminen

Keskeiset sisällöt

- Syvennetään aiemmin opittua kokeellisen työskentelyn avulla
- Laboratoriossa toimiminen
- Hypoteesin rakentaminen, työn itsenäinen suorittaminen parin kanssa, tutkimusselosteen rakentaminen ryhmässä
- Mikroskopointi ja preparaattien valmistus
- Liuosten valmistus
- Entsyymien toiminnan ymmärtäminen erilaisissa olosuhteissa
- BI01 ja BI03 -opintojaksojen sisältöjen laajentaminen kokeellisen työskentelyn avulla, esim. fotosynteesi tai solun energia
- Tutustutaan kasvien (pavut, limaskat, herneet) hiivojen, homeiden ja kärpästen lisääntymiseen kokeellisesti
- kompostointi
- Viljelylaatikot: itävyysprosentit, biomassan määrä

Laaja-alainen osaaminen

Eettinen ja ympäristöosaaminen, vuorovaikutusosaaminen: yhteistyökyky ja yhdessä oppimisen taidot sekä monitieteinen ja luova osaaminen, mm. lähdekriittisyys ja jatkuva oppimistietojen kehittäminen.

Arviointi

Työt tehdään ryhmässä. Jokaisesta työstä tehdään työselostus (selvitys, kuvat, taulukot ja lähdeviitteet) parin tai ryhmän kanssa. Lyhyt koe, jonka jokainen tekee itsenäisesti. Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty.

BI08 Biologian kertaus (2 op)

Yleiset tavoitteet

- Biologian oleellisten oppisisältöjen kertaaminen ennen yo-kirjoituksia.
- Vanhoihin yo-tehtäviin tutustuminen.
- Sähköisten menetelmien (piirtäminen, taulukointi) kertaaminen.

Sisällöt

- Ryhmän valitsemien aihepiirien kertaaminen ja syventäminen; esim. solurakenne, energiantuotanto, solujen ja yksilöiden lisääntyminen.
- Perinnöllisyystieteen perusteet.

Laaja-laaja-alainen osaaminen

- oppimisen säätely
- lähdekritiikki ja oppimistaitojen kehittäminen.
- monilukutaito digiajassa.

Arviointi

- kaksi välikoetta ja päättökoe
- opettajan jatkuva palaute tuntityöskentelyn yhteydessä
- itse- ja vertaisarviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

BI09 Eläimellistä menoa! (2 op)

Opintojakson tavoitteena on tutustua suomalaiseen eläintenhoitoon (tuotantoeläimet, lemmikkieläimet, kotieläimet) alan asiantuntijoiden avulla. Yhteistyökumppaneita ovat mm. Helsingin yliopisto, Keuda ja Vetcare-eläinlääkintäyritys sponsoroijana. Opintokokonaisuus järjestetään joka toinen vuosi.

Sisältö

- maatalouden muutos Suomessa
- lemmikkieläinten luonne, hoito ja yleisimmät sairaudet (kissa, koira, matelijat)
- kotieläinten hyvinvointi, hoito ja yleisimmät sairaudet (hevonen)
- tuotantoeläinten hyvinvointi, hoito ja yleisimmät sairaudet (nauta, sika, kana)
- kassilohen tuotanto ja ympäristövaatimukset
- eläinlääkärin työ ja koulutus
- vierailut: sikala Mäntsälässä, Keudan lemmikkieläinlaitos, opetusnavetta Saari, pieneläinsairaala Viikissä, kirjolohen tuotanto Virolahdella
- eläinten lääkintä: antibiootit, rokotukset
- eläintenpitoon liittyvät lait, asetukset ja sanktiot
- eläinten jalostus

Tavoitteet

- saada kuva suomalaisesta eläinten hyvinvoinnista ja sen valvonnasta
- tutustua eläinlääkärin työhön ja koulutukseen
- saada lisätietoa oman eläimen hoidosta
- tutustua tuotantoeläinten laitoihin: navetta, sikala
- tutustua eläinsairaalaan ja sen työhön
- tutustuttaa lainsäädäntöön ja virkamiestyöhön

- eläinten ravitseminen ja lääkitys

Laaja-alainen osaaminen

Eettinen ja ympäristöosaaminen sekä yhteiskunnallinen osaaminen.

Arviointi

Opintojakso arvostellaan asteikolla hyväksytty–hylätty. Opintojakson suorittamisen edellytyksenä on läsnäolo luennoilla, vaadittavien ryhmäesseiden palautus ja vierailukäynteihin osallistuminen.

BI10 Kansantalous – kansanterveys (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on tarjota motivoituneille, korkeakouluopintoihin (AMK ja YO) tähtääville opiskelijoille oppiainerajat ylittäviä haasteita, joita ei pysty normaalioppituntien puitteissa tarjoamaan.

Useamman kuin yhden jakson ajalle hajautettu opintojakso, jonka aikana tehdään ohjatusti tutkielman lisäksi vapaavalintaisia töitä itseä kiinnostavasta aiheesta, johon perehdytään useasta näkökulmasta eli biologia, yhteiskuntaoppi ja englanti.

Sisällöt

Kansantalous - kansanterveys on jatkoa BI05-opintojaksolle. Työ tehdään parityönä tai ryhmässä. Biologiassa ryhmä tutkii esimerkiksi syöpää, sydän- ja verisuonitauteja, diabetesta, masentuneisuutta, ympäristöterveyttä tai vanhusten terveyttä. Biologian osuus sisältää tutustumista alan ammatteihin (esim. diabeteshoitajan haastattelu) ja - mahdollisesti talouden sen salliessa - vierailuja (esim. Päijät-Hämeen keskussairaala).

Yhteiskuntaopin puolella tutustutaan siihen, mitä hoito ja sairauspoissaolot maksavat yhteiskunnalle tai sairaalle itselleen. Mikä on seurauksena, kun esim. vanhustenhoito siirtyy kunnalta yksityisille palveluntuottajille, jotka ovat pörssiyhtiöitä.

Tutkielman tiivistelmä tehdään myös englanniksi.

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen: yhteistyökyky ja yhdessä oppimisen taidot sekä monitieteinen ja luova osaaminen, mm. lähdekriittisyys ja jatkuva oppimistietojen kehittäminen.

Arviointi

Työt tehdään pareittain tai ryhmässä. Opintojakso arvostellaan asteikolla hyväksytty–hylätty.

7.6 Maantiede

Oppiaineen tehtävä

Maantiede tarkastelee luonnon, ihmisen ja yhteiskunnan ilmiöitä ja vuorovaikutusta. Maantieteen opetuksen tehtävänä on avartaa opiskelijan maantieteellistä maailmankuvaa ja kehittää valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja niiden ajallista muutosta sekä alueellisia ongelmia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja näkemyksiä, ottamaan kantaa omassa ympäristössään, lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Opetus harjaannuttaa opiskelijan osallistumis- ja vaikuttamistaitoja sekä tukee opiskelijaa kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutusta sekä tarkastelemaan maailmaa muuttuvana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä.

Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja humanistisyhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten tarkasteluun sekä tukee opiskelijan kasvua sivistyneeksi ja vastuulliseksi kansalaiseksi.

Nuorten elämämaailma sekä opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot ovat maantieteen opetuksen lähtökohta. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä. Tutkiva lähestymistapa ja geomedian käyttö auttavat opiskelijaa syventämään maantieteellistä ajattelua sekä ymmärtämään arkiympäristössä ja paikallisella, alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla tapahtuvia muutoksia. Geomedialla tarkoitetaan maantieteellisiä tiedonhankinta- ja esitystapoja, esimerkiksi karttoja, paikkatietoa, diagrammeja, kuvia, videoita, kirjallisia lähteitä, mediaa ja suullisia esityksiä. Geomedian monipuolinen käyttö tukee opiskelijaa maantieteellisen tiedon hankinnassa, analysoinnissa, tulkinassa ja visuaalisessa esittämisessä. Ajankohtaisten uutisten käsittely opetuksessa kehittää opiskelijan maailmankuvan rakentumista ja kriittistä ajattelua sekä auttaa häntä ymmärtämään lähiympäristössä ja muualla maailmassa tapahtuvia muutoksia.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Maantieteen opetuksessa tuetaan opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** kehittymistä. Maantieteen opetukselle ominaiset työskentelytavat ovat opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia vaihtelevissa oppimisympäristöissä. Maantieteen opetuksessa korostuvat erityisesti sosiaaliset ja yhteistyötaidot sekä vastuunotto omasta ja muiden työskentelystä. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Maantieteen opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä **monitieteelliseen ja luovaan** työskentelyyn. Opetuksessa perehdytään maantieteen ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Geomediataidot vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa. Maantieteen opetus motivoi opiskelijaa luonnontieteelliseen ja humanistis-yhteiskuntatieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan sekä tietojen kriittiseen analyysiin.

Maantieteen opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus edistää opiskelijan ymmärrystä kestävästä kehityksestä aluesuunnittelun lähtökohtana ja antaa opiskelijalle valmiuksia osallistuvaan suunnitteluun. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa **yhteiskunnallista osaamista**.

Maantieteen opiskelu vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** monipuolisesti. Opetus lisää ymmärrystä kulttuurisesta monimuotoisuudesta ja luonnonympäristön merkityksestä. Maantieteen opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävästä elämäntavan välttämättömyydestä. Opetus auttaa opiskelijaa soveltamaan maantieteellisiä tietoja ja taitoja omassa arkielämässä, eettisissä pohdintoissa ja kestävässä kulutusvalinnoissa.

Maantieteen opetus syventää opiskelijan käsitystä ihmisoikeuksien merkityksestä, yhteiskunnan moninaisuudesta ja alueellisen identiteetin muodostumisesta tukien siten opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamisen** kehittymistä. Maantieteelle on ominaista tarkastella ajankohtaisia maailmanlaajuisia ilmiöitä ja niiden vuorovaikutussuhteita. Maantiede tukee opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien ja tulevaisuuden taitojen rakentumista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

Maantieteen opetuksen yleiset tavoitteet

Maantieteen opetuksessa vahvistetaan opiskelijan maantieteellistä ajattelua, syvennetään ilmiöiden ja prosessien ymmärtämistä sekä kehitetään monipuolisten taitojen hallintaa ja soveltamista. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat:

Maantieteellinen ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan maantieteeseen ja maantieteen tapaan hahmottaa ja tutkia maailmaa
- ymmärtää, mikä on ominaista maantieteelle tieteenalana ja mihin maantieteellistä osaamista tarvitaan arkielämässä, opiskelussa ja työelämässä
- osaa käyttää maantieteellisiä käsitteitä täsmällisesti ja ilmaista perusteltuja näkemyksiä maantieteelle ominaisella tavalla oikeissa yhteyksissä
- syventää maailman karttakuvan ja paikannimistön hallintaansa
- osaa tarkastella maailmaa eri lähtökohdista, kuten yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmista
- ymmärtää kestävästä elämäntavan välttämättömyyden ja luonnonvarojen säästävän kiertotalouden merkityksen.

Maantieteelliset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää luonnon- ja ihmismaantieteellisten ilmiöiden ja prosessien vuorovaikutuksen.

Maantieteelliset taidot ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnoida arkiympäristöjä ja tulkita maisemaa
- osaa vertailla ja analysoida luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita sekä niissä tapahtuvia muutoksia eri aluetasoilla
- osaa havainnoida, kuvata ja analysoida ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti
- osaa pohtia ja arvioida mahdollisia ratkaisuja ympäristön muutoksiin ja ihmisen toiminnan aiheuttamiin muutoksiin
- ymmärtää, soveltaa ja analysoi maantieteellistä tietoa sekä hyödyntää monipuolisesti geomediala tiedon hankinnassa, arvioinnissa ja esittämisessä
- seuraa ajankohtaisia maailman tapahtumia ja osaa kriittisesti arvioida niihin vaikuttavia tekijöitä sekä mahdollisia seurauksia
- tuntee alueiden kehittämisen, osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja
- saa valmiuksia toimia kantaaottavana ja kestävästä tulevaisuudesta edistävänä aktiivisena maailmankansalaisena.

Arviointi

Maantieteen yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoisiksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin.

Maantieteen arvioinnin keskeisiä kohteita ovat maantieteellinen ajattelu, maantieteellisten ilmiöiden ja prosessien ymmärtäminen sekä maantieteellisten taitojen osaaminen ja soveltaminen. Opiskelija voi esittää maantieteellistä ajatteluaan ja tietoaan monipuolisilla menetelmin. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida, havainnollistaa ja esittää maantieteellistä tietoa erilaisissa tilanteissa. Maantieteessä keskeisiä arvioitavia taitoja ovat karttojen luku- ja tulkintataito, graafiset esittämistaidot sekä muut geomediataidot. Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kenttätöillä sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Pakolliset opinnot

GE01 Maailma muutoksessa (2 op)

Opintojakso perehdyttää opiskelijan muuttuvan maailman ja sen alueellisten ilmiöiden tarkasteluun ympäristön muutosten ja ihmiskunnan muutosten kautta. Opintojakson aikana seurataan ajankohtaisia uutisia eri puolilta maailmaa ja hahmotetaan maailmanlaajuisia muutoksia sekä luonnon, ympäristön että ihmiskunnan kannalta. Opintojakso käsittelee myös eri puolilla maailmaa tapahtuvaa myönteistä kehitystä sekä mahdollisuuksia ennakoida ja hillitä sekä varautua ja sopeutua muutoksiin.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää maantieteellistä maailmankuvaansa ja osaa käyttää paikannimistöä luontevasti tarkoituksenmukaisissa yhteyksissä
- osaa analysoida ympäristön muutosten syitä ja arvioida ympäristön muutosten seurauksia eri alueilla
- tuntee keinoja ja osaa selittää, millaisten ratkaisujen avulla ympäristön muutoksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- osaa analysoida ihmiskunnan muutosten syitä ja arvioida muutosten seurauksia eri alueilla
- tuntee keinoja ja osaa arvioida, miten ihmistoiminnan aiheuttamiin muutoksiin voidaan vaikuttaa eri alueilla
- tuntee kestävän kehityksen sitoumuksia ja osaa käyttää niitä eettisten perustelujen pohjana
- osaa hankkia, analysoida ja esittää asianmukaista ja luotettavaa tietoa alueellisista kysymyksistä geomedian hyödyntäen
- osaa arvioida kriittisesti ajankohtaisia alueellisia uutisia ympäristön tai ihmiskunnan muutoksista eri medioissa.

Keskeiset sisällöt

Maantiede tieteenalana

- ympäristön ja maailman tarkastelu maantieteessä
- maantieteen hyödyntäminen työelämässä ja arjessa
- alueelliset ajankohtaiset uutiset

Ympäristön muutoksia ja niiden ratkaisukeinoja

- ilmastomuutosten mekanismit
- nykyisen ilmastomuutoksen syitä ja seurauksia
- kuivuus, aavikoituminen, myrskyt, tulvat
- ympäristön muutoksiin sopeutuminen ja niiden hillintä

Ihmiskunnan muutoksia

- väestön kasvun ja vaurastumisen maailmanlaajuiset ympäristövaikutukset
- puhtaan veden puute, nälkä

- hyvinvoinnin jakautuminen, köyhyys
- pakolaisuus
- kestävän kehityksen sitoumukset

Laaja-alainen osaaminen

Gloaali- ja kulttuuriosaaminen: eettinen toimijuus globaalissa media- ja teknologiamaailmassa, monitieteinen ja luova osaaminen, esim. monilukutaito digiajassa ja lähdekriittisyys sekä yhteiskunnallinen osaaminen; vaikuttaminen turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävän tulevaisuuden puolesta.

Arviointi

- välikoe
- opintojakson päättökoe
- itsearviointi
- opettajan palaute tuntityöskentelystä
- tutkittavan asian hallintaa selvittävät kertauskysymykset

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

GE02 Sininen planeetta (2 op)

Opintojaksossa tarkastellaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja syvennetään ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan tuntemusta. Keskeisinä näkökulmina ovat luonnossa tapahtuvat prosessit ja niihin liittyvät syy-seuraussuhteet. Kaikkia teemoja käsitellään alueellisesta näkökulmasta. Teemojen yhteydessä käsitellään myös niihin liittyviä riskejä ja ongelmia sekä myönteistä kehitystä.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti luonnonmaantieteen peruskäsitteitä ja paikannimistöä
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää luonnonmaantieteellistä tietoa geomedian avulla
- osaa selittää Maan planetaarisuudesta johtuvia ilmiöitä ja perustella ilmiöiden vaikutuksia luonnon järjestelmiin
- osaa kuvata ja analysoida elottoman ja elollisen luonnon alueellisuutta maapallolla
- osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä sekä selittää perustellen, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat
- osaa analysoida luonnonriskien syitä ja arvioida luonnonriskien seurauksia eri alueilla
- osaa selittää ja vertailla esimerkkien avulla, miten luonnonriskien seurauksia voidaan ennakoida tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.

Keskeiset sisällöt

Luonnonmaantieteellinen ajattelu

- luonnonmaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- luonnonmaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät

Maan planetaariset liikkeet ja niistä johtuvat ilmiöt

Ilmakehä ja vesikehä

- ilmakehän rakenne ja tuulet, muutokset otsonikerroksessa
- veden kiertokulku, sateet ja meriveden liikkeet, ENSO ja NAO
- sää ja sen ennustaminen
- ilmastoalueet

Kivikehä

- maapallon rakenne ja kiviaineksen kierto
- endogeeniset ja eksogeeniset tapahtumat maanpinnan muokkaajina
- endogeeniset ja eksogeeniset ilmiöt riskeinä, keskeiset riskialueet, ennakointi ja niihin varautuminen

Maannokset ja kasvillisuusalueet

Laaja-alainen osaaminen

- Eettisyys ja ympäristöosaaminen: luonnon monimuotoisuuden arvostaminen ja tutkimustietoon perustuva osaaminen.

Arviointi

- välikoe
- opintojakson päättökoe
- itsearviointi
- opettajan palaute tuntityöskentelystä
- tutkittavan asian hallintaa selvittävät kertauskysymykset

GE03 Yhteinen maailma (2 op)

Opintojaksossa tarkastellaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja syvennetään ihmistoiminnan alueellisten piirteiden tuntemusta ja vuorovaikutusta. Keskeisinä näkökulmina ovat luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien arviointi ihmistoiminnan kannalta sekä ihmistoiminnan vastuullisuus ja ympäristön hyvinvointi. Kaikkia teemoja käsitellään alueellisesta näkökulmasta. Teemojen yhteydessä käsitellään myös niihin liittyviä riskejä ja ongelmia sekä myönteistä kehitystä.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti ihmismaantieteen käsitteitä ja paikannimistöä
- tunnistaa kulttuurisia piirteitä ja niiden eroja, arvostaa niiden moninaisuutta sekä ottaa toiminnassaan huomioon ihmisoikeudet
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää ihmismaantieteellistä tietoa geomedian avulla
- osaa kuvata ja analysoida ihmistoiminnan alueellisia piirteitä sekä ihmisen ja luonnon välisiä riippuvuussuhteita eri aluetasoilla
- osaa analysoida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta ihmisen toimintaan sekä vertailla eri alueita
- osaa analysoida esimerkkien avulla ihmiskunnan riskien ja ympäristöriskien syitä ja arvioida niiden seurauksia sekä tunnistaa keinoja, miten riskien seurauksia voidaan hillitellä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- ymmärtää ihmismaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa, ihmisten arkielämässä ja omassa toiminnassaan.

Keskeiset sisällöt

Ihmismaantieteellinen ajattelu

- ihmismaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- ihmismaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät
- paikkojen kokeminen ja miellekartat

Väestö, asutus ja kulttuurit

- väestörakenne ja väestönmuutokset
- asutuksen sijoittuminen, muuttoliikkeet
- kulttuurien moninaisuus, alueellinen identiteetti ja ihmisoikeuksien toteutuminen, kuten alkuperäiskansojen asema

Kaupungit ja kaupungistuminen

- maankäyttö ja rakennettu ympäristö
- kaupunkiympäristön muutokset ja ekaupungit

Tuotannon alueelliset piirteet ja luonnonvarojen kestävä käyttö

- maa-, metsä- ja kalatalous
- kaivannaiset, energialähteet
- teollisuus
- kiertotalous

Liikkuminen, palvelut ja vuorovaikutus

- saavutettavuus, liikenneverkot ja matkailu
- globalisaatio
- innovaatioiden alueellinen leviäminen

Laaja-alainen osaaminen

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen: maailmankansalaisen asenne sekä suomalaisen, eurooppalaisen globaalin kulttuuriperinnön tuntemus sekä kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen.
- Monitieteinen ja luova osaaminen sekä yhteiskunnallinen osaaminen: monilukutaito digiajassa.

Arviointi

- välikoe
- opintojakson päättökoe
- itsearviointi
- opettajan palaute tuntityöskentelystä
- tutkittavan asian hallintaa selvittävät kertauskysymykset

GE04 Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta (2 op)

Opintojakso perehdyttää aiemmissa opintojaksoissa hankittujen maantieteellisten tietojen ja taitojen soveltamiseen tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttamisessa. Keskeisiä näkökulmia opintojaksolla ovat aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet sekä geomedian käyttö tutkimuksessa ja vaikuttamisessa.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa maantieteellisiä kysymyksiä ja toteuttaa tutkimuksen tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin, jossa on paikallinen, alueellinen tai globaali ulottuvuus
- ymmärtää ja osaa selittää, miten geomediaa sovelletaan maantieteellisessä tutkimuksessa, omassa arjessa ja yhteiskunnan eri aloilla
- osaa hyödyntää paikkatietosovelluksia ja tietää niiden toimintaperiaatteita
- osaa havainnoida arkiympäristöjä, tulkita maisemaa ja karttoja sekä kuvata ja selittää luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiötä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita
- tuntee ja osaa kuvata aluesuunnittelun tavoitteet ja eri tasot sekä kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen.

Keskeiset sisällöt

Maantieteellinen tutkimus

- geomedian käyttö tutkimuksessa; kartografian ja paikkatiedon perusteet, kuvat, videot, diagrammit ja taulukot sekä muut alueellisen tiedon lähteet
- ongelmien asettaminen, tutkimusaineiston hankinta, käsittely, analysointi, tulkinta, arviointi, havainnollistaminen ja esittäminen
- luonnon- ja kulttuurimaisemien tulkinta karttojen, kuvien ja muun geomedian avulla
- geomedian käyttö arjessa, työelämässä ja kestävästä tulevaisuudesta edistämässä

Aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet

- kaavoitus eri aluetasoilla

- osallistumisen keinot

Maantieteellinen tutkielma tai osallistumis- ja vaikuttamisprojekti (opiskelijan valinnan mukaan)

- Tutkielman tai projektin näkökulma voi olla alueemaantieteellinen tai ilmiöpohjainen. Keskeistä aiheen käsittelyssä on alueellisuus sekä ymmärrys ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta. Tutkielma tai muu projekti laaditaan yksin tai ryhmässä.

Laaja-alainen osaaminen

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen: esim. eettinen toimijuus globaalissa media- ja teknologiamaailmassa.
- Monitieteinen ja luova osaaminen: uteliaisuus ja motivaatio oppia sekä etsiä merkityksiä ja yhdistellä asioita uudentavalla tavalla.
- Yhteiskunnallinen osaaminen: vaikuttaminen turvallisen, terveellisen ja kestävästä tulevaisuuden puolesta.

Arviointi

- tutkielman tai projektin arviointi
- opintojakson päättökoe
- itsearviointi
- opettajan palaute tuntityöskentelystä
- tutkittavan asian hallintaa selvittävät kertauskysymykset

Paikalliset valinnaiset opinnot

GE05 Kiertotalous vai kiero talous? (2 op)

Opintojakson GE05 Kiertotalous vai kiero talous? voi sisällyttää myös osaksi Taloustaidot ja sijoittaminen -suuntautumisvaihtoehdon opintokokonaisuutta.

Yleiset tavoitteet

Ilmastonmuutos, väestönkasvu, ravinnon rajallisuus, ympäristön saastuminen ja kehittyvien maiden elintason nousu vaativat miettimään resurssien riittävyyttä. Kiertotalouden tavoitteena on säästää luonnonvaroja. Kulutus perustuu omistamisen sijasta palveluiden käyttämiseen: omistanko auton vai vuokraanko? Kestävä kuluttajuus ja kiertotalouden ymmärtäminen.

Keskeinen sisältö

- Teollisuusmaat – kehittyvät maat – kansainvälinen kauppa
- Mistä energia uudella tavalla?
- Miten saadaan lisättyä ravintoa – uudet tavat? Ruokahävikki?
- Pikamuoti – vaateteollisuuden hävikki
- Bioenergia, cleantech tai hiilijalanjälki
- Mitä on tuotteen lisäarvo ja miten digitaalinen äly liittyy talouteen?
- Mitä innovaatioita on tullut kiertotalouden mukana, ja miten ne vaikuttavat Suomen talouteen?
- Mitä on biotalous? Mitä on kiertotalous käytännössä?
- Opintojakso on oiva tapa purkaa ilmastoahdistusta.
- DIY-projekti ryhmässä: pörriäispönttö, räsymatto, huonekalun entisöinti...

Laaja-alainen osaaminen

- Yhteiskunnallinen osaaminen: demokratiataidot, vaikuttaminen turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävä tulevaisuuden puolesta.
- Eettisyys ja ympäristöosaaminen: Kiertotalouden ymmärtäminen ja kestävä kuluttajuus.
- Globaali- ja kulttuuriosaaminen: eettinen toimijuus globaalissa media- ja teknologiamaailmassa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty. Suoritukseen sisältyy kaksi ryhmätöitä ja DIY-projektin arviointi.

GE06 Maantieteen kertaus (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on

- kerrata maantieteen lukio-opintojen oleellisia asioita ennen yo-kirjoituksia
- tutustua vanhoihin yo-tehtäviin
- kerrata sähköiset menetelmät (piirtäminen, taulukointi, ilmastodiagrammit)

Keskeinen sisältö

Ryhmän valitsemien aihepiirien kertaaminen ja syventäminen; esim. endo- ja eksogeeniset prosessit, veden ja tuulen liikkeet, säteily, energia, teollisuus, muuttoliikkeet.

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen: oppimisen säätely, lähdekritiikki ja oppimistaitojen kehittäminen. Monilukutaito digiajassa.

Arviointi

- Kaksi välikoetta ja päättökoe
- Opettajan jatkuva palaute tuntityöskentelyn yhteydessä
- Itse- ja vertaisarviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

KEK01 Kestävä kehitys (1 op)

Opintojakson KEK01 Kestävä kehitys voi sisällyttää myös osaksi Taloustaidot ja sijoittaminen -suuntautumisvaihtoehdon opintokokonaisuutta.

Opetus edistää opiskelijan ymmärrystä kestävä kehityksen merkityksestä aluesuunnittelun lähtökohtana ja antaa valmiuksia osallistuvaan suunnitteluun. Kestävä kehityksen tavoitteena on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville elämisen mahdollisuudet. Opetus ohjaa opiskelijaa kestäväan tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa yhteiskunnallista osaamista. Maantieteen opiskelu vahvistaa opiskelijan eettisyyttä ja ympäristöosaamista monipuolisesti sekä lisää ymmärrystä kulttuurisesta monimuotoisuudesta ja luonnonympäristön merkityksestä.

Maantieteen opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävän elämäntavan välttämättömyydestä, ja opetus auttaa opiskelijaa soveltamaan maantieteellisiä tietoja ja taitoja omassa arkielämässä, eettisissä pohdintoissa ja kestävässä kulutusvalinnoissa. Opetus syventää opiskelijan käsitystä ihmisoikeuksien merkityksestä, yhteiskunnan moninaisuudesta ja alueellisen identiteetin muodostumisesta, tukien siten opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittymistä. Maantieteelle on ominaista tarkastella ajankohtaisia maailmanlaajuisia ilmiöitä ja niiden vuorovaikutussuhteita, ja se tukee opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien ja tulevaisuuden taitojen rakentumista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kestävän kehityksen sitoumuksia ja osaa käyttää niitä eettisten perustelujen pohjana
- osaa hankkia, analysoida ja esittää asianmukaista ja luotettavaa tietoa alueellisista kysymyksistä geomedian hyödyntäen
- osaa arvioida kriittisesti ajankohtaisia alueellisia uutisia ympäristön tai ihmiskunnan muutoksista eri medioissa
- osaa analysoida ympäristön ja ihmiskunnan muutosten syitä ja arvioida muutosten seurauksia eri alueilla
- tuntee keinoja ja osaa selittää, millaisten ratkaisujen avulla ympäristön muutoksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla ja tuntee keinoja ja osaa arvioida, miten ihmistoiminnan aiheuttamiin muutoksiin voidaan vaikuttaa eri alueilla.

Keskeiset sisällöt

- YK:n vuosituhattavoitteet
Agenda 2030
- Köyhyys
Nälkä, ruokaturva, kestävä maatalous
- Terveellinen elämä
Turvalliset kaupungit
- Koulutus
Sukupuolten tasa-arvo
Naisten oikeudet ja mahdollisuudet
- Puhdas vesi ja sanitaatio
Ilmastomuutoksen hidastaminen
- Kestävä talouskasvu ja ihmisarvoinen työ
Kestävä infrastruktuuri ja teollisuus
- Kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys
Kestävä energia
Vastuullinen kuluttaminen
- Eriarvoisuuden vähentäminen maiden välillä
Yhteistyö ja kumppanuus
- Merien kestävä käyttö
Maaekosysteemien kestävä käyttö
- Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto
- Koe S/H

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen: maailmankansalaisen asenne sekä kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen.

Monitieteinen ja luova osaaminen sekä yhteiskunnallinen osaaminen: Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä.

Maantieteen opiskelu vahvistaa opiskelijan hyvinvointiosaamista ja ympäristöosaamista. Opetus lisää opiskelijan ymmärrystä siitä, mitä monimuotoinen, puhdas ja terveellinen ympäristö merkitsee ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille ja miten omat valinnat vaikuttavat ympäristöterveyteen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty. Opintojakson hyväksytty suorittaminen edellyttää opiskelijan riittävää läsnäoloa ja aktiivista osallistumista ryhmittöihin.

- opintojakson päättökoe
- itsearviointi
- opettajan palaute

7.7 Fysiikka

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään fysiikan merkityksen jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Fysiikan opetus antaa opiskelijalle valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla sekä hyödyntää fysiikan osaamistaan työelämässä. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Fysiikan opetuksen tuella opiskelijan ymmärrys fysiikan käsitteistä rakentuu ja opiskelija ymmärtää niitä kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tasolla. Opiskelijan aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat johdonmukaiseksi käsitykseksi ympäröivästä todellisuudesta opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa ja fysiikan teorioiden avulla.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat ympäristöstä tehdyt havainnot. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista sekä luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan työturvallisuutta noudattaen.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Fysiikan opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Opetus kehittää **yhteiskunnallista osaamista** antamalla opiskelijalle valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja vaikuttaa yhteiseen päätöksentekoon.

Opiskelijoiden oma tutkimuksellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan ja ympäristöstä, käyttämään fysiikan osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön, ympäristö- ja terveysvaikutusten sekä energiantuotantotapojen kannalta. Fysiikan opetus tukee näin **eettisyyttä ja ympäristöosaamista, globaali- ja kulttuuriosaamista sekä hyvinvointiosaamista**.

Fysiikan opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua tekstiä, kuvia, videoita, taulukoita, kuvaajia tai kaavoja. **Monitieteinen ja luova osaaminen** saa tukea fysiikan opiskelusta myös tieto- ja viestintäteknologian osalta. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin.

Fysiikan opetuksen yleiset tavoitteet

Fysiikan opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät fysiikan merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä fysiikan tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat:

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa arvioida fysiikan ja teknologian merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle
- tunnistaa fysiikan osaamistaan sekä kykenee asettamaan omia tavoitteitaan, kohtaamaan oppimishaasteitaan ja soveltamaan fysiikan opiskelustrategioita
- perehtyy fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
- saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan sovelluksiin vierailujen, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja fysiikkaa soveltaville aloille
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi
- osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa
- tunnistaa virhelähteiden vaikutuksen mittauksiin
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää fysiikan keskeisiä käsitteitä johdonmukaisesti ja oikeissa yhteyksissä
- jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla
- ymmärtää fysiikan ilmiöitä ja periaatteita teknologisten sovellusten taustalla
- osaa muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ja simulaatioita ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen
- osaa käyttää asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla.

Arviointi

Arviointi kohdistuu fysiikan yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa fysiikan osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä. Samalla opiskelija harjaantuu itsearviointiin.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Pakolliset opinnot

FY01+2 Fysiikka luonnontieteenä, ympäristössä ja yhteiskunnassa (2 op)

Opintojakso Fysiikka luonnontieteenä, ympäristössä ja yhteiskunnassa opiskellaan yhtenä kokonaisuutena ja se koostuu kahdesta moduulista FY01 Fysiikka luonnontieteenä (1 op) ja FY02 Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta (1 op).

FY01 Fysiikka luonnontieteenä

Fysiikka luonnontieteenä -moduulissa opiskelija saa kuvan fysiikan kokeellisesta luonteesta ja tutustuu kvantitatiiviseen mallintamiseen. Keskeisenä näkökulmana on, miten uutta tietoa rakennetaan tekemällä havaintoja ja kokeita fysiikalle ominaisella tavalla. Moduuli kehittää yhteistyötaitoja ja luo perustaa monitieteiselle ja luovalle osaamiselle.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä
- tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin
- tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin
- osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita
- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan.

Keskeiset sisällöt

- suure ja yksikkö sekä SI-järjestelmä
- mittaaminen, tulosten kerääminen, niiden esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi
- graafinen malli ja lineaarinen malli
- yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen suunnitteleminen ja toteutus

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: liikeilmiöt, tiheysmittaukset ja putoamiskiihtyvyys.

FY02 Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta -osassa perehdytään siihen, miten energiaa tuotetaan, siirretään ja käytetään sekä mitä vaikutuksia näillä toiminnoilla on ympäristöön, yhteiskuntaan ja ihmisten hyvinvointiin. Keskeisenä näkökulmana on energian käsitteen ilmeneminen näissä yhteyksissä sekä se, miten energian käsite jäsentää ja täsmentää aiheesta käytävää keskustelua ja siihen liittyviä näkemyksiä.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy energiaan fysiikan keskeisenä käsitteenä
- tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja
- osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia

- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

- energialajit, energian säilyminen ja muuntuminen
- energian tuotanto, teho, hyötysuhde ja energian siirtäminen
- energiantuotannon vaikutus ympäristöön ja ilmastomuutokseen

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: kemiallinen energia energialähteenä, kansallinen energiantuotanto ja -kulutus sekä energian käyttö kotitalouksissa.

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen:

- Opiskelija tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja
- Opiskelija osaa vertailla eri energiantuotantotapoja
- Opiskelija saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun

Monitieteinen ja luova osaaminen:

- Opiskelija tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin.
- Opiskelija osaa toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita.
- Opiskelija tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja.
- Opiskelija osaa vertailla eri energiantuotantotapoja.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen:

- Opiskelija tutustuu fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä.
- Opiskelija tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin.

Arviointi

Opintojakson arvioinnissa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi seuraavia asioita: opiskelijan aktiivisuus tuntityöskentelyssä, koti- ja tuntitehtävien suoritus, työskentely fysiikan mittauksia tehtäessä, tunti- ja loppukokeet.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

FY03 Energia ja lämpö (2 op)

Opintojaksossa tutkitaan termodynaamisia systeemejä, energian siirtymistä systeemien välillä ja energian siirtymisen vaikutuksia. Keskeiset sisällöt liittyvät esimerkiksi energiantuotantoon, ilmastomuutokseen ja rakentamiseen. Opintojakso antaa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä

- osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä
- osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestävän tulevaisuuden rakentamisessa
- tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastonmuutoksessa.

Keskeiset sisällöt

- voima vuorovaikutuksen voimakkuuden mittana
- mekaaninen työ
- termodynaaminen systeemi ja tilanmuuttujat
- lämpötila, paine ja hydrostaattinen paine
- energian säilyminen, sisäenergia, energian siirtyminen ja lämpömäärä
- aineen lämpeneminen ja jäähtyminen sekä olomuodon muutokset
- lämpölaajeneminen
- kaasujen tilanmuutokset ja ideaalikaasun tilanyhtälö

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: energiantuotanto, rakentaminen ja energia kotona, ilmastonmuutos sekä lämpövoimakone.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: absoluuttisen nollapisteen määrittäminen (ekstrapolointi), veden ominaishöyrystymislämmön määrittäminen ja Boylen lain todentaminen.

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen:

- Opiskelija osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä.
- Opiskelija osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen:

- Opiskelija osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa
- Opiskelija tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastonmuutoksessa.

Arviointi

Opintojakson arvioinnissa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi seuraavia asioita: opiskelijan aktiivisuus tuntityöskentelyssä, koti- ja tuntitehtävien suoritus, työskentely fysiikan mittauksia tehtäessä, tunti- ja loppukokeet

FY04 Voima ja liike (2 op)

Opintojaksossa tarkastellaan tasaista ja muuttuvaa liikettä. Opintojakson aikana perehdytään voimaan olennaisena kappaleiden välisiä vuorovaikutuksia kuvaavana suureena ja siihen, miten Newtonin II lakia käytetään mallinnettaessa voiman vaikutusta liiketilan muutokseen. Energiaa ja liikemäärää tarkastellaan mekaniikan keskeisinä käsitteinä ja säilyvinä suureina.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä
- osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta
- ymmärtää säilymislakien merkityksen fysiikassa
- tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Keskeiset sisällöt

- tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike
- kappaleiden vuorovaikutus ja voima sekä Newtonin lait
- voimien yhteisvaikutus, voimakuvio ja liikeyhtälö
- paino ja kitka
- liike-energia, potentiaalienergia ja mekaaninen energia
- mekaanisen energian säilyminen ja mekaniikan energiaperiaate
- liikemäärä, impulssi, liikemäärän säilyminen ja yksiulotteiset törmäykset

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: vesi- ja tuulivoima, liikenne sekä urheilu.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: putoamiskiihtyvyyden määrittäminen, kitkakertoimen määrittäminen ja kappaleeseen vaikuttavien voimien määrittäminen.

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen:

- Opiskelija osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta.

Hyvinvointiosaaminen:

- Opiskelija tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Vuorovaikutusosaaminen:

- Opiskelija osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä.
- Opiskelija osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta.

Arviointi

Opintojakson arvioinnissa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi seuraavia asioita: opiskelijan aktiivisuus tuntityöskentelyssä, koti- ja tuntitehtävien suoritus, työskentely fysiikan mittauksia tehtäessä, tunti- ja loppukokeet.

FY05 Jaksollinen liike ja aallot (2 op)

Opintojaksossa syvennetään edellisessä opintojaksossa omaksuttuja tietoja ja taitoja. Opintojaksossa perehdytään harmoniseen vuorovaikutukseen ja gravitaatiovuorovaikutukseen sekä niiden aiheuttamiin liikeilmiöihin. Opintojakson aikana tutkitaan ja mallinnetaan ääntä ja ääni-ilmiöitä mekaanisina aaltoliikkeinä.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä
- perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä
- osaa kuvata jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä
- osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

Keskeiset sisällöt

- momentti ja kappaleen kiertuminen
- tasapaino kiertymisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa
- tasainen ympyräliike ja normaalikiiktyvyys
- gravitaatiolaki ja planetaarinen liike
- jaksollinen liike, jaksonaika, taajuus ja amplitudi
- harmoninen voima ja värähtelyliike sekä harmonisen voiman potentiaalienergia
- mekaanisten aaltojen synty, eteneminen ja heijastuminen
- mekaanisten aaltojen diffraktio ja interferenssi sekä seisovat aallot
- ääni aaltoliikkeenä, äänen intensiteettitaso, äänen ominaisuudet ja eteneminen

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: heiluri, soittimet, akustiikka ja äänentoisto, melun haittavaikutukset ja kuulon suojaaminen sekä ultraäänikuvaus.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: heilurin heilahdusajan määrittäminen, äänen nopeuden määrittäminen ja äänen taajuusanalyysi.

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen:

- Opiskelija osaa mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä.
- Opiskelija perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä.
- Opiskelija osaa kuvata jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä.
- Opiskelija osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

Hyvinvointiosaaminen:

- Opiskelija perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä.
- Opiskelija osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

Arviointi

Opintojakson arvioinnissa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi seuraavia asioita: opiskelijan aktiivisuus tuntityöskentelyssä, koti- ja tuntitehtävien suoritus, työskentely fysiikan mittauksia tehtäessä, tunti- ja loppukokeet.

FY06 Sähkö (2 op)

Opintojaksossa perehdytään keskeisiin sähköistä vuorovaikutusta kuvaaviin malleihin sekä sähköenergian ja sähkötekniikan käsitteisiin. Opiskelija saa perustiedot yksinkertaisten virtapiirien suunnittelusta ja tutkimisesta. Opintojaksossa käsitellään myös sähköturvallisuutta ja tutustutaan sähkötekniikan sovelluksiin.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia
- osaa käyttää kentän ja potentiaalin käsitteitä sähkökentän kuvaamisessa
- tuntee sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Keskeiset sisällöt

- jännite ja sähkövirta tasavirtapiireissä
- resistanssi ja Ohmin laki
- sähköteho ja Joulen laki
- vastusten kytkennät ja Kirchhoffin lait
- akut ja akun latauspiiri
- Coulombin laki ja homogeeninen sähkökenttä
- potentiaalienergia ja potentiaali homogeenisessa sähkökentässä
- kondensaattori ja kondensaattorin energia
- puolijohteet, diodi ja LED komponentteina virtapiirissä
- sähköturvallisuus: sulake, suojausluokitus ja läpilyöntilujuus

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: yksinkertaiset sähkölaitteet, aurinkokenno tasajännitelähteenä ja sähköenergian varastoiminen.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: mittauksia komponenttien toiminnasta virtapiirissä ja pariston sisäisen resistanssin kokeellinen määrittäminen.

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen:

- Opiskelija osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia.

Hyvinvointiosaaminen:

- Opiskelija tuntee sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Arviointi

Opintojakson arvioinnissa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi seuraavia asioita: opiskelijan aktiivisuus tuntityöskentelyssä, koti- ja tuntitehtävien suoritus, työskentely fysiikan mittauksia tehtäessä, tunti- ja loppukokeet.

FY07 Sähkömagnetismi ja valo (2 op)

Opintojaksossa perehdytään sähkömagnetismiin ilmiöalueena, jossa sähköiset ja magneettiset vuorovaikutukset esiintyvät rinnakkain. Opintojaksossa käsitellään ajasta riippuvia sähkömagneettisia ilmiöitä, joista keskeisin on sähkömagneettinen induktio. Opintojaksossa tarkastellaan myös sähkömagneettista säteilyä ja erityisesti sen tutuinta lajia, valoa. Sähkömagnetismiin perustuvien sovellusten tarkastelussa keskitytään niiden merkitykseen yhteiskunnan kehityksen mahdollistajana.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää induktioilmiön keskeisen merkityksen sähkömagnetismissa
- ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta
- tunnistaa sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia
- ymmärtää valon sähkömagneettisena ilmiönä.

Keskeiset sisällöt

- ferromagnetismi ja magneettinen dipoli
- magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä
- varatun hiukkasen liike homogeenisessa sähkö- ja magneettikentässä
- virtajohtimen magneettikenttä ja kahden virtajohtimen välinen voima
- sähkömagneettinen induktio, Lenzin laki ja pyörrevirrat
- generaattori, vaihtovirran synty, muuntaja ja energian siirto sähkövirran avulla
- sähkömagneettinen säteily ja sen spektri sekä mustan kappaleen säteilyn spektri
- valon heijastuminen, taittuminen ja kokonaisheijastuminen
- valon interferenssi ja diffraktio
- valon polarisaatio kvalitatiivisesti

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: hiukkaskiihdytin, tuulivoima ja optinen tiedonsiirto.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: magneettivuon tiheyden määrittäminen käämin sisällä, valon heijastumisen ja taittumisen tutkiminen rajapinnassa sekä laserin aallonpituuden määrittäminen hilan avulla.

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen:

- Opiskelija ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta.

Hyvinvointiosaaminen:

- Opiskelija tunnistaa sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia.

Arviointi

Opintojakson arvioinnissa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi seuraavia asioita: opiskelijan aktiivisuus tuntityöskentelyssä, koti- ja tuntitehtävien suoritus, työskentely fysiikan mittauksia tehtäessä, tunti- ja loppukokeet.

FY08 Aine, säteily ja kvantittuminen (2 op)

Opintojaksossa perehdytään kvanttifysiikan käsitteelliseen ja teoreettiseen rakenteeseen sekä niiden kokeelliseen pohjaan. Keskeistä on aineen rakenne ja perusvuorovaikutukset sekä se, miten nämä vaikuttavat aineen ominaisuuksiin. Opintojakso käsittelee kvanttifysiikan teknologisia sovelluksia sekä sitä, miten kvanttifysiikka ilmenee alkeishiukkastason ilmiöistä nanomittakaavaan ja aina kosmisen mittakaavan ilmiöihin saakka. Tarkastelun kohteena ovat myös erilaiset radioaktiiviseen hajoamiseen, ionisoivaan säteilyyn ja kvantittumiseen perustuvat teknologiat.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön
- tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan
- ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.

Keskeiset sisällöt

- energian kvantittuminen aineen ja säteilyn vuorovaikutuksessa
- fotonin sähkömagneettisen säteilykentän kvanttina
- atomin rakenne, atomin elektronien kvanttitilat ja aaltomekaanisen atomimallin periaate
- kvantittumiseen perustuva teknologia: laser ja kvanttirakenteet
- atomiytimen rakenne ja muutokset, radioaktiivinen hajoaminen
- ydinreaktiot, massan ja energian ekvivalenssi, ytimen sidosenergia
- ydinvoima, fissio ja fuusio
- hajoamislaki
- ionisoivan säteilyn lajit ja biologiset vaikutukset sekä soveltaminen lääketieteessä ja teknologiassa

- hiukkasfysiikan standardimalli
- maailmankaikkeuden kehitys

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: säteilyturvallisuus, säteilyn käyttö lääketieteessä, ilmastonmuutos ja kasvihuoneilmiö.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: spektrin mittaaminen, spektrin muutoksen tarkastelu fluoresenssi-ilmiössä, mittaukset laser-diodeilla ja moduulin aihepiiriin liittyvät simulaatiot.

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen:

- Opiskelija tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön.

Yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen:

- Opiskelija ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.
- Opiskelija tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen:

- Opiskelija ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.
- Opiskelija tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan.

Arviointi

Opintojakson arvioinnissa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi seuraavia asioita: opiskelijan aktiivisuus tuntityöskentelyssä, koti- ja tuntitehtävien suoritus, työskentely fysiikan mittauksia tehtäessä, tunti- ja loppukokeet.

Paikalliset valinnaiset opinnot

FY09 Fysiikan kertaus (2 op)

Keskeiset sisällöt ja tavoitteet

Kerrataan fysiikan keskeisiä asioita fysiikan ylioppilaskoetta varten. Syvennetään tietoja ja taitoja, tutustaan vanhoihin ylioppilaskokeisiin.

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- Työskentely pareittain ja pienryhmissä kehittää ja vahvistaa vuorovaikutustaitoja.

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Opiskelija tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa.

Arviointi

Opintojakson arvioinnissa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi seuraavia asioita: Opiskelijan aktiivisuus tuntityöskentelyssä, koti- ja tuntitehtävien suoritus, työskentely fysiikan mittauksia tehtäessä, tunti- ja loppukokeet. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

FY10 Fysiikan kokeelliset menetelmät (2 op)

Keskeiset sisällöt ja tavoitteet

Tutkitaan kokeellisin menetelmin fysiikan ilmiöitä ja harjoitellaan mittaustulosten raportointia. Tehdään mittauksia mm. tietokoneantureilla ja käsitellään niitä fysiikan ohjelmistoilla. Opintojaksossa voidaan mahdollisuuksien mukaan tehdä vierailu.

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Opiskelija tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin.
- Opiskelija osaa toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita.

Vuorovaikutusosaaminen

- Työskentely pareittain ja pienryhmissä kehittää ja vahvistaa vuorovaikutustaitoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty.

FY11 Tähtitiede: Linnunradan tuolla puolen (2 op)

Keskeiset sisällöt ja tavoitteet

Opintojaksossa ei käytetä oppikirjaa, vaan perehdytään kulloinkin ajankohtaisiin asioihin, jotka liittyvät esimerkiksi Aurinkokuntaan, Linnunrataan ja avaruuden tutkimiseen. Opintojakson aikana voidaan vierailla planetaariossa ja tähtitieteen laitoksella, tai ryhmään voidaan kutsua vierailijoita.

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- Työskentely pareittain ja pienryhmissä kehittää ja vahvistaa vuorovaikutustaitoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty.

7.8 Kemia

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Se ohjaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, yhteiskunnassa ja ympäristöhaasteiden ratkaisemisessa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Opetus herättää kiinnostusta kemian opiskelua ja kemian alan ammatteja kohtaan sekä antaa valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Kemian opetus tukee opiskelijan käsitteiden ja ilmiöiden ymmärtämistä siten, että niiden makroskooppinen, mikroskooppinen ja symbolinen taso muodostavat loogisen kokonaisuuden. Opiskelijan aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä ja matemaattisesti.

Kemian opetuksessa käytetään vaihtelevia ja monipuolisia opetus- ja opiskelumenetelmiä, joilla kehitetään opiskelijan käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista. Opetuksen keskeisiin lähtökohtiin kuuluu havainnointi ja tutkiminen. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan kemikaali-, jäte- ja työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti. Opiskelijat harjaantuvat ottamaan vastuuta yhteisestä turvallisuudesta, jolloin myös työelämässä tarvittava turvallisuusosaaminen kehittyy. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Tutkimisen taitojen perustana on kysymysten ja havaintojen tekeminen. Mittaaminen, luokittelu ja muut tutkimisen taidot kehittyvät erilaisten menetelmien harjoittelun kautta. Myös opiskelijan tiedon käsittelyn ja esittämisen taidot karttuvat. Kokeellisen työn taidot etenevät kohti oman tutkimuksen suunnittelua. Samalla opiskelija oppii tekemään johtopäätöksiä sekä arvioimaan ja argumentoimaan tutkimuksen tuloksia.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Kemian opetuksessa opiskelija omaksuu tietoja ja taitoja, jotka auttavat ymmärtämään kemian merkityksen oman arjen, terveyden ja elinympäristön kannalta, mikä tukee **hyvinvointiosaamisen** tavoitteita. Opiskelijalle muodostuu kyky tehdä arkielämässään valintoja, jotka ovat suotuisia hänen oman henkilökohtaisen terveytensä, ympäristön ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Kemian opiskelumenetelmät tukevat työskentelyä, jossa opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja asettaa itselleen tavoitteita. Suunnitelmallinen opiskelu on tärkeä arjen taito, joka vahvistaa opiskelijan jaksamista ja kehittää kykyä työskennellä myös muuttuvissa olosuhteissa.

Kemian opetuksen kokeellisuus ja opiskelijan oma tutkimuksellinen työskentely kehittävät työskentelyn ja yhteistyön taitoja sekä kriittistä ajattelua ja innostavat opiskelijaa kemian opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Kemian opetuksessa tiedostetaan kemian täsmällisen kielenkäytön ja arkikielen välinen ero. Universaalia kemian kieltä lähestytään opiskelijan havaintojen ja arkikielen näkökulmasta. Kemiassa kielitietoisuuden ja kielitaidon merkitys näkyy erityisesti käsitteistön oppimisessa ja omien päätelmien selkeässä ja johdonmukaisessa perustelemissa.

Kemian opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista, argumentointia ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua kieltä, kuvia, videoita, malleja, simulaatioita, taulukoita ja kuvaajia tai kemian merkkikieltä. Kemiassa erityinen monilukutaidon muoto on kyky tulkita ja esittää symbolisia malleja ja submikroskooppisia kuvallisia malleja samoista ilmiöistä. Myös tieto- ja viestintäteknologia on osa nykyaikaista ja **monitieteistä osaamista** tukevaa kemian opetusta. Sitä käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin. Tietokonepohjaisella mittausjärjestelmällä voidaan korvata perinteisiä välineitä, ja tutkimusaineistoa on mahdollista taltioida myös kuvina ja videoina.

Luonnontieteellisessä työskentelyssä **luova osaaminen** näkyy kykynä muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä soveltaa, arvioida, yhdistellä ja analysoida hankittuja tietoja. Tutkimuksellinen opiskelu ja ongelmanratkaisu edellyttävät luovaa lähestymistapaa ja kehittävät luovaa ajattelua.

Kemian opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Opetus kehittää opiskelijan valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja yhteiseen päätöksentekoon syventämällä opiskelijan luonnontieteellistä ajattelua ja ymmärrystä tiedon luotettavuudesta, merkityksestä ja käytöstä. Luonnontieteellisen tiedon historiallinen kehitys avaa opiskelijalle näkymän sekä tieteellisen maailmankuvan kehitykseen että kemian merkitykseen yhteiskunnallisissa muutoksissa. Kemian innovaatioiden ja modernien sovellusten kautta opiskelija ymmärtää myös kemian merkityksen nyky-yhteiskunnassa, teknologiassa ja työelämässä. Kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Kemian opetus vahvistaa **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** syventämällä opiskelijan ymmärrystä erilaisista ympäristöongelmista ja niihin johtaneista syistä. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä, käyttämään kemian osaamistaan kestävänsä tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävänsä käytön ja kiertotalouden kannalta. Opiskelija tunnistaa kemian tarjoamia ratkaisuja erilaisiin ympäristöhaasteisiin, kuten ilmastonmuutokseen ja luonnonvarojen riittävyyteen.

Kemian opetuksen yleiset tavoitteet

Kemian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kemian merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä kemian tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat:

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta kemian osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja kemian opiskelustrategioiden soveltamisessa
- osaa arvioida kemian ja siihen liittyvien teknologioiden tarjoamia ratkaisuja sekä niiden merkitystä yksilön, ympäristön ja yhteiskunnan kannalta
- saa mahdollisuuksia perehtyä kemian sovelluksiin vierailujen, korkeakoulu yhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja kemiaa soveltaville aloille.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa yhteisöllisesti
- tuntee kemian turvalliset työskentelytavat ja osaa käsitellä syntyneet kemikaalijätteet asianmukaisesti
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten ja ongelmanratkaisun lähtökohdiksi
- osaa toteuttaa kokeellisia tutkimuksia käyttäen kemialle tunnusomaisia työmenetelmiä
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä analysoida ja arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa kemian keskeisiä käsitteitä
- osaa käyttää erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä
- osaa käyttää monipuolisesti asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida eri yhteyksissä esitettyä tietoa kriittisesti kemian osaamisensa avulla.

Arviointi

Arviointi kohdistuu kemian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute sekä itsearviointi tukevat opiskelijaa kemian osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, havainnollistaa ja esittää kemiallista tietoa. Kemiallisen tiedon soveltaminen, luonnontieteellisten lainalaisuuksien ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen sekä kokonaisuuksien hahmottaminen ovat myös arvioinnin kohteita. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan taitoon arvioida tietoa kriittisesti.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Kemiallisen tiedon ymmärtämistä ja soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, kuten kysymysten muodostamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Pakolliset opinnot

KE01+2 Kemia: minä ja kestävä tulevaisuus (2 op)

Opintojakso Kemia: minä ja kestävä tulevaisuus opiskellaan yhtenä kokonaisuutena ja se koostuu kahdesta moduulista KE01 Kemia ja minä (1 op) ja KE02 Kemia ja kestävä tulevaisuus (1 op).

KE01 Kemia ja minä

Kemia ja minä -moduulissa vahvistetaan opiskelijan aiempaa kemian osaamista ja tuodaan näkyväksi kemian merkitystä opiskelijan omassa elämässä. Tutustuminen ainemäärän käsitteeseen esittelee kemiasta kvantitatiivisen puolen. Kokeellisessa työssä harjoitellaan erityisesti turvallista ja huolellista työskentelyä. Tässä moduulissa korostuvat hyvinvointiosaamisen ja yhteiskunnallisen osaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin
- saa valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja osaa arvioida tietolähteiden luotettavuutta
- oppii käyttämään jaksollista järjestelmää kemiallisen päättelyn apuna
- osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta arjen valinnoissa
- osaa tutkia kokeellisesti seoksen koostumusta ja pitoisuutta sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat.

Keskeiset sisällöt

- arjen aineiden turvallisuuden arviointi ja kemian merkitys omassa elämässä
- kemian merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa
- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne elektronikuorimallin avulla
- puhtaat aineet, seokset ja erotusmenetelmät
- ainemäärä ja konsentraatio

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: elintarvikkeet ja elintarvikelisiäaineet, hivenaineet ja terveys sekä kuluttajan valinnat.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: seoksen koostumuksen tai pitoisuuden selvittäminen erotusmenetelmiä käyttäen sekä liekkikokeet.

KE02 Kemia ja kestävä tulevaisuus

Kemia ja kestävä tulevaisuus -moduulissa opiskelija syventää käsitystään kemiallisista sidoksista ja niiden merkityksestä aineen ominaisuuksille. Kokeellisessa työskentelyssä harjoitellaan erityisesti johtopäätösten tekemistä havainnoista. Opinnoissa tutustutaan myös luonnontieteiden ratkaisuihin kestävä elämäntavan edistämiseksi. Erityisesti korostuvat myös monitieteisen ja luovan osaamisen sekä yhteiskunnallisen osaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemialla ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian merkitykseen kestävä elämäntavan edistämiseksi
- tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa
- osaa tutkia aineen ominaisuuksia kokeellisesti
- osaa soveltaa aineen rakenteen malleja aineen ominaisuuksien vertailussa
- ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

- tutustuminen joihinkin esimerkkeihin kestävä elämäntavan edistämiseksi luonnontieteissä
- aineen rakenteen mallien ja yhdisteen kaavan esittäminen
- alkuaineiden ja yhdisteiden vahvat ja heikot sidokset sekä poolisuus
- aineiden ominaisuuksien tutkiminen kokeellisesti ja selittäminen aineen rakenteen avulla

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: vesi ja ilma, alkuaineiden kierto ja riittävyys, elinkaariajattelu ja kiertotalous, vihreä kemia sekä atomi- tai sidosmallien historiallinen kehittyminen.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: aineiden ominaisuuksien tutkiminen ja selittäminen sidosten avulla sekä veden ominaisuuksien tutkiminen.

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Opiskelija tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa.

- Aineen rakenteen eri malleihin tutustuminen johdattaa opiskelijan luonnontieteellisen tiedon kehittymiseen (esimerkiksi atomimallit, hiilen allotropia).
- Kemian kielen käyttöön harjaantuminen alkaa yhdisteiden ja kaavojen kirjoittamisella.
- Monitieteisen osaamisen ja monilukutaidon kehittymistä tuetaan käyttämällä opetuksessa videoita, malleja, simulaatioita, taulukoita ja kuvaajia.

Yhteiskunnallinen osaaminen

- Opiskelija ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.
- Opetuksessa voidaan tutustua ajankohtaisiin artikkeleihin, uutisiin, dokumentteihin tai dataan (www.avoindata.fi), joissa käsitellään esimerkiksi ilmastonmuutosta, raaka-aineiden riittävyyttä, kiertotaloutta tai vesitaloutta.
- Opiskelija saa valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun
- Opiskelija tutustuu kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin.

Hyvinvointiosaaminen

- Opiskelija osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta.
- Opiskelija oppii arvioimaan yleisesti erilaisten aineiden turvallista käyttöä ja käsittelyä tutkittuun tietoon perustuen. Esimerkkejä arjen aineista voivat olla kemikaalit, elintarvikkeet, lääkeaineet ja puhdistusaineet.
- Opiskelija voi tutustua esimerkinomaisesti jonkin aineen käyttöturvallisuustiedotteeseen työturvallisuusnäkökulman kannalta.

Arviointi

Opintojakson arvioinnissa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi seuraavia asioita: opiskelijan aktiivisuus tuntityöskentelyssä, koti- ja tuntitehtävien suoritus, laboratoriotyöskentely, tunti- ja loppukokeet.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

KE03 Molekyylit ja mallit (2 op)

Opintojaksossa tarkastellaan hiilen yhdisteitä, niiden rakennetta ja ominaisuuksia. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään molekyylien mallintamisessa. Hiilen yhdisteiden kemian merkitystä opiskelijan omaan elämään tarkastellaan hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Opintojaksossa painottuvat myös yhteiskunnallisen osaamisen ja globaaliosaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa tietoa hiilen yhdisteistä jokapäiväisen elämän ilmiöissä
- osaa soveltaa ainemäärän ja konsentraation käsitteitä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen hiilen yhdisteitä
- ymmärtää, kuinka tieto hiiliyhdisteistä rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta

- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

- liuoksen valmistus ja laimentaminen sekä standardisuoran sovittaminen pitoisuuden määrittämiseksi
- hiilivetyjen sekä hiilen happi- ja typpiyhdisteiden funktionaaliset ryhmät ja nimeämisen perusteet
- hapettuminen ja pelkistyminen hiilen happiyhdisteissä
- hiilen yhdisteiden rakenteiden mallintaminen ja ominaisuuksien selittäminen rakenteen avulla
- suhdekaavan ja molekyylikaavan selvittäminen laskennallisesti sekä rakenneisomeria
- kvanttimekaaninen atomimalli, hybridisaatio ja stereoisomeria hiiliyhdisteissä
- tutustuminen spektrien antamaan informaatioon aineen rakenteesta

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: arjen ja elinympäristön yksinkertaiset molekyylit, kosmetiikka sekä lääkkeet ja muut fysiologisesti vaikuttavat aineet.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: hiilen yhdisteiden ominaisuuksien tutkiminen, hiilen yhdisteiden tunnistaminen funktionaalisten ryhmien osoitusreaktioilla, liuoksen valmistus ja laimentaminen sekä liuoksen pitoisuuden määrittäminen standardisuoran ja lineaarisen mallin avulla.

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

- Opiskelija osaa käyttää ja soveltaa tietoa hiilen yhdisteistä jokapäiväisen elämän ilmiöissä.
- Opintojakson keskeisiin sisältöihin kuuluvien yhdisteryhmien sekä isomerian havainnollistamisessa voidaan käyttää esimerkkeinä tunnettuja lääkeaineita, kosmeettisia aineita ja fysiologisesti vaikuttavia aineita (esim. talidomidi, kofeiini, ibuprofeeni, vitamiinit).

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- Opiskelija osaa käyttää ja soveltaa tietoa hiilen yhdisteistä jokapäiväisen elämän ilmiöissä.
- Hiiliyhdisteiden kemia on myös kansainvälistä (esim. molekyyli- ja rakennekaavat sekä reaktioiden esittäminen). Hiiliyhdisteiden käyttö etuineen ja haittoineen koskettaa kaikkia maanosia ja kulttuureita.

Arviointi

Opintojakson arvioinnissa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi seuraavia asioita: opiskelijan aktiivisuus tuntityöskentelyssä, koti- ja tuntitehtävien suoritus, laboratoriotyöskentely, tunti- ja loppukokeet.

KE04 Kemiallinen reaktio (2 op)

Opintojaksossa tarkastellaan erilaisia kemiallisia reaktioita ja niiden merkitystä elinympäristössä. Reaktioiden tarkastelussa edetään havainnoista reaktiotuotteiden päättelyyn ja reaktioyhtälön kirjoittamiseen. Reaktioyhtälöä käytetään myös reaktion kvantitatiivisessa tarkastelussa. Opintojakson sisällöt mahdollistavat ryhmissä työskentelyn ja kokeellisen työtavan, joissa painottuvat monitieteisen ja luovan osaamisen sekä vuorovaikutusosaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokonaiskuvan kemiallisten reaktioiden moninaisuudesta ja merkityksestä elinympäristössämme
- osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä sekä nykYTEKNOLOGIAN sovelluksissa
- osaa tutkia kemiallisia reaktioita kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen
- ymmärtää aineen häviämättömyyden merkityksen kemiassa.

Keskeiset sisällöt

- reaktioiden tutkiminen kokeellisesti sekä tutkimustulosten käsitteleminen, tulkitseminen ja esittäminen
- kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen, reaktiotuotteiden kaavat ja nimet
- saanto ja rajoittava tekijä kemiallisessa reaktiossa
- ideaalikaasun tilanyhtälö ja ainemäärä
- saostumis- ja hajoamisreaktio, palamisreaktio
- protolyysi, neutraloituminen ja titraus analyysimenetelmänä
- additio, eliminaatio, substituoitio, kondensaatio ja hydrolyysi hiiliyhdisteissä sekä yleisimpien biomolekyylien muodostuminen
- polymeroitumisreaktiot, polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: saannon merkitys vihreän kemian kannalta, palamistuotteet ja ilmanlaatu, biomolekyylit ravinnossa, polymeerimateriaalit vaatteissa ja arjen käyttöesineissä sekä biotuotetekniikka ja modernit materiaalit.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: reaktion saannon määrittäminen, kaasua muodostavan reaktion havainnointi ja osoitusreaktiot, esterisynteesi ja -hydrolyysi, biomateriaalin valmistaminen sekä muovien ominaisuuksien tutkiminen.

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Opiskelija osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä sekä nykYTEKNOLOGIAN sovelluksissa.
- Kemiallisten reaktioiden tutkiminen kokeellisesti, havaintojen tekeminen, mittaustulosten käsittely ja tulkinta sekä tulosten esittäminen tukevat luovan ajattelun kehittymistä.

Vuorovaikutusosaaminen

- Opiskelija osaa tutkia kemiallisia reaktioita kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen.
- Työskentely pareittain ja pienryhmissä kehittää ja vahvistaa vuorovaikutustaitoja.

Arviointi

Opintojakson arvioinnissa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi seuraavia asioita: opiskelijan aktiivisuus tuntityöskentelyssä, koti- ja tuntitehtävien suoritus, laboratoriotyöskentely, tunti- ja loppukokeet.

KE05 Kemiallinen energia ja kiertotalous (2 op)

Opintojaksossa käsitellään kemiallista energiaa ja energian varastointi- ja hyödyntämistapoja. Siinä perehdytään luonnontieteellisen tutkimuksen suunnitteluun sekä tarkastellaan hapettumis- ja pelkistymisreaktioita ja niiden sovelluksia. Eettisyyden ja ympäristöosaamisen laaja-alainen tavoitteiden lisäksi opintojaksossa korostuvat vuorovaikutusosaamisen tavoitteet.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kemiallisen energian varastoinnin ja hyödyntämisen periaatteita ja osaa perustella mielipiteitään keskustelussa energiaratkaisuista
- ymmärtää energian häviämättömyyden ja energianmuutokset kemiallisissa reaktioissa
- tuntee merkittävien metallien ominaisuuksia sekä valmistus- ja jalostusprosesseja ympäristövaikutuksineen
- osaa tutkia sähkökemian liittyviä ilmiöitä kokeellisesti ja kuvata niitä malleja käyttäen
- tuntee yhteiskunnassa merkittävien metallien kierrätyksen ja kiertotalouden periaatteet sekä niihin liittyviä ratkaisuja.

Keskeiset sisällöt

- reaktiossa sitoutuva tai vapautuva energia muodostumisentalpioiden, sidosenergioiden ja Hessin lain avulla
- reaktiosarja- ja seoslaskujen periaatteet
- hapetusluvut ja hapettumis-pelkistymisreaktiot
- metallien ominaisuuksia ja käyttökohteita, valmistus- ja jalostusprosesseja sekä riittävyys ja kierrätettävyys
- sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, normaalipotentiaali, kemiallinen pari, elektrolyysi ja kemiallisen energian varastointi
- luonnontieteelliseen tutkimukseen tutustuminen tai tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: reaktiosarjat teollisuusprosesseissa, kaivannaisteollisuuden merkitys yhteiskunnassa, energian tuotanto, varastoiminen ja käyttö uusiutuvassa energiataloudessa sekä hybridienergia.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: liukenemis- tai reaktioentalpian määrittäminen kalorimetrissä, hapetus-pelkistystitraus, sähkökemiallisen parin

jännitteen mittaaminen, esineen pinnoittaminen elektrolyyttisesti, veden hajotus elektrolyysillä sekä polttokennon toiminnan tutkiminen.

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

- Opiskelija ymmärtää kemiallisen energian varastoinnin ja hyödyntämisen periaatteita ja osaa perustella mielipiteitään keskustelussa energiaratkaisuista.
- Opiskelija tuntee merkittävien metallien ominaisuuksia sekä valmistus- ja jalostusprosesseja ympäristövaikutuksineen.
- Opiskelija tuntee yhteiskunnassa merkittävien metallien kierrätyksen ja kiertotalouden periaatteet sekä niihin liittyviä ratkaisuja. Opetuksessa esitellään Suomen kaivos- ja metalliteollisuutta pohtien sen hyötyjä ja toisaalta ympäristövaikutuksia. Ympäristöosaamista vahvistetaan tarkastelemalla katalyyttien käyttöä kemiallisissa reaktioissa, esimerkiksi auton katalysaattorissa.

Vuorovaikutusosaaminen

- Erilaisten kemiaan liittyvien energiaratkaisujen pohtiminen pareittain tai ryhmässä.

Arviointi

Opintojakson arvioinnissa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi seuraavia asioita: opiskelijan aktiivisuus tuntityöskentelyssä, koti- ja tuntitehtävien suoritus, laboratoriotyöskentely, tunti- ja loppukokeet.

KE06 Kemiallinen tasapaino (2 op)

Opintojaksossa otetaan käyttöön kemiallisen tasapainon käsite ja tarkastellaan sitä kvantitatiivisesti ja kvalitatiivisesti. Tieto- ja viestintätekniikan avulla esitetään tutkimustuloksia graafisesti ja tulkitaan tuloksia. Opintojaksossa painottuvat hyvinvointiosaamisen sekä eettisen ja ympäristöosaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kemian merkityksen terveyteen ja ympäristöön liittyvien ongelmien ratkaisemisessa
- osaa tutkia kokeellisesti reaktionopeuteen ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä
- osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä
- osaa esittää tutkimustuloksia graafisesti ja arvioida tutkimustuloksia ja -prosessia
- tutustuu teollisuuden prosesseissa ja luonnossa tapahtuviin tasapainoreaktioihin ja niiden merkitykseen.

Keskeiset sisällöt

- kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavat tekijät

- homogeenisen tasapainon kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen käsittely konsentraatioilla, tasapainotilaan vaikuttaminen
- hapot ja emäkset ja niihin liittyvät käsitteet sekä palamistuotteiden reaktiot vedessä
- happo-emästasapainon laskennallinen käsittely
- puskuriliuosten toimintaperiaate sekä elimistön ja luonnon puskurisysteemejä kvalitatiivisella tasolla
- reaktionopeuteen ja tasapainoreaktioihin liittyvien ilmiöiden tutkiminen kokeellisesti sekä ilmiöiden mallintaminen ja analysointi graafisesti tietokonesovelluksella
- tutustuminen kemian tarjoamiin mahdollisuuksiin jonkin terveyteen tai ympäristöön liittyvän ongelman ratkaisemisessa

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: vesi ja vedenpuhdistus, happamoitumisen ja ilmastomuutoksen ehkäisy, savukaasujen puhdistus sekä lääkkeen tai jonkin peruskemikaalin tuotantoprosessin tehokkuus ja ympäristövaikutusten arvioiminen.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: reaktionopeuden määrittäminen massan muutosta seuraamalla, vahvan ja heikon protolyytin titrauskäyrien laatiminen, tasapainotilaan kuten kompleksinmuodostukseen vaikuttaminen sekä puskuriliuoksen valmistaminen ja puskurointikyvyn tutkiminen.

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen

- Opiskelija tunnistaa kemian merkityksen terveyteen ja ympäristöön liittyvien ongelmien ratkaisemisessa.
- Opiskelija tutustuu teollisuuden prosesseissa ja luonnossa tapahtuviin tasapainoreaktioihin ja niiden merkitykseen.
- Hyvinvointiosaamisen sekä eettisyyden ja ympäristöosaamisen laaja-alaisen tavoitteiden toteutumista voidaan vahvistaa esimerkiksi tarkastelemalla hiilidioksidin pitoisuuteen vaikuttavia tekijöitä ilmassa ja vedessä. Lisäksi voidaan tarkastella happamoitumisen syitä ja seurauksia sekä sen vähentämistä (typen ja rikinoksidit, neutralointi sekä kvalitatiivisesti että kvantitatiivisesti). Syventyvällä ymmärryksellä ja kestäville ympäristöteoilla voidaan vaikuttaa ekosysteemin hyvinvointiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Opiskelija osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä.
- Opiskelija osaa esittää tutkimustuloksia graafisesti ja arvioida tutkimustuloksia ja -prosessia.
- Ammoniakkisynteesin tarkastelua voidaan käyttää esimerkkinä monitahoisesta, monitieteisestä prosessista (tasapaino, nopeus, lämpötila, paine, prosessiolosuhteet).
- Tieto- ja viestintäteknologisia taitoja harjoitetaan reaktionopeuden ja titrauskäyrien kuvaajien piirtämisessä ja tulkitsemisessä.

Arviointi

Opintojakson arvioinnissa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi seuraavia asioita: opiskelijan aktiivisuus tuntityöskentelyssä, koti- ja tuntitehtävien suoritus, laboratoriotyöskentely, tunti- ja loppukokeet.

Paikalliset valinnaiset opinnot

KE07 Kemian kokeelliset menetelmät (2 op)

Keskeiset sisällöt ja tavoitteet

Harjoitellaan työskentelyä kemian laboratoriossa ja laboratoriotöihin liittyvää raportointia. Opintojakson aikana voidaan mahdollisuuksien mukaan tehdä vierailu. Opintojaksoon voi osallistua, kun on suorittanut KE03-opintojakson.

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

- Opiskelija osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta.
- Opiskelija oppii arvioimaan yleisesti erilaisten aineiden turvallista käyttöä ja käsittelyä tutkittuun tietoon perustuen.
- Opiskelija voi tutustua esimerkinomaisesti jonkin aineen käyttöturvallisuustiedotteeseen työturvallisuusnäkökulman kannalta.

Vuorovaikutusosaaminen

- Työskentely pareittain ja pienryhmissä kehittää ja vahvistaa vuorovaikutustaitoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty. Opintojakson hyväksytty suorittaminen edellyttää opiskelijan riittävää läsnäoloa, annettujen tehtävien tekemistä sekä mahdollisten testien tai kokeiden suorittamista.

KE08 Kemian kertaus (2 op)

Keskeiset sisällöt ja tavoitteet

Opintojaksossa kerrataan keskeisiä asioita kemian ylioppilaskoetta varten. Syvennetään tietoja ja taitoja, tutustutaan vanhoihin yo-kokeisiin.

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

- Työskentely pareittain ja pienryhmissä kehittää ja vahvistaa vuorovaikutustaitoja.

Monitieteinen ja luova osaaminen

- Opiskelija tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

7.9 Filosofia

Oppiaineen tehtävä

Filosofia tarkastelee koko todellisuutta ja eri tapoja hahmottaa sitä. Sen kysymyksenasettelujen tunteminen luo pohjan maailmaa, yhteiskuntaa ja ihmistä koskevien käsitysten ymmärtämiselle ja niiden järkiperaiselle arvioinnille. Filosofisen ajattelun opiskeleminen harjaannuttaa punnitsemaan kriittisesti erilaisten käsitysten perusteluja.

Kriittisen ja perusteita etsivän luonteensa ansiosta filosofia auttaa jäsentämään nykypäivän informaatiotulvaa sekä erottamaan tosiasiaväitteet mielipiteistä. Näin filosofian opiskelu edistää opiskelijan yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia. Argumentaation ja pätevän päättelyn opiskelu kehittävät kykyä ymmärtää ja ilmaista mutkikkaitakin ajatuskulkuja.

Perinteisesti filosofiaa on kutsuttu kaikkien tieteiden äidiksi. Siksi sen luonteeseen kuuluu jo lähtökohtaisesti eri tiedonalojen integraatio, joka tukee laajojen käsitteellisten kokonaisuuksien ja yhteyksien hahmottamista. Filosofian opiskelu auttaa näkemään, miten eri tieteenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset rakentuvat ja eroavat toisistaan. Tämä tukee eri tieteiden omaksumista, mikä helpottaa opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin. Filosofian tuntemus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä.

Filosofian opiskelu vahvistaa opiskelijan käsitystä omasta identiteetistään. Se harjaannuttaa eettiseen pohdintaan ja auttaa ymmärtämään, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Filosofia kehittää arvostelukykä sekä edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Tämä tukee opiskelijan yksilöllisten näkemysten muodostamista ja kykyä osallistua järkiperaiseen keskusteluun. Koska filosofisiin kysymyksiin on harvoin yksinkertaisia vastauksia, opiskelija oppii muodostamaan ja perustelemaan omia käsityksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Monimutkaisten kysymysten pohdiskelu

ryhmässä kasvattaa opiskelijan luottamusta omiin ajattelutaitoihinsa. Oppiaineen luonteeseen sopivat keskustelevat ja dialogiset työtavat.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Filosofian opiskelu tukee monipuolisesti opiskelijan **vuorovaikutusosaamista** sekä kasvua sivistyneeksi, vastuulliseksi ja yhdenvertaisuutta kunnioittavaksi kansalaiseksi. Oppiaine korostaa dialogisuutta ja hyvää argumentaatiota, mikä edistää opiskelijan sitoutumista kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia yhdistelee tiedonaloja sekä tukee eri tieteiden omaksumista ja elinikäistä oppimista. Sen opiskelu kehittää kielellistä ilmaisua, analyyttistä ajattelua ja loogista päättelykykyä.

Filosofiassa ongelmia jäsennetään käsitteellisesti ja dialogisesti. Siksi siinä korostuvat täsmällinen ja käsitteiden merkityksiä avaava kielenkäyttö sekä kielitietoisuus. Vaikka filosofia hyödyntää oman traditionsa ja muiden tieteenalojen termistöä, sen tavoitteena on selkeä ja ymmärrettävä kieli. Filosofian argumentatiivinen luonne kehittää ilmaisua, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen.

Hyvää elämää ja yhteiskuntaa koskevat pohdinnat kuuluvat perinteisesti filosofian ytimeen. Filosofian opiskelu tukee **hyvinvointiosaamista** kehittämällä opiskelijan ymmärrystä itsestään, ajattelustaan ja suhteestaan muihin. Ymmärryksen kasvu liittyy ihmisen kasvuun kokonaisuutena ja ohjaa hyveisiin ja hyvinvointiin. Filosofian keskusteleva ja hyvää argumentaatiota korostava opiskelutapa tukee opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutustaitoja sekä opettaa erilaisten näkemysten arvostamista. Samalla kannustetaan opiskelijaa sitoutumaan kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia kehittää epävarmuuden sietokykyä ja valmiutta toimia myös tilanteissa, joissa käytettävissä oleva informaatio on rajallista.

Filosofiaan kuuluu perinteisesti **monitieteistä ja luovaa osaamista** vahvistava, eri tiedonaloja integroiva lähestymistapa. Filosofian opiskelu rakentaa luontevasti siltoja eri tieteenalojen välille. Filosofia auttaa omaksumaan erilaisia tiedonhankintatapoja sekä yhdistämään eri tieteiden tuloksia, mikä helpottaa laajojen kokonaisuuksien hahmottamista. Filosofisen ajattelun vahva johdonmukaisuuden vaatimus kehittää kykyä ymmärtää erilaisten argumenttien perusteita ja erottaa tosiasiaväitteet mielipiteistä. Kyseenalaistavana ja perusteita etsivänä oppiaineena filosofia rohkaisee luovaan ja itsenäiseen ajatteluun.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta filosofian opetuksessa sitoudutaan järkipäiseen eettiseen ajatteluun, joka perustuu demokratian, ihmisoikeuksien ja kestävän tulevaisuuden kunnioittamiseen. Oikeudenmukaisen yhteiskunnan ja aktiivisen kansalaisuuden ihanteet ovat paitsi tarkastelun kohteita myös tavoitteita, joihin opetus pyrkii kasvattamaan. Filosofia kehittää luovan, kriittisen ja itsenäisen ajattelun kykyä, joka vahvistaa valmiuksia jatko-opintoihin, mielekkääseen urasuunnitteluun ja tulevaisuuden työelämän muutoksiin.

Etiikka on filosofian perinteinen osa-alue ja siksi keskeinen osa filosofian opiskelua. Filosofia opettaa arvojen, normien ja merkitysten käsitteellistä jäsentämistä. **Eettinen** pohdinta kattaa niin yksilöä,

yhteiskuntaa kuin ympäristöä koskevat kysymykset. Oppiaineen kriittinen perinne ohjaa opiskelijaa itsenäiseen ajatteluun ja kannustaa sitoutumaan moraalisesti kestävään toimintaan. Filosofian opiskelu auttaa hahmottamaan moniulotteisia ongelmia ja luomaan niistä kokonaisjäsennyttä. Ymmärrys sosiaalisten ja ekologisten globaalien ongelmien luonteesta rohkaisee toimimaan niiden korjaamiseksi ja toteuttaa **ympäristöosaamisen** tavoitteita.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen näkökulmasta filosofian opiskelu avartaa ajattelua ja auttaa ymmärtämään, että on olemassa erilaisia tapoja hahmottaa todellisuutta. Se kehittää herkkyyttä havaita yhtäläisyyksiä ja eroja maailman ilmiöissä. Filosofian osa-alueista erityisesti etiikka ja yhteiskuntafilosofia tarkastelevat ihmisten ja kulttuurien monimuotoisuutta sekä kannustavat suhtautumaan ennakkoluulottomasti erilaisiin elämänilmiöihin. Filosofiset ajatuskokeet johdattavat hahmottelemaan mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja.

Filosofian opetuksen yleiset tavoitteet

Filosofian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa hahmottaa filosofisia ongelmia sekä niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin kysymyksiin sovellettuina
- osaa käsitteellisesti eritellä, jäsentää ja arvioida informaatiota, erityisesti erilaisia väitteitä, niiden merkityksiä ja perusteluja
- hallitsee johdonmukaisen argumentaation perustaidot, mikä auttaa kehittämään omaa ajattelua, arvioimaan sitä kriittisesti sekä pohtimaan sen rajoja eri tieteenaloilla ja arkielämässä
- kykenee arvioimaan moraalisia ongelmia ja niiden mahdollisia ratkaisuja sekä sitoutumaan eettisiin periaatteisiin
- oppii pohtimaan ja jäsentämään käsitteellisesti laajoja kokonaisuuksia sekä ajattelemaan ja toimimaan arvostelukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin elämänalueilla myös informaation ollessa epävarmaa tai ristiriitaista
- kehittää kykyään ilmaista näkemyksiään järkipäisesti perustellen.

Arviointi

Arviointi kohdistuu keskeisten filosofisten kysymysten ymmärtämiseen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. Tämä tarkoittaa kykyä hahmottaa ja täsmentää informaatiota käsitteellisesti sekä eritellä ja pohtia sitä kriittisesti. Lisäksi arvioidaan taitoa tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia ja muotoilla niitä käsitteellisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon filosofisiin kysymyksiin esitettyjen ratkaisujen tuntemus sekä taito esittää johdonmukaisia argumentteja kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida omaa ajatteluaan ja rohkaisee häntä oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Opintojaksojen arvioinnissa käytetään

monipuolisia menetelmiä, ja filosofian yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen hallinnan kautta.

Pakolliset opinnot

FI01 Johdatus filosofiseen ajatteluun (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- muodostaa käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin
- oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille väitteille perusteluja, hahmottamaan perustelujen rakennetta sekä arvioimaan niiden pätevyyttä
- tuntee ja oppii erilaisten vuorovaikutteisten harjoitusten ja keskustelujen kautta soveltamaan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja määrittelemistä sekä ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä
- perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin
- osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.

Keskeiset sisällöt

- mitä filosofia on, filosofinen kysymyksenasettelu sekä ajattelu filosofian perinteessä ja ajankohtaisissa aiheissa
- johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet sekä niiden harjoittelu suullisesti ja kirjallisesti, muun muassa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin sovellettuna
- keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluita: henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empiirinen, objektiivinen ja subjektiivinen
- tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero
- tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: väitteiden muodostaminen, koetteleminen ja perusteleminen joissain lukion oppiaineissa

Laaja-alainen osaaminen

Johdatus filosofiseen ajatteluun -opintojakson tavoitteena on, että opiskelija tutustuu keskeisiin filosofisiin käsitteisiin ja kysymyksiin ja muodostaa itselleen käsityksen oppiaineen luonteesta ja menetelmistä. Filosofian osaaminen tukee opiskelijan ajattelun, näkemysten ja toiminnan eettisten ja esteettisten arvolähtökohtien pohdintaa. Opintojaksossa opiskelija tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin sekä harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään jäsentää ja arvioida tiedon luotettavuutta. Argumentaatioharjoitteiden myötä opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus toimia ja oppia yhdessä sekä löytää tapoja kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta. Vuorovaikutusosaaminen tukee opiskelijoita heidän asettaessaan tavoitteita opiskelulleen ja muulle toiminnalleen.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti monipuolisia menetelmiä käyttäen. Arvioinnissa on mukana myös jatkuva arviointi, jolloin opiskelijan toimintaa arvioidaan koko opintojakson ajan tavoitteiden suhteen. Arvioinnin tulee tukea ja kehittää opiskelijan taitoa reflektoida ja arvioida omaa ajatteluaan ja kannustaa opiskelijoita oman opiskelunsa suunnitteluun ja kehittämiseen.

FI02 Etiikka (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin
- osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta sekä hahmottaa normatiivisten ja kuvailevien väitteiden eron
- osaa esittää suullisesti ja kirjallisesti johdonmukaisia eettisiä argumentteja sekä perustella moraalin velvoittavuutta
- oppii jäsentämään oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan filosofisen käsitteistön avulla
- osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioimaan filosofisen etiikan välinein
- osaa soveltaa etiikkaa yhteiskuntaa ja ympäristöä koskeviin kysymyksiin.

Keskeiset sisällöt

- moraalin luonne normijärjestelmänä; moraalien, lakien ja tapojen ero; moraalinen objektivismi, relativismi, subjektivismi
- moraalitarkasteleva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyveet, seuraukset, oikeudet ja velvollisuudet
- filosofisia teorioita elämän hyvydestä ja merkityksellisyydestä sekä hyvästä elämäntavasta
- etiikka ja yksilön moraaliset ratkaisut: ihmissuhteet ja elämänvalinnat
- ympäristöä ja luontoa koskevia eettisiä kysymyksiä, kuten ilmastonmuutos ja eläinten oikeudet
- etiikka ja yhteiskunta: ihmis- ja perusoikeudet

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksolla opiskelija perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin. Filosofisen käsitteistön avulla opiskelija oppii jäsentämään oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan sekä eritellä ja arvioida omia moraalisia ratkaisujaan. Lisäksi opiskelija kehittyy ajattelemaan ja toimimaan arvostelukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin elämänalueilla myös informaation ollessa epävarmaa tai ristiriitaista. Opiskelija oppii tunnistamaan etiikan merkityksen yhteiskuntaa ja ympäristöä koskevissa kysymyksissä ja refleктоimaan kulttuuriperintöjä, arvoja, ihmisten erilaisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa sekä suomalaisessa yhteiskunnassa, Euroopassa ja globaalisti. Yhteiskunnallinen osaaminen harjaannuttaa opiskelijaa toimimaan tavoitteellisesti erilaisissa toimintaympäristöissä ja kehittää tarkastelemaan avarakatseisesti

ympäröivää maailmaa. Yhteiskunnallisen osaamisen lisäksi opintojaksolla korostuvat vuorovaikutusosaaminen, eettinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti monipuolisia menetelmiä käyttäen. Arvioinnissa on mukana myös jatkuva arviointi, jolloin opiskelijan toimintaa arvioidaan koko opintojakson ajan tavoitteiden suhteen. Arvioinnin tulee tukea ja kehittää opiskelijan taitoa reflektoida ja arvioida omaa ajatteluaan ja kannustaa opiskelijoita oman opiskelunsa suunnitteluun ja kehittämiseen.

Valinnaiset valtakunnalliset opinnot

FI03 Yhteiskuntafilosofia (2 op)

Yleiset tavoitteet:

Tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy joihinkin yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin
- oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vapautta, tasa-arvoa ja vallankäyttöä yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa
- pystyy arvioimaan filosofisesti yhteiskunnan rakennetta ja sen oikeutusta
- osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin
- ymmärtää oikeuksien merkityksen yhteiskunnan perustana.

Keskeiset sisällöt

- yhteiskuntajärjestyksen oikeuttaminen, yhteiskuntasopimusteoriat
- vallan, vapauden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden eri muodot
- ihmisoikeudet, kansalaisoikeudet ja oikeusvaltio; demokratia ja yhteisöllisyys yhteiskunnallisina arvoina
- poliittiset ihanteet: liberalismi, sosialismi, anarkismi, konservatismi, nationalismi; yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat
- hyvinvoinnin ja talouden suhde; tulo-, varallisuus- ja hyvinvointierojen oikeuttaminen; hyvinvointivaltio
- ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: ympäristöongelmat, kulttuurien kohtaaminen, teknologian ja tekoälyn vaikutukset, sukupuoli ja valta, eriarvoistavien rakenteiden tunnistaminen ja kritiikki

Laaja-alainen osaaminen

Opintojakson aikana opiskelija perehtyy keskeisiin yhteiskuntafilosofiin teemoihin ja käsitteisiin. Opintojakson aikana opiskelija harjaantuu huomaamaan yhteiskunnassa vallitsevia valtarakenteita ja perehtyy ajankohtaisiin yhteiskuntafilosofiin kysymyksiin globaalilla ja paikallisella tasolla.

Opintojaksossa korostuvat laaja-alainen yhteiskunnallinen osaaminen opintojakson keskeisten sisältöjen kautta. Samalla korostuu eettinen näkökulma, jota voidaan hyödyntää erilaisten

yhteiskuntamallien filosofisten ongelmien hahmottamisessa. Monitieteisyys korostuu silloin, kun opiskelija hahmottaa yhteiskuntafilosofisten kysymysten historiallisen taustan sekä tarkasteltaessa yhtymäkohtia muiden katsomusaineiden eettisiin näkökulmiin. Globaali näkökulma nousee esille ajankohtaisten yhteiskuntafilosofisten kysymysten yhteydessä. Vuorovaikutusosaaminen on keskeistä opintojakson aikana opiskelijan argumentoidessa yhteiskuntafilosofisista kysymyksistä suullisesti tai kirjallisesti.

Arviointi

Arvioinnin periaatteissa noudatetaan filosofian valtakunnallisia arviointiperiaatteita. Oppimistulosten arvioinnin kohteena ovat yhteiskuntafilosofisten käsitteiden ymmärtäminen, keskeisten käsitteiden hallinta ja niiden avulla argumentointi kriittisyyttä unohtamatta. Oppimista mitataan opintojakson aikana sekä formatiivisesti että summatiivisesti. Jatkuva arviointi on mukana opintojakson lopullisessa arvosanassa.

FI04 Totuus (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa erottaa mielipiteet tosiasiaväittämistä ja ymmärtää tarpeen perustella tosiasiaväittämät
- ymmärtää kielen ja merkitysten roolin todellisuuden hahmottamisessa
- osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita totuudesta, tiedosta, todellisuuden luonteesta ja tieteestä
- osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta
- osaa arvioida havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden suhdetta totuuteen
- oppii arvioimaan tilanteita, joissa eri tutkimukset antavat erilaisia tuloksia ja toimintavaihtoehtoja.

Keskeiset sisällöt

- kieli, merkitys ja totuus
- totuuden luonne ja totuusteoriat; totuuden lähestyminen; välttämätön ja kontingentti totuus
- todellisuuden ja tietoisuuden luonne; realismi ja antirealismi
- tiedon lähteet, tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen, tiedon suhde varmuuteen
- tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmiä sekä tieteellinen päättely; tieteen etiikka
- tieteen menetelmien ja teorioiden luotettavuus ja suhde todellisuuteen
- selittäminen, ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta erilaisissa tieteissä

Laaja-alainen osaaminen

Opintojakson tavoitteena on tutustua erilaisiin tapoihin hahmottaa todellisuutta, kehittää opiskelijan tieteellistä ajattelua ja perehdyttää opiskelija tieteen filosofisiin perusteisiin. Opintojaksossa keskeistä on oppia erottamaan tieteet epätieteistä.

Opintojaksossa korostuvat laaja-alaisuudesta monitieteisyys, eettisyys ja vuorovaikutusosaaminen. Monitieteisyydessä perehdytään luonnontieteiden ja ihmistieteiden erilaisiin tutkimusmenetelmiin. Yhteiskunnallinen osaaminen korostuu tieteen eettisyyden käsittelyn yhteydessä.

Arviointi

Arvioinnissa noudatetaan filosofian valtakunnallisia arviointiperiaatteita. Mukana on jatkuva arviointi, jota toteutetaan formatiivisesti opintojakson aikana. Summatiivisessa kokeessa mukana on jo ylioppilastehtävien taseisia tehtäviä.

7.10 Psykologia

Oppiaineen tehtävä

Psykologian tehtävä on antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida, ymmärtää ja arvioida ihmisen psyykkistä toimintaa ja siihen vaikuttavia sosiaalisia, kulttuurisia ja biologisia tekijöitä. Opetuksessa perehdytään psykologian tieteenalan kieleen, käsitteisiin ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen sisällöt perustuvat tutkimustietoon, joka tuodaan lähelle opiskelijaa kytkemällä se ihmisen toiminnan ja arjen ilmiöiden ymmärtämiseen. Psykologian moninäkökulmaisuus sekä empiirinen ja reflektiivinen ote kehittävät laajasti opiskelijan ajattelun taitoja. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta sekä vahvistamaan taitoa arvioida ja soveltaa oppimaansa.

Psykologian opetuksessa käytetään monipuolisia ja opiskelijaa aktivoivia menetelmiä sekä hyödynnetään digitaalisuuden ja erilaisten oppimisympäristöjen mahdollisuuksia. Psykologiassa on luontevaa tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa. Psykologian oppiaineeseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti biologiassa, terveystiedossa, opinto-ohjauksessa, filosofiassa, uskonnessa ja elämäntutkimustiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä psykologian oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Hyvinvointiosaamisen näkökulmasta psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä sekä psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian opetus tukee opiskelijan identiteetin rakentamista ja antaa valmiuksia tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointia sekä tehdä sitä tukevia ratkaisuja. Psykologian tietojen pohjalta opiskelija saa välineitä ymmärtää sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelytaitojen ja resilienssin merkitystä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä ja palauttamisessa.

Psykologian opetuksessa käytetään dialogisia ja reflektiivisiä menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan **vuorovaikutusosaamista**. Psykologian opiskelu kehittää taitoja tunnistaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tärkeitä tunteita niin itsessä kuin muissa. Psykologian opetus kehittää valmiuksia rakentamaan viestintään sekä ymmärrystä empatian merkityksestä sosiaalisissa suhteissa.

Psykologian opiskelu tukee laajasti opiskelijan **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Perehtyminen oppimisen psykologiaan antaa opiskelijalle valmiuksia tiedostaa, arvioida ja kehittää omia oppimisen taitojaan. Psykologiassa ihmisen toimintaa tarkastellaan monipuolisesti luonnontieteellisestä, yhteiskuntatieteellisestä ja käyttäytymistieteellisestä näkökulmasta. Ihmisen tiedonkäsittelyn rajoitusten ja mahdollisuuksien käsittely tukee kriittisen ajattelun kehittymistä ja monilukutaitoa. Oppiaineen soveltava luonne luo perustaa luovalle tiedonkäsittelylle.

Psykologian opiskelu kehittää opiskelijan itsetuntemusta, mikä tukee urasuunnittelua, työelämävalmiuksia ja muuta **yhteiskunnallista osaamista**. Psykologian opiskelu antaa valmiuksia ymmärtää esimerkiksi pystyvyysuskomusten, itsensä kehittämisen ja tavoitteiden asettamisen merkitystä yritteliään asenteen taustalla.

Psykologian opiskelu antaa välineitä ymmärtää ihmisten arvojen, asenteiden ja käyttäytymisen eroja **eettisissä** kysymyksissä. Psykologian sisällöt lisäävät ymmärrystä maailmankuvan merkityksestä ihmisen ajattelulle ja toiminnalle tukien **ympäristöosaamisen** kehittymistä.

Psykologia antaa tutkimustietoon perustuvia näkökulmia siihen, mikä ihmisyydessä on universaalia ja mikä kulttuurisidonnaista. Psykologian opiskelu kehittää valmiuksia ymmärtää yksilöiden välisiä eroja ja kulttuurien moninaisuutta ja kehittää siten **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Psykologian opetuksen yleiset tavoitteet

Psykologian opetuksen yleisenä tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutukseen
- hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä ja kysymyksenasetteluja sekä osaa perustella väitteitä psykologian tietojen ja näkökulmien pohjalta
- osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä
- pystyy arvioimaan psykologisen tutkimuksen mahdollisuuksia, rajoituksia ja eettisiä näkökulmia sekä hallitsee tutkimustiedon soveltamisen ja kriittisen ajattelun taitoja
- ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietojensa oman hyvinvointinsa edistämiseen, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa vahvistamiseen sekä omien opiskelu- ja ajattelutaitojensa kehittämiseen
- osaa hyödyntää ja soveltaa psykologian tietoja laaja-alaisen ilmiöiden jäsentämiseen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen.

Arviointi

Psykologian oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan oppimista sekä antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Arvioinnin avulla opiskelijaa kannustetaan ajattelun taitojen monipuoliseen kehittämiseen. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja psykologian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön, ja siinä kiinnitetään huomiota

sekä opiskelijan tiedolliseen että tiedonkäsittelyn osaamiseen. Tiedollisessa osaamisessa kiinnitetään huomiota psykologisen tiedon ja käsitteistön hallintaan. Tiedonkäsittelyn osaamisen arvioinnissa painottuu taito analysoida, soveltaa ja arvioida psykologista tietoa ja tutkimuksia. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös tiedon hankinnan ja esittämisen taitoihin.

Pakolliset opinnot

PS01 Toimiva ja oppiva ihminen (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, millainen tiede psykologia on ja että psykologinen tieto perustuu tutkimuksiin
- osaa kuvailla tieteellisen ajattelun peruspiirteitä psykologian näkökulmasta
- osaa selittää tietoisien ja ei-tietoisien toiminnan luonnetta ja eroja
- osaa eritellä ihmisen toimintaan liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä
- tutustuu johonkin hyvinvoinnin ilmiöön psyykkisestä, biologisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta
- osaa eritellä oppimiseen liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä arvioida ja kehittää sen pohjalta omaa oppimistaan ja opiskeluaan.

Keskeiset sisällöt

Psykologia tieteenä

Ihmisen toiminnan tarkastelu psykologian näkökulmista

- psyykkinen näkökulma: perustietoa tiedonkäsittelystä, motiiveista ja tunteista
- biologinen näkökulma: perustietoa hermoston toiminnasta ja evoluutiopsykologian lähestymistavasta
- sosiaalinen näkökulma: perustietoa sosialisatiosta ja tilannetekijöistä
- kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä kulttuurien eroista ja yhtäläisyyksistä
- tietoinen ja ei-tietoinen toiminta

Oppiminen ja opiskelu psykologian näkökulmista

- psyykkinen näkökulma: ehdollistuminen, perustietoa työmuistin ja säilömuistin toiminnasta, sisäiset mallit, oppimisstrategiat, metakognitio, tavoiteorientaatiot ja pystyvyysuskomukset
- biologinen näkökulma: aivojen plastisuus ja unen vaikutus oppimiseen
- sosiaalinen ja kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä oppimisen sosiaalisuudesta ja erilaisista oppimiskulttuureista

Psykologinen tutkimus

- tieteellinen tieto ja arkitieto
- tieteellisen tutkimuksen prosessi
- otoksen ja perusjoukon merkitys tutkimuksen arvioinnissa

- psykologisen tutkimuksen eettiset periaatteet
- esimerkkejä laadullisista ja määrällisistä psykologian tutkimuksista

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää, mitä eroa on arkitiedolla ja psykologisella tieteellisellä tiedolla. Opiskelija tutustuu biologisten, psyykkisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden merkitykseen ihmisen toiminnassa. Opintojaksossa tutustutaan psykologian keskeisiin aihepiireihin, kuten tunteet, motivaatio ja tiedonkäsittelyyn liittyvät toiminnot. Lisäksi perehdytään oppimisen prosesseihin, joten opiskelija voi pohdiskella myös omia opiskelumenetelmiään.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista hyvinvointiosaamiseen liittyy se, että opintojaksossa tarkastellaan emootioita ja motivaatiota. Keskeisiin sisältöihin kuuluvat ihmisen tiedonkäsittely ja toiminta sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Monitieteinen ja luova osaaminen liittyvät soveltaviin tehtäviin ja psykologiatieteen esittelyyn tieteiden kentässä. Yhteiskunnallista osaamista tukevat sosiaalipsykologian sisällöt, esim. asenteet, normit... Eettisyyteen liittyy pohdiskelu, millainen psykologinen tutkimus on eettisesti hyväksyttävissä. Globaali- ja kulttuuriosaamista syntyy, kun käsitellään sosialisatiota ja kulttuurien välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti. Arvioinnissa käytetään monipuolisia arviointimenetelmiä. Opintojakson arvosanassa mukana on jatkuvan näytön arviointi. Arvioinnin tarkoituksena on ohjata opiskelijaa opintojakson tavoitteiden saavuttamisessa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

PS02 Kehittyvä ihminen (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eritellä ihmisen yksilölliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden keskinäistä vuorovaikutusta
- osaa selittää, miten hermoston kypsyminen ja muovautuminen heijastuvat psyykkiseen kehitykseen sikiökaudelta läpi elämänkulun
- osaa kuvailla lapsuus- ja nuoruusiän sosioemotionaalista ja kognitiivista kehitystä sekä soveltaa niihin liittyvää teoria- ja tutkimustietoa
- osaa antaa esimerkkejä sosialisatiosta ja kulttuurin vaikutuksesta ihmisen kehitykseen
- ymmärtää kokonaisvaltaisesti kehityksen yksilöllisyyttä ja jatkuvuutta
- perehtyy nuoruusiän psykologiaan ja pohtii aikuisuuteen siirtymiseen liittyviä tekijöitä
- osaa soveltaa kehityspsykologista tietoa itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen
- osaa kuvailla, miten ihmisen kehitystä tutkitaan.

Keskeiset sisällöt

Hermoston kehitys psyykkisten toimintojen näkökulmasta elämänkulun aikana

- perimän merkitys
- kypsyminen ja oppiminen
- herkkyykskaudet
- plastisuuden merkitys kehityksessä

Tunne-elämän ja vuorovaikutuksen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet
- temperamentti
- minuus ja minäkäsitys
- tunteet, tunnetaidot ja tunteiden säätely
- vertaissuhteet ja sosiaaliset taidot

Kognitiivinen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- kieli ja ajattelu
- toiminnanohjaus

Identiteetin muuttuvuus elämänkulun aikana

- henkilökohtainen identiteetti
- sosiaalinen identiteetti
- kulttuuri-identiteetti ja etninen identiteetti
- sukupuoli- ja seksuaali-identiteetti, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus

Kehityksen yksilöllisyys ja jatkuvuus

- erilaisia kehityspolkuja varhaislapsuudesta aikuisuuteen
- vanhemmuuden ja kasvuympäristön merkitys

Psykologinen tutkimus

- kaksos- ja adoptiotutkimus
- pitkittäis- ja poikittaistutkimus
- esimerkkejä havainnointia hyödyntävistä tutkimuksista

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija tuntee ihmisen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja kehityksen eri osa-alueita. Opintojaksossa painottuvat lapsuus- ja nuoruusikään liittyvät teoriat sekä tutkimustieto.

Tutustutaan siihen, miten hermoston toiminta on yhteydessä yksilön psyykkiseen kehitykseen.

Tavoitteena on myös osata soveltaa kehityspsykologista tietoa siten, että voi paremmin ymmärtää itseä ja muita.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista hyvinvointiosaamista käsitellään, kun tarkastellaan lapsen kehitystä aikuiseksi. Hyvinvointiin kuuluu kehitykseen vaikuttavien seikkojen ymmärtäminen.

Toisaalta opintojaksossa korostetaan, että varhaisempien kehitysvaiheiden puutteita voidaan korjata myöhemminkin. Vuorovaikutusosaamista käsitellään, kun opiskellaan vuorovaikutus- ja tunnetaitojen kehitystä. Luova osaaminen liittyy soveltaviin tehtäviin. Yhteiskunnallista osaamista tukee se, että esim. varhaiskasvatuksesta ja koulusta keskustellaan lapsuuden kehitykseen vaikuttavina tekijöinä.

Opintojaksossa käsitellään lyhyesti myös nuorten epäsosiaalista käyttäytymistä ja sen seurauksia. Eettisyyteen liittyy pohdiskelu, millainen kasvatus haittaa tai edistää lapsen ja nuoren kehitystä. Globaali- ja kulttuuriosaamisen näkökulma on esillä, kun pohditaan erilaisten kulttuurien vaikutusta kasvuun ja kehitykseen.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti monipuolisia menetelmiä käyttäen. Arvioinnissa mukana on myös jatkuva arviointi, jolloin opiskelijan toimintaa arvioidaan koko opintojakson ajan tavoitteiden suhteen.

PS03 Tietoa käsittelevä ihminen (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden tarkastelemiseen
- osaa selittää, miten havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti ovat yhteydessä ihmisen muuhun tiedonkäsittelyyn
- ymmärtää kielen merkitystä ihmisen toiminnalle
- ymmärtää päätöksenteon kognitiivista perustaa
- tunnistaa joitakin yleisimpiä kognitiivisen toiminnan häiriöitä
- ymmärtää plastisuuden merkityksen ja hermoverkkojen toiminnan pääperiaatteet psyykkisen toiminnan perustana
- osaa kuvailla havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen, muistiin ja kielellisiin toimintoihin liittyvää aivotointia
- osaa suunnitella ja esitellä yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen sekä arvioida menetelmään liittyviä vahvuuksia ja heikkouksia.

Keskeiset sisällöt

Tiedonkäsittelyn yleisiä periaatteita

- ärsykelähtöinen ja skeemalähtöinen tiedonkäsittely
- tietoinen ja ei-tietoinen tiedonkäsittely

Havaitseminen ja tarkkaavaisuus

- sisäiset mallit ja havaintokehä
- havaitseminen, perustietoa erityisesti näönvaraisesta havaitsemisesta sekä sen hermostollisesta perustasta
- tahaton ja tahdonalainen tarkkaavaisuus
- perustietoa tarkkaavaisuuden hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä tarkkaavaisuushäiriöistä

Muisti

- työmuistin ja säilömuistin toiminta

- muistin rekonstruktivisuus ja unohtaminen
- perustietoa muistin hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä muistihäiriöistä

Kieli

- kielellisten toimintojen merkitys tiedonkäsittelyssä
- perustietoa kielellisten toimintojen hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä kielellisistä häiriöistä

Päätöksenteko

- nopea ja hidas ajattelu
- esimerkkejä kognitiivisista vinoumista ja heuristiikoista

Aivojen rakenne ja hermostollinen toiminta

- hermoston ja aivojen päärakenteet
- hermosolun ja synapsin toiminta
- tiedon kulku hermoverkoissa
- plastisuus
- esimerkkejä neuropsykologisesta kuntoutuksesta

Kognitiivisen psykologian ja neuropsykologian tutkimusmenetelmät

- kokeellisen tutkimuksen periaatteet
- esimerkkejä tapaustutkimuksista
- esimerkkejä aivotutkimusmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista
- kokeellisen tutkimuksen suunnittelu

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa tutustutaan kognitiivisiin perustoimintoihin, kuten havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen, muistiin, kieleen ja päätöksentekoon. Tavoitteena on tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osata soveltaa niitä. Opintojaksossa tutustutaan myös kognitiivisten toimintojen tutkimukseen ja hermostolliseen perustaan.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista vuorovaikutusosaamista käsitellään, kun opiskellaan ihmisen tiedonkäsittelyä, esim. muistin toiminnan heikkouksia. Monitieteinen ja luova osaaminen liittyvät mm. hermostotoiminnan tutkimuksen esittelyyn ja soveltaviin tehtäviin. Yhteiskunnallista osaamista tukevat mm. muistitutkimuksiin liittyvät tutkimukset todistajalausunnoista tai valemuistoista. Eettisyyteen liittyy pohdiskelu, millainen psykologinen tutkimus on eettisesti hyväksyttävissä.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti monipuolisia menetelmiä käyttäen. Arvioinnissa mukana on myös jatkuva arviointi, jolloin opiskelijan toimintaa arvioidaan koko opintojakson ajan tavoitteiden suhteen.

PS04 Tunteet ja mielenterveys (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää tunteiden muodostumista ja niiden kulttuurisidonnaisuutta
- ymmärtää tunteiden merkityksen ihmisen kognitiiviseen toimintaan, vuorovaikutukseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä saa valmiuksia soveltaa tätä tietoa itseymmärryksen ja vuorovaikutuksen välineenä
- osaa selittää mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä sekä soveltaa tätä tietoa oman ja muiden hyvinvoinnin edistämiseen
- tunnistaa yleisimpiä mielenterveyden ongelmia ja mielenterveyshäiriöitä
- osaa pohtia mielenterveyden ja sen häiriöiden määrittelyn tulkinnanvaraisuutta ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia
- osaa kuvailla biologisia, psyykkisiä, sosiaalisia ja kulttuurisidonnaisia tekijöitä mielenterveyshäiriöiden taustalla ja hoidossa
- syventyy yhden mielenterveyshäiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.

Keskeiset sisällöt

Tunteiden psykologia

- tunteiden muodostuminen: tunnereaktio ja tunnekokemus
- perustietoa tunteiden ja niiden säätelyn hermostollisesta perustasta
- tunteiden universaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus
- tunteiden merkitys kognitiivista toimintaa ja sosiaalista vuorovaikutusta ohjaavina tekijöinä
- tunteiden säätely hyvinvoinnin osatekijänä

Psyykkinen hyvinvointi ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen

- hallintakeinojen ja defenssien merkitys
- resilienssin merkitys hyvinvoinnille
- nukkumisen ja vuorokausirytmien merkitys psyykkiselle toiminnalle
- keskeiset unen laatuun vaikuttavat tekijät
- stressin aiheuttajia, vaikutuksia ja säätelykeinoja
- kriisit psyykkisen tasapainon uhkana ja niistä selviytyminen

Mielenterveys

- mielenterveys käsitteenä
- yleisimpien mielenterveyshäiriöiden luokittelu ja tietoa niiden tyypillisistä oireista
- esimerkkejä mielenterveysongelmien ja -häiriöiden syntyä selittävistä biologisista, psyykkisistä ja sosiaalisista sekä kulttuurisista taustatekijöistä
- esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja häiriöiden biologisista ja psykososiaalisista hoitomuodoista sekä erilaisista psykoterapian toteutustavoista
- esimerkkejä ajankohtaisesta mielenterveyshäiriöihin liittyvästä yhteiskunnallisesta keskustelusta

Psykologinen tutkimus

- ei-kokeellinen tutkimus: korrelatiivinen ja kuvaileva tutkimus
- esimerkkejä fysiologisia mittausten menetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan tunteiden merkitystä kognitiiviseen toimintaan, vuorovaikutukseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä tunteiden säätelyä. Nukkumista, stressiä ja kriisejä käsitellään psykologisesta näkökulmasta. Tutustutaan myös yleisimpiin mielenterveyden häiriöihin ja ongelmiin sekä niiden hoitamiseen.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista hyvinvointiosaaminen painottuu opintojaksossa, koska sen sisältöjä ovat tunteet ja niiden säätely, nukkuminen sekä mielenterveys ja mielenterveyshäiriöiden hoitaminen. Vuorovaikutusta käsitellään mm. tunteiden säätelyn ja mielenterveyden käsittelyn yhteydessä. Monitieteistä osaamista sivutaan mm. silloin, kun tarkastellaan tunteiden tutkimista ja mielenterveyshäiriöiden hoitamista. Yhteiskunnalliseen osaamiseen liittyvät mm. mielenterveyshäiriöiden taustatekijät ja hoitomenetelmät. Eettisyyttä ja ympäristöosaamista sivutaan tarkasteltaessa erilaisia tutkimusmenetelmiä ja ympäristökysymysten vaikutusta mielenterveyteen. Globaali- ja kulttuuriosaamista tarkastellaan mm. käsiteltäessä tunteiden universaalisuutta ja kulttuurisidonnaisuutta.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti monipuolisia menetelmiä käyttäen. Arvioinnissa mukana on myös jatkuva arviointi, jolloin opiskelijan toimintaa arvioidaan koko opintojakson ajan tavoitteiden suhteen.

PS05 Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvailla yksilöllisten ominaisuuksien eroja ja niiden geneettistä perustaa
- osaa tarkastella persoonallisuutta kokonaisuutena eri näkökulmista ja soveltaa tätä tietoa omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistamisessa
- osaa kuvailla yksilöllisiä eroja älykkyydessä ja luovuudessa
- osaa tarkastella sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin merkitystä yksilön toimintaan
- ymmärtää ihmisen toimintaa persoonallisuuden, sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin vuorovaikutuksen näkökulmasta
- osaa soveltaa psykologian tietoja erilaisuuden ymmärtämiseen ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen
- osaa kuvailla ja arvioida yksilöllisten erojen tutkimuksen psykologisia arviointimenetelmiä.

Keskeiset sisällöt

Perimän, kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön merkitys persoonallisuuden kehittymiseen

- persoonallisuuden pysyvyys ja muuttuvuus
- perustietoa käyttäytymisgenetiikasta

Persoonallisuuden tarkastelu eri näkökulmista

- temperamentti
- piirreteoreettinen näkökulma
- motivaatio
- yksilölliset tulkinta- ja toimintatyylit
- identiteetin ja persoonallisuuden narratiivinen tarkastelu

Älykkyys ja luovuus osana ihmisen toimintaa

- älykkyyden määritelmiä
- älykkyyden mittaaminen ja siihen liittyvät haasteet
- perimän ja ympäristön vuorovaikutus älykkyydessä
- luovuuden määritelmiä ja luovuuteen liittyviä tekijöitä

Kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön vaikutus ihmisen toimintaan

- tiedonkäsittely sosiaalisissa tilanteissa: stereotyypioiden, attribuutioiden, asenteiden ja ennakkoluulojen muodostuminen
- esimerkkejä sosiaalisuuden hermostollisesta perustasta
- ryhmän merkitys yksilölle ja ryhmien väliset suhteet
- tilannetekijöiden vaikutus yksilöön ja ryhmään
- kulttuurien eri ulottuvuuksia
- esimerkkejä kulttuurin vaikutuksesta ajatteluun ja käyttäytymiseen
- esimerkkejä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnasta kestävän tulevaisuuden rakentamisessa

Psykologinen tutkimus

- yksilöllisten erojen tutkiminen
- persoonallisuuden ja älykkyyden arviointimenetelmät
- reliabiliteetti ja validiteetti
- esimerkkejä kyselyjä, haastatteluja ja testejä hyödyntävistä tutkimuksista
- esimerkkejä sosiaalipsykologian tutkimuksista

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan yksilöiden välisiä eroja, kuten temperamentti, persoonallisuuden piirteet, älykkyys, lahjakkuus ja tulkintatyylit. Tällöin tutustutaan myös yksilöllisten erojen biologiseen perustaan. Lisäksi tavoitteena on syventää psykologian tutkimusmenetelmien ymmärrystä.

Opintojaksossa tarkastellaan yksilön toimintaa persoonallisuuden, tilannetekijöiden, sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin vuorovaikutuksen tuloksena.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista hyvinvointiosaamiseen liittyy opintojakson tavoite erilaisuuden ymmärtämisestä. Samoin persoonallisuudesta pyritään muodostamaan kokonaiskuva, jotta mm. omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistaminen olisi mahdollista. Opintojaksossa tarkastellaan ihmisen toimintaa persoonallisuuden, sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin vuorovaikutuksen näkökulmasta, mikä liittyy vuorovaikutusosaamiseen ja kulttuuriosaamiseen. Opintojakson yhtenä tavoitteena on soveltaa psykologian tietoja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen, mikä sivuaa ympäristöosaamista. Kun perehdytään psykologiseen tutkimukseen, käsitellään monitieteistä ja luovaa osaamista sekä eettisyyttä.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti monipuolisia menetelmiä käyttäen. Arvioinnissa mukana on myös jatkuva arviointi, jolloin opiskelijan toimintaa arvioidaan koko opintojakson ajan tavoitteiden suhteen.

Paikalliset valinnaiset opinnot

PS06 Sosiaalipsykologia (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu valtakunnallisia opintojaksoja syvemmin yksilöiden, ryhmien, kansojen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen
- oppii havainnoimaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvia ilmiöitä
- harjoittelee ryhmätoimintaan liittyviä taitoja

Keskeiset sisällöt

- sosiaalinen identiteetti
- sosiaalinen havaitseminen
- attribuutiovinoumat
- asenteet
- sosiaalinen vaikutus
- ryhmien välisiä konflikteja
- ryhmätyön tuloksellisuus
- rakkaus ja attraktio
- aggressio
- prososiaalisuus
- sukupuoli
- kulttuurinen moninaisuus

Valinnaisia sisältöjä:

- köyhyys ja rikkaus
- ilmastonmuutos
- vaikuttaminen ja mainonta
- media

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista sosiaalipsykologian opintojaksossa korostuvat vuorovaikutus sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Vuorovaikutus- ja kulttuuriosaaminen edistävät puolestaan hyvinvointia. Lisäksi opintojakson sisällöt liittyvät myös eettiseen ja yhteiskunnalliseen osaamiseen. Opiskelija voi vapaavalintaisesti perehtyä mm. ilmastonmuutokseen sosiaalipsykologian näkökulmasta, joten se laajentaa myös ympäristöosaamista.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu monipuolisia menetelmiä käyttäen. Arvioinnissa on mukana myös jatkuva arviointi, jolloin opiskelijan toimintaa arvioidaan tavoitteiden suhteen koko opintojakson ajan. Opiskelijan opintosuorituksesta annetaan arvosana, ja numeroarvioinnin asteikko on 4–10.

PS07 Psykologian kertaus (2 op)

Yleiset tavoitteet

Opintojakso on tarkoitettu psykologian ylioppilaskokeeseen valmistautuvalle ja opintojakso suoritetaan psykologian viimeisenä opintojaksona.

Tavoitteena on, että opiskelija

- kerta ja syventää psykologian tietojaan ja taitojaan
- tutustuu aiempien ylioppilaskirjoitusten psykologian tehtäviin
- harjoittelee vastaamista ylioppilaskirjoitusten tehtäviin

Keskeiset sisällöt

- PS01 Toimiva ja oppiva ihminen
- PS02 Kehittyvä ihminen
- PS03 Tietoa käsittelevä ihminen
- PS04 Tunteet ja mielenterveys
- PS05 Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen
- PS06 Sosiaalipsykologia

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen kaikki osa-alueet käsitellään opintojakson keskeisten sisältöjen kautta.

Arviointi

Arviointi tapahtuu sekä formatiivisia että summatiivisia arviointikeinoja käyttäen. Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty.

7.11 Historia

Oppiaineen tehtävä

Historian opetus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja. Se antaa välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avaa näkökulmia tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Kulttuurien tuntemusta edistävänä oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan kasvua aktiiviseksi ja moninaisuutta ymmärtäväksi yhteiskunnan jäseneksi.

Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana. Huomiota kiinnitetään historiallisen tiedon rakentumisen perusteisiin ja tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden

moniperspektiiviseen selittämiseen. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäolennaisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinnallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Opetuksen tehtävänä on vahvistaa opiskelijan historiallista ajattelua. Historiallinen ajattelu koostuu historiatiedon tulkinnallisen luonteen ymmärtämisestä. Historian peruskäsitteiden, muutoksen ja jatkuvuuden sekä syyn ja seurauksen, hallinta on oleellinen osa historiallista ajattelua. Historialliseen ajatteluun kuuluu myös historian tekstitaitojen hallinta, kuten kyky analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä ja arvioida niiden tuottajien tarkoitusperiä. Historialle ominainen tapa lukea ja tulkita lähteitä antaa valmiuksia arvioida tiedon luotettavuutta myös tämän päivän maailmassa.

Historian opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutusta. Siinä perehdytään yksilön merkitykseen ja mahdollisuuksiin toimijana nyt ja tulevaisuudessa sekä pohditaan yksilöiden ja väestöryhmien toiminnan taustatekijöitä ja motiiveja historiallisissa konteksteissaan. Historian opetuksessa opiskelijat myös harjoittelevat historiallista empatiaa eli asettumista menneisyyden ihmisen asemaan kulloisessakin kontekstissa. Tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään menneisyyden ihmisten tekemiä ratkaisuja. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Historia tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettiseen toimijuuteen. Se auttaa opiskelijaa kasvamaan sivistyneeksi ja avarakatseiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Historian opetuksen tavoitteet toteutuvat linkittyen laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin.

Historia vahvistaa opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kehittämällä eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset ja heidän näkökulmansa sekä tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa sekä edistää omien vahvuuksien tunnistamista ja hyödyntämistä. Lisäksi se syventää ymmärrystä hyvinvointiyhteiskuntien kehityksestä.

Vuorovaikutusosaaminen näkyy historian opetuksessa oppiaineen tavoitteissa ja työskentelytavoissa. Historialle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelu- ja työskentelytapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät oppimisen lisäksi sosiaalisia ja yhteistyötaitoja, kehittävät myötätuntotaitoja sekä vahvistavat kaikkien osallisuutta ja myönteistä oppimisilmapiiriä.

Historian oppiaineen lähtökohtana on oppia hyödyntämään ja arvioimaan kriittisesti erilaisia tietolähteitä ja niiden luotettavuutta sekä ymmärtämään ja arvostamaan tutkitun tiedon merkitystä. Opetuksessa opiskelija harjaantuu tuottamaan, yhdistelemään ja soveltamaan tietoa monialaisissa verkostoissa rohkeasti, luovasti ja tulevaisuuteen suunnaten. Historia vahvistaa monelta osin

opiskelijan **monitieteisen ja luovan osaamisen** sekä monilukutaidon kehittymistä. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Historian opetuksessa korostetaan **yhteiskunnallista osaamista** tukevalla tavalla ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä. Demokratian, aktiivisen kansalaisuuden ja kansainvälisen yhteistyön moninaisia mahdollisuuksia tarkastellaan kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti. Lähdekriittisyyden ja medialukutaidon vahvistaminen ovat oppiaineessa keskeisessä roolissa. Historian opiskelu auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi historian yhteiskunnallisesta ja poliittisesta käytöstä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan sitä. Historiatietoisuus antaa pohjaa opiskelijan demokraattiselle osallistumiselle ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiselle.

Historian oppiaineessa tarkastellaan yksilön, luonnon ja yhteiskunnan välisten riippuvuussuhteiden muutosta pitkällä aikavälillä. Näitä käsitellään osana kestävää tulevaisuutta **eettisyyden ja ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Historia syventää käsitystä siitä, miten yhteiskunnan nykyinen arvopohja on syntynyt, ja antaa valmiuksia moniulotteisten ilmiöiden ymmärtämiseen ja ratkaisemiseen humanistisesta näkökulmasta. Historiallinen empatia vahvistaa opiskelijan kykyä monipuoliseen eettiseen pohdintaan.

Kulttuurien ja kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistavana oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä vahvistaen **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Historian opetus tukee opiskelijan kasvua moninaisuutta ymmärtäväksi ja kansainvälisyyteen suuntautuneeksi yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi. Historian oppiaineessa korostetaan jokaisen oikeutta omiin kulttuuriin juuriinsa.

Historian opetuksen yleiset tavoitteet

Historian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät historialliseen ajatteluun: arvoihin, historiallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä historiallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat:

Arvot

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee historian laaja-alaisuuden ja ymmärtää kulttuurien erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden monimuotoisuutta
- saa valmiuksia muodostaa ihmisoikeuksia, tasa-arvoa, demokratiaa ja kestävää elämäntapaa arvostavan maailmankuvan sekä osaa toimia niitä edistävänä vastuullisena kansalaisena
- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan historiaan ja ymmärrystään sen merkityksellisyydestä.

Historiallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen ja maailmanhistorian keskeisimpiä historiallisia prosesseja taustoineen ja seurauksineen sekä osaa arvioida niiden merkitystä ja vuorovaikutussuhdetta
- ymmärtää historian monitulkintaisuuden ja historiallisen tiedon rakentumisen periaatteet
- ymmärtää nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana

- osaa analysoida historiallisia ilmiöitä ja arvioida ihmisten toimintaa eri aikoina kunkin ajan omista lähtökohdista
- kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historialliseen jatkumoon sekä syventämään historiatietoisuuttaan.

Historiallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa etsiä, tulkita ja arvioida lähdekriittisesti erilaisia kirjallisia, tilastollisia ja kuvallisia lähteitä
- pystyy rakentamaan menneisyyttä koskevaa tietoa erilaisia tietolähteitä kriittisesti käyttäen
- osaa hyödyntää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisessa ja arvioida kriittisesti historian käyttöä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona sekä muissa yhteyksissä
- osaa soveltaa historian osaamistaan yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden arvioimiseen ja nähdä niihin liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisukeinoja myös tulevaisuudessa.

Arviointi

Historian osaamisen arviointi kohdistuu historian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen opintojaksokohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja työskentelytavoistaan sekä kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

Historian arvioinnin keskeisiä kohteita ovat historian tiedonalalle ominaisten tietojen ja taitojen hallinta: kyky ymmärtää ajallista kehitystä, syy-yhteyksiä ja seurausvaikutuksia sekä taito hankkia informaatiota erilaisista lähteistä, erotella olennaista ja epäolennaista tietoa sekä arvioida historian ilmiöitä, tulkintoja ja historian tiedon käyttöä kriittisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan taito ymmärtää, soveltaa, analysoida ja yhdistellä historiallista tietoa erilaisissa tilanteissa, kuten taito käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä ja muodostaa tiedoistaan loogisia kokonaisuuksia.

Pakolliset opinnot

HI01 Ihminen, ympäristö ja historia (2 op)

Opintojaksossa tarkastellaan ihmisen suhdetta ympäristöön ja yhteiskunnallista kehitystä pitkällä aikavälillä. Opetuksen näkökulma on sekä historiallisten ilmiöiden tarkastelussa että nykyisyyden selittämisessä. Ilmiötä tarkastellaan sekä eurooppalaisesta että globaalista näkökulmasta.

Opintojaksossa tutustutaan yhteiskunnallis-taloudellisten rakenteiden keskeisiin muutoksiin sekä sosiaali- ja ympäristöhistoriaan maanviljelyksen alusta nykyaikaan. Opintojaksossa harjoitellaan monipuolisen historiallisen lähdeaineiston hyödyntämistä.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja tuottaa historian tiedonalalle ominaista asiatekstiä sekä hallitsee tilastojen lukutaidon
- ymmärtää historiallisen tiedon luonteen ja osaa käyttää historiallisia lähteitä sekä arvioida niitä kriittisesti
- tuntee eurooppalaisten yhteiskuntien ja globaalin talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit
- ymmärtää nykypäivän taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja väestöllisiin ilmiöihin johtaneen kehityksen sekä osaa eritellä siihen vaikuttaneita tekijöitä
- osaa analysoida väestön, talouden ja yhteiskuntarakenteiden kehitystä ja riippuvaisuutta ympäristöstä
- osaa arvioida kriittisesti teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana.

Keskeiset sisällöt

Historia tieteenalana

- historian kehityslinjojen hahmottaminen ja sitominen aikaan
- historian tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö

Maatalous luomassa pohjaa yhteiskuntien kehitykselle

- ihminen ympäristön muokkaajana eri aikoina
- maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty
- väestönkasvu, yhteiskuntien ja valtioiden muodostuminen
- rahatalouden ja kaupan kehitys

Maailmankaupan synty ja vuorovaikutuksen lisääntyminen

- eurooppalaiset tutkimassa ja valloittamassa maailmaa
- kansainvälisen kaupan monipuolistuminen ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön

Teollistuminen ihmisen ja luonnon suhteen muuttajana

- teollistumisen edellytykset ja vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön
- väestökehitys ja muuttoliikkeet
- jälkiteollinen yhteiskunta ja globaali talous

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

HI01-opintojakson tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa maailmanhistorian pitkän aikavälin muutokset. Historian ilmiöitä tarkastellaan globaalilla, eurooppalaisella sekä paikallisella tasolla. Tarkastelu kohdistuu yhteiskunnallisiin ilmiöihin sekä ihmisen ympäristösuhteeseen. Näin opiskelijalle hahmottuu yhteiskunnallisten ja taloudellisten rakenteiden keskeiset muutokset ja vuorovaikutussuhteet historiallisen ajan alusta nykyaikaan saakka. Tämä tapahtuu monipuolisia historiallisia lähdeaineistoja hyödyntäen.

Opintojaksossa opiskelija harjaantuu pohtimaan kestävää tulevaisuutta eettisyyden ja ympäristöosaamisen kautta. Monipuolisen historiallisen lähdeaineiston kautta opiskelijan monitieteinen ja luova osaaminen kehittyy. Opetuksessa voidaan hyödyntää mahdollisuuksien mukaan erilaisia yhteistyömuotoja korkeakoulujen kanssa. Opintojaksossa yhteiskunnallinen osaaminen korostuu, kun opintojaksossa tarkastellaan demokratian, aktiivisen kansalaisuuden ja kestäväen tulevaisuuden merkitystä. Lähdekriittisyys ja medialukutaito on keskeistä tässä opintojaksossa. Vuorovaikutusosaaminen korostuu monipuolisten työmuotojen kautta, jolloin opiskelijalle tarjoutuu mahdollisuus eläytyä eri aikakausien tapahtumiin ja todellisuuteen.

Arviointi

Tässä opintojaksossa osaamisen arviointi perustuu opiskelijan tavoitteiden saavuttamiseen ja historian yleisiin arviointiperiaatteisiin. Keskeistä on historiallisen ilmiöiden ymmärtäminen, historiallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen lähdekriittisesti. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

HI02 Kansainväliset suhteet (2 op)

Opintojaksossa tarkastellaan kansainvälisen politiikan keskeisiä ilmiöitä, valtasuhteiden muutoksia ja niiden taustoja 1800-luvun lopulta nykypäivään. Opintojaksossa analysoidaan kansainvälistä politiikkaa erilaisista taloudellisista ja ideologista näkökulmista. Keskeisiä teemoja ovat vastakkainasettelun ja yhteistyön välinen jännite, tasapainon ja turvallisuuden tavoittelu sekä erilaisten poliittisten järjestelmien kilpailu. Opintojaksossa syvennetään tiedon hakemisen, analysoinnin ja tuottamisen taitoja sekä perehdytään erityyppisten lähteiden tulkintaan ja arviointiin.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kansainvälisen politiikan peruskäsitteistön, toimintatavat ja keskeisimmät kehityslinjat
- osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää mielipidevaikuttamista eri aikoina
- osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen
- osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä, vaikutuksia ja ratkaisumahdollisuuksia
- seuraa aktiivisesti mediaa ja osaa tarkastella kriittisesti kansainvälisiä kysymyksiä
- osaa eritellä ja arvioida historian käyttöä politiikan välineenä.

Keskeiset sisällöt

Kansainvälisen politiikan perusteet

- kansainvälinen politiikka tutkimuskohteena ja keskeiset käsitteet
- poliittiset ideologiat ja niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kansainvälisiin suhteisiin

Eurooppakeskeinen kansainvälinen järjestelmä

- imperialismi politiikan, talouden ja kulttuurin ilmiönä
- maailmansotien syyt ja seuraukset
- demokratian ja totalitarismin vastakkainasettelu
- ihmisoikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanmurhat

Kaksinapaisesta moninapaiseen maailmaan

- kylmän sodan supervaltakilpailu ja sen päättyminen
- dekolonisaation merkitys ja vaikutukset
- maailmanpolitiikka ja muuttuva vallan tasapaino

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

HI02-opintojakson tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa kansainvälisen politiikan keskeisiä ilmiöitä 1800-luvun lopulta nykypäivään. Tarkastelussa näkökulmana ovat taloudelliset ja ideologiset muutokset tarkastelujaksolla globaalilla, eurooppalaisella tasolla ja paikallistasolla. Tavoitteena on hahmottaa vastakkainasettelun ja yhteistyön välinen jännite esimerkiksi erilaisten konfliktien kautta. Samalla harjoitellaan monipuolisten lähteiden käyttöä ja syvennetään aikaisemmin hankittua tietoa. Opintojakso kehittää opiskelijan arvoja sekä historiallisen tiedon hankintaa ja soveltamista.

Monipuolisen lähdemateriaalin käyttö ja soveltaminen kehittää opiskelijan medialukutaitoa, luo pohjaa ymmärtää yhteiskunnan rakenteita ja kehittää opiskelijan yhteiskunnallista osaamista. Näin toteutuu monitieteisyys ja luovan osaamisen osa-alue. Eettisyys ja globaali kulttuuriosaaminen toteutuvat opintojakson sisältöjen puitteissa, kun käsitellään esimerkiksi imperialismia tai eri ideologioiden välistä valtakamppailua. Vuorovaikutusosaaminen on osa opintojaksolla tapahtuvaa oppimisprosessia, jossa opiskelijat voivat yrittää eläytyä aikakauden tapahtumiin ja arvoihin.

Arviointi

Tällä opintojaksolla osaamisen arviointi perustuu opiskelijan tavoitteiden saavuttamiseen ja historian yleisiin arviointiperiaatteisiin. Opintojakson jälkeen opiskelija hahmottaa kansainvälisen politiikan peruskäsitteitä, keskeisimpiä kehityslinjoja sekä perehtyy kriittiseen tarkasteluun erilaisten lähdemateriaalien avulla. Keskeistä on historiallisen ilmiöiden ymmärtäminen, tiedon hankkiminen ja soveltaminen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

HI03 Itsenäisen Suomen historia (2 op)

Opintojakson tarkoituksena on analysoida Suomen historian keskeisiä muutosprosesseja ja kehityslinjoja taustoineen autonomian ajan lopulta nykyaikaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat Suomen valtiollisen ja kansainvälisen aseman kehittyminen, muutoksiin liittyvät kriisit, siirtyminen sääty-yhteiskunnasta demokraattiseen kansalaisyhteiskuntaan sekä poliittiset, taloudelliset ja kulttuuriset murrokset. Opintojakson aikana perehdytään Suomen historian erilaisiin lähteisiin, muuttuviin tulkintoihin ja historian tiedon käyttöön. Lisäksi syvennetään ymmärrystä historiallisesta empatiasta.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää Suomen valtiollisen kehityksen, kansainvälisen aseman ja yhteiskunnan muotoutumisen osana eurooppalaista ja kansainvälistä kehitystä
- tuntee suomalaisen kulttuurin, yhteiskunnan ja talouden keskeiset muutokset, ymmärtää niiden merkityksen 1860-luvulta nykypäivään ja osaa arvioida tulevaisuuden mahdollisuuksia
- ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään
- pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kontekstissaan
- osaa eritellä suomalaiseen identiteettiin ja kulttuuriin eri aikoina liitettyjä ominaisuuksia, mielikuvia ja ihanteita sekä niiden vaikutusta nykypäivän Suomeen.

Keskeiset sisällöt

Suomalaisen yhteiskunnan juuret

- Ruotsin ajan perintö ja autonomian merkitys Suomen ja suomalaisuuden rakentamisessa
- demografiset muutokset ja väestön moninaisuus
- suomalaisen yhteiskunnan modernisoituminen

Itsenäistyvä Suomi osana Eurooppaa

- itsenäistymisprosessi, sisällissota ja sen kansainvälinen konteksti
- eheyttämisen aika ja demokratian kriisi
- Suomi kansainvälisten kulttuurivirtausten osana

Suomi kansainvälisissä konflikteissa

- Suomi toisessa maailmansodassa
- kylmän sodan vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan ja politiikkaan

Kohti nykyistä Suomea

- yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio
- kulttuuri, tiede ja osaaminen
- kulttuurisesti monimuotoistuva Suomi kansainvälisen yhteisön jäsenenä

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

H103-opintojakson tavoitteena on analysoida Suomen historian käännekohtia ja niiden taustoja 1800-luvun alusta aina nykypäivään saakka. Tarkastelukohteena on Suomen historian keskeisten linjojen hahmottaminen siten, että opiskelijalle hahmottuu maailmanhistorian tapahtumien vaikutukset Suomeen aina paikallistasolle saakka. Keskeisiä sisältöjä ovat muun muassa Suomen valtion ja paikallishallinnon syntyminen ja sen vaikutukset Mäntsälässä. Opintojakson käytyään opiskelijalla on perustiedot demokraattisen kansalaisyhteiskunnan synnystä ja siihen liittyneistä uhkatekijöistä. Opintojaksossa syvennetään lähdekriittistä osaamista erilaisten lähteiden käytön avulla. Näin hahmottuu historiallisen tiedon tulkinnallinen luonne.

Hyvinvointiosaaminen korostuu tässä opintojaksossa, kun opiskelija perehtyy suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan syntyyn. Eettisyys nousee esille esimerkiksi sisällissodan taustatekijöiden selvittämisen yhteydessä. Globaali näkökulma tulee esille, kun Suomen historian tapahtumat kytkeytyvät laajempiin kokonaisuuksiin.

Arviointi

Tässä opintojaksossa osaamisen arviointi perustuu opiskelijan tavoitteiden saavuttamiseen ja historian yleisiin arviointiperiaatteisiin. Opintojakson jälkeen opiskelija hahmottaa Suomen historian keskeiset käännekohtat ja muutosprosessit erilaisten lähdemateriaalien avulla. Keskeistä on historiallisen ilmiöiden ymmärtäminen, tiedon hankkiminen ja soveltaminen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

HI04 Eurooppalainen ihminen (2 op)

Opintojakso tarkastelee yhteiskunnallisen ajattelun, aatteiden ja ihmisoikeuksien kehittymistä sekä myyttisiä, uskonnollisia ja tieteellisiä maailmanselityksiä antiikista nykypäivään. Opintojaksossa perehdytään kulttuuriperintöön, taiteeseen ja tieteseen oman aikansa ilmentäjinä Euroopassa. Tarkastelun kohteena on eurooppalainen ihminen, yksilön ja yhteiskunnan suhde sekä sukupuoli ja arkielämä.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee keskeisen länsimaisen kulttuuriperinnön ja osaa eritellä sen muodostumista vuorovaikutuksessa muiden kulttuuripiirien kanssa
- ymmärtää tieteen, taiteen, ihmiskuvan ja sukupuoliroolien muutoksen suhteessa yhteiskunnalliseen kehitykseen
- ymmärtää taiteen ja populaarikulttuurin merkityksen historiakäsityksen luomisessa
- osaa eritellä tieteen saavutusten merkitystä ja eri aikakausien maailmankuvia
- osaa arvioida erilaisten aatteiden kehitystä sekä niiden vaikutuksia ympäröivään maailmaan
- pystyy analysoimaan kulttuuria sen historiallisessa kontekstissa sekä ymmärtämään kulttuurin ja politiikan keskinäisen vuorovaikutuksen
- osaa tarkastella eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota.

Keskeiset sisällöt

Eurooppalainen kulttuuri ja maailmankuvan rakentuminen

- tiede, taide, uskonto ja media maailmankuvan muokkaajana ja välittäjänä

Eurooppalaisen kulttuurin juuret

- antiikin kulttuurien yleispiirteet
- demokratian ja tieteellisen ajattelun synty
- keskiajan kulttuuri ja kulttuuripiirien vuorovaikutus

Yksilöllisen ajattelun ja tieteellisen maailmankuvan kehittyminen

- tieteen ja taiteen kehitys uuden ajan alussa
- reformaatio ja tiedon vallankumous
- valistus, ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen
- 1800-luvun aatteet sekä kulttuuriset ja yhteiskunnalliset muutokset

Kohti nykyaikaa

- taide, populaarikulttuuri ja kulttuurin globalisoituminen
- tiede uskonnollisen maailmankuvan haastajana, edistysusko ja uhkakuvat
- demokratian ja tasa-arvoajattelun leviäminen sekä niiden vastavoimat
- tiedon määrän kasvu ja kulttuurin pirstaloituminen
- sukupuoliroolien murros

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

HI04-opintojakson tavoitteena on, että opiskelija saa käsityksen länsimaisen kulttuuriperinnön, maailmankuvan ja ajattelun kehityksestä antiikista nykyaikaan. Historian kehityskulkua tarkastellaan mm. tieteen, taiteen, aatteiden ja kulttuurin näkökulmasta erityisesti eurooppalaisella tasolla, mutta myös laajemminkin globaalilla tasolla. Opintojakson tarkoituksena on auttaa opiskelijaa ymmärtämään erilaisten ajattelutapojen vaikutusta yhteiskuntaan ja kulttuuriin eri historiallisina aikoina.

Opintojaksossa opiskelija pohtii kulttuurin ja ajattelutapojen kehitystä ja samalla harjaannuttaa hyvinvointiosaamistaan kehittämällä eettistä ajattelua ja myötätuntoa ymmärtää erilaisia ajattelutapoja ja aatteiden vaikutusta länsimaisen ihmisen historiassa. Opintojakso antaa valmiuksia ymmärtää pitkällä aikavälillä kulttuurin, maailmankuvan, tieteen ja taiteen kehityskulkuja ja tukee globaali- ja kulttuuriosaamista. Yhteiskunnallinen osaaminen korostuu, kun opintojaksossa tarkastellaan erilaisten aatteiden ja sukupuoliroolien vaikutusta yhteiskunnassa. Vuorovaikutusosaaminen korostuu monipuolisten työmuotojen kautta ja monitieteinen ja luova osaaminen näkyy historiallisten lähteiden monipuolisen tulkinnan harjoittelemisena sekä medialukutaitona.

Arviointi

Opintojaksossa opiskelijoiden arviointi perustuu historian yleisiin arviointiperiaatteisiin. Keskeistä on historiallisten ilmiöiden ymmärtäminen, monipuolisten historiallisten lähdeaineistojen tulkitseminen ja soveltaminen lähdekriittisesti. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

HI05 Ruotsin itämaasta Suomeksi (2 op)

Opintojakso tarkastelee nykyisen Suomen alueen kehitystä osana Itämeren alueen historiaa esihistoriasta autonomian ajalle asti. Opintojaksossa perehdytään yhteiskunnan, talouden ja ympäristön lisäksi yhteisöjen ja yksilöiden väliseen vuorovaikutukseen, arjen historiaan ja ihmisten elämäntapaan sekä elinkeinoihin historian eri vaiheissa. Opintojaksossa syvennyttään erityisesti lähiympäristön historian lähteisiin ja erilaisiin tutkimusmenetelmiin.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen alueen historiallisia lähteitä ja osaa arvioida niitä kriittisesti
- tuntee suomalaista, saamelaista ja muiden vähemmistöryhmien kulttuuriperintöä ja arjen historiaa
- hallitsee Suomen historialliset kehityslinjat sekä niiden yhteydet pohjoismaiseen kehitykseen ja Itämeren alueeseen
- kykenee yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta
- osaa eritellä Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen
- osaa arvioida suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin
- osaa tarkastella Suomen historian käyttöä politiikassa ja identiteetin luomisessa.

Keskeiset sisällöt

Suomen alue esihistoriallisella ajalla

- tutkimusmenetelmät ja lähteet
- käsitykset Suomen väestöryhmien alkuperästä

Keskiaika

- Itämeren alueen valtiollinen kehittyminen
- kirkollisen ja maallisen vallan muotoutuminen
- yhteiskunta, elinkeinot, elämäntapa ja kulttuuri

Uusi aika

- reformaatio ja vahvistuva hallitusvalta
- Ruotsin suurvaltapyrkimysten vaikutus Suomeen
- elämäntapa sääty- ja maatalousyhteiskunnassa
- Suomen aseman muutos ja uudistukset Ruotsin ajan lopulla

Suomi osana Venäjää

- Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty
- suomalaisen identiteetin luominen, sivistys, tiede ja taide

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

HI05-opintojakson tavoitteena on luoda opiskelijalle kuva nykyisen Suomen alueen kehityksestä esihistoriasta autonomian alkuun asti. Historian ilmiöitä käsitellään erityisesti Itämeren alueen, Pohjoismaiden ja Suomen tasolla, mutta opintojakso mahdollistaa myös historian tarkastelun paikallisella tasolla. Suomen alueen kehitystä käsitellään monipuolisesti yhteiskunnan, talouden, ympäristön ja ihmisten arkielämän kannalta. Opintojaksossa tutustutaan erilaisiin historian ja arkeologian lähteisiin ja tutkimusmenetelmiin. Opintojakson aikana voidaan mahdollisuuksien mukaan käydä vierailulla esim. museoissa tai tutustua digitaalisiin museoihin sekä erilaisiin digitaalisiin lähdeaineistoihin.

Opintojaksossa opiskelija vahvistaa globaali- ja kulttuuriosaamistaan tarkastelemalla suomalaisen sivistyksen syntytaustoja sekä niiden yhteyksiä länsimaiseen kulttuuriin. Monipuolisten historiallisten lähdemateriaalien käyttö tukee opiskelijan lähdekriittisyyttä ja medialukutaitoa ja näin vahvistaa yhteiskunnallista osaamista sekä monitieteellistä ja luovaa osaamista. Opintojaksossa käsitellään yksilön, luonnon ja yhteiskunnan välisten suhteiden kehitystä ja näin lisätään opiskelijan eettisyyttä ja ympäristöosaamista. Monipuoliset työmuodot lisäävät opiskelijoiden vuorovaikutusosaamista ja luovat opiskelijalle mahdollisuuden eläytyä eri aikakausien ihmisten arkielämään ja todellisuuteen.

Arviointi

Opintojaksossa opiskelijoiden arviointi perustuu historian yleisiin arviointiperiaatteisiin. Keskeistä on historiallisten ilmiöiden ymmärtäminen, monipuolisten historiallisten lähdeaineistojen tulkitseminen ja soveltaminen lähdekriittisesti. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

HI06 Maailman kulttuurit kohtaavat (2 op)

Opintojaksossa perehdytään kulttuurin käsitteeseen ja kulttuurieroja koskevan ajattelun muutoksiin sekä tarkastellaan, miten suhtautuminen eri kulttuureihin on vaihdellut ajattelun ja yhteiskuntien muuttuessa. Opintojaksossa tarkastellaan länsimaisten ja muiden kulttuurien kohtaamista ja vuorovaikutusta historian eri aikoina.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurien vuorovaikutusta koskevia teorioita ja käytänteitä
- tunnistaa kulttuuristen arvojen ja maailmankuvien ilmenemisen arkielämässä ja sosiaalisissa suhteissa
- osaa eritellä kulttuurien välistä vuorovaikutusta sekä historiallisessa että nykypäivän kontekstissa
- analysoi esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa esiintyviä kulttuurisia arvoja ja käytäntöjä
- erittelee kulttuurien moninaisuutta historiallisena osana eurooppalaista kulttuuria ja pystyy arvioimaan sille annettuja merkityksiä
- osaa kriittisesti eritellä ja arvioida kulttuurisia eroja koskevia väitteitä, eri kulttuureihin liitettyjä stereotypioita sekä kulttuurien vaikutusta yksilöön
- tuottaa yksin tai ryhmässä historiallista asiatekstiä käyttämällä monipuolisesti ja kriittisesti lähdeaineistoa.

Keskeiset sisällöt

Kulttuurintutkimuksen perusteet ja käsitteet

- kulttuurit ja niiden vuorovaikutus

Opintojaksossa tarkasteltaviksi kohteiksi valitaan kaksi tai useampia kulttuureja seuraavilta alueilta:

- Aasian kulttuurit
- Afrikan kulttuurit

- arktiset kulttuurit
- Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit
- Latinalaisen Amerikan kulttuurit
- Lähi-idän kulttuurit
- Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuurit.

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

HI06-opintojakson tarkoituksena on luoda opiskelijalle kuva erilaisten maailman kulttuurien taustoista ja muutoksista. Opiskelija hahmottaa, miten länsimainen kulttuuri ja muut vieraat kulttuurit ovat kohdanneet ja vuorovaikuttaneet keskenään historian eri aikoina. Opintojaksossa käsitellään erilaisia kulttuurien vuorovaikutukseen liittyviä käsitteitä, teorioita ja käytänteitä. Opintojakson tavoitteena on saada opiskelija hahmottamaan kulttuurien vuorovaikutuksen moninaisuus ja ymmärtämään kriittisesti erilaisia kulttuureihin liittyviä stereotypioita sekä historiallisessa että nykypäivän kontekstissa. Opintojakson aikana tutustutaan vähintään kahteen tai useampaan vieraaseen kulttuuriin ja opitaan ymmärtämään vieraiden kulttuurien ja länsimaisen kulttuurin vuorovaikutusta.

Opintojaksossa opiskelija harjaannuttaa erityisesti globaali- ja kulttuuriosaamistaan. Vieraiden kulttuurien historian ja tapojen peilaaminen länsimaiseen kulttuuriin syventää opiskelijan yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä. Muiden kulttuurien tapojen käsittely vahvistaa opiskelijan historiallista empatiakykyä ja eettisyyttä sekä hyvinvointiosaamista. Kulttuurien käsittelyn yhteydessä pyritään kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelutapoja ja näin lisätään vuorovaikutusosaamista. Opintojakson aikana pohditaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä kansainvälisessä kontekstissa ja tuetaan opiskelijan yhteiskunnallista osaamista.

Arviointi

Tässä opintojaksossa osaamisen arviointi perustuu opiskelijan tavoitteiden saavuttamiseen ja historian yleisiin arviointiperiaatteisiin. Keskeistä on eri kulttuurien välisen vuorovaikutuksen monimuotoisuuden ymmärtäminen sekä historiallisessa että nykypäivän kontekstissa. Myös monipuolisten historiallisten lähdeaineistojen tulkitseminen ja soveltaminen lähdekriittisesti on keskeistä. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

Paikalliset valinnaiset opinnot

HI07 Maailma tänään (2 op)

Opintojakson aikana seurataan ajankohtaisia kansainvälisiä ja kotimaisia uutisia tiedotusvälineistä ja perehdytään uutisten taustoihin mm. kirjallisuuden, videoiden ja internetin avulla. Runsaimmin huomiota saa Euroopan ja muun maailman 2000-luvun kehityksen selvittely. Opintojakson aikana kerrataan myös 1900- ja 2000-luvun kansainvälisten suhteiden vaiheita. Esimerkiksi tarkastellaan USA:n roolia nykyisessä maailmanpolitiikassa ja kansainvälistä terrorismia. Opintojakson aikana on mahdollista käydä vierailulla esimerkiksi eduskunnassa.

Keskeiset sisällöt

- Yhdysvallat maailmanpolitiikassa
- Venäjä
- Terrorismi
- Lähi-itä
- Suomen asema kansainvälisessä politiikassa
- Globalisaatio
- 2000-luvun kriisit
- Talouden haasteet

Laaja-alainen osaaminen

Tässä opintojaksossa toteutuvat lähes kaikki laaja-alaisen osaamisen osa-alueet, kuten globaali- ja kulttuuriosaaminen ja yhteiskunnallinen osaaminen monipuolisten tehtävien ja luovan soveltamisen kautta. Lähdekriittinen lähestymistapa erilaisiin medioihin on keskeistä. Vuorovaikutusosaaminen korostuu tässä opintojaksossa, koska käytössä ei ole oppikirjaa. Näin yhteistyö- ja tiedonhakutaidot korostuvat voimakkaasti.

Arviointi

Opintojakson arvioinnissa korostuu opintojakson aikainen jatkuva näyttö. Mukana on myös summatiivinen koe, joka voi olla oppimispäiväkirja, portfolio tai jokin muu. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

HI08 Historian kertaus (2 op)

Opintojakson tavoitteena on kerrata ja syventää historian opintojaksojen keskeisiä sisältöjä. Opintojaksossa valmistaudutaan historian ylioppilaskokeeseen. Tavoitteena on kerrata oppimäärän keskeiset teemat opintojaksoittain eri työmenetelmien avulla. Pääpaino on erilaisten ylioppilaskokeessa esiintyvien tehtävätyyppien hahmottaminen ja niihin vastaaminen.

Keskeiset sisällöt

HI01

- Historian tärkeimpiä kehityslinjoja esihistoriasta nykyaikaan painopisteenä yhteiskunnalliset ilmiöt sekä ympäristöhistoriallinen ja taloushistoriallinen näkökulma.

HI02

- Kansainvälisen politiikan keskeiset ilmiöt ja valtasuhteet 1800-luvulta nykypäivään.

HI03

- Suomen historian keskeiset käännekohdat autonomian ajasta nykyaikaan.

HI04

- Länsimaisen historian tärkeimpiä kehityslinjoja antiikista nykyaikaan painopisteenä yhteiskunnallisen ajattelun, aatteiden, taiteiden, tieteiden, maailmankuvan ja kulttuurin kehitys.

HI05

- Suomen alueen kehitys osana Itämeren alueen historiaa esihistoriasta autonomian alkuun asti.

HI06

- Maailmankulttuurien pääpiirteitä. Eri kulttuurien välinen vuorovaikutus historian saatossa ja nykypäivänä.

Laaja-alainen osaaminen

Opintojakson aikana toteutuvat käytännössä kaikki laaja-alaisen oppimisen osa-alueet keskeisten oppisisältöjen puitteissa.

Arviointi

Arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti opintojakson tavoitteita peilaten. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

HI09 Urheiluhistorian opintojakso (2 op)

Urheiluhistorian opintojaksossa perehdytään urheilun historiaan antiikista aina nykypäivään saakka. Opintojakso yhdistää urheilun näkökulmaan historian piirteitä ja siinä käsitellään erilaisia yhteiskunnallisia ja poliittisia kytköksiä urheilun maailmaan. Mukana on myös tutustuminen erilaisiin lajeihin ja niiden suorituspaikoihin. Tarkoituksena on tutustua lähialueen keskeisiin kohteisiin, kuten Lahden hiihtokeskukseen, Helsingin olympiastadioniin ja muihin vastaaviin kohteisiin. Tarkoituksena on käydä ainakin yhdessä vierailukohteessa tai tapahtumassa opintojakson aikana. Opintojakso järjestetään joka toinen vuosi.

Keskeiset sisällöt

Antiikin olympialaiset

- viisiottelu ja Maraton
- kisapaikat
- miten liittyy nykyajan olympiakisoihin

Nykyaikaiset olympialaiset (historia)

- Helsingin olympialaiset
- suomalaisten urheilumenestys kautta aikojen
- kisojen poliittinen merkitys

Palloilu ja fanikulttuuri

- jalkapallon MM ja politiikka
- NHL
- KHL
- Suomi palloilumaana

Kylmä sota ja urheilu

- boikotit
- jääkiekko (NHL vs. NL)

Lake Placid, "Miracle on ice"

- DDR
- Doping

Laaja-alainen osaaminen

Opintojakso toteuttaa kaikki laaja-alaisen oppimisen näkökulmat seuraavasti: Yhteiskunnallinen osaaminen toteutuu urheilun ja yhteiskunnan kytkösten hahmottamisen yhteydessä. Kulttuuri- ja globaali-osaamiseen opiskelija perehtyy tutustuessaan olympia-aatteen pitkiin perinteisiin aina antiikista nykypäivään saakka. Monitieteisyys ja luovuus nousee esille, kun opiskelija perehtyy erilaisten lajien suorittamiseen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty.

7.12 Yhteiskuntaoppi

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja antaa hänelle valmiuksia kasvaa yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi aktiiviseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi. Kansalaisyhteiskuntaa, yhteiskunnan rakenteita ja keskeisiä ilmiöitä sekä valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteen sisällöistä.

Yhteiskuntaoppi luo opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, niiden arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi se vahvistaa opiskelijan talousosaamista ja oikeudellista ymmärrystä sekä kannustaa aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Lähtökohtana on omakohtaisen kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedon hankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.

Yhteiskuntaopin opetuksen arvopohjassa korostuvat demokratian peruslähtökohdat, kuten tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettisesti toimivaksi, aktiiviseksi ja vastuuntuntoiseksi demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan **hyvinvointiosaamista** vahvistamalla oman elämän ja taloudenhallinnan taitoja sekä syventämällä oikeudellista ymmärrystä. Oppiaine syventää opiskelijan sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön sekä aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja demokraattiseen vaikuttamiseen yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi tukien **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan monilukutaitoa digiajassa vahvistamalla hänen kykyään valita, tulkita kriittisesti ja soveltaa tutkimuspohjaista tietoa. Se vahvistaa yhteiskunnallisia ja kriittisiä teksti- ja argumentointitaitoja. Oppiaine rohkaisee opiskelijaa toimimaan monialaisessa yhteistyössä sekä yhdistelemään asioita uudella tavalla jatkuvan oppimisen periaatteen sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Yhteiskuntaopin opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan korkeakouluyhteistyötä.

Yhteiskunnallisen osaamisen ydinoppiaineena yhteiskuntaoppi edistää opiskelijan edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja arviointiin. Opiskelijaa harjaannutetaan toimimaan monitulkintaisen informaation ja informaatiovaikuttamisen maailmassa. Oppiaine syventää opiskelijan monipuolista yhteiskunnallista osaamista vahvistamalla demokratiataitoja. Se kannustaa osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttamaan turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävän tulevaisuuden edistämiseen Suomen ja EU:n kansalaisena sekä globaalisti. Oppiaine vahvistaa oma-aloitteisuutta, yrittäjämäistä asennetta sekä jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia.

Yhteiskuntaoppi korostaa yksilön arvolähtöistä ja eettistä toimintaa yhteiseksi hyväksi sosiaalinen vastuu mukaan lukien. Oppiaine syventää ymmärrystä kiertotalouden periaatteista ja kestävästä kuluttajuudesta lähiympäristössä ja globaalisti. Näin yhteiskuntaoppi vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista**.

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista** vahvistamalla kansainvälisyysvalmiuksia ja maailmankansalaisen asennetta sekä syventämällä ymmärrystä kulttuurisesta ja katsomuksellisesta moninaisuudesta. Oppiaine harjaannuttaa opiskelijaa eettiseen toimijuuteen globaalissa media- ja teknologiaympäristössä.

Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät yhteiskuntaopin merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä yhteiskunnallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat:

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy rakentamaan vastuuntuntoisen, demokraattisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja moninaisuutta ymmärtävän yhteiskuntakäsityksen
- ymmärtää omien yhteiskunnallisten käsitystensä muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä
- motivoituu syventämään kiinnostustaan yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja ymmärrystään niiden merkityksellisyydestä.

Yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee yhteiskuntaa koskevan tiedon muodostumisen perusteet sekä hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön

- tuntee Suomen yhteiskuntajärjestelmän, oikeusjärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat ja niiden taustalla vaikuttaneen historiallisen kehityskulun sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa muuttuvan demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla ja on motivoitunut toimimaan aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena kestävän kehityksen mukaisesti.

Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja taloudellista ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- osaa muodostaa monipuolisesti perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien ja ympäristön kannalta.

Arviointi

Osaamisen arviointi kohdistuu yhteiskuntaopin yleisten tavoitteiden saavuttamiseen opintojaksokohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute tukee opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja osaamisestaan sekä kehittämään omia työskentelytapojaan yhteiskunnalliselle ajattelulle ominaisten tietojen ja taitojen saavuttamiseksi.

Yhteiskuntaopin arvioinnin keskeisiä kohteita ovat yhteiskunnalliselle ajattelulle ja toiminnalle keskeisten tietojen ja taitojen hallinta: taito ymmärtää yhteiskuntaa koskevan tiedon rakentumisen periaatteita, yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä sekä niiden syitä ja vaikutuksia sekä arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja.

Arviointi kohdistuu yhteiskunnallisen tiedon käsittelyn taitoihin, kuten taitoon hakea tietoa erilaisista lähteistä, erotella olennainen tieto epäolennaisesta sekä käyttää sitä perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä. Arvioinnissa otetaan huomioon taidot hankkia, ymmärtää, analysoida, arvioida ja soveltaa yhteiskunnallista tietoa, muodostaa siitä jäsentyneitä kokonaisuuksia sekä tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä. Arviointi perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa oppimaansa.

Pakolliset opinnot

YH01 Suomalainen yhteiskunta (2 op)

Opintojakso perehdyttää valtiollisiin ja yhteiskunnallisiin järjestelmiin ja niissä vaikuttamiseen. Opintojakso keskittyy suomalaisen yhteiskunnan analyysiin valtio-opin, sosiaalipolitiikan ja

sosiologian käsitteistöä ja teorioita hyödyntäen. Keskeisiä näkökulmia ovat demokratia, ihmisoikeudet, yhteiskunnan perusrakenteiden kehitys, valta sekä vaikuttaminen aktiivista ja osallistuvaa kansalaisuutta korostaen.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa lukea ja tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä
- ymmärtää suomalaisen yhteiskuntarakenteen perusteet
- tuntee kansalaisen perusoikeudet ja vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet, osaa toimia aktiivisena kansalaisena sekä kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta
- tuntee hyvinvointivaltion ja oikeusvaltion perusteet ja pystyy vertailemaan erilaisia hyvinvointimalleja Pohjoismaissa, Euroopassa ja muualla maailmassa
- osaa tarkastella ja arvioida median välityksellä tapahtuvaa yhteiskunnallista vaikuttamista
- pystyy tarkastelemaan demokratian mahdollisuuksia ja haasteita analyyttisesti erilaisista näkökulmista
- osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa ja yhteiskunnallisten päätösten perusteita paikallisella ja valtiollisella tasolla sekä niiden vaikutuksia eri väestöryhmien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kannalta
- osaa suunnitella tarkoituksenmukaisia keinoja käyttävää poliittista kansalaisvaikuttamista paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten kysymysten ratkaisemisessa.

Keskeiset sisällöt

Suomen yhteiskunnan rakenne

- Suomen väestön demografinen ja sosiaalinen rakenne
- väestörakenteen muutoksiin vaikuttavat tekijät

Demokratia ja oikeusvaltio

- ihmisoikeudet, kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet
- oikeuslaitos sekä tuomio- ja järjestysvalta

Hyvinvointi ja tasa-arvo

- yhteiskunnallinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus
- pohjoismaisen hyvinvointivaltion tehtävät, edut ja haasteet

Valta, osallistuminen ja vaikuttaminen

- yhteiskunnallisen vallankäytön muodot, demokraattinen päätöksenteko ja suomalainen sopimusyhteiskunta
- kansalaisen vaikuttamiskeinot ja aktiivisen kansalaisuuden merkitys
- Suomen paikallinen ja valtiollinen päätöksentekojärjestelmä
- median muuttuva merkitys ja mediavaikuttaminen

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

Suomalainen yhteiskunta -opintojakson tavoitteena on oppia yhteiskunnan piirteet globaalilla, valtiollisella ja paikallisella tasolla. Opintojakson käytyään opiskelijalla on perustiedot yhteiskunnan toiminnasta, vaikuttamisesta yhteiskunnallisen päätöksenteon yhteydessä ja hyvinvointivaltion toiminnasta. Paikallisesti voidaan ottaa huomioon eri vaalit ja muut paikallisesti aihepiiriin kuuluvat asiat.

Näin avautuu mahdollisuus opiskelijan hyvinvointitaitojen kehittymiselle. Opiskelijan vuorovaikutustaitojen kehittämisen tarkoituksena on kasvattaa opiskelijasta yhteiskunnallisesti aktiivinen toimija, joka tuntee oman toimintansa merkityksen ja vaikuttamisen mahdollisuudet.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti. Arvioinnissa käytetään monipuolisia arviointimenetelmiä. Opintojakson arvosanassa mukana on jatkuvan näytön arviointi. Arvioinnin tarkoituksena on ohjata opiskelijan opintojakson tavoitteiden saavuttamisessa.

YH02 Taloustieto (2 op)

Taloustieteisiin pohjautuva opintojakso johdattaa ymmärtämään talouden toimintaperiaatteita ja ajankohtaista talouspoliittista keskustelua. Opintojaksossa käsitellään mikro- ja makrotalouden kysymyksiä kotitalouksien, yritysten ja julkisen talouden näkökulmista. Opintojaksossa perehdytään talouden ja politiikan kytköksiin sekä työnteon ja yrittämisen merkitykseen hyvinvointivaltion rahoittamisessa. Lisäksi tarkastellaan talouden ja ympäristön suhdetta kestävä kehityksen näkökulmasta.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää talouteen liittyviä uutisia ja kiinnostuu seuraamaan niitä
- tuntee kansantaloustieteen käsitteet ja peruslähtökohdat
- osaa tulkita talouteen liittyviä tilastoja ja kuvioita
- ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa
- osaa tehdä perusteltuja taloudellisia päätöksiä sekä hallita ja suunnitella omaa talouttaan
- osaa tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeytymisen globaaliin talouteen
- osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja sekä analysoida talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja, niiden taustoja ja vaikutuksia.

Keskeiset sisällöt

Kansantalous ja sen toimijat

- talouden peruskäsitteet ja taloutta koskevan tiedon luonne ja muodostuminen
- kansantalouden kiertokulku sekä kotitalouksien, yritysten ja kansantalouden vuorovaikutus
- oman talouden hoito: säästäminen, kuluttaminen ja velkaantuminen

Markkinat, suhdanteet ja talouselämä

- vapaa kilpailu ja hinnanmuodostus markkinoilla
- työ, yrittäjyys ja yritykset
- Suomi globaalin talouden osana
- rahoitusmarkkinat, säästäminen, sijoittaminen ja riskien hallinta
- talouden häiriöt, suhdannevaihtelut, niiden taustat ja seuraukset

Talouspolitiikka

- kestävän talouskasvun lähtökohdat, edut ja ongelmat
- julkinen talous ja sen tasapaino
- talouspolitiikan toimijat, keinot ja haasteet

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

Taloustiedon tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää talouden peruskäsitteet. Opintojaksossa keskitytään mikro- ja makrotalouden peruspiirteiden sisäistämiseen. Mikrotaloudessa perehdytään esimerkiksi oman talouden hallintaan, verotuksen peruspiirteisiin ja velkaantumiseen liittyviin kysymyksiin. Makrotaloudessa pääpaino on globaalien markkinoiden toiminnan ymmärtämisessä ja markkinatalouden erilaisten piirteiden hahmottamisessa erilaisten tietolähteiden avulla. Samalla tutustutaan paikallisen elinkeinoelämän peruspiirteisiin. Opintojaksossa tutustutaan esimerkiksi yrityksen perustamisen peruspiirteisiin ja yrittäjyyteen.

Opintojaksossa korostuu oman talouden hallinnan kautta hyvinvointiosaamisen kehittyminen. Monitieteinen ja luova lähestymistapa ovat osa opintojakson toimintaa. Erityisesti luovuus nousee esille yritystoiminnan käsittelyn yhteydessä. Monitieteisyys korostuu talouden globaalien piirteiden ja erilaisten tilastojen tulkinnan yhteydessä.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti monipuolisia menetelmiä käyttäen. Arvioinnissa mukana on myös jatkuva arviointi, jolloin opiskelijan toimintaa arvioidaan koko opintojakson ajan tavoitteiden suhteen.

YH03 Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma (2 op)

Opintojakso perehdyttää Suomen ja Euroopan asemaan globalisoituvassa maailmassa sekä Euroopan taloudelliseen ja poliittiseen yhdentymiseen. Opintojaksossa seurataan ajankohtaisia maailman tapahtumia käyttäen monipuolisia tietolähteitä. Opiskelijaa kannustetaan osallistumaan erilaisia kansainvälisen politiikan ilmiöitä koskevaan keskusteluun ja toimimaan globaalikansalaisena. Opintojakson aikana on mahdollista toteuttaa tutkivaa oppimista.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa laaja-alaisesti globalisaatiota ja Suomen asemaa osana sitä
- ymmärtää eurooppalaista ja kansainvälistä sopimukseen perustuvaa yhteistyötä ja verkottumista

- tuntee Euroopan unionin toimintaa sekä osaa hankkia ja arvioida kriittisesti sitä koskevaa tietoa
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa ja osaa toimia EU- ja globaalikansalaisena
- osaa eritellä globalisaation ja Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja oman elämänsä ja Suomen taloudellisen ja poliittisen järjestelmän kannalta
- osaa eritellä ja arvioida kansalaisten turvallisuuteen ja kansainväliseen turvallisuusympäristöön liittyviä muutoksia, uhkia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Globaalit haasteet, globalisaatio ja verkottuminen

- ympäristö, ilmastonmuutos, väestö ja kestävä tulevaisuus
- kansainvälisen yhteistyön toimijat ja mahdollisuudet
- Suomi ja Pohjoismaat osana globaaleja verkostoja
- kansalaisuus ja vaikuttaminen Euroopassa ja globaalisti

Eurooppalaisuus ja Euroopan yhdentyminen

- eurooppalainen identiteetti, arvot ja yhteiskuntien moninaisuus
- Suomi osana EU:n päätöksentekoa
- EU:n talous- ja aluepolitiikka
- EU globaalina toimijana

Turvallisuus muuttuvassa toimintaympäristössä

- paikallinen ja kansallinen turvallisuus
- Suomen ja EU:n turvallisuuspolitiikka
- muuttuvat turvallisuusuhat ja niiden ratkaisumahdollisuudet

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

Opintojakson tarkoituksena on perehdyttää opiskelija Suomen asemaan muuttuvassa maailmassa. Tarkastelutasona on paikallinen taso osana globalisoituvaa maailmaa. Opintojakson painopisteenä on myös Suomi osana Eurooppaa, ja miten se heijastuu paikalliselle tasolle. Opintojakson jälkeen opiskelija hahmottaa esimerkiksi Euroopan unionin toiminnan pääperiaatteet ja omat vaikutusmahdollisuutensa esimerkiksi eurooppalaisessa päätöksenteossa. Opintojaksossa perehdytään myös Suomen turvallisuuspolitiikan peruspiirteisiin.

Tässä opintojaksossa toteutuu erityisesti yhteiskunnallinen osaaminen, globaali- ja vuorovaikutusosaaminen ja ympäristöosaaminen.

Arviointi

Arviointi tapahtuu valtakunnallisten perusteiden mukaisesti ja erityispiirteenä voi olla yhteiskuntatieteiden tutkimusmenetelmien käyttö.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

YH04 Lakitieto (2 op)

Opintojaksossa perehdytään Suomen oikeusjärjestyksen ja oikeuden käytön perusasioihin. Opintojaksossa harjaannutaan oikeudelliseen ajatteluun, tutustutaan tärkeimpiin oikeudellisiin sopimuksiin ja tiedon lähteisiin sekä paneudutaan tavanomaisten oikeusasioiden hoitamiseen. Painopiste on yksilön kannalta keskeisissä oikeudellisissa näkökulmissa.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen oikeusjärjestyksen ja ymmärtää sen toimintaa ohjaavat oikeudellisen ajattelun periaatteet
- osaa etsiä oikeudellisen tiedon lähteitä, tulkita niitä ja soveltaa niiden antamaa tietoa
- tuntee oikeutensa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä osaa soveltaa tätä tietoa tavanomaisia oikeusasioita koskeviin kysymyksiin
- osaa eritellä oikeudellisia kysymyksiä koskevaa julkista keskustelua ja arvioida siinä esitettyjä näkemyksiä.

Keskeiset sisällöt

Oikeusjärjestyksen perusteet

- juridiikan peruskäsitteet ja perusoikeudet
- oikeudellisen tiedon lähteet ja niiden käyttö
- oikeus ja oikeudenmukaisuus yhteiskunnallisena ilmiönä
- oikeusjärjestys ja tuomioistuinlaitos

Kansalaisten yleisimpien oikeustoimien perusteet seuraavilla alueilla

- sopimus- ja vahingonkorvausoikeus
- perhe- ja jäämistöoikeus
- varallisuus oikeus
- tekijänoikeudet ja kuluttajaoikeus
- työoikeus
- asumiseen liittyvä sopimusoikeus
- hallinto-oikeus ja hyvä hallintotapa
- prosessi- ja rikosoikeus
- ympäristöoikeus

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

Opintojakson tavoitteena on perehtyä Suomen oikeusjärjestyksen ja oikeuden perusasioihin. Opintojaksossa keskeisiä teemoja ovat esimerkiksi perheoikeus, rikosoikeus ja sopimusoikeus. Näin opiskelija perehtyy tavanomaisten oikeusasioiden hoitamiseen. Opintojakson aikana voidaan vierailla mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi käräjäoikeudessa tai kuulla asiantuntijoita.

Vuorovaikutusosaamiseen opiskelija pääsee tutustumaan mahdollisten vierailujen yhteydessä. Samalla opiskelija perehtyy yhteiskunnallisen osaamisen juridiseen osa-alueeseen. Myös eettisyyden näkökulmat ovat keskeisiä teemoja lakitiedon opintojakson yhteydessä, kun perehdytään oikeuslaitoksen toimintaan. Monitieteisyyttä opintojaksoon tuo oikeustieteen terminologia ja erilaisten tapausten käsittely oikeudellisesta näkökulmasta. Näin opiskelijan luova osaaminen ja monitieteisyys pääsevät esille.

Arviointi

Arviointi tapahtuu valtakunnallisten perusteiden mukaisesti siten, että mukana on sekä formatiivista että summatiivista arviointia. Summatiiviseen arviointiin kuuluu kirjallinen koe ja formatiiviseen esimerkiksi opintojakson aikana suoritettut kirjalliset ja suulliset tehtävät. Näin arvioinnissa yhtenä osana on myös mukana vuorovaikutusosaaminen.

Paikalliset valinnaiset opinnot

YH05 Yhteiskuntaopin kertaus (2 op)

Opintojakson tavoitteena on kerrata ja syventää yhteiskuntaopin opintojaksojen keskeisiä sisältöjä. Opintojaksossa valmistaudutaan yhteiskuntaopin ylioppilaskokeeseen. Tavoitteena on kerrata oppimäärän keskeiset teemat opintojaksoittain erilaisten työmenetelmien avulla. Pääpaino on erilaisten ylioppilastutkinnon tehtävätyyppien hahmottaminen ja niihin vastaaminen.

Keskeiset sisällöt

YH01

- Suomalaisen poliittisen järjestelmän ja yhteiskunnan peruspiirteet

YH02

- Talouselämän peruspiirteet Suomessa, Euroopan unionissa ja globaalissa maailmantaloudessa

YH03

- Euroopan unionin ja Suomen turvallisuuspolitiikan peruspiirteiden kertaaminen ja syventäminen

YH04

- Lakitiedon peruskäsitteet ja käytännön lakitiedon kertaaminen esimerkitapausten avulla (esimerkiksi rikoslaki ja kuluttajasuojalaki)

Laaja-alainen osaaminen ja arviointi

Opintojakson aikana toteutuvat käytännössä kaikki laaja-alaisen oppimisen osa-alueet keskeisten oppisisältöjen puitteissa.

Arviointi

Arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti opintojaksojen tavoitteita peilaten. Opintojaksossa on numeroarviointi 4–10.

7.13 Uskonto

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijaa uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän laaja-alaisen yleissivistyksen muodostamisessa. Uskonnon opetuksessa perehdytään uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen. Opetuksessa uskontoja ja katsomuksia tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja kehittää opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää monilukutaitoa. Opiskelijaa ohjataan tarkastelemaan uskontoon liittyviä ilmiöitä analyttisesti eri näkökulmista sekä soveltamaan ja arvioimaan lähdekriittisesti uskontoja koskevaa informaatiota. Uskonnon opetus antaa valmiuksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseen sekä dialogiin, jota käydään sekä uskontojen ja katsomusten sisällä että niiden välillä. Uskonnon opetus ottaa erilaiset näkemykset huomioon, kunnioittaa yksilöllisiä vakaumuksia ja edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Oppiaine tukee opiskelijan kasvua yhteiskunnan aktiiviseksi ja vastuulliseksi jäseneksi.

Opetuksessa käytetään tutkimustietoa, uskontojen omia lähteitä ja ajankohtaisia media-aineistoja. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen tiedepohja on erityisesti teologiassa ja uskontotieteessä. Lisäksi opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti uskontoihin liittyvää kulttuurin, yhteiskunnan ja taiteen tutkimusta.

Oppiaineen tehtävä ja opintojaksojen tavoitteet huomioon ottaen opetusta voidaan toteuttaa yhteistyössä oppiaineen eri oppimäärien ja muiden oppiaineiden kanssa. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti vuorovaikutteisia työtapoja sekä digitaalisia ja koulun ulkopuolisia oppimisympäristöjä ja asiantuntijoita. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä uskonnon oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Uskonnon opetus edistää **hyvinvointiosaamista** tukemalla opiskelijan itsetuntemusta sekä itsensä ja muiden arvostamista. Opetus antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämänskatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.

Opetuksessa käytetään menetelmiä, jotka vahvistavat **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden mukaisesti opiskelijan sosiaalisia taitoja sekä kykyä yhteistyöhön ja empatiaan. Oppiaineen opetus on

kieli-, katsomus- ja kulttuuritietoista, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen vahvistuu uskonnon opetuksessa monipuolisesti. Opetuksessa perehdytään uskonnoille ominaisiin käsitteisiin, kieleen ja symboliikkaan sekä eri tieteenalojen uskontoa koskeviin näkökulmiin. Opetus antaa valmiuksia uskontoja ja katsomuksia koskevan informaation lähdekriittiseen arviointiin. Opetuksessa vahvistetaan opiskelijan monilukutaitoa ja rohkaistaan tietojen ja taitojen luovaan soveltamiseen moninaisissa toimintaympäristöissä.

Uskonnon opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** vahvistamalla osallisuutta ja osallistumista. Opetus rohkaisee opiskelijaa toimimaan demokraattisen ja ihmisoikeuksia kunnioittavan yhteiskunnan ja erilaisten yhteisöjen vastuullisena jäsenenä. Oppiaine antaa valmiuksia toimia katsomuksellisesti ja kulttuurisesti moninaisissa työyhteisöissä. Kehittämällä opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää ymmärrystä ja dialogitaitoja oppiaine antaa valmiuksia rakentaa yhteiskuntarauhaa sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä tulevaisuutta.

Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan uskontojen eettisiä ulottuvuuksia ja rohkaistaan opiskelijaa pohtimaan omakohtaisesti arvoja ja eettisiä kysymyksiä **eettisyyden** tavoitteet huomioon ottaen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan **ympäristöosaamista** lisäämällä ymmärrystä siitä, että uskonnoilla ja katsomuksilla eettisinä arvojärjestelminä on tärkeä merkitys ja rooli ekologisesti kestävä tulevaisuuden rakentamisessa.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittäminen kytkeytyy vahvasti uskonnon oppiaineen keskeisiin tavoitteisiin. Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan monipuolisesti uskontojen, kulttuurien ja yhteiskuntien vuorovaikutusta ja vahvistetaan näin ymmärrystä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista kulttuuriperinnöstä ja niiden moninaisuudesta. Uskonnon opetus tarjoaa turvallisen tilan käsitellä yksilön, yhteisön ja suomalaisen yhteiskunnan suhteita sekä niihin liittyviä ajatuksia ja tunteita. Arvoja ja katsomuksia pohtivana oppiaineena uskonto rakentaa valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä muuttuvissa media- ja teknologiaympäristöissä.

Uskonnon opetuksen yleiset tavoitteet

Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää tietoa
- kehittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää kulttuurista lukutaitoaan
- hallitsee uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja
- tuntee uskonnon tutkimuksen keskeisiä käsitteitä, näkökulmia ja menetelmiä
- perehtyy uskontojen historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen sekä yhteiskunnan, kulttuurin ja uskonnon vuorovaikutukseen eri puolilla maailmaa
- perehtyy opiskeltavan uskonnon erityispiirteisiin Suomessa ja muualla maailmassa
- tunnistaa ja ymmärtää uskontojen sisäistä moninaisuutta

- ymmärtää uskonnon erityisluonnetta, esimerkiksi uskonnollisen kielen ja symboliikan erityispiirteitä, sekä tunnistaa ja osaa analysoida uskonnollisen ja tieteellisen tiedon ominaispiirteitä
- kehittää valmiuksia rakentaa ja jäsentää omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään
- kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus, sekä valmiuksia toimia moniarvoisissa, moniuskontoisissa ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä
- ymmärtää ja kunnioittaa ihmisoikeuksia ja osaa tarkastella uskontoja ja katsomuksia ihmisoikeusnäkökulmasta
- kehittää valmiuksia rakentaa ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta sekä toimia yhteiskunnan aktiivisena ja vastuullisena jäsenenä.

Arviointi

Uskonnon oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on kannustaa opiskelijaa opiskelemaan ja oppimaan sekä antaa palautetta hänen oppimisprosessistaan ja osaamisestaan. Opetuksessa ohjataan ja tuetaan opiskelijaa oman oppimisprosessinsa pitkäjänteisessä suunnittelussa ja arvioinnissa. Arviointi on monipuolista, ja siihen kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja uskonnon oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan uskonnolliseen ja katsomukselliseen yleissivistykseen liittyvien tietojen ja taitojen havainnointiin. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn erilaisissa oppimistilanteissa.

7.13.1 Evankelisluterilainen uskonto

Pakolliset opinnot

UE01 Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä
- hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

Keskeiset sisällöt

- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde
- maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena
- uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta, synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet
- pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- juutalaisuuden ja islamin oppi, etiikka ja elämäntapa
- juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa pohditaan, mitä uskonto ja uskonnottomuus ovat. Tutustutaan maailman uskontotilanteeseen sekä perehdytään Lähi-idän uskontoihin: juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin. Miten ne ovat syntyneet ja mitä ovat niiden keskeiset ja yhteiset piirteet? Tarkastellaan, miten kirjasta tulee pyhä, ja millaisia kirjoja ovat Raamattu ja Koraani? Pyritään ymmärtämään juutalaisuuden ja islamin moninaisuutta, niiden etiikkaa ja elämäntapaa.

Laaja-alainen osaaminen: Hyvinvointiosaamiseen kuuluu se, että opiskelija kykenee toimimaan moniuskontoisissa ympäristöissä ja saa aineksia oman identiteetin muodostamiseen.

Vuorovaikutusosaamista on puolestaan se, että opiskelija osaa keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä. Luova osaaminen liittyy opintojakson soveltaviin tehtäviin.

Opintojakson sisältöihin kuuluu juutalaisuuden ja islamin suhde yhteiskuntaan, mikä on osa yhteiskunnallista osaamista. Eettinen osaaminen lisääntyy, kun tutustutaan Lähi-idän uskontojen etiikkaan. Globaali- ja kulttuuriosaamista on se, että opiskelija tuntee maailman uskontotilannetta, uskontojen kulttuuritaustaa ja uskontojen vaikutusta kulttuuriin.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti. Arvioinnissa käytetään monipuolisia arviointimenetelmiä. Opintojakson arvosanassa mukana on jatkuvan näytön arviointi. Arvioinnin tarkoituksena on ohjata opiskelijaa opintojakson tavoitteiden saavuttamisessa.

UE02 Maailmanlaajuinen kristinuskko (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida kristinuskon merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä
- perehtyy kristinuskon erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja
- kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä.

Keskeiset sisällöt

- kristinuskon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa
- uskonnon asema sekä uskonnon ja valtion suhteet Euroopassa
- katolisen, ortodoksisen ja protestanttisen, erityisesti luterilaisen, kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- karismaattinen kristillisyyden ilmiönä
- kristillisperäisten uskontojen pääpiirteet
- ekumenia ja uskontodialogi
- kristinuskon ja ympäristökysymykset sekä muita ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

Tutustutaan kristinuskon asemaan Euroopassa ja muualla maailmassa. Tavoitteena on, että opiskelija tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset, niiden syntytaustan ja pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä. Keskustellaan ajankohtaisista kristinuskoon liittyvistä kysymyksistä.

Laaja-alainen osaaminen: Hyvinvointiosaamiseen kuuluu se, että ymmärtää kristillisten kirkkojen ja liikkeiden juuria ja erityispiirteitä. Vuorovaikutus muiden ihmisten kanssa helpottuu, jos tuntee heidän uskontojaan. Lisäksi sisältöihin kuuluvat myös ekumenia ja uskontodialogi. Yhteiskunnallinen osaaminen lisääntyy, kun tuntee uskontokuntien aseman ja merkityksen yhteiskunnassa. Eettiseen osaamiseen liittyvää ainesta käsitellään luonnollisesti jokaisen kirkkokunnan ja kristillisen liikkeen esittelyn yhteydessä. Koska opintojaksossa tarkastellaan kristinuskon eri puolilla maailmaa, opintojaksossa käsitellään myös globaali- ja kulttuuriosaamista. Ympäristöosaamista käsitellään ajankohtaisten teemojen yhteydessä.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti. Arvioinnissa käytetään monipuolisia arviointimenetelmiä. Opintojakson arvosanassa mukana on jatkuvan näytön arviointi. Arvioinnin tarkoituksena on ohjata opiskelijaa opintojakson tavoitteiden saavuttamisessa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

UE03 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuuriin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin
- tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä
- hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä
- kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

Keskeiset sisällöt

- hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka, hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet
- buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuuden keskeiset piirteet sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa
- Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

Tutustutaan mm. luonnonuskontoihin, hindulaisuuteen, buddhalaisuuteen, jainalaisuuteen, sikhiläisyyteen, kungfutselaisuuteen, taolaisuuteen ja shintolaisuuteen sekä uusiin uskonnollisiin liikkeisiin. Miten ne ovat syntyneet ja kehittyneet? Mitä ovat niiden keskeiset piirteet? Miten ne ovat vaikuttaneet kulttuuriin ja yhteiskuntaan?

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista hyvinvointiosaamista tukee tutustuminen erilaisiin uskontoihin. Vuorovaikutusta muiden kanssa luonnollisesti helpottaa, kun tuntee muiden ihmisten uskontoja. Yhteiskunnallinen osaaminen lisääntyy, kun opintojaksossa tutustutaan eri uskontojen vaikutukseen yhteiskunnassa. Eettiseen osaamiseen kuulu tietysti tutustuminen maailmanuskontojen etiikkaan. Myös ympäristökysymyksiä sivutaan eri uskontojen yhteydessä. Globaali- ja kulttuuriosaaminen paranevat, kun opiskellaan eri uskontojen historiaa, ajattelua, toimintaa ja tapoja.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti. Arvioinnissa käytetään monipuolisia arviointimenetelmiä. Opintojakson arvosanassa mukana on jatkuvan näytön arviointi. Arvioinnin tarkoituksena on ohjata opiskelijaa opintojakson tavoitteiden saavuttamisessa.

UE04 Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- ymmärtää, että tietoa uskonnoista ja katsomuksista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- tunnistaa ja osaa analysoida muinaissuomalaisen uskontoperinteiden ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä

- osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapautteen, uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen sekä uskonnottomuuteen ja uskontokritiikkiin liittyvää ajankohtaista keskustelua
- kehittää valmiuksia osallistua uskonnollisia, katsomuksellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä koskevaan dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä.

Keskeiset sisällöt

- Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio
- uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa huomioiden uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa
- muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä sekä kristinusko yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina
- uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri nykypäivän Suomessa
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi nykypäivän Suomessa

Osana opintojaksoa voidaan toteuttaa vapaaehtoistyöhön liittyvä projekti tai perehtyä jonkin uskonnollisen yhteisön yhteiskunnalliseen toimintaan.

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa tutustutaan Suomessa vaikuttaviin uskonnollisiin liikkeisiin. Tarkastellaan, miten uskonnot ovat vaikuttaneet suomalaiseen yhteiskuntaan eri aikoina. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää uskonnon merkityksen ja näkyvyyden julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa. Pohditaan, miten uskonto näkyy suomalaisten perheiden elämässä ja tapakulttuurissa. Tutustutaan myös suomalaiseen uskonnottomuuteen ja uskontokritiikkiin. Opintojakson sisältöjen yhteydessä voidaan tarkastella lyhyesti myös Mäntsälän ja lähialueiden uskontotilannetta.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista hyvinvointiosaamista tukee tutustuminen Suomessa vaikuttaviin uskontoihin. Vuorovaikutusta muiden kanssa luonnollisesti helpottaa, kun tuntee muiden ihmisten uskonnollista ajattelua ja kieltä. Vuorovaikutusosaamiseen kuuluu myös uskonnottomuuden tunteminen. Kun opintojaksossa tutustutaan uskonnon ja yhteiskunnan väliseen vuorovaikutukseen, yhteiskunnallinen osaaminen lisääntyy. Eettiseen osaamiseen kuuluu tutustuminen uskonnottomuuteen ja Suomessa vaikuttavien uskontojen etiikkaan. Globaali- ja kulttuuriosaaminen paranevat, kun opiskellaan suomalaisten uskontokuntien historiaa, ajattelua, toimintaa ja tapoja sekä suomalaisten kansainvälisiä yhteyksiä.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti. Arvioinnissa käytetään monipuolisia arviointimenetelmiä. Opintojakson arvosanassa mukana on jatkuvan näytön arviointi. Arvioinnin tarkoituksena on ohjata opiskelijaa opintojakson tavoitteiden saavuttamisessa.

UE05 Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja osaa analysoida uskonnon ja taiteen suhdetta: taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen
- perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja ja kertomuksia
- tunnistaa uskonnollista symboliikkaa ja perehtyy siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja
- harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa.

Keskeiset sisällöt

- uskontojen ja taiteen vuorovaikutus, uskontojen merkitys taiteen kehityksessä
- uskonnollinen taide ja uskonnon ilmeneminen eri taidemuodoissa
- uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa
- Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

Tarkastellaan uskonnon, taiteen ja populaarikulttuurin eri muotojen vuorovaikutusta. Perehdytään siihen, miten uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri ja muu taide kuvaavat uskontojen erityispiirteitä. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista hyvinvointiosaamista tukee tutustuminen taiteisiin ja populaarikulttuuriin. Yhteiskunnallista osaamista sivutaan, kun tarkastellaan uskonnollista taidetta ja populaarikulttuurin tuotoksia. Opintojakson aikana on mahdollista pohtia eettisiä teemoja ja ympäristökysymyksiä. Globaali- ja kulttuuriosaaminen lisääntyvät, kun tutustutaan eri puolilla maailmaa syntyneeseen taiteeseen ja populaarikulttuuriin.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti. Arvioinnissa käytetään monipuolisia arviointimenetelmiä. Opintojakson arvosanassa mukana on jatkuvan näytön arviointi. Arvioinnin tarkoituksena on ohjata opiskelijaa opintojakson tavoitteiden saavuttamisessa.

UE06 Uskonto, tiede ja media (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista tutkimusta
- tunnistaa ja osaa analysoida uskontoon liittyviä ajankohtaisia teemoja ja sisältöjä mediassa

- osaa analysoida uskonnon ja median välisiä suhteita sekä arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskontoon liittyvää tietoa.

Keskeiset sisällöt

- uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet
- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- uskontoilmiön käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki

Osana opintojaksoa voidaan toteuttaa uskontoon liittyvä mediasisältö, media-analyysi tai pienimuotoinen uskontoon liittyvä tutkimus.

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa tutustutaan uskontojen tieteelliseen tutkimiseen sekä uskontojen ja median väliseen suhteeseen. Opintojakson aikana seurataan mediassa esillä olevia ajankohtaisia uskontoon liittyviä teemoja. Pohditaan, miksi uskontoon liittyvään informaatioon ja sen lähteisiin kannattaa suhtautua kriittisesti. Miten media vaikuttaa uskontoilmiöihin? Tutustutaan siihen, miten uskonnollista kieltä ja kuvastoa käytetään eri medioissa. Miten mediaa hyödynnetään uskonnoissa?

Laaja-alaisen osaamisen alueista monitieteinen osaaminen sisältyy selvimmin tähän opintojaksoon. Lisäksi mediaa tarkasteltaessa sivutaan myös vuorovaikutusosaamista, yhteiskunnallista osaamista, eettisyyttä ja ympäristöosaamista, globaali- ja kulttuuriosaamista.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti. Arvioinnissa käytetään monipuolisia arviointimenetelmiä. Opintojakson arvosanassa mukana on jatkuvan näytön arviointi. Arvioinnin tarkoituksena on ohjata opiskelijaa opintojakson tavoitteiden saavuttamisessa.

7.14 Elämäkatsomustieto

Oppiaineen tehtävä

Elämäkatsomustieto on oppiaine, joka tukee opiskelijan elämäkatsomuksen ja identiteetin muodostumista sekä hyvän elämän tavoittelua. Elämäkatsomus tarkoittaa yksilön käsitystä maailmasta ja omasta paikastaan siinä.

Elämäkatsomustiedon lähtökohtana ovat valmiiden oppijärjestelmien sijaan opiskelijan elämismaailma ja sen ilmiöt. Oppiaine kannustaa opiskelijaa jäsentämään aktiivisesti omaa

elämäkatsomustaan, refleктоimaan sen perusteita ja erittelemään siihen vaikuttavia tekijöitä. Samalla tarkastellaan erilaisia yleisiä maailmankatsomuksia, jotka voivat olla esimerkiksi poliittisia, tieteellisiä, elämänfilosofisia, aatteellisia, populaarikulttuurista nousevia tai uskonnollisia.

Oppiaine on taustaltaan monitieteinen. Elämäkatsomustiedon opetuksessa sovellettavista tieteistä tärkeimmät ovat antropologia, filosofia, kulttuurin, taiteen ja uskonnon tutkimus, kasvatustiede sekä yhteiskuntatieteet, kuten mediatutkimus, politiikantutkimus, sosiologia ja sukupuolentutkimus. Opetus integroi ja hyödyntää muissa oppiaineissa, kuten historiassa, psykologiassa, biologiassa ja maantieteessä, hankittuja tietoja elämäkatsomuksellisissa pohdintoissa. Elämäkatsomustiedon opiskelu kehittää näkemyksellisyyttä, laaja-alaista kriittistä ajattelua sekä kykyä hahmottaa kokonaisuuksia ja ilmiöiden välisiä yhteyksiä.

Elämäkatsomustieto kartuttaa kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, arvostelukykä, toisten kunnioittamista sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja. Oppiaine ankuroituu ihmisoikeusetiikkaan ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen. Se pohjautuu ihmiskäsitykseen, jossa ihminen nähdään sosiaalisena olentona ja korostetaan ihmisten mahdollisuutta tutkia kriittisesti ympäröivää todellisuutta ja elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja eettisinä yhteiskunnan jäseninä.

Oppiaineen luonne edellyttää vuorovaikutteisia ja keskustelevia työtapoja.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Elämäkatsomustieto tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä, hyvän elämän tavoittelua sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi ja eettisesti toimivaksi yhteiskunnan jäseneksi.

Elämäkatsomustiedossa käytetään ymmärrettävää yleiskieltä, jotta vuorovaikutus on helppoa ja katsomukselliset pohdinnat avautuvat mahdollisimman hyvin eri taustoista tuleville opiskelijoille. Tarpeen mukaan oppiaine hyödyntää erikoisalojen termistöä, mikä helpottaa asioiden käsitteellistä tarkastelua.

Elämäkatsomustieto kehittää eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset sekä heidän katsomuksensa ja tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa ja vahvistaa itsetuntemusta. Se vahvistaa näin osaltaan opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä.

Elämäkatsomustieto tukee **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista.

Elämäkatsomustiedolle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelutapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät keskeisiä sosiaalisia taitoja.

Elämäkatsomustieto hyödyntää laajasti eri tietolähteitä ja kasvattaa kykyä arvioida niiden luotettavuutta. Kriittisen, rakentavan ja eettisen ajattelun oppiminen on keskeinen osa

elämäkatsomustiedon tavoitteistoa. Oppiaine on **monitieteinen**, ja siinä yhdistellään ja sovelletaan **luovasti** eri lukioaineista sekä tieteistä ja taiteista omaksuttua tietoa ja osaamista.

Elämäkatsomustiedon opetuksen perustana ovat ihmisoikeuksien, demokratian ja kestävän tulevaisuuden periaatteet. Niiden edistämiseksi opetus rohkaisee yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Opetus kannustaa itsetutkiskeluun, omien eettisten arvojen punnitsemiseen sekä identiteetin ja omien vakaumusten rakentamiseen. Näin elämäkatsomustieto tukee **yhteiskunnallisen osaamisen** tavoitteita, kuten aktiivista kansalaisuutta, elämän valintojen tekemistä, suuntautumista jatko-opintoihin ja mielekkäälle elämänuralle sekä hakeutumista työelämän eri aloille.

Elämäkatsomustiedon opetuksessa opiskelija saa tilaisuuden pohtia globaalin ja ekologisen oikeudenmukaisuuden merkitystä ajankohtaisissa ja arkielämään liittyvissä kysymyksissä. Oppiaine harjaannuttaa monipuolisesti **eettisyyden** taitoja. Siinä opetetaan erottamaan perustellut väitteet perustelemattomista ja kannustetaan etsimään tieteellistä näyttöä uskomusten tueksi. Elämäkatsomustieto auttaa opiskelijaa ymmärtämään **ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti luonnon monimuotoisuuden arvon ja opettaa pohtimaan keinoja, joilla yksilö ja yhteiskunta voivat toimia ekologisesti kestäväällä tavalla. Oppiaineessa sekä aktivoidaan toimintaa ilmastomuutoksen torjumiseksi että pohditaan ilmastomuutoksen kohtaamisen kannalta olennaisia asenteita ja tunteita.

Elämäkatsomustieto perustuu ajatukseen erilaisten kulttuurien ja katsomusten kohtaamisen ja vuoropuhelun tärkeydestä. Se tutustuttaa historiallisesti ja nykyajassa merkittäviin maailmankatsomuksiin, kulttuureihin ja kulttuuriperintökohteisiin. Oppiaine avartaa maailmankatsomusta ja opettaa ymmärtämään kulttuurisen moninaisuuden arvon. Se ohjaa toimimaan eettisesti ja kunnioittavasti niin oman kuin muidenkin kulttuurien ja yhteisöjen piirissä. Oppiaineessa pohditaan ihmiskunnan tulevaisuutta ja maailmaa muuttavia kehityskulkuja, kuten uutta mediaympäristöä, teknologian kehitystä ja ilmastomuutosta. Näin elämäkatsomustieto vahvistaa opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Elämäkatsomustiedon opetuksen yleiset tavoitteet

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- saa tukea ja perusteita identiteettinsä ja elämäkatsomuksensa rakentamiseen
- osaa hyödyntää, yhdistellä ja soveltaa eri tieteissä ja lukion oppiaineissa omaksuttuja tietoja oman elämäkatsomuksensa rakentamisessa
- osaa arvioida kriittisesti maailmankatsomuksiin ja omaan elämäkatsomukseen vaikuttavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä
- osaa toimia rakentavasti erilaisissa ja erimielisissäkin vuorovaikutustilanteissa
- laajentaa ja syventää katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
- kehittää kykyään reflektoida omaa ja muiden ajattelua ja toimintaa
- kunnioittaa ja osaa perustella periaatteita ja käytäntöjä, jotka edistävät ihmisoikeuksia, kulttuurien välistä myönteistä kohtaamista, yhteiskunnallista ja globaalia oikeudenmukaisuutta sekä kestävän tulevaisuuden rakentamista ja ilmastovastuuta.

Arviointi

Elämäkatsomustiedossa arvioidaan sitä, kuinka laaja-alaisesti, monipuolisesti, johdonmukaisesti ja oivaltavasti opiskelija osaa pohtia katsomuksellisia kysymyksiä ja ilmaista ajatuksiaan. Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida oman elämäkatsomuksensa ja identiteettinsä rakentumista sekä kykyä perustella katsomuksellisia valintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon taito perustella katsomuksellisia käsityksiä kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Elämäkatsomukselliset kysymykset ovat henkilökohtaisia ja nousevat opiskelijan omasta elämästä. Niiden pohdiskelun arviointi perustuu ajattelun taitoihin, kuten johdonmukaisuuteen, kriittisyyteen, ristiriidattomuuteen ja systemaattisuuteen. Opiskelijan suorituksissa arvioidaan taitoa tarkastella ja eritellä monipuolisesti erilaisia katsomuksellisia kantoja sekä taitoa esittää niistä perusteltuja arvioita.

Elämäkatsomustiedossa arvioidaan myös katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä, joka sisältää sekä tiedollisen ulottuvuuden että ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja. Nämä otetaan huomioon opintojaksojen arvioinnissa. Arviointi rohkaisee opiskelijaa oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Pakolliset opinnot

ET01 Minä ja hyvä elämä (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää hyvän elämän pohtimiseen liittyvät keskeiset käsitteet ja osaa käyttää niitä oman elämäkatsomuksensa jäsentämisessä
- tutustuu erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä, osaa arvioida niitä sekä tarkastella niitä suhteessa omiin elämäntavoitteisiinsa
- osaa arvioida erilaisia hyvän elämän edellytyksiä ja identiteettivalintoja yhdenvertaisuutta kunnioittaen
- tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja osaa eritellä, miten ne johtavat erilaisiin hyvän elämän ihanteisiin
- ymmärtää oman identiteettinsä osa-alueita ja osaa eritellä siihen vaikuttavia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä tekijöitä
- kehittää kykyään elämäkatsomukselliseen keskusteluun, vuorovaikutukseen ja näkemystensä ilmaisemiseen vastuullisesti, johdonmukaisesti ja luovasti.

Keskeiset sisällöt

- minuus, elämäkatsomus, maailmankatsomus ja maailmankuva
- hyvän elämän tekijöitä ja ulottuvuuksia: tarpeet, onnellisuus, elämän merkityksellisyys, hyvinvointi ja toimintavalmiudet, erilaisia hyvän elämän malleja
- luonnon- ja ihmistieteellisiä, filosofisia, taiteessa ja populaarikulttuurissa ilmeneviä sekä sekulaareja ja uskonnollisia ihmiskäsityksiä ja -ihanteita

- yksilöllisyys, elämänvalinnat ja elämänhallinnan keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perimän ja ympäristön merkitys
- ihmisen identiteetti ja sosiaalisuus: yksilöt yhteisöissä, yksityinen ja julkinen, sosiaaliset suhteet, roolit ja normit, ihmisen yhteisöllisen aseman intersektionaalisuus
- ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä: ihmissuhteet, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus, opiskelu ja työ, vanheneminen ja kuolema

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa ET01 Minä ja hyvä elämä opiskelija tutustuu oppiaineen keskeisiin käsitteisiin ja harjaantuu käyttämään niitä oman elämäkatsomuksensa jäsentämiseen. Oman identiteetin osa-alueiden ymmärtäminen tukee opiskelijan hyvinvointiosaamista. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus toimia ja oppia yhdessä sekä löytää tapoja kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

Vuorovaikutusosaaminen tukee opiskelijoita heidän asettaessaan tavoitteita opiskelulle ja muulle toiminnalleen. Yhteiskunnallinen osaaminen näkyy opintojaksolla omaan identiteettiin ja hyvän elämän yhteisöllisten tekijöiden tarkastelussa.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti monipuolisia menetelmiä käyttäen. Arvioinnissa on mukana myös jatkuva arviointi, jolloin opiskelijan toimintaa arvioidaan koko opintojakson tavoitteiden suhteen. Arvioinnin tulee tukea ja kehittää opiskelijan taitoa reflektoida ja arvioida omaa ajatteluaan ja kannustaa opiskelijoita oman opiskelunsa suunnitteluun ja kehittämiseen.

ET02 Minä ja yhteiskunta (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja omalle identiteetille
- ymmärtää, että sosiaalisia ilmiöitä ja yhteiskunnallisia rakenteita voidaan tarkastella tieteellisesti ja niillä on suuri merkitys yksilön elämäkatsomukselle ja elämänvalinnoille
- osaa arvioida kriittisesti niin omia kuin muiden yhteiskunnallisia väitteitä ja katsomuksia
- osaa tulkita ja arvioida erilaisten medioiden ja muiden yhteiskunnallisten instituutioiden tarjoamaa informaatiota
- osaa tarkastella kriittisesti yhteiskuntaa ja sen osa-alueita, yhteiskunnallisia rakenteita, ideologioita piirteitä sekä vallitsevia yhteiskunnallisia arvoja
- ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnonvapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalin oikeudenmukaisuuden sekä kestävänsä tulevaisuuden rakentamisen periaatteita
- osaa jäsentää omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä
- osaa arvioida yksilön vaikutusmahdollisuuksia sekä kasvattaa valmiuttaan rakentavaan ja vastuulliseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

Keskeiset sisällöt

- kriittinen ajattelu ja väitteiden järkipäinen perustelu: ympäröivän todellisuuden jäsentäminen ja sen erilaiset vääristymät
- median ja muiden informaationlähteiden toimintalogiikka; koulun, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä kulttuuristen, mukaan lukien uskonnollisten yhteisöjen, vaikutus maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä omaan elämäntavomukseen
- aikalaismkriittik: yhteiskunnan ja eri alakulttuurien aatteita ja arvoja
- yhteiskunnassa toimimisen ja aktiivisen kansalaisuuden tiedollisia perusteita: yhteiskunnalliset rakenteet, sosiaaliset tosiasiat, modernin länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteet, kuten individualismi ja yhteisön ja yhteiskunnan ero, sekä näiden vaikutus yksilön elämään
- taloudellinen ja poliittinen valta Suomessa ja globaalissa markkinataloudessa, yksilön kuluttajana ja kansalaisena tekemien valintojen vaikutukset
- ihmisarvo, ihmisen arvokkuus ja ihmisoikeudet; ihmisoikeusasiakirjat, kuten YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus; ihmisoikeusloukkaukset, kuten holokausti
- globaali oikeudenmukaisuus, kestävä tulevaisuus, ilmastonmuutoksen torjunta sekä YK:n kestävä kehityksen tavoitteet ja Agenda 2030

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa ET02 Minä ja yhteiskunta korostuvat oppiaineen monitieteisyys, yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja vuorovaikutusosaaminen. Opiskelija tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin sekä harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään jäsentää ja arvioida tiedon luotettavuutta. Opiskelija oppii tunnistamaan ihmisten ja yhteisöjen erilaisia toimintatapoja ja arvoja sekä omassa arjessa, suomalaisessa yhteiskunnassa että globaalisti. Monitieteinen osaaminen tukee opiskelijan ajattelun, näkemysten ja toiminnan eettisten, esteettisten ja ekologisten arvolähtökohtien pohdintaa. Yhteiskunnallinen osaaminen kehittää opiskelijaa ymmärtämään ja arvostamaan demokraattisen, oikeudenmukaisen sekä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen perustuvan yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita. Vuorovaikutusosaaminen kehittää opiskelijan aktiivisen kansalaisuuden ja toimijuuden taitoja. Opiskelijan oman työn merkitystä hyvän tulevaisuuden rakentamisessa tehdään näkyväksi.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti monipuolisia menetelmiä käyttäen. Arvioinnissa on mukana myös jatkuva arviointi, jolloin opiskelijan toimintaa arvioidaan koko opintojakson tavoitteiden suhteen. Arvioinnin tulee tukea ja kehittää opiskelijan taitoa reflektoida ja arvioida omaa ajatteluaan ja kannustaa opiskelijoita oman opiskelunsa suunnitteluun ja kehittämiseen.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

ET03 Kulttuurit (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämänkatsomukselleen sekä saa välineitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamisessa
- osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa
- ymmärtää, että kulttuurit ovat vuorovaikutuksessa keskenään eikä mikään kulttuuri ole kehittynyt ilman ulkoisia vaikutteita kulttuurin ydinpiirteisiin, kuten elämäntapoihin, kieleen, teknologiaan ja uskomuksiin
- hahmottaa suomalaisuuden historiallisesti rakentuvana ja muuttuvana jatkumona, johon kuuluvat niin ulkoiset vaikutteet kuin sisäinen moninaisuus ja vähemmistökulttuurit
- osaa hahmottaa erilaiset elämänkatsomukselliset ratkaisut ja identiteettivalinnat sekä maailman kulttuurisen moninaisuuden rikkautena ja perustella niiden yhdenvertaisen kohtelun
- tunnistaa vihapuheen ja osaa erottaa sen sananvapauden vastuullisesta käytöstä.

Keskeiset sisällöt

- kulttuurin käsite ja merkitys sekä sen erilaiset luokittelut ja käyttötavat, kulttuuri merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana, erilaisia teorioita kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa, etnosentrismi ja kulttuurirelativismi
- kulttuuria koskevan tutkimuksen perusteita: tutkittavan ja tutkijan näkökulmat, kenttätyö, etnografia, kysely, haastattelu
- kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurinen itseilmaisu, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämänkatsomukseen, Unescon maailmanperintöohjelma
- suomalaisen kulttuurin ja identiteettipolitiikan historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökulttuurit
- kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus sekä monokulttuurisuuden mahdottomuus: monikulttuurisuus ja globaali kulttuuri sekä niiden erilaiset katsomukselliset ja yhteiskunnalliset tulkinnat ja vaikutukset
- etnisyyden, rasmin ja muun syrjinnän sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaa ja nykypäivää eri kulttuureissa

Mäntsälän lukion elämänkatsomustiedon Kulttuurit (ET03) -opintojakso suoritetaan valtakunnallisen opetussuunnitelman mukaisesti.

ET04 Katsomukset (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eritellä maailman- ja elämänkatsomuksen sekä maailmankuvan käsitteitä, arvioida niihin liittyviä perusteita sekä erottaa katsomukselliset ja arvokysymykset mielipidekysymyksistä
- ymmärtää katsomusten, kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen jatkuvaa historiallista muuttumista sekä osaa sen perusteella eritellä erilaisten maailmankatsomusten piirteitä ja lähtökohtia
- osaa eritellä ja arvioida evoluution, universaalien eettisten järjestelmien, Euroopan uuden ajan murroksen, valistuksen, tieteen sekä modernin markkinatalouden merkitystä maailmankuviin ja omaan elämänkatsomukseensa
- osaa arvioida erilaisten arvojen, maailmankuvien ja tietämisen tapojen sekä yksilöllisten, yhteisöllisten, poliittisten ja uskonnollisten ulottuvuuksien painoarvoa erilaisissa elämän- ja maailmankatsomuksissa
- osaa eritellä oman elämänkatsomuksensa ja siihen liittyvien uskomusten perusteita ja muotoutumista sekä ymmärtää, että elämänkatsomuksen lähtökohdat olisivat voineet poiketa nykyisistä.

Keskeiset sisällöt

- katsomuksellinen käsitteistö; katsomukset perustavina tapoina käsittää maailma ja katsomuksellisten kysymysten luonne
- ihmiskunnan katsomuksellisuuden muotoutuminen: evoluution, kielen ja joustavan yhteistyön merkitys ihmislajin kehityksessä; animismi, teismi, ateismi
- katsomusten historiaa: universaalien katsomusten ja moraalijärjestelmien synty, modernin subjektin ja tieteellisen maailmankuvan synty, edistysusko ja yhteiskunnan osa-alueiden eriytyminen uudenlaisten katsomusten taustana
- poliittisia maailmankatsomuksia, kuten liberalismi, sosialismi ja nationalismi; katsomusten ilmeneminen elämäntavassa, taiteessa, urheilussa sekä suhteessa luontoon ja ympäristöön
- elämänkatsomuksen jäsentäminen katsomushistorian näkökulmasta; oman elämänkatsomuksen taustalla olevat satunnaiset historialliset seikat

Mäntsälän lukion elämänkatsomustiedon Katsomukset (ET04) -opintojakso suoritetaan valtakunnallisen opetussuunnitelman mukaisesti.

ET05 Uskonnot ja uskonottomuus (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kykyä lukea, tulkita ja ymmärtää erilaisia uskonnollisia ja uskonottomia maailmankatsomuksia sekä kykyä verrata niiden lähtökohtia ja elämäntapaa omaan elämänkatsomukseensa
- tutustuu uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen sekä uskontokritiikkiin
- hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoja, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin, kuten sekulaariin humanismiin ja uskontoihin, liittyviä kysymyksiä sekä muodostaa niihin oman perustellun kantansa

- perehtyy suuriin maailmanuskontoihin ja hahmottaa niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- perehtyy ateismin, agnostismin ja humanismin historiaan
- ymmärtää, että uskonnot ja uskonnottomuus ovat historiallisesti rakentuneita, monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on vahva kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys.

Keskeiset sisällöt

- uskonnon sekä uskonnollisuuden ja uskonottomuuden tutkiminen, määrittelemine ja selittäminen; käsityksiä uskontojen alkuperästä; uskontokritiikki
- keskeisiä uskonnollisten ilmiöiden ymmärtämiseen liittyviä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli ja jumala
- kristinuskon ja islamin sekä buddhalaisuuden ja hindulaisuuden historiallinen ja maantieteellinen levinneisyys, jakautuminen ja peruspiirteet; Itä-Aasian katsomusperinteiden yleiset piirteet
- ateismi, agnostismi, uskonottomuus ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet
- uskonnon ja uskonottomuuden näkyminen ja vaikutus arkielämässä, politiikassa ja oikeudenkäytössä: liberaali ja fundamentalistinen uskonnollisuus, tapauskonnollisuus, uudet uskonnolliset liikkeet, sekularisaatio ja julkisen vallan tunnustuksettomuuden periaate

Mäntsälän lukion elämäkatsomustiedon Uskonnot ja uskonottomuus (ET05) -opintojakso suoritetaan valtakunnallisen opetussuunnitelman mukaisesti.

ET06 Tulevaisuus (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu tulevaisuuden tutkimisen keinoihin ja tehtäviin sekä ymmärtää, että vaikka tulevaisuutta on vaikea ennustaa, siihen voidaan vaikuttaa arvoilla, teoilla ja valinnoilla
- hahmottaa erilaisia suhtautumistapoja teknologian kehitykseen ja osaa arvioida, miten tekninen muutos vaikuttaa yhteiskuntaan, kulttuuriin ja ympäristöön
- omaksuu valmiuksia, niin asenteita, tietoja kuin tunnetaitojakin, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen ja ymmärtää ilmastonmuutoksen vaikutuksia sekä sen torjumisen keinoja ja niiden esteitä
- osaa arvioida tieteellis-teknologisen vallankumouksen vaikutusta nykyaikaisiin yhteiskuntiin, maailmankatsomuksiin ja omaan elämäkatsomukseensa
- ymmärtää utopioiden ja dystopioiden merkityksen historiallisten, ajankohtaisten ja tulevaisuuden kysymysten heijastajina.

Keskeiset sisällöt

- tulevaisuuden tutkimus, heikot ja vahvat signaalit, tulevaisuustyö; mahdollisia, todennäköisiä ja toivottavia tulevaisuuden skenaarioita

- tieteellis-teknologinen vallankumous ja teknologian kehittyminen, erityisesti digitalisaatio, koneoppiminen, tekoäly ja robotiikka, sekä niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin
- ihmiskäsitysten ja hyvän elämän ihanteiden mahdollinen muutos: esimerkiksi kyborgit, transhumanismi, geeniteknologia; erilaisia suhtautumistapoja teknologiseen kehitykseen
- yhteiskunnan, talouden rakenteiden ja työn muutos: esimerkiksi robotiikka, eriarvoistuminen, muutokset työn ja varallisuuden jaossa
- globaalisti vaikuttavat ekologiset muutokset: ilmastonmuutos, massasukupuutot, diversiteetin heikkeneminen, kansainvaellukset
- yksilön valinnat ja yhteistyö paremman tulevaisuuden puolesta; tekninen kehitys hyvän elämän mahdollistajana
- erilaisia fiktiivisiä tulevaisuuden kertomuksia ja niiden kritiikkejä, dystopiat ja utopiat

Mäntsälän lukion elämäncatsomustiedon Tulevaisuus (ET06) -opintajakso suoritetaan valtakunnallisen opetussuunnitelman mukaisesti.

7.15 Terveystieto

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteinen oppiaine, jonka tehtävänä on opiskelijan terveysosaamisen kehittäminen. Terveysosaaminen ilmenee asiatietojen ja käsitteiden hallintana, terveyteen liittyvinä taitoina, kykyä itsenäiseen kriittiseen ajatteluun, itsetuntemuksen syventymisenä sekä eettisenä vastuullisuutena. Se mahdollistaa terveyden laaja-alaisuuden hahmottamisen sekä antaa valmiuksia tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat opiskelijan oman ja muiden ihmisten terveyden sekä ympäristön terveellisuuden arvostamisen, edistämisen ja ylläpitämisen. Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina sekä toimintakykyä. Oppiaineen arvopohja rakentuu elämän kunnioittamisen, ihmisoikeuksien mukaisen arvokkaan elämän, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, vastuullisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden perustalle.

Opetuksessa haastetaan tarkastelemaan terveyttä, turvallisuutta, terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä sekä näihin liittyviä ilmiöitä moniulotteisina kokonaisuuksina yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalin maailman näkökulmasta. Olennaista on ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyttä voimavarana, jonka pohjalta monet muut arkielämän toiminnot rakentuvat. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan valmiuksia yksilölliseen ja yhteisölliseen tiedon hankintaan, rakentamiseen ja käyttämiseen sekä taitoa arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää. Oppiaineen tehtävänä on myös kehittää opiskelijan valmiuksia omien terveyteen liittyvien valintojen ja tottumusten taustalla vaikuttavien tekijöiden analysointiin ja seurausten arviointiin sekä itselle sopivien oppimisen tapojen tunnistamiseen. Opetuksessa kehitetään opiskelijan kykyä tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä. Lisäksi terveyden osalta edistetään valmiuksia tarkoituksenmukaisten ja perusteltujen valintojen tekemiseen sekä omien voimavarojen ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alainen osaaminen toteutuu terveystiedon opetuksessa monipuolisesti ja auttaa siten osaltaan opiskelijaa kehittymään tasapainoiseksi ja sivistyneeksi ihmiseksi.

Terveystiedon opetus tuottaa **hyvinvointiosaamista** kehittämällä ymmärrystä keskeisistä hyvinvointiin liittyvistä yksilöllisistä, yhteisöllisistä ja yhteiskunnallisista edellytyksistä sekä lisäämällä valmiuksia oman ja muiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Terveystiedossa kehitetään opiskelijan itsetuntemusta, mikä auttaa tunnistamaan omia vahvuuksia ja rakentamaan identiteettiä.

Vuorovaikutusosaaminen kehittyy terveystiedossa sekä oppiaineen sisältöjen että käytettävien opetusmenetelmien avulla. Opetuksessa käsitellään mielen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, kuten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Yhteisöllinen tiedonrakentaminen edistää sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön.

Eri tieteenaloihin perustuvana oppiaineena terveystiedolle on luontevaa kehittää **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Terveystiedossa opiskelija ohjataan yhdistelemään eri tieteenalojen tuottamaa tietoa ja muodostamaan näin itselle uutta tietoa. Oppiaine sisältää tavoitteita, jotka ohjaavat tiedon soveltamiseen ja kriittiseen tulkintaan. Terveystiedon tavoitteet tukevat myös oppimisen säätelyä ohjaamalla opiskelijaa löytämään itselle sopivia oppimisen tapoja ja pohtimaan oppiaineen aihepiirien merkitystä itselle.

Oppiaineen tavoitteet ja arvoperusta ohjaavat opiskelijaa pohtimaan esimerkiksi turvallisen ympäristön edellytyksiä, terveyden eriarvoisuutta sekä elintapavalintojen seurauksia. Näiden aihepiirien tarkastelu tuottaa aineksia turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävä tulevaisuuden hahmottamiseen ja kehittävät siten **yhteiskunnallista osaamista**.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyy terveystiedon opetuksessa erilaisten ympäristöjen terveysvaikutuksiin liittyvien omien kulutustottumusten analysointina ja seurausten arviointina sekä eettisten kysymysten ratkomisena.

Terveystiedossa etsitään selityksiä erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden syntymiselle ja arvioidaan niiden merkitystä. Lisäksi tarkastellaan globaaleja terveyskysymyksiä ja niihin vaikuttamista. Tällaisten aihepiirien käsittely vahvistaa osaltaan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Terveystiedon opetuksen yleiset tavoitteet

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy luomaan kokonaiskuvaa terveydestä ja sen yksilöllisistä, yhteisöllisistä, yhteiskunnallisista ja globaaleista edellytyksistä, pystyy tekemään perusteltuja ehdotuksia siitä, miten omaa, muiden ihmisten sekä ympäristön terveyttä ja turvallisuutta voidaan ylläpitää tai edistää, sekä osaa käyttää terveystiedon käsitteitä asianmukaisesti
- osaa hakea tietoa eri lähteistä, soveltaa ja analysoida terveyteen liittyvää tietoa sekä arvioida tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä, ymmärtää tieteellisen tiedon ja arkitiedon eron

terveyden ja sairauksien riskien, syiden, vaikutusmekanismien ja seurausten selittämisessä sekä osaa perustella näkemyksiään tutkimustiedon avulla

- osaa analysoida ja arvioida omien tarpeiden, käsitysten, kokemusten, asenteiden ja arvojen ohjaavaa vaikutusta terveyteen liittyvissä valinnoissa sekä omien elintapojen ja kulutustottumusten vaikutuksia terveyteen ja ympäristöön
- osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä kestävän kehityksen edellytyksiä ja vaikutuksia terveyteen
- osaa valita itselle sopivia ja tilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia oppimisen tapoja ja asettaa tavoitteita omalle oppimiselleen sekä pystyy arvioimaan niiden saavuttamista realistisesti.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on tukea oppimista sekä antaa opiskelijalle tietoa hänen edistymisestään ja oppimistuloksistaan. Arviointi perustuu oppiaineen tavoitteista johdettuihin kriteereihin ja se koostuu monipuolisesta oppimisprosessin aikaisesta ja osaamisen summatiivisesta arvioinnista sisältäen myös itse- ja vertaisarviointia. Kriteerien avaaminen opiskelijoille opintojakson alussa sekä opintojakson aikana suoritettu arviointi ja palaute auttavat opiskelijaa suuntaamaan oppimistaan.

Arviointi kohdistuu oppimäärän asiatietojen hallintaan ja käsitteiden täsmälliseen käyttöön, opiskelijan tiedonhankintataitoihin sekä kykyyn soveltaa, analysoida, arvioida ja yhdistellä terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä rakentaa sille perusteluja. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan kyky tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelijan kyky asettaa oppimistavoitteita ja arvioida niiden saavuttamista. Arviointi ei saa kohdistua opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin sinänsä, vaan arviointi keskittyy opiskelijan valmiuksiin analysoida, arvioida sekä perustella näkemyksiään ja erilaisia terveystottumuksia.

Pakolliset opinnot

TE01 Terveys voimavarana (2 op)

Opintojaksossa luodaan kokonaiskuvaa ihmisen voimavaroista, terveyden edistämisestä sekä terveyttä määrittävistä tekijöistä ja niiden yhteyksistä ja vaikutusmekanismeista. Lisäksi syvennetään ja laajennetaan perusopetuksen aikana hankittua ymmärrystä elintapojen merkityksestä terveydelle ja arvioidaan terveyden edellytysten toteutumista omassa elämässä, perheessä ja lähiyhteisöissä.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy kuvailemaan ja jäsentelemään keskeisiä ihmisen voimavaroja ja terveyttä määrittäviä tekijöitä sekä analysoimaan niiden yhteyksiä ja vaikutusmekanismeja terveyteen
- osaa selittää erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden muodostumista ja arvioida niiden merkitystä terveydelle sekä soveltaa keskeisiä sosiaalipsykologisia malleja ja teorioita elintapojen omaksumisen selittämisessä

- tunnistaa omiin elintapoihinsa vaikuttavia tekijöitä ja pystyy arvioimaan elintapavalintojen merkitystä omalle ja lähiympäristön terveydelle sekä antamaan perusteltuja ehdotuksia siitä, miten terveyttä edistäviä elintapoja voidaan ylläpitää ja vaarantavia ehkäistä.

Keskeiset sisällöt

Terveyden kokonaisvaltaisuus

- terveyttä määrittävät keskeiset tekijät ja niiden vaikutusmekanismit
- terveyttä ja elintapoja selittävät keskeiset sosiaalipsykologiset teoriat ja mallit: suunnitellun käyttäytymisen teoria, sosiaalis-kognitiivinen teoria, terveystuskomusmalli, muutosvaihemalli
- terveystietoisia ilmiöitä: terveyden arvostamisen ja käyttäytymisen välinen ristiriita, medikalisaatio ja terveyteen sairastuminen, elintapoihin puuttuminen, uskomus- eli vaihtoehtohoidot

Kehon ja mielen hyvinvoinnin keskeiset perusteet

- terveyttä edistävä ravinto, liikunta, lepo, uni sekä painonhallinta
- seksuaalisuus, seksuaaliterveys, seksuaalioikeudet
- mielenterveyttä suojaavat yksilölliset, yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tekijät; stressi ja kriisit mielenterveyttä kuormittavina tekijöinä; keinoja kuormituksen hallintaan
- opiskeluhuvinvointi

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

TE01-opintojakson tavoitteena on, että opiskelija pystyy kuvailemaan ja jäsentelemään keskeisiä ihmisen voimavaroja ja terveyttä määrittäviä tekijöitä sekä analysoimaan niiden yhteyksiä ja vaikutusmekanismeja terveyteen. Opiskelija osaa selittää erilaisten terveystietoisuuksien ilmiöiden muodostumista ja arvioida niiden merkitystä terveydelle sekä soveltaa keskeisiä sosiaalipsykologisia malleja ja teorioita elintapojen omaksumisen selittämisessä. Opiskelija tunnistaa omiin elintapoihinsa vaikuttavia tekijöitä ja pystyy arvioimaan elintapavalintojen merkitystä omalle ja lähiympäristön terveydelle sekä antamaan perusteltuja ehdotuksia siitä, miten terveyttä edistäviä elintapoja voidaan ylläpitää ja vaarantavia ehkäistä.

Opintojaksossa hyvinvointiosaamista kehitetään yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmasta lisäämällä omien ja muiden terveyden ja hyvinvoinnin valmiuksia. Vuorovaikutusosaaminen kehittyy terveystiedossa sekä oppiaineen sisältöjen että käytettävien opetusmenetelmien avulla. Terveystiedossa opiskelija ohjataan yhdistelemään eri tieteenalojen tuottamaa tietoa ja muodostamaan näin itselle uutta tietoa kehittämällä monitieteistä ja luovaa osaamista. Opintojakson tavoitteet ja arvoperusta ohjaavat opiskelijaa pohtimaan esimerkiksi turvallisen ympäristön edellytyksiä, terveyden eriarvoisuutta sekä elintapavalintojen seurauksia. Näiden aihepiirien tarkastelu kehittää yhteiskunnallista osaamista. Eettisyys ja ympäristöosaaminen kehittyy opintojaksossa omien kulutustottumusten analysointina ja seurausten arviointina sekä eettisten kysymysten ratkomisena.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti monipuolisia menetelmiä käyttäen. Arvioinnissa mukana on myös jatkuva arviointi, jolloin opiskelijan toimintaa arvioidaan koko opintojakson ajan tavoitteiden suhteen.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

TE02 Terveys ja ympäristö (2 op)

Opintojaksossa kehitetään valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää sekä perehdytään tutkimustiedon hankkimisen periaatteisiin. Keskeistä on mediaympäristön ohella tarkastella myös muiden elinympäristöjen terveysvaikutuksia sekä arvioida omien valintojen merkitystä ympäristön terveellisyydelle. Lisäksi opintojaksossa syvennyttään riippuvuuksiin ja niiden vaikutuksiin.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tietää tutkimustiedon hankkimisen periaatteista ja tutkimusprosessin vaiheista sekä osaa soveltaa näitä tietoja ja kuvata perustellen, miten terveyteen, terveyskäyttäytymiseen ja toimintakykyyn liittyvistä aiheista voidaan saada luotettavaa ja monipuolista tutkimustietoa
- osaa hakea tietoa ja pystyy vertailemaan eri lähteiden luotettavuutta
- osaa kuvata terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja sekä analysoida terveysviestinnän merkitystä ihmisten terveyskäsitteille ja terveydelle
- osaa esitellä ja analysoida fyysisen ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveydelle sekä arvioida omien elintapojen ja kulutustottumusten merkitystä ympäristön terveydelle ja terveellisyydelle
- osaa eritellä riippuvuuden muotoja ja niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä sekä analysoida riippuvuuksiin liittyviä terveys- ja muita haittoja.

Keskeiset sisällöt

Terveyteen liittyvän tiedon hankinta, arviointi ja tulkinta

- tieteellinen tieto ja arkitieto, ajattelun vinoumia, tutkimusprosessin vaiheet, tutkimustiedon luotettavuuden arviointi
- terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja, terveysviestinnän merkityksen ja luotettavuuden arviointi

Ympäristön terveellisyys ja turvallisuus

- rakennetun ympäristön, luonnonympäristön ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen
- kestävä kehitys ja terveys
- ympäristöjen turvallisuus ja väkivallan ehkäisy
- työhyvinvointi

Mielihyvä ja riippuvuus

- riippuvuuteen vaikuttavat biologiset, psyykkiset ja sosiaaliset mekanismit
- keskeiset aine- ja toiminnalliset riippuvuudet, riippuvuuksien syitä ja ehkäisykeinoja, riippuvuuksien aiheuttamia haittoja

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa kehitetään valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää sekä perehdytään tutkimustiedon hankkimisen periaatteisiin. Opintojakson tavoitteena on syventyä riippuvuuden syntyyn ja seurauksiin.

Moninaisten opetusmenetelmien käyttäminen tukee vuorovaikutteista opiskelua esim. ryhmätutkimusten muodossa. Opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan demokraattisen, oikeudenmukaisen sekä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen perustuvan yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita, tämä tukee yhteiskunnallista osaamista. Hyvinvointiosaaminen sekä globaali osaaminen kehittyy luontevasti opintojakson keskeisten sisältöjen kautta.

Arviointi

Keskeistä on terveystieteellisten tutkimusten ja ilmiöiden ymmärtäminen, monipuolisten terveyteen ja sairauteen liittyvien lähdeaineistojen tulkitseminen ja soveltaminen lähdekriittisesti. Keskeistä arvioinnin sisältöä on myös valtakunnallisen opetussuunnitelman tavoitteiden ymmärtäminen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

TE03 Terveys ja yhteiskunta (2 op)

Opintojaksossa ohjataan tarkastelemaan laajasti terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn historiallisia kehityslinjoja sekä tulevaisuuden haasteita yhteiskunnassa. Tehtävänä on avata keskeisiin tarttumattomiin ja tartuntatauteihin liittyviä tekijöitä sekä tarkastella sosiaali- ja terveyspalvelujen, itsehoidon ja omahoidon merkitystä terveydelle. Olennaista on myös perehtyä terveyteen ja sairauksiin liittyviin eettisiin kysymyksiin sekä globaaleihin terveyshaasteisiin.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvata ja analysoida yhteiskunnallisten olosuhteiden, sosiaali- ja terveyspolitiikan ja muun yhteiskuntapolitiikan, tieteen sekä teknologian muutosta, kehitystä ja yhteyksiä väestön terveyteen
- pystyy erittelemään keskeisten tarttumattomien ja tartuntatautien riskitekijöitä, esittämään perusteltuja ratkaisuja näiden ehkäisemiseksi sekä arvioimaan sairauksien ja tautien merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle sekä elintapojen vaikutuksia tarttumattomien ja tartuntatautien näkökulmasta
- osaa esitellä perustellen, mihin sosiaali- tai terveyspalveluihin yksilö voi hakeutua erilaisissa tilanteissa, arvioida kriittisesti palvelujen järjestämistä ja tuottamista sekä arvioida sosiaali- ja terveyspalvelujen, itsehoidon ja omahoidon merkitystä terveydelle
- osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä, kuvata ja arvioida terveyteen ja terveyden eriarvoisuuteen vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja globaalisti sekä analysoida terveyserojen kaventamiseen vaikuttavia tekijöitä.

Keskeiset sisällöt

Terveyden edistäminen ja sairauksien ehkäisy eri aikakausina

- terveyskäsityksiä ja sairauksien selitysmalleja
- keskeisiä väestöjen terveyteen vaikuttaneita yhteiskunnallisia, tieteeseen ja teknologiaan liittyviä tekijöitä
- tulevaisuuden terveyshaasteita ja mahdollisuuksia

Sairaudet ja hoito

- epidemiologinen siirtymä, keskeiset tarttumattomat ja tartuntataudit
- sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen, tuottaminen ja käyttäminen
- itsehoito ja omahoito

Eettiset kysymykset

- eettisen analysoinnin näkökulmia: hyveet, seuraukset, oikeudet, velvollisuudet, motiivit, arvot ja normit
- keskeisiä terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä, kuten hedelmöityshoidot, abortti, elintapoihin liittyvä vapaus ja vastuu, seulonnat, geeniteknologia, eutanasia
- terveydenhuollon eettiset periaatteet, potilaan oikeudet, priorisointi
- terveys ja terveyden eriarvoisuus Suomessa ja globaalisti sekä niihin vaikuttaminen

Paikalliset tavoitteet ja laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa tarkastellaan laajasti terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn historiallisia kehityslinjoja sekä tulevaisuuden haasteita yhteiskunnassa. Tehtävänä on avata keskeisiin tarttumattomiin ja tartuntatauteihin liittyviä tekijöitä sekä tarkastella sosiaali- ja terveyspalvelujen, itsehoidon ja omahoidon merkitystä terveydelle. Olennaista on myös perehtyä terveyteen ja sairauksiin liittyviin eettisiin kysymyksiin sekä globaaleihin terveyshaasteisiin.

Opintojaksossa laaja-alainen oppiminen näkyy yhteiskunnallisen osaamisen, eettisen ja ympäristöosaamisen osa-alueilla. Luova osaaminen ja vuorovaikutustaidot kehittyvät opintojakson moninaisten opetusmenetelmien lähtökohdista.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti monipuolisia menetelmiä käyttäen. Arvioinnissa mukana on myös jatkuva arviointi, jolloin opiskelijan toimintaa arvioidaan koko opintojakson ajan tavoitteiden suhteen.

Paikalliset valinnaiset opinnot

TE04 Terveystiedon kertaus (2 op)

Opintojakson tavoitteena on kerrata ja syventää terveystiedon TE01–03 -opintojaksojen keskeisiä sisältöjä. Opintojaksossa valmistaudutaan terveystiedon ylioppilaskokeeseen. Tavoitteena on kerrata oppimäärän keskeiset teemat opintojaksoittain erilaisten työmenetelmien avulla. Pääpaino on erilaisten yo-tehtävätyyppien hahmottaminen ja niihin vastaaminen.

Keskeiset sisällöt ja tavoitteet

TE01

Terveyden kokonaisvaltaisuus, kehon ja mielen hyvinvoinnin keskeiset perusteet.

TE02

Terveyteen liittyvän tiedon hankinta, arviointi ja tulkinta, ympäristön terveellisyys ja turvallisuus, mielihyvä ja riippuvuus.

TE03

Terveyden edistäminen ja sairauksien ehkäisy eri aikakausina, sairaudet ja hoito, eettiset kysymykset.

Laaja-alainen osaaminen ja arviointi

Opintojakson aikana toteutuvat käytännössä kaikki laaja-alaisen oppimisen osa-alueet keskeisten oppisisältöjen puitteissa. Arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti opintojakson tavoitteita peilaten. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

7.16 Liikunta

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista. Liikunnassa opetetaan taitoja ja tietoja, joiden avulla opiskelija pystyy arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyään. Opetuksen tavoitteena on ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta fyysisestä aktiivisuudestaan sekä toiminta- ja opiskelukyvystään. Opetuksessa korostetaan kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävän liikunnan merkitystä osana aktiivista elämäntapaa. Opiskelija rakentaa myönteistä kehosuhdetta ja minäkuvaa liikunnan avulla. Liikunnassa opiskelija kokee iloa, onnistumista ja liikunnallista pätevyyttä sekä oppii keinoja oman jaksamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Lukion liikunnassa edistetään kaikkien opiskelijoiden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla monipuolisesti ja turvallisesti ottaen huomioon eri opiskeluympäristöjen ja vuodenaikojen tarjoamat mahdollisuudet. Opetuksessa käytetään erilaisia työtapoja ja menetelmiä, osallistetaan opiskelijoita toiminnan suunnitteluun ja arviointiin sekä ohjataan heitä ottamaan vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta ja turvallisuudesta.

Opetusryhmiä muodostettaessa otetaan huomioon opiskelijan oikeus fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen. Oppimista tuetaan opetusta eriyttämällä ottaen huomioon opiskelijoiden yksilölliset lähtökohdat ja kehitystarpeet (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Liikunnan opetus vahvistaa opiskelijan motivaatiota, itseluottamusta ja pätevyyttä fyysiseen aktiivisuuteen sekä ymmärrystä elämänmittaisen liikunta-aktiivisuuden merkityksestä.

Liikunta tukee opiskelijan pitkäjänteisyyttä, sinnikkyyttä ja jaksamista vahvistaen **hyvinvointiosaamista** sekä laajemmin terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Liikunnassa toimintakyvyllä tarkoitetaan fyysisiä, sosiaalisia ja psyykkisiä edellytyksiä selvitä erilaisista arkielämään kuuluvista toiminnoista. Liikunnassa opetellaan pitämään huolta omasta toimintakyvystä sekä opitaan ymmärtämään, miten toimintakyky vaikuttaa omaan fyysiseen ja kognitiiviseen suorituskyykyyn sekä hyvinvointiin.

Vuorovaikutusosaaminen kehittyy liikunnan opetuksen monipuolisten työtapojen ja menetelmien avulla. Vuorovaikutusosaamisen näkökulmasta on oleellista, että opiskelijan myönteistä minäkuvaa vahvistetaan niin, että hän oppii arvostamaan itseään. Hyvä vuorovaikutus edellyttää itsesäätelyn taitoja, kuten omien tunteiden tunnistamista, ymmärtämistä ja ilmaisun säatelemistä. Näin liikunta oppiaineena edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä turvallisuutta kouluyhteisössä laajemminkin.

Lukion liikunta on monitieteinen oppiaine, joka tarjoaa mahdollisuuksia eri tieteenalojen ja oppiaineiden, esimerkiksi terveystiedon, biologian, fysiikan ja musiikin, ymmärtämiseen.

Monitieteinen ja luova osaaminen kehittyy liikunnan oppimistilanteissa, jotka ovat luonteeltaan ongelmanratkaisutilanteita. Liikunta kehittää aivoja ja niiden hyvinvointia monipuolisesti tukien yleistä opiskeluvireyttä ja oppimisedellytyksiä.

Opiskelijan hyvä toimintakyky vahvistaa niin opiskelu- kuin työelämävalmiuksia. **Yhteiskunnallista osaamista** vahvistetaan liikunnassa opettamalla opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta ja yhteisestä toiminnasta ja sen turvallisuudesta sekä auttamalla ja avustamalla muita liikuntatunneilla. Parhaansa yrittäminen, ponnistelu ja pitkäjänteinen toiminta tavoitteiden saavuttamiseksi ovat niin liikunnan opiskelun kuin opiskelu- ja työelämänkin arkista ydintä. Liikunnassa opiskelijat kokevat yhteisöllisyyttä yhdessä tekemisen, keskinäisen kannustamisen, osallisuuden ja yhteiseen päämäärään pyrkimisen kautta.

Itsensä pitkäjänteinen kehittäminen, oman lihasvoiman käyttö sekä toisia kunnioittava toiminta ilmenevät **eettisyytenä ja ympäristöosaamisena**, joka toteutuu liikunnassa toimintana yhteiseksi hyväksi. Liikunnassa tuetaan opiskelijan myönteisiä sosiaalisia arvoja ja niiden mukaista toimintaa, kuten rehellisyyttä, vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Opiskelija oppii tunnistamaan ympäristöä säästäviä ja kuormittavia liikuntamuotoja oppien esimerkiksi luontoliikunnassa eettisesti kestävään liikuntakulutukseen.

Liikunnan opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan hyvinvointi- ja liikuntateknologiaa sekä opitaan tiedon kriittistä tulkintaa ja turvallista toimintaa mediassa, kuten paikkatietojen julkaisuja ja suoritusten kuvaamista. Liikunta globaalina, yhteisenä ja kehollisena, kielenä yhdistää erilaiset ihmiset ja kulttuurit vahvistaen opiskelijoiden **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Liikunnan opetuksen yleiset tavoitteet

Liikunnan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- oppii soveltamaan liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- oppii arvioimaan fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä saadun tiedon pohjalta harjoittamaan niitä
- osaa tehdä perusteltuja valintoja fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittämiseksi sekä fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- kehittää taitoa itsearviointiin (tavoitteenasettelu, suunnitelma ja toteutus tavoitteiden suuntaisesti sekä edistymisen arviointi)
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, oppii auttamaan ja avustamaan muita liikuntatunneilla, tukee yhteisöllisyyttä kannustamalla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia.

Arviointi

Liikunnassa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä. Liikunnan arviointi perustuu opintojaksoissa määriteltuihin fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arviointi koostuu oppimista ja työskentelyä edistävästä palautteesta sekä tavoitteiden toteutumista kuvaavasta arvioinnista. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön, ja siinä käytetään monipuolisesti opettaja-, vertais- ja itsearvioinnin eri muotoja. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Opiskelijan terveydentila ja erityistarpeet tulee ottaa huomioon liikunnan arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa parasta mahdollista osaamistaan tarvittaessa vaihtoehtoisin tavoin ja erityisjärjestelyin (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Pakolliset opinnot

Pakollisissa opinnoissa syvennetään ja sovelletaan perusopetuksessa opittuja liikuntataitoja ja -tietoja sekä opetetaan liikuntaa monipuolisesti erilaisissa opiskeluympäristöissä. Opetuksessa otetaan huomioon eri vuodenaikat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet. Opiskelija oppii monipuolisen liikkumisen ja toimintakyvyn kehittämisen periaatteet. Opetus tukee opiskelijan toimintakykyä, kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kasvua osallisuuteen sekä kannustaa elinikäiseen liikunnan harrastamiseen ja liikkuvan elämäntavan omaksumiseen.

LI01 Oppiva liikkuja (2 op)

Opiskelija ymmärtää liikuntataitojen sekä fyysisen aktiivisuuden merkityksen oman toimintakyvyn, terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksenä. Opiskelija saa monipuolisia kokemuksia yhdessä liikkumisesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä reilun pelin hengessä. Opiskelijan koettu liikunnallinen pätevyys ja myönteinen minäkuva vahvistuvat uuden oppimisen sekä liikunnan tuoman ilon ja virkistymisen myötä.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- osaa toimia vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

- liikuntataitojen soveltaminen erilaisissa opetusryhmän yhteisissä liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa opiskeluympäristön mahdollisuuksia (kesä-, talvi-, luonto- ja vesiliikunta) sekä sisä- ja ulkoliikuntaa monipuolisesti toteuttaen
- opetusryhmän yhteistyötaitoja ja yhteishenkeä kehittävät liikuntatehtävät ja -leikit sekä pelit

Laaja-alainen osaaminen

LI01 Oppiva liikkuja -opintojaksossa laaja-alainen oppiminen toteutuu kokonaisuudessaan (ks. liikunta, yleinen osa, laaja-alainen oppiminen).

Arviointi

Liikunnassa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä.

LI01 Oppiva liikkuja -opintojaksossa arviointi perustuu:

- jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön
- arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin
- fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena

Opiskelijan terveydentila ja erityistarpeet tulee ottaa huomioon liikunnan arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa parasta mahdollista osaamistaan tarvittaessa vaihtoehtoisin tavoin ja erityisjärjestelyin.

LI02 Aktiivinen elämä (2 op)

Opintojaksossa opiskelijaa opetetaan ja kannustetaan liikunnallisen elämäntavan omaksumiseen sekä riittävän päivittäisen fyysisen aktiivisuuden saavuttamiseen. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään, että liikuntaharrastusten lisäksi toimintakykyä, terveyttä ja hyvinvointia tukeva fyysinen aktiivisuus muodostuu arjen valinnoista ja pitkäkestoisen istumisen välttämisestä. Opiskelija

ohjataan havainnoimaan arkisia toimintatapojaan ja valintojaan kestävän tulevaisuuden, fyysisen aktiivisuuden ja terveyden näkökulmista. Opetus toteutetaan rakennettua ja rakentamatonta opiskeluympäristöä sekä liikunta- ja hyvinvointiteknologiaa mahdollisuuksien mukaan hyödyntäen.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä asettaa kehittämistavoitteita saadun tiedon pohjalta
- osaa tehdä oman toimintakyvyn ja ympäristön kannalta perusteltuja valintoja fyysisen toimintakyvyn kehittämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

- fyysisten ominaisuuksien (voima, nopeus, kestävyys ja liikkuvuus) itsearviointi, ylläpito ja kehittäminen monipuolisesti liikkuen
- liikkuvuus ja kehonhuolto
- ergonomia liike- ja suoritustekniikoissa
- yhteistyötaitoja sekä yhteishenkeä kehittävät liikunnalliset pari- ja ryhmätehtävät

Laaja-alainen osaaminen

LI02 Aktiivinen elämä -opintojaksossa laaja-alainen oppiminen toteutuu kokonaisuudessaan (ks. liikunta, yleinen osa, laaja-alainen oppiminen).

Arviointi

Liikunnassa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä. Liikunnan arviointi perustuu opintojaksoissa määriteltyihin fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arviointi koostuu oppimista ja työskentelyä edistävästä palautteesta sekä tavoitteiden toteutumista kuvaavasta arvioinnista.

LI02 Aktiivinen elämä -opintojaksossa arviointi

- perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön
- ei perustu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin
- fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena

Opiskelijan terveydentila ja erityistarpeet tulee ottaa huomioon liikunnan arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa parasta mahdollista osaamistaan tarvittaessa vaihtoehtoisin tavoin ja erityisjärjestelyin.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Valtakunnallisten valinnaisten opintojen tavoitteena on kokonaisvaltaista hyvinvointia ja terveyttä edistävän liikunnan harjoittaminen, vastuun ottaminen omasta ja yhteisestä toiminnasta sekä myönteiset kokemukset omasta kehosta, koetusta liikunnallisesta pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä. Opettaja tarkentaa opintojen sisällöt yhdessä opiskelijaryhmän kanssa. Liikunnan valtakunnalliset valinnaiset opinnot tarjoavat mahdollisuuksia temaattisten, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden mukaisten opintojen toteuttamiseen sekä yhteistyöhön osallistumiseen koulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen sekä työ- ja elinkeinoelämän kanssa.

LI03 Uudet mahdollisuudet (2 op)

Opintojakson tavoitteena on erityisesti edistää opiskelijan fyysistä toimintakykyä sekä monipuolistaa opiskelijan liikunnallista osaamista ja koettua pätevyyttä uuden oppimisen myötä.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjoittaa ja soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja monipuolisesti ja uusin tavoin
- harjaantuu kehon hallinnassa
- tunnistaa tunteitaan, toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittaen sekä tukee yhteisöllisyyttä toisia auttaen ja kannustaen
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

- uusiin liikuntamuotoihin ja -lajeihin tutustuminen
- liikuntataitojen ja fyysisten ominaisuuksien monipuolinen ylläpito ja kehittäminen

Laaja-alainen osaaminen

LI03-opintojaksoon sisältyvät laaja-alaisen oppimisen osa-alueet, painottuen opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen kehittämiseen.

Opintojakson tavoitteet sekä jakson keskeiset sisällöt tarkastellaan opintojakson alussa yhteisesti opiskelijoiden kanssa.

Arviointi

Arviointi perustuu opintojaksossa määriteltyihin fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arviointi koostuu oppimista ja työskentelyä edistävästä palautteesta sekä tavoitteiden toteutumista kuvaavasta arvioinnista. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön, ja siinä käytetään monipuolisesti opettaja-, vertais- ja itsearvioinnin eri muotoja.

LI04 Yhdessä liikkuen (2 op)

Opintojakson tavoitteena on erityisesti edistää opiskelijan sosiaalista toimintakykyä ja yhteenkuuluvuutta liikunnan avulla. Työtavoissa painottuvat opiskelijaryhmän aktiivinen osallisuus, toiminnallisuus ja yhteistoiminta.

Opintojakso sisältää johdanto-opetusta liikunnanohjauksen perusteista sekä ohjausharjoittelua opetusryhmässä. Opiskelija pääsee myös itse liikkumaan monipuolisesti muiden opiskelijoiden ohjausharjoittelussa. Opintojakson alussa luodaan yhdessä opintojakson tapahtumat ja liikuntaprojektit.

Opintojakso antaa valmiuksia myös liikunta-alan jatko-opintoihin. Opintojakson aikana pyritään tutustumaan erilaisiin liikunta-alojen jatkokoulutuksiin.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- toimii yhdessä asetetun liikunnallisen tavoitteen saavuttamiseksi
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

- yhdessä toteutettava liikunta, kuten vanhojenpäivän tanssit, luontoliikunta tai muut projektiluonteiset kokonaisuudet

Laaja-alainen osaaminen

LI04 Yhdessä liikkuen -opintojaksossa korostuu vuorovaikutusosaaminen. Opintojakson tavoitteena on opiskelijoiden aktivoiminen liikuntaa edistävään toimintaan lukiossa ja ympäröivässä yhteiskunnassa.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön.

LI05 Virkistystä liikunnasta (2 op)

Opintojakson tavoitteena on erityisesti edistää opiskelijan psyykkistä toimintakykyä, myönteistä minäkuvausta, voimavaroja ja jaksamista liikunnan avulla. Opetuksessa korostuvat toiminta- ja opiskelukyvyn tukeminen sekä liikunnan ilo ja virkistys.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi omaa jaksamistaan ja vireytään sekä osaa tehdä perusteltuja liikunnallisia valintoja toiminta- ja opiskelukyvyn lisäämiseksi
- ymmärtää, miten liikunnan avulla voidaan edistää jaksamista ja opiskeluvireyttä
- osallistuu toimintaan asiallisesti, aktiivisesti ja yhteisöllisyyttä edistäen.

Keskeiset sisällöt

- virkistystä lisäävät liikuntamuodot
- rentoutus ja keuhonhuolto

Laaja-alainen osaaminen

LI05 Virkistystä liikunnasta -opintojaksossa laaja-alainen oppiminen toteutuu kokonaisuudessaan painottaen hyvinvointiosaamista (ks. liikunta, yleinen osa, laaja-alainen oppiminen).

Arviointi

Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön, ja siinä käytetään monipuolisesti opettaja-, ja itsearviointin eri muotoja.

Paikalliset valinnaiset opinnot

LI06 Palloilulajit 1 (2 op)

Opintojakson tavoitteena on syventää opiskelijoiden perustaitoja ja -tietoja lajeissa, jotka ovat olleet mukana pakollisissa opintojaksoissa. Tavoitteena on myös tutustuttaa opiskelijat sellaisiin palloilulajeihin, jotka eivät kuulu pakollisten opintojaksojen ohjelmaan. Opintojakson jälkeen opiskelijat hallitsevat myös lajien pistelaskun ja osittain tuomaritehtävät. Opintojakso on ensisijaisesti suunnattu tytöille. (Huom! Opiskelija valitsee joko LI06 tai LI07 -opintojakson, molempia ei voi valita.)

Sisältö

- peruspelitaitojen kertaus
- pelitaitojen kehittäminen
- yhteispelin merkityksen ymmärtäminen joukkuepelissä
- pistelasku ja osittain tuomaritehtävät
- harvinaisemmat lajit

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen painottuu opintojaksossa hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen osa-alueisiin.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10. Arvioinnissa painottuvat seuraavat kriteerit:

- osoittaa halukkuutta oppia uusia tekniikoita ja taktiikoita yleisimmistä pallopeleistä
- hallitsee yleisimpien pallopelien perustekniikan
- osaa myös joitakin erikoistekniikoita yleisimmissä pallopeleissä
- toimii aktiivisesti eri tilanteissa ja huomioi kanssapelaajat
- ymmärtää peruspelitaktiikan yleisimmissä pallopeleissä
- osaa yleisimpien pallopelien tuomaritoiminnan ja pistelaskun
- osaa toimia yleisimmissä pallopeleissä tuomaritehtävissä (aputuomarina)
- ymmärtää fair play -hengen merkityksen pallopeleissä.

LI07 Palloilulajit 2 (2 op)

Opintojakson tavoitteena on syventää opiskelijoiden perustaitoja ja -tietoja lajeissa, jotka ovat olleet mukana pakollisissa opintojaksoissa. Tavoitteena on myös tutustuttaa opiskelijat sellaisiin

palloilulajeihin, jotka eivät kuulu pakollisten opintojaksojen ohjelmaan. Opintojakson jälkeen opiskelijat hallitsevat myös lajien pistelaskun ja osittain tuomaritehtävät. Opintojakso on ensisijaisesti suunnattu pojille. (Huom! Opiskelija valitsee joko LI06 tai LI07 -opintojakson, molempia ei voi valita.)

Sisältö

- peruspelitaitojen kertaus
- pelitaitojen kehittäminen
- yhteispelin merkityksen ymmärtäminen joukkuepelissä
- pistelasku ja osittain tuomaritehtävät
- harvinaisemmat lajit

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen painottuu opintojaksossa hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen osa-alueisiin.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10. Arvioinnissa painottuvat seuraavat kriteerit:

- osoittaa halukkuutta oppia uusia tekniikoita ja taktiikoita yleisimmistä pallopeleistä
- hallitsee yleisimpien pallopelien perustekniikan
- osaa myös joitakin erikoistekniikoita yleisimmissä pallopeleissä
- toimii aktiivisesti eri tilanteissa ja huomioi kanssapelaajat
- ymmärtää peruspelitaktiikan yleisimmissä pallopeleissä
- osaa yleisimpien pallopelien tuomaritoiminnan ja pistelaskun
- osaa toimia yleisimmissä pallopeleissä tuomaritehtävissä (aputuomarina)
- ymmärtää fair play -hengen merkityksen pallopeleissä.

LI08 Abiliikunta (2 op)

Sisällöt ja tavoitteet

Abiturienteille suunnattua monipuolista liikunnan iloa ja riemua. Opintojakson sisällön opiskelijat suunnittelevat opintojakson alussa yhdessä opettajan kanssa. Tavoitteena löytää liikunnasta vastapainoa opiskelulle.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tarkentuvat opintojakson suunnitteluvaiheessa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty. Opettaja esittelee arviointiperusteet sisällön tarkentuessa.

LI09 Wanhat tanssit (2 op)

Opintojakson keskeinen sisältö on Wanhojenpäivän tanssien harjoittaminen ja esittäminen sekä päivän suunnittelu ja organisointi. Tavoitteena on oppia piiri- ja parinvaihtotanssien perusaskleet ja vahvistaa opiskelijan itsetuntoa.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- oppii vanhoja tansseja ja mahdollisesti muita tanssilajeja
- huomioi tanssikulttuuriin ja yleiseen käyttäytymiseen liittyviä hyviä tapoja.

Keskeiset sisällöt

- Wanhojen tanssien ja muiden tanssilajien harjoittelu ja esittäminen
- tanssikulttuuriin liittyvien tapojen ja etiketin harjoittelu

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa korostuvat vuorovaikutusosaaminen, luovuus ja hyvinvointi. Vuorovaikutusosaamisen näkökulmasta on oleellista, että opiskelijan myönteistä minäkuvaa vahvistetaan niin, että hän oppii arvostamaan itseään. Wanhojenpäivän tanssit kehittävät myös hyvinvointia jokaisella terveyden ulottuvuuden osa-alueella sekä luovaa osaamista.

Opiskelijat suunnittelevat yhdessä opettajan kanssa Wanhojen tanssipäivän.

Opintojaksossa opiskelija pyrkii tukemaan yhteisöllisyyden syntymistä rakentavalla vuorovaikutuksella sekä osallistumalla aktiivisesti toimintaan.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty.

L110 Training Gym (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija tuntee voima- ja kuntosaliharjoittelun teoreettiset perusteet, osaa toteuttaa kuntosaliharjoittelua käytännössä, laatii itselleen sopivan harjoitusohjelman ja toteuttaa sitä.

Keskeiset sisällöt

- kuntosaliharjoitteiden oikeiden suoritustekniikoiden opettelu
- henkilökohtaisen harjoitusohjelman laadinta
- aktiivinen kuntosaliharjoittelu
- harjoittelun seuranta harjoituspäiväkirjan avulla

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisessa osaamisessa korostuu hyvinvointi ja luova osaaminen.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan harjoitusohjelman suunnitteluun ja toteutukseen. Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty.

L111 Urheiluvalmennus (1–10 op)

Tavoitteet ja sisällöt

Liikunnassa voi suorittaa urheiluvalmennuksen opintojaksoja, jotka tarjoavat urheilulle opiskelijoille oman lajin mukaista lisäharjoittelua koulupäivän yhteydessä. Opintojaksossa opiskelija suunnittelee yhdessä valmentajan kanssa asianmukaisen harjoitus suunnitelman. Harjoitus suunnitelma käydään läpi yhdessä liikunnanopettajan kanssa ennen toteuttamista. Valmennuksen opintoja voi suorittaa enimmillään 10 opintopistettä.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen painottuu opintojaksossa hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen osa-alueisiin.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty.

Lukiodiplomit

Mäntsälän lukiossa on mahdollista suorittaa liikunnan lukiodiplomi (LILD4). Tarkemmat tiedot lukiodiplomeista löydät luvusta 6.23.

7.17 Musiikki

Oppiaineen tehtävä

Lukiokoulutuksessa musiikin opetuksen tehtävänä on edistää opiskelijan aktiivista musiikillista toimintaa ja osallisuutta. Musiikin opetuksessa opiskelija tutustuu maailmaan moniaistisesti ja tutkii sitä etenkin kuulonvaraisesti. Hän syventää myönteistä suhdetta musiikkiin ja taiteelliseen ilmaisuun sekä pohtii niiden merkitystä elämässä.

Lukion musiikin opetus tarjoaa tilaisuuksia musiikillisten ilmaisutapojen kokeilemiseen, mielikuvituksen käyttöön ja taiteidenväliseen työskentelyyn. Luova tuottaminen ja uusien musiikillisten ratkaisujen etsiminen ovat prosesseja, jotka vaativat aikaa ja rauhaa ajatella. Ne kehittävät pitkäjänteisyyttä ja kykyä soveltaa opittua uusissa tilanteissa.

Musiikin opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijoiden kokemukset ja musiikille antamat merkitykset. Omakohtainen musiikkisuhde vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä musiikillisen identiteetin kehittymistä. Musiikin opetus myös syventää opiskelijan ymmärrystä musiikista yhteiskunnallisena ilmiönä. Musiikillinen ja muu taiteellinen työskentely antavat valmiuksia musiikilliseen kansalaisaktiivisuuteen, kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä median ja ääniympäristön kriittiseen tarkasteluun.

Musiikin opiskelu tukee oppimista ja yhteisöllisyyttä monin tavoin. Yhteismusisointi on ainutlaatuista ryhmätoimintaa, joka vahvistaa vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitoja. Rakentava vuorovaikutus ja yhteensovittaminen avartavat opiskelijan näkemyksiä musiikista ja muista taiteista sekä kulttuurisista

arvostuksista ja arvojärjestyksistä. Samalla kehittyvät muun muassa luovan ja kriittisen ajattelun taidot. Näitä taitoja opiskelija tarvitsee niin hyvän elämän rakentamisessa kuin eri alojen opinnoissa ja työtehtävissä.

Musiikkikäsitteiden merkitykset opitaan kehollisesti musiikillisessa toiminnassa auditiivisten, visuaalisten ja motoristen kokemusten kautta. Soivan äänimateriaalin lisäksi opetuksessa käytetään muun muassa puhetta, liikettä ja kuvia sekä erilaisia kirjoitettuja tekstejä, kuten nuotteja ja tabulatuureja.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Musiikin opiskelu on kokonaisvaltainen musiikillinen oppimisprosessi, jossa on kyse kehollisten, motoristen, kognitiivisten ja ilmaisutaitojen kehittämisestä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tämän lisäksi musiikilla oppiaineena on luonteva yhteys kaikkiin lukion laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin.

Musiikki on olennaiselta olemukseltaan yhteistoimintaa ja yhdessä tekemistä. Oppiaineena musiikki luo pohjaa **hyvinvointi- ja vuorovaikutustaitojen** sekä **eettisyyden** kehittymiselle. Se tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia ymmärtää itseään ja muita ihmisiä sekä musiikin merkityksiä elämässä. Musiikkia opiskellessaan opiskelija oppii tunnistamaan vahvuuksiaan ja myös vielä harjoiteltavia taitoja. Musiikillisen ja muun taiteellisen toiminnan kautta opiskelijat harjaantuvat ymmärtämään muiden ajatuksia ja tunteita, mikä on edellytys myötätunnon kehittymiselle ja kyvylle asettua toisen asemaan.

Monipuolinen musiikin opetus kehittää opiskelijan **luovaa ja monitieteistä osaamista**. Musiikillinen toiminta ohjaa ymmärtämään, että mielikuvitus ja kyky kuvitteluun ovat tärkeitä inhimillisiä ominaisuuksia. Ne auttavat katsomaan asioita toisin, ajattelemaan uusilla tavoilla ja ratkomaan käytännön ongelmia. Kyky kuvitteluun on tärkeää myös **ympäristöosaamisen** kannalta. Ekologinen kuvittelukyky auttaa näkemään vaihtoehtoisia valinnan mahdollisuuksia ja punnitsemaan toiminnan seurauksia kestävästä elämäntavasta näkökulmasta. Musiikin opetus vahvistaa esteettistä harkintakykyä ja auttaa hahmottamaan musiikin ja muiden tiedonalojen yhtymäkohtia. Olennaista taiteessa ja luovassa tuottamisessa on kuitenkin se, että ne auttavat näkemään toisissa täyden ihmisyyden taitoineen, tietoineen, kokemuksineen ja tunteineen.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen sekä **yhteiskunnallisen osaamisen** kehittäminen kytkeytyy luontevasti musiikin opetuksen tavoitteisiin. Musiikki avaa näköalan ihmisenä olemiseen ja yhteiskuntaan. Musiikki ja muut taiteet avartavat ja laajentavat ajattelua, sisäistä katsetta, mikä auttaa näkemään esimerkiksi yli erilaisten raja-aitojen ja kohtaamaan konflikteja. Musiikillinen toiminta kehittää taitoa arvioida kriittisesti asioille annettuja ja ilmaisussa tuotettuja merkityksiä. Tällöin opiskelijoiden on mahdollista tarvittaessa vastustaa ajattelua, joka nojaa epädemokraattisiin arvoihin halventaen ihmisarvoa tai esimerkiksi muita kulttuureita. Musiikki opettaa opiskelijoita toimimaan vastuullisesti ja yhdessä yhteisen päämäärän hyväksi myös niiden kanssa, joiden lähtökohdat eroavat heidän omista lähtökohdistaan. Musiikin ja muun taiteen keinoin elämän vaikeidenkin aihepiirien käsittely on mahdollista.

Musiikki on kulttuurinen ilmiö ja myös musiikin tekemisen tavat ovat kulttuurisia. Siksi musiikin opiskelu syventää opiskelijoiden ymmärrystä niin oman maan kuin muiden maiden kulttuureista ja kulttuuriperinnoistä. Näin musiikin opiskelu voi vahvistaa kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta ja ryhmien välistä dialogia.

Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet

Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät musiikilliseen monipuolisuuteen, musiikilliseen luovaan ajatteluun, musiikin merkityksiin ja musiikilliseen vuorovaikutukseen sekä musiikin oppimiseen ja demokratiaan. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat:

Musiikillinen monipuolisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen musiikillista osaamistaan, kuten laulu-, soitto- ja kuuntelutaitoaan
- syventää musiikin eri tyyleihin, lajeihin ja historiaan liittyvää osaamistaan
- käyttää musiikkiteknologian mahdollisuuksia musiikin tekemisessä.

Musiikillinen luova ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu kiinnostuneesti ja uteliaasti musiikkiin sekä muuhun taiteelliseen ilmaisuun
- kokeilee rohkeasti uusia ja epätavallisiakin musiikillisia ideoita myös yhdessä muiden kanssa
- ymmärtää luovan prosessin luonnetta ja sietää keskeneräisyyttä.

Musiikin merkitys ja musiikillinen vuorovaikutus

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu avoimesti ja arvostavasti eri kulttuureihin sekä käy dialogia musiikillisista kokemuksista
- oppii musiikin kautta suhtautumaan myötätuntoisesti monenlaisiin kokemuksiin ja elämäntilanteisiin
- osaa käyttää musiikkia hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja edistämiseen
- huolehtii ääni- ja musisointiympäristön turvallisuudesta ja suojelee kuuloa.

Musiikin oppiminen ja demokratia

Tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa musiikillisia vahvuuksiaan sekä rohkaistuu käyttämään ja kehittämään niitä
- asettaa tavoitteita musiikilliselle toiminnalleen ja kehittää toimintatapojaan
- osaa käyttää musiikillisia ja muita taiteellisia ilmaisukeinoja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen
- ymmärtää ja tuntee vastuunsa sananvapautta, yksityisyyden suojaa ja tekijänoikeuksia koskevilla kysymyksillä.

Arviointi

Musiikin opetuksessa arviointi tukee myönteisesti jokaisen opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syvenemistä. Oppimisprosessin aikana opiskelija saa ja antaa monipuolista palautetta, mikä ohjaa häntä arvioimaan ja edistämään omaa oppimistaan.

Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin, musiikille ominaisten työskentelytapojen kehittymiseen ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa ja erityisesti opintojaksojen aikana, ei hänen musikaalisuuttaan.

Pakolliset opinnot

MU01 Intro – kaikki soimaan (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää äänenkäyttöään ja musisointitaitojaan
- uskaltaa käyttää musiikkia ilmaisunsa välineenä ja tuottaa musiikillisia ideoita
- harjaantuu hahmottamaan musiikin elementtejä kokemuksellisesti
- tutkii ja syventää omaa kuuntelusuhdettaan
- ymmärtää ja osaa soveltaa teknologian käyttömahdollisuuksia musiikissa
- ymmärtää musiikin merkityksiä ja merkityksellisyyttä elämässä ja yhteiskunnassa
- toimii edistäen turvallisen ääniympäristön syntymistä.

Keskeiset sisällöt

- monipuoliset äänenkäyttöä sekä laulu- ja yhteismusisointitaitoja kehittävät tehtävät ja ohjelmisto
- luovaan tuottamiseen ja taiteelliseen ilmaisuun rohkaisevat tehtävät
- musiikin merkitysten pohdintaan innostava kuuntelu- ja musisointiohjelmisto
- musiikkiteknologian monipuolisen hyödyntämisen mahdollisuudet
- mahdollisuuksien mukaan konserttikäyntejä ja tutustumista muihin taide- ja kulttuuripalveluihin

Paikalliset tavoitteet ja sisällöt

MU1 Intro – Kaikki soimaan -opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää musisointitaitojaan ja äänenkäyttöään sekä uskaltaa käyttää musiikkia ilmaisunsa välineenä. Opiskelija uskaltaa tuottaa musiikillisia ideoita ja tutkii omaa kuuntelusuhdettaan. Opiskelija harjaantuu hahmottamaan musiikin elementtejä kokemuksellisesti, lisäksi hän ymmärtää ja osaa soveltaa teknologian käyttömahdollisuuksia musiikissa. Opiskelija tutustuu ääniympäristön turvallisuuteen ja siihen, miten sellainen luodaan. Hän myös oppii edistämään ääniympäristön turvallisuutta omilla teoillaan. Opiskelija pohtii musiikin merkityksiä ja musiikin merkityksellisyyttä elämässä ja yhteiskunnassa.

Opintojakson keskeisenä sisältönä ovat monipuoliset äänenkäyttöä sekä laulu- ja yhteismusisointitaitoja kehittävät tehtävät ja ohjelmisto. Monipuolinen kuunteluohjelmisto, joka ohjaa pohtimaan musiikin merkityksiä. Musiikkiteknologisten laitteiden ja sovellusten hyödyntäminen mahdollisuuksien mukaan. Luovaan tuottamiseen ja taiteelliseen ilmaisuun rohkaisevat tehtävät. Mahdollisuuksien mukaan konserttikäynti ja tutustumista muihin taide- ja kulttuuripalveluihin.

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa painottuvat vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen ja globaali- ja kulttuuriosaaminen. Toisten opiskelijoiden ja opettajan kanssa käytävä vuorovaikutus ja keskustelu kehittää vuorovaikutustaitoja. Yhteismusisointi ja yhdessä tekeminen tukee vuorovaikutustaitojen kehitystä. Luova tuottaminen kehittää opiskelijoiden ongelmanratkaisutaitoja ja luovaa osaamista. Monipuolinen kuuntelu- ja musisointiohjelmisto syventää opiskelijan tietoja ja ymmärrystä omasta identiteetistään ja lukioyhteisön sekä yhteiskunnan moninaisuudesta. Opintojakson avulla opiskelija tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan, lisäksi opintojakso kehittää opiskelijan sinnikkyyttä ja pitkäjänteisyyttä.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti monipuolisia menetelmiä käyttäen. Arviointi perustuu opiskelijan jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön. Arviointi tukee opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syvenemistä. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa ja erityisesti opintojakson aikana, ei hänen musikaalisuuttaan.

MU02 Syke – soiva ilmaisu (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää osaamistaan itselleen mielluisissa musiikillisissa ilmaisutavoissa
- kehittää yhteismusisointitaitojaan ja taiteellista ilmaisuaan
- analysoi musiikin kulttuurisia piirteitä ja merkityksiä
- heittäytyy rohkeasti tuottamaan musiikillisia ideoita.

Keskeiset sisällöt

- musiikillisen osaamisen eri osa-alueita kehittävä ohjelmisto
- suomalaiset ja opiskelijoiden omat musiikkikulttuurit
- luovaa ajattelua ja taiteellista ilmaisua edistävät tehtävät myös teknologiaa hyödyntäen

Paikalliset tavoitteet ja sisällöt

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija syventää osaamistaan itselleen mielluisissa musiikillisissa ilmaisutavoissa. Opiskelija kehittää yhteismusisointitaitojaan ja taiteellista ilmaisuaan. Hän analysoi ja pohtii musiikin kulttuurisia piirteitä ja merkityksiä sekä heittäytyy rohkeasti tuottamaan musiikillisia ideoita.

Opintojakson keskeisenä sisältönä on musiikin osaamisen eri osa-alueita kehittävä ohjelmisto. Keskeisenä sisältönä on myös suomalainen musiikkikulttuuri ja opiskelijoiden omat musiikkikulttuurit. Opintojakson aikana tehtävät edistävät luovaa ajattelua ja taiteellista ilmaisua. Opintojakson aikana hyödynnetään musiikkiteknologiaa, jos se on mahdollista ja toteutettavissa.

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksolla painottuvat globaali- ja kulttuuriosaaminen, hyvinvointiosaaminen ja yhteiskunnallinen osaaminen. Opintojakson aikana opiskelija rohkaistuu sietämään epävarmuutta ja epäonnistumisia sekä syventää ymmärrystä omasta roolistaan musiikillisessa yhteisössä. Opiskelija tutustuu suomalaiseen musiikkikulttuuriin ja peilaa tietojaan muihin musiikkikulttuureihin. Opiskelija tunnistaa ja oppii hyödyntämään luovaa yhteistyötä hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi. Opiskelija pohtii musiikin vaikutusta hyvinvointiin ja terveyteen ja ymmärtää näiden merkityksen.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti monipuolisia menetelmiä käyttäen. Arviointi perustuu opiskelijan jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön. Arviointi tukee opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syvenemistä. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa ja erityisesti opintojakson aikana, ei hänen musikaalisuuttaan.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

MU03 Genre – globaali uteliaisuus (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta ja kulttuurien välisiä kytköksiä
- suhtautuu uteliaasti ja perehtyy kokemuksellisesti itselleen uusiin musiikin lajeihin ja musiikkikulttuureihin
- hahmottaa itsensä osana globaalia musiikillista maailmaa
- tunnistaa omat lähtökohtansa sekä kulttuurien välisen vastavuoroisuuden haasteet ja mahdollisuudet.

Keskeiset sisällöt

- erilaiset musiikinlajit, musiikkityylit ja musiikkikulttuurit sekä niihin kytkeytyvät merkitykset ja arvostukset
- musiikkikulttuurit kulttuurin osana
- monipuolinen työskentely erilaisten musiikkien kanssa

Paikalliset tavoitteet ja sisällöt

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta ja kulttuurien välisiä kytköksiä. Opiskelija suhtautuu uteliaasti uusiin musiikin lajeihin ja musiikkikulttuureihin ja perehtyy niihin kokemuksellisesti kuunnellen ja musisoiden. Opiskelija

hahmottaa itsensä osana globaalia musiikillista maailmaa. Hän tunnistaa omat lähtökohtansa sekä kulttuurien välisen vastavuoroisuuden haasteet ja mahdollisuudet.

Keskeisiin sisältöihin opintojaksolla kuuluvat erilaiset musiikinlajit, musiikkityylit ja -kulttuurit sekä niihin kytkeytyvät merkitykset ja arvostukset. Opintojaksossa kehitetään yhteismusisointitaitoja. Opintojakson aikana työskennellään monipuolisesti erilaisten musiikkikulttuurien ja musiikkityylien parissa.

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa painottuu globaali- ja kulttuuriosaaminen. Opiskelija syventää tietojaan ja ymmärrystään yhteiskunnan ja kulttuurien moninaisuudesta. Opiskelija saa kokemuksia eri musiikkikulttuureista ja -tyyleistä. Opiskelija harjaantuu arvostamaan ihmisten ja yhteisöjen oikeutta kulttuuriseen identiteettiin.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön. Arviointi tukee opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syvenemistä. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa ja erityisesti opintojakson aikana, ei hänen musikaalisuuttaan.

MU04 Demo – luovasti yhdessä (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää luovaa osaamistaan musiikillisessa tai taiteidenvälisessä prosessissa
- ottaa vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta
- syventää ymmärrystään musiikillisen vaikuttamisen ja vuorovaikutuksen tavoista
- hahmottaa musiikin suhdetta muihin taiteenlajeihin ja mediaan.

Keskeiset sisällöt

- opintojakson tavoitteiden toteuttamistavan ja ohjelmiston opiskelijalähtöinen suunnittelu
- musiikillinen tai taiteidenvälinen prosessi ryhmän resurssien mukaan
- musiikin vaikuttavuus esimerkiksi vuorovaikutuksessa, lyriikassa ja muissa taiteissa, mediassa tai yhteiskunnassa

Paikalliset tavoitteet ja sisällöt

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää luovaa osaamistaan musiikillisessa tai taiteidenvälisessä prosessissa. Opiskelija ottaa vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta ja antaa oman panoksensa ryhmän toiminnalle. Hän syventää ymmärrystään musiikillisen vaikuttamisen ja vuorovaikutuksen tavoista. Opiskelija hahmottaa musiikin suhdetta muihin taiteenlajeihin ja mediaan.

Opintojakson tavoitteiden toteuttamistavan ja ohjelmiston opiskelijalähtöinen suunnittelu.

Keskeisenä sisältönä on myös musiikillinen tai taiteidenvälisen ryhmän toiminta ja ohjelmiston

harjoittelu. Opintojakson keskeisenä sisältönä on musiikin vaikuttavuus esimerkiksi vuorovaikutuksessa, lyriikassa ja muissa taiteissa, mediassa tai yhteiskunnassa.

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa korostuvat vuorovaikutusosaaminen, globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä yhteiskunnallinen osaaminen. Opiskelija suunnittelee opintojakson toteuttamistapaa ja ohjelmistoa avarakatseisesti sekä rohkaistuu päätöksenteossa. Opintojakson aikana opiskelija tekee pitkäjänteistä työtä tavoitteiden saavuttamiseksi.

Arviointi

Arviointi perustuu opiskelijan jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön. Arviointi tukee opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syvenemistä. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa ja erityisesti opintojakson aikana, ei hänen musikaalisuuttaan.

Paikalliset valinnaiset opinnot

MU05 Kuoro (2 op)

Kuorossa tavoitteena on opetella moniäänistä laulamista ja oman äänenkäytön kehittämistä vaihtelevalla ohjelmistolla. Opintojakso sisältää esiintymisiä kouluvuoden juhlissa ja tapahtumissa.

Opintojakson tavoitteet

- opetella moniäänistä laulamista
- opetella toisten kuuntelua ja oman äänen sovittamista soivaan lopputulokseen
- kehittää omaa äänenkäyttöä monipuolisella ohjelmistolla
- harjoitella esiintymistä sekä esiintyä koulun juhlissa ja tapahtumista

Keskeiset sisällöt

- yhteislaulu yksi- ja moniäänisesti
- monipuolinen ohjelmisto, joka tukee laulamisen kehittämistä

Laaja-alaisen osaamisen alueet

Vuorovaikutusosaaminen ja hyvinvointiosaaminen korostuvat opintojaksolla. Opiskelija huomioi toiset laulajat ja kehittää vuorovaikutustaitojaan. Opiskelija omaksuu hyvinvointiaan tukevia ja iloa tuottavia toimintatapoja sekä tunnistaa niitä edistäviä yhteisöjä.

Arviointi

Arviointiin vaikuttavat

- opiskelijan kehittyminen äänenkäytössä ja laulamissa
- aktiivinen osallistuminen harjoituksissa sekä tapahtumissa

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty.

MU06 Bändisoiton opintojakso (2 op)

Opintojakson aikana opiskelija tutustuu bändisoiton perusteisiin ja syventää jonkin bändisoittimen soittotaitoa, tai harjoittelee solistista- tai stemmalaulua. Aikaisempi soittokokemus on toivottavaa, sillä aivan alkeista ei lähdetä liikkeelle. Opintojakson aikana harjoitellaan esiintymistä ja järjestetään pienimuotoinen keikka. Ohjelmisto muodostetaan pitkälti opiskelijoiden mielenkiinnon ja taitotason mukaan.

Opintojakson tavoitteet

- Perehdytään toimivan bändisoiton perusteisiin.
- Syvennetään pakollisissa opintojaksoissa hankittuja bändisoittimen perustaitoja tai harjoitellaan laulua.
- Opiskelija ottaa vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta.
- Tutustutaan äänentoistotekniikkaan.

Keskeiset sisällöt

- yhteissoitto bändi- ja luokkasoittimilla, mahdollisuuksien mukaan soiton apuna käytetään musiikkiteknologian välineitä
- esiintymistä ja harjoittelua tukeva monipuolinen ohjelmisto
- ohjelmiston kuuntelu ja analysointi

Laaja-alaisen osaamisen alueet

Opintojaksossa korostuu vuorovaikutusosaaminen. Opiskelija on vuorovaikutuksessa opintojaksolle osallistuvien opiskelijoiden ja opettajan kanssa, jolloin toisten kuuntelu ja kunnioitus ovat avainasemassa. Myös musiikin luonne oppiaineena korostaa vuorovaikutusta ja antaa mahdollisuuksia vuorovaikutustaitojen kehittymiselle. Yhteissoitossa tapahtuva vuorovaikutus mahdollistaa ristiriitojen ja konfliktien käsittelyn.

Arviointi

Opintojakson aikana arvioidaan opiskelijan kehittymistä soitto- tai laulutaidossa. Arviointi perustuu opiskelijan jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön. Arviointiin vaikuttaa myös opiskelijan sitoutuminen luokan yhteiseen toimintaan ja oman panoksen esiintuominen. Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty.

MU07 Matalan kynnyksen musisointi (2 op)

Opintojaksossa opetellaan soittamista ja laulamista matalalla kynnyksellä, jolloin opiskelijalla ei tarvitse olla aiempaa soittokokemusta. Opiskelija voi keskittyä yhteen soittimeen tai käydä laajasti läpi eri bändi- ja luokkasoittimia. Opintojakson aikana musisoidaan paljon yhdessä, mutta myös pienemmät musisointiryhmät voivat olla mahdollisia.

Opintojakson tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on

- saada jostakin soittimesta (tai laulusta) taidot, joilla pystyy osallistumaan yhteismusisointiin

- ymmärtää musiikillisia merkintöjä ja symboleita niin, että opiskelija pystyy osallistumaan yhteismusisointiin

Keskeiset sisällöt

- yhteismusisointi- ja -laulu
- soittimien harjoittelu ja perusteiden läpikäynti
- monipuolinen ohjelmisto, joka tukee opintojakson tavoitteita

Laaja-alaisen osaamisen alueet

Vuorovaikutusosaaminen ja hyvinvointiosaaminen korostuvat opintojaksossa. Opiskelija huomioi toiset opiskelijat ja kehittää vuorovaikutustaitojaan. Opiskelija osallistuu musisoivaan yhteisöön omalla panoksellaan ja on sitä kautta vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Musiikin ilo ja yhdessä tekemisen ilo ovat tärkeä osa opintojaksoa.

Arviointi

Arviointiin vaikuttavat

- opiskelijan kehittyminen jossakin soittimessa tai laulussa
- aktiivinen osallistuminen tunneilla ja ryhmän jäsenenä toimiminen
- arviointi tapahtuu tuntien aikana

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty.

MU08 Kitaransoitto (2 op)

Opintojaksossa harjoitellaan kitaran soittoa monipuolisilla menetelmillä ja monipuolisella ohjelmistolla. Opiskelija voi valita akustisen kitaran tai harjoitella sähkökitaran soittamista. Opintojakson aikana tutustutaan kitarasointujen (avosoinnut, voimasoinnut = powersoinnut, barresoinnut) ja tabulatuureista soittamisen maailmaan. Opintojakson aikana musisoidaan yhdessä ja opiskelija sovittaa oman stemman osaksi suurempaa kokonaisuutta.

Opintojakson tavoitteet

- tutustua kitaraan soittimena ja kehittyä kitaran soittotekniikoissa
- yhteismusisointi kitaroilla

Keskeiset sisällöt

- yhteismusisointi ja yksilöharjoittelu
- soittimen harjoittelu ja perusteiden läpikäynti
- soittotekniikoiden läpikäynti ja opiskelijoiden toiveiden huomioon ottaminen
- monipuolinen ohjelmisto, joka tukee opintojakson tavoitteita

Laaja-alaisen osaamisen alueet

Vuorovaikutusosaaminen ja hyvinvointiosaaminen korostuvat opintojaksossa. Opiskelija huomioi toiset opiskelijat ja kehittää vuorovaikutustaitojaan. Opiskelija osallistuu musisoivaan yhteisöön omalla panoksellaan ja on sitä kautta vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Musiikin ilo ja yhdessä tekemisen ilo ovat tärkeä osa opintojaksoa.

Arviointi

Arviointiin vaikuttavat

- opiskelijan kehittyminen kitaran soittotekniikoissa ja musisoivan ryhmän jäsenenä
- aktiivinen osallistuminen tunneilla ja ryhmän jäsenenä toimiminen

Arviointi tapahtuu oppituntien aikana. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

MU09 Biisipaja (2 op)

Opintojaksossa opiskelija tuottaa oman tai omia kappaleita valitsemassaan genressä. Biisin kirjoittaminen voi lähteä sanoituksista, soinnuista tai vaikkapa loopista – vaihtoehtoja on siis monia! Opiskelija voi säveltää kappaleen paperille/nuotille tai tehdä sitä musiikkiohjelmistoilla (esim. FL studio, GarageBand jne.). Opintojakson aikana tutustutaan biisin tekemisen alkeisiin ja siihen, mitä projektin aikana täytyy ottaa huomioon.

Opintojakson tavoitteet

- tuottaa omaa musiikkia
- tutustua musiikin tekemiseen ja tuottamiseen

Keskeiset sisällöt

- opiskelijan mieltymyksen huomioiminen genressä ja biisiprojektissa
- keskittyminen oman kappaleen työstöön pitkäjänteisesti
- erilaisiin musiikkityyleihin tutustuminen ja musiikin analysointi

Laaja-alaisen osaamisen alueet

Musiikista kumpuava ilo ja sen jakaminen ovat tärkeä osa opintojaksoa. Opintojakson aikana opiskelija saa keskustella muiden biisintekijöiden kanssa ja jakaa mielipiteitä.

Vuorovaikutusosaaminen on suuressa roolissa opintojaksossa, ja opiskelija ottaa huomioon toiset opiskelijat opintojakson aikana.

Arviointi

Arviointiin vaikuttavat

- opiskelijan oman kappaleen työstön aikana tapahtuva oppiminen ja kehittyminen lähtötasoon verrattuna (lähtötasoa ei siis arvioida)
- aktiivinen osallistuminen tunneilla ja oma-aloitteisuus projektin aikana

Arviointi tapahtuu oppituntien aikana. Opintojakso arvostellaan numeroarvosanalla 4–10.

MU10 Kuoro 2 (2 op)

Tästä opintojaksosta saa hyväksytyn suoritusmerkinnän (S), jos MU05-opintojakso on jo suoritettu ja opiskelija on tehnyt toisen kahden opintopisteen laajuisen kuorosuorituksen.

Lukiodiplomit

Mäntsälän lukiossa musiikista on mahdollista suorittaa lukiodiplomi (MULD6). Tarkemmat tiedot lukiodiplomeista löydät luvusta 6.23.

7.18 Kuvataide

Oppiaineen tehtävä

Kuvataide on visuaalista kulttuurikasvatusta, jossa opiskelija tutkii todellisuutta taiteen keinoin. Oppiaineen keskeisenä päämääränä on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään. Kokemukset, mielikuvitus ja tavoitteellinen työskentely luovat perustan moniaistiselle oppimiselle. Opetuksessa tarkastellaan taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä esteettisiä, ekologisista ja eettisiä arvoja. Opiskelija vahvistaa aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön tuntemustaan, joka tukee traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetuksella tuetaan laaja-alaisen yleissivistyksen rakentumista sekä aktiiviseen paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kasvamista. Opiskelijoille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia tulevaisuuden jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksien kehittämiseen. Opinnot antavat edellytyksiä luovan ja kriittisen ajattelun kehittämiseksi, elinympäristöön vaikuttamiselle ja kestävästä elämäntavasta edistämiseksi.

Kuvataiteen opetuksessa syvennetään opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa ja kielitietoisuutta. Opiskelijat havainnoivat, tuottavat, tulkitsevat ja arvottavat kuvia hyödyntämällä visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja. Eri tiedonalojen kielet avaavat opiskeltavaan ilmiöön uusia näkökulmia. Opetuksessa kannustetaan kulttuurisen osaamisen syventämiseen taiteiden- ja tieteiden välisyyttä hyödyntäen. Opiskelija perehtyy erilaisiin taidekäsitteisiin. Opinnoissa tarkastellaan visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista. Opiskelijaa ohjataan perustelemaan mielipiteitään ja näkemyksiään kuvataiteesta ja muusta visuaalisesta kulttuurista.

Kuvataiteen opetuksessa tutkitaan opiskelijoille tuttuja ja heille uusia visuaalisen kulttuurin teoksia, tuotteita ja ilmiöitä. Kuvilla tarkoitetaan kaksi- ja kolmiulotteisia teoksia ja tuotteita sekä niitä esittäviä jäljenteitä. Visuaalisen kulttuurin kenttään kuuluvat opiskelijoiden omaehtoisesti tekemät kuvat, luonto, rakennettu ympäristö, esineet, median kuvat ja taiteeksi määritetyt teokset. Opiskelijat osallistuvat sisältöjen ja ilmaisun keinojen valintaan. Opetuksessa tarjotaan edellytykset työtapojen ja opiskeluympäristöjen monipuoliselle käytölle. Opiskelijaa kannustetaan välineiden, materiaalien ja ilmaisun keinojen kokeilemiseen sekä niiden luovaan soveltamiseen. Uudet teknologiat, mediaympäristöt ja audiovisuaalisen kulttuurin muodot ovat sekä tutkittavia ilmiöitä että kuvailmaisun välineitä. Opiskelijat perehtyvät ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin ja toimintatapoihin sekä erilaisiin osallistumisen ja vaikuttamisen muotoihin. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti myös museoiden ja muiden kulttuuritoimijoiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kuvataiteen lukio-opinnot luovat hyvän pohjan rakentaa omakohtaista ja elinikäistä suhdetta visuaaliseen kulttuuriin.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Kuvataiteen opinnot tukevat opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kuvailmaisuun sisältyvien aistinautintojen, tunteiden ja henkilökohtaisten merkitysten avulla. Itselle merkityksellisen visuaalisen kulttuurin ymmärtäminen ja ilmaiseminen tukee identiteettien rakentumista, ihmisenä kasvua, hyvinvointia ja elinikäistä oppimista. Opinnot tarjoavat välineitä yksilöiden ja yhteisöjen kulttuurisen moninaisuuden kunnioittamiseen ja arvostamiseen. Opiskelijoita kannustetaan etsimään heitä itseään kiinnostavia kuvakulttuureja ja kuvailmaisun tapoja.

Kuvataiteen opinnoissa kehitetään **vuorovaikutusosaamista** rakentamalla dialogia ja ymmärrystä ihmisten välille erilaisia kuvakulttuureja tarkastelemalla, niitä jakamalla ja niistä keskustelemalla. Opinnot kehittävät yhteistoiminnallisia taitoja taiteelle ominaisen kokonaisvaltaisen työskentelyn avulla. Opiskelijat kehittävät vuorovaikutustaitojaan esimerkiksi visuaalisen kulttuurin kuvallisiin ja sanallisiin käsitteistöihin, kuvatyyppeihin ja kuvastoihin perehtymällä. Erilaisten kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen kuvien analysoinnissa, arvioinnissa ja tuottamisessa luo valmiuksia merkitysten jakamiselle ja niistä keskustelemiselle.

Kuvataide syventää opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa, jonka avulla myös **monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy. Taiteelle ominainen työskentely hyödyntää erilaisia tutkimisen, ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja. Opinnoissa kulttuurisia ilmiöitä tutkitaan visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttämällä. Kuvatulkinnassa tarkastellaan myös kuvan intertekstuaalisia viittauksia esimerkiksi lauluun, näytelmään tai toiseen kuvaan. Opiskelijat hyödyntävät eri taiteen- ja tieteenalojen näkökulmia heidän tuottaessaan ja tulkitessaan visuaalista kulttuuria.

Yhteiskunnallista osaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla visuaalisen kulttuurin ilmentämiä arvoja ja merkityksiä esimerkiksi rakennetussa ympäristössä, esineissä, mediassa ja taiteessa. Opiskelijoita rohkaistaan ottamaan kantaa ja osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä vaikuttamaan kestävän tulevaisuuden puolesta. Oppiaine tarjoaa mahdollisuuksia tarkastella demokratian ja perusoikeuksien tilaa, toteutumista ja kehitystä taiteen keinoin. Opiskelijat perehtyvät myös oikeudellisesti suojeltuihin etuihin, kuten tekijänoikeuksiin, sananvapauteen ja yksityisyyteen. Opinnoissa tutustutaan työelämän, kansalaistoiminnan ja jatko-opintojen tarjoamiin mahdollisuuksiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin näkökulmasta.

Kuvataiteen opinnoissa syvennetään **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** tutkimalla ympäristön, yhteiskunnan ja globaalin maailman eettisiä ja ekologisia kysymyksiä kuvailmaisun keinoin. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan omia valintojaan, ratkaisujaan ja tekojaan kestävän elämäntavan näkökulmasta. Opinnot syventävät osaamista erilaisten materiaalien ja teknologioiden kestävästä käytöstä. Opiskelijoita rohkaistaan paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kulttuurisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväan kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Taiteellisen työskentelyn kautta avataan näköaloja vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin.

Globaali- ja kulttuuriosaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla todellisuuden kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelijoita kannustetaan rakentamaan identiteettiään sekä arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä. Kuvataiteessa tarkastellaan ja pohditaan omaa suhdetta

yhteiskunnassa vallitsevaan kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tutkimaan, miten visuaalinen kulttuuri heijastaa ja muokkaa yksilöitä, yhteisöjä ja maailmaa. Kulttuuriperintöä tarkastellaan globaalista, kansallisesta ja opiskelijan kulttuurisen taustan näkökulmasta. Opiskelijoita rohkaistaan käsittelemään kulttuuriseen moninaisuuteen ja globalisaatioon liittyviä ilmiöitä kuvallisessa työskentelyssä.

Kuvataiteen opetuksen yleiset tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen yleiset tavoitteet on jäsennetty kolmeksi tavoitealueeksi: Kuvien merkitys, Osallisuus ja toimijuus sekä Ilmaisun ja tulkinnan taidot.

Kuvien merkitys

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- rakentaa kulttuuri-identiteettiään erilaisia kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla
- kehittää valmiuksiaan ja vahvuuksiaan vastaanottaa, ymmärtää ja tuottaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä
- tulkitsee, millaisia esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kytkeytyy
- tutkii kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle eri aikoina ja eri kulttuureissa
- ymmärtää aistinautintojen, mielikuvien, tunteiden ja luovan ajattelun merkityksen omalle oppimiselle ja hyvinvoinnille.

Osallisuus ja toimijuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- ottaa kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- osaa soveltaa kuvallisen tuottamisen, viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä, osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- kehittää kriittistä ajatteluaan ympäristön havainnoinnissa ja omassa toiminnassa
- hyödyntää mielikuvia kuvallisessa ajattelussa, luomisprosessissa ja vaihtoehtoisten toimintatapojen kuvittelussa
- osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa suunnittelussa, työskentelyssä ja kuvailmaisussa
- ottaa toiminnassaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän elämäntavan näkökulmia.

Ilmaisun ja tulkinnan taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita taiteelle ominaiselle tutkivalle, pitkäkestoiselle ja ilmiökeskeiselle työskentelylle ja oppimiselle
- syventää visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa hyödyntämällä kuvien tekemisessä ja tulkinnassa erilaisia tietämisen tapoja

- kehittää kuvanlukutaitoa, medialukutaitoa ja ympäristönlukutaitoa visuaalisen kulttuurin tuottamisessa ja tulkinnassa
- syventää kuvailmaisun taitoja erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja toimintatapoja tarkoituksenmukaisesti käyttäen
- osaa tehdä ja tulkita kuvia liittämällä ne erilaisiin käsityksiin taiteesta
- tarkastelee kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän, vastaanottajan ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Arviointi

Kuvataiteen opetuksessa arviointi on kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovaikutteista ja opiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävää. Arviointi tukee opiskelijan omakohtaista suhdetta kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin.

Arviointi kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja opintojaksokohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaiseen osaamisen toteutumiseen kuvataiteessa. Monipuolinen arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Näin arvioinnilla tuetaan opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin ja ryhmässä.

Pakolliset opinnot

KU01 Omat kuvat, jaetut kulttuurit (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä kuvia sekä jakaa ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- käyttää erilaisia kuvailmaisun välineitä, materiaaleja, teknologioita ja lähestymistapoja itsenäisesti sekä ryhmän jäsenenä
- soveltaa visuaalisen viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä sekä osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- tutkii ja tulkitsee taidetta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ja tulkitsee eri aikojen, kulttuurien ja yhteisöjen visuaalista kulttuuria
- tutkii ja tulkitsee kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ymmärtää kuvakulttuurien merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- ymmärtää visuaalisen kulttuurin merkityksen kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjänä, kulttuuriperinnön uudistamisessa ja kestäväen tulevaisuuden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen ja ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja taiteessa, ympäristössä ja mediassa
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin käsitteistöihin ja kuvastoihin tutustuminen
- tutustuminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

Laaja-alainen osaaminen

Opintojakson aikana käsitellään kaikkia laaja-alaisen osaamisen osa-alueita ja erityisesti luovaa osaamista, hyvinvointiosaamista sekä globaali- ja kulttuuriosaamista.

Arviointi

Omat kuvat, jaetut kulttuurit (KU01) -opintojakson arviointi perustuu opiskelijan jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön. Arviointi toteutetaan formatiivisesti jakson aikana ja summatiivisesti jakson päättyessä.

KU02 Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä teoksia, tuotteita ja palveluita sekä digitaalisia, rakennettuja ja luonnon ympäristöjä
- perustelee ympäristöihin, tuotteisiin ja palveluihin liittyviä havaintojaan ja ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- tarkastelee ympäristön kuvien yhteyksiä omiin kuviinsa, taiteeseen ja kulttuuriperintöön
- soveltaa arkkitehtuurin, muotoilun ja tuotteistamisen prosesseja, teknologioita ja toimintatapoja kuvailmaisussaan itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- tutkii ja tulkitsee rakennettua ympäristöä, tuotteita ja palveluja yhteiskuntakehityksen, oikeuksien ja kestävän tulevaisuuden näkökulmista
- kehittää osaamistaan ympäristön kuvien tekijänä, tulkitsijana, arvottajana ja toimijana
- ymmärtää visuaalisuuden merkityksiä tuotteiden, palveluiden ja arkkitehtuurin kestävässä suunnittelussa, viestinnässä ja käyttämisessä

- ymmärtää kuvilla vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksia omassa elämässään esteettisesti, eettisesti ja ekologisesti kestävästä tulevaisuuden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa ympäristön kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja ympäristössä, mediassa ja taiteessa
- arkkitehtuurin, muotoilun ja median käsitteistöihin ja kuvastoihin tutustuminen
- visuaalisen kulttuurin teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- ympäristön ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

Laaja-alainen osaaminen

Opintojakson aikana käsitellään kaikkia laaja-alaisen osaamisen osa-alueita ja erityisesti eettisyys ja ympäristöosaamista, luovaa osaamista, hyvinvointiosaamista sekä globaali- ja kulttuuriosaamista.

Arviointi

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt (KU02) -opintojakson arviointi perustuu opiskelijan jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön. Arviointi toteutetaan formatiivisesti jakson aikana ja summatiivisesti jakson päättyessä.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

KU03 Kuva viestii ja vaikuttaa (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää omakohtaista suhdettaan digitaaliseen kuvaan, mediaan, taiteeseen ja teknologiaan ajattelun ja ilmaisun taitojaan kehittämällä
- laajentaa median, taiteen, teknologian ja audiovisuaalisen kulttuurin tuntemustaan perehtymällä erilaisiin ilmaisu-, tuotanto- ja esitystapoihin
- tutkii mediakulttuuria tuottaessaan ja tulkitessaan teoksia, tuotteita ja palveluja

- hyödyntää mediateknologian keinoja, työtapoja ja prosesseja suunnittelussa, vuorovaikutuksessa ja osallistumisessa itsenäisesti sekä osana ryhmää
- tulkitsee tiedon tuottamisen tapoja yhdisteleviä visuaalisen kulttuurin tuotteita ja niihin sisältyviä intertekstuaalisia suhteita
- tulkitsee mediaesityksiä ja taidetta teoksen, tekijän, yleisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- ottaa kuvillaan kantaa mediassa, kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii median ja taiteen kuvia identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä mediakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa median kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Median kuvat

- kuvan tuottaminen, muokkaaminen ja esittäminen digitaalisesti ja muilla keinoilla
- median, viestinnän ja taiteen käsitteistöihin ja kuvastoihin perehtyminen
- mediaesitysten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus mediassa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Laaja-alainen osaaminen

Opintojakson aikana käsitellään kaikkia laaja-alaisen osaamisen osa-alueita ja erityisesti vuorovaikutusosaamista, eettisyys ja ympäristöosaamista, luovaa osaamista sekä globaali- ja kulttuuriosaamista.

Arviointi

Kuva viestii ja vaikuttaa (KU03) -opintojakson arviointi perustuu opiskelijan jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön. Arviointi toteutetaan formatiivisesti jakson aikana ja summatiivisesti jakson päättyessä.

KU04 Taiteen monet maailmat (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii, tulkitsee ja arvottaa taiteen kuvien henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä
- syventää omakohtaista suhdettaan eri aikojen ja eri kulttuurien kuvailmaisuun
- syventää kuvailmaisun taitojaan omien tavoitteiden suuntaisesti itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- soveltaa kuvan tekemisessä nykytaiteelle ominaisia ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja
- tulkitsee taidetta teoksen, tekijän, vastaanottajan, taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ilmaisussaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ottaa kuvillaan kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä taiteen maailmat, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen kuvat

- kuvan tekemisen, muokkaamisen ja esittämisen perinteiset ja uudet keinot
- taiteen käsitteistöihin ja kuvastoihin perehtyminen
- eri aikoina ja eri kulttuureissa tuotettu taide tutkimuksen kohteena
- teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Laaja-alainen osaaminen

Opintojakson aikana käsitellään kaikkia laaja-alaisen osaamisen osa-alueita ja erityisesti vuorovaikutusosaamista, yhteiskunnallista osaamista, luovaa osaamista sekä globaali- ja kulttuuriosaamista.

Arviointi

Taiteen monet maailmat (KU04) -opintojakson arviointi perustuu opiskelijan jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön. Arviointi toteutetaan formatiivisesti jakson aikana ja summatiivisesti jakson päättyessä.

Paikalliset valinnaiset opinnot

KU05 Nykytaide (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii, tulkitsee ja arvottaa nykytaiteen kuvien henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä
- syventää omakohtaista suhdettaan eri kulttuurien nykytaiteen kuvailmaisuun
- syventää kuvailmaisun taitojaan omien tavoitteiden suuntaisesti itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- soveltaa kuvan tekemisessä nykytaiteelle ominaisia ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja
- tulkitsee taidetta teoksen, tekijän, vastaanottajan, taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ilmaisussaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ottaa kuvillaan kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat

- opiskelijat syventävät omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin nykytaiteelle ominaisin keinoin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen kuvat

- kuvan tekemisen, muokkaamisen ja esittämisen uudet keinot
- taiteen käsitteistöön ja kuvastoihin perehtyminen
- teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Laaja-alainen osaaminen

Opintojakson aikana käsitellään kaikkia laaja-alaisen osaamisen osa-alueita ja erityisesti vuorovaikutusosaamista, yhteiskunnallista osaamista, luovaa osaamista sekä globaali- ja kulttuuriosaamista.

Arviointi

Nykytaide (KU05) -opintojakson arviointi perustuu opiskelijan jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön. Arviointi toteutetaan formatiivisesti jakson aikana ja summatiivisesti jakson päättyessä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

KU06 Valokuvailmaisu (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää omakohtaista suhdettaan digitaaliseen kuvaan, mediaan ja valokuvataiteeseen ajattelun ja ilmaisun taitojaan kehittämällä
- laajentaa median, valokuvataiteen ja teknologian tuntemustaan perehtymällä digitaaliseen kuvaamiseen ja kuvan muokkaamiseen
- tutkii mediakulttuuria tuottaessaan ja tulkitessaan valokuvateoksia
- hyödyntää mediateknologian keinoja, työtapoja ja prosesseja suunnittelussa, vuorovaikutuksessa ja osallistumisessa itsenäisesti sekä osana ryhmää
- tulkitsee valokuvaa teoksen, tekijän, yleisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- ottaa kuvillaan kantaa mediassa, kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin

Keskeiset sisällöt

- kuvailmaisun syventäminen taiteellisen työskentelyn kautta valokuvataiteen keinoin ja välinein, kamera ja digitaalinen kuvakäsittely
- opiskelijoille merkitykselliset kuvat
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- kuvan tuottaminen, muokkaaminen ja esittäminen digitaalisesti
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa median kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin

Laaja-alainen osaaminen

Opintojakson aikana käsitellään kaikkia laaja-alaisen osaamisen osa-alueita ja erityisesti vuorovaikutusosaamista, luovaa osaamista sekä globaali- ja kulttuuriosaamista.

Arviointi

Valokuvailmaisu (KU06) -opintojakson arviointi perustuu opiskelijan jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön. Arviointi toteutetaan formatiivisesti jakson aikana ja summatiivisesti jakson päättyessä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

KU07 Videoilmaisu (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää omakohtaista suhdettaan digitaaliseen videokuvaan, mediaan ja videotaiteeseen ajattelun ja ilmaisun taitojaan kehittämällä
- laajentaa median, videotaiteen ja teknologian tuntemustaan perehtymällä digitaaliseen kuvaamiseen ja editointiin
- tutkii mediakulttuuria tuottaessaan ja tulkitessaan videoteoksia
- hyödyntää mediateknologian keinoja, työtapoja ja prosesseja suunnittelussa, vuorovaikutuksessa ja osallistumisessa itsenäisesti sekä osana ryhmää
- tulkitsee videoita teoksen, tekijän, yleisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- ottaa videoillaan kantaa mediassa, kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin

Keskeiset sisällöt

- kuvailmaisun syventäminen oman ja ryhmän työskentelyn kautta videotaiteen keinoin ja välinein, käsikirjoituksen teko, kuvaus ja editointi digitekniikalla
- opiskelijoille merkitykselliset videot
- opiskelijoiden omien videoiden käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- videoiden tuottaminen, muokkaaminen ja esittäminen digitaalisesti
- opiskelijoiden omien videoiden tarkasteleminen suhteessa mediaan ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin

Laaja-alainen osaaminen

Opintojakson aikana käsitellään kaikkia laaja-alaisen osaamisen osa-alueita ja erityisesti vuorovaikutusosaamista, luovaa osaamista sekä globaali- ja kulttuuriosaamista.

Arviointi

Videoilmaisu (KU07) -opintojakson arviointi perustuu opiskelijan jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön. Arviointi toteutetaan formatiivisesti jakson aikana ja summatiivisesti jakson päättyessä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

KU08 Keramiikka (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii, tulkitsee ja arvottaa keramiikan henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä
- syventää omakohtaista suhdettaan eri aikojen ja eri kulttuurien muotoiluun ja kuvailmaisuun
- syventää kuvailmaisun taitojaan itsenäisesti omien tavoitteiden suuntaisesti
- soveltaa keramiikalle ominaisia ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja
- tulkitsee taidetta teoksen, tekijän, vastaanottajan, taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista
- ottaa teoksillaan kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin

- tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat

- opiskelijoiden taiteellisen ilmaisun syventäminen keramiikan keinoin ja välinein; tehdään taide- ja käyttöesineitä savesta käsinrakennusmenetelmin ja dreijaamalla
- opiskelijoiden omien teosten tarkasteleminen suhteessa keramiikkaan, muotoiluun ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien teosten käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen kuvat

- keramiikan tekemisen, muokkaamisen ja esittämisen perinteiset ja uudet keinot
- keramiikan käsitteistöön ja kuvastoihin perehtyminen
- eri aikoina ja eri kulttuureissa tuotettu keramiikka tutkimuksen kohteena
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulokinnan keinojen soveltaminen

Laaja-alainen osaaminen

Opintojakson aikana käsitellään kaikkia laaja-alaisen osaamisen osa-alueita ja erityisesti luovaa osaamista sekä globaali- ja kulttuuriosaamista.

Arviointi

Keramiikka (KU08) -opintojakson arviointi perustuu opiskelijan jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön. Arviointi toteutetaan formatiivisesti jakson aikana ja summatiivisesti jakson päättyessä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

Lukiodiplomit

Mäntsälän lukiossa on mahdollista suorittaa kuvataiteen lukiodiplomi (KULD2). Tarkemmat tiedot lukiodiplomeista löytyvät luvusta 6.23.

7.19 Opinto-ohjaus

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tarjota opiskelijalle mahdollisuus hankkia sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämässä, opiskelussa ja työelämässä. Opinto-ohjauksella tarkoitetaan toimia, joiden avulla opiskelija vahvistaa toimijuuttaan, toimintakykyään, oppimaan oppimistaan sekä urasuunnittelutaitojaan. Toimijuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä opiskelijan kykyä rakentaa tulevaisuuttaan sekä taitoa tehdä opintoihin ja työuraan liittyviä päätöksiä. Opinto-ohjauksen avulla vahvistuu opiskelijan usko omiin mahdollisuuksiin saavuttaa asettamansa tavoitteet, ja opiskelija luottaa selviytyvänsä muutostilanteista.

Opinto-ohjaus yhdistää lukiota yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Sukupuolitietoisella ohjauksella pyritään purkamaan segregoituneita koulutus- ja työmarkkinoita. Opinto-ohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Opinto-ohjauksessa opiskelija oppii tietoja ja taitoa toimia vastuullisena kansalaisena ja osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. Hän omaksuu elinikäisen oppimisen taitoja, urasuunnittelutaitoja ja työelämävalmiuksia. Opiskelija pohtii toimintaansa ja työskentelee rakentavasti muiden kanssa. Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **yhteiskunnallista ja vuorovaikutusosaamistaan**.

Opiskelija osaa opinto-ohjauksen tuella etsiä aktiivisesti tietoa, tarkastella sitä kriittisesti ja soveltaa sitä. Hän oppii kehittämään **hyvinvointiosaamistaan**. Opiskelija harjaantuu tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja oppii kohtaamaan epävarmuutta sekä hakemaan tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa.

Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaista sinnikkyyttä, ongelmanratkaisukykyä ja uteliaisuutta uusien oppimismahdollisuuksien kohtaan. Hän kehittää **eettisen ja ympäristöosaamisen** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamisen** tavoitteissa linjattua halua kehittyä mainittujen osaamisalueiden ja elämän eri osa-alueilla.

Opinto-ohjauksen yleiset tavoitteet

Opinto-ohjaus tukee opiskelijan uskoa tulevaisuuteen ja antaa hänelle rohkeutta vaikuttaa siihen. Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija

- löytää omat elinikäistä oppimista tukevat tapansa oppia
- saa tukea elämänsuunnitteluun ja -hallintaan sekä koulutukseen ja uravalintoihin liittyviin päätöksiin
- suunnittelee ja hallitsee ajankäyttöään
- osaa arvioida toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuen tarvettaan sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan
- tunnistaa arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin
- oppii itsearviointitaitoja sekä osaa kartoittaa ja sanoittaa osaamistaan ja vahvuuksiaan
- tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, työelämään ja urasuunnitteluun liittyvät tietolähteet, ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niissä olevaa informaatiota urasuunnittelussa ja jatko-opintoihin hakeutumisessa
- oppii arvioimaan omien opiskelu- ja urasuunnittelutaitojensa kehittymistä
- harjaantuu arvioimaan tiedonhankintataitojaan ja tieto- ja viestintätekniikan taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa
- kiinnittää huomiota taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta omassa urasuunnittelussaan

- toimii ja arvioi toimintaansa digitaalisissa tai muissa ympäristöissä, joissa käydään urasuunnitteluun liittyvää keskustelua.

Arviointi

Opinto-ohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista, vaan opintojaksoista annetaan suoritusmerkinnät. Opinto-ohjauksessa arviointi perustuu opiskelijan itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Jokainen opiskelija asettaa itselleen omat tavoitteensa, joiden toteutumista ohjauksessa seurataan.

Pakolliset opinnot

OP01 Minä opiskelijana (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa ja osaa sanoittaa vahvuuksiaan, osaamistaan ja kiinnostuksen kohteitaan
- tuntee lukio-opintojen käytänteet ja opintojen rakenteen
- asettaa valintojaan tärkeysjärjestykseen suhteessa omiin suunnitelmiinsa
- osaa lukiossa tarvittavat opiskelutaidot ja -menetelmät sekä työtavat
- tunnistaa henkilökohtaisen opintosuunnitelman merkityksen urasuunnittelun kannalta
- osaa suunnitella opintojaan suhteessa ylioppilastutkinnon suorittamiseen liittyviin vaatimuksiin
- ymmärtää, miten tehdyt valinnat vaikuttavat mahdollisuuksiin hakeutua jatko-opintoihin
- osaa suunnitella ajankäyttönsä siten, että selviytyy opiskelun ja muun elämän vaatimuksista
- tunnistaa tapoja edistää hyvinvointiaan ja toimintakykyään.

Keskeiset sisällöt

- henkilökohtainen opintosuunnitelma: opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma
- itsetuntemus ja omat vahvuudet sekä oman osaamisen monipuolinen tunnistaminen, kehittäminen ja dokumentointi
- toimijuus, arjen- ja elämänhallintataidot, minäpystyvyys sekä toimintakyky
- hyvinvointi, opiskelukyky, tasapainoinen elämä
- opiskelu- ja tiedonhankintataidot, oppimaan oppiminen
- jatko-opintoihin ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyvät tietolähteet, digitaaliset ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät
- työelämään sekä toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin tutustuminen
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

Paikallinen toteutus ja laaja-alainen osaaminen

OP01-opintojakso toteutetaan ensimmäisenä vuonna opintojaksomuotoisena ryhmäohjauksena. Opintojakson keskeisiä sisältöjä ovat itsetuntemus, hyvinvointi ja opiskelutaidot sekä oman opiskelu-,

ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman laatiminen. Tavoitteena on, että opiskelija oppii keinoja itsetuntemuksen ja hyvinvoinnin parantamiseksi, oppii kehittämään omia opiskelutaitojaan ja osaa hankkia tietoa, jonka pohjalta hän voi suunnitella omia lukio- ja jatko-opintojaan.

Työelämään sekä toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin tutustutaan oppitunneilla ja teemapäivinä. Jokaisella on lisäksi mahdollisuus vierailla itseä kiinnostavissa työ- ja opiskelupaikoissa koulupäivien aikana.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista **globaali- ja kulttuuriosaamisen** sekä **eettisyyden ja ympäristöosaamisen** merkitys tulee esille tarkasteltaessa kansainvälisen toimintaympäristön vaikutusta suomalaiseen toimintaympäristöön, esimerkkinä ilmastonmuutoksen vaikutus eri toimialoihin kansainvälisesti ja Suomessa.

Hyvinvointiosaaminen liittyy keskeisesti opintojakson tavoitteisiin ja sisältöihin, jotka on kuvattu yllä.

Vuorovaikutusosaamisen merkitys korostuu työelämävalmiuksiin perehdyttäessä, ja tätä osaamista on mahdollista kehittää osallistumalla opintojakson aikana aktiivisesti yhteiseen keskusteluun sekä ryhmätyöskentelyyn. Vuorovaikutusosaaminen kehittyy myös henkilökohtaisten ohjauskeskustelujen kautta.

Yhteiskunnallinen osaaminen nivoutuu vahvasti kysymykseen siitä, miten opiskelija voi omilla koulutus- ja uravalinnoillaan edistää hyvää, turvallista, oikeudenmukaista ja kestävää tulevaisuutta sekä itselleen että koko yhteiskunnalle.

Monitieteisyyden ja luovan osaamisen merkitys tulee esille työelämän osaamisvaatimuksia tarkasteltaessa. Opinto-ohjauksessa opiskelijaa kannustetaan tarkastelemaan asioita ja ilmiöitä monitieteisesti jo lukioaikana ja kannustetaan häntä yhdistelemään eri oppiaineiden sisältöjä luovasti (oppiainerajat ylittävän osaamisen merkitys).

Arviointi

Opintojaksosta annetaan suoritusmerkintä (S), jonka saaminen edellyttää aktiivista osallistumista opintojaksolle.

OP02 Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa suunnitella tulevaisuuttaan sekä tuntee koulutusvaihtoehtoja ja työelämän mahdollisuuksia muuttuvassa maailmassa
- syventää osaamistaan itsetuntemuksen sekä elämänsuunnittelu- ja elämänhallintataitojen osalta
- tunnistaa ja osaa sanoittaa sekä dokumentoida osaamistaan
- tuntee keskeiset työelämätaidot ja osaa arvioida osaamistaan suhteessa niihin

- tuntee työelämän ja työllistymisen eri muotoja sekä ymmärtää yhteiskunnan ja talouden muutosten merkityksen työllisyyden näkökulmasta
- tuntee yrittäjyyden eri muotoja ja osaa arvioida omaa suhdettaan yrittäjyyteen
- tuntee kansainvälisiä koulutus- ja työllistymisvaihtoehtoja
- osaa toimia kulttuurisesti moninaisissa toimintaympäristöissä
- tuntee itsensä kannalta olennaiset jatkokoulutusvaihtoehdot ja niiden pääsyvaatimukset sekä valintaprosessit
- osaa hakea töitä ja tunnistaa erilaisia työllistymismahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

- henkilökohtaisen opintosuunnitelman päivittäminen; opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman päivittäminen
- jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelu, jatko-opintoihin hakeutuminen Suomessa ja ulkomailla
- työelämätietous ja -taidot, yrittäjyys muuttuvassa ja monimuotoisessa maailmassa
- työelämään sekä jatko-opintoihin tutustuminen ja kokemusten hankkiminen
- oman talouden hallinta, opintotuki ja asuminen
- oman hyvinvoinnin edistäminen
- tulevaisuuden ennakointiosaaminen sekä kyky tunnistaa oppimistarpeensa suhteessa tulevaisuuden osaamistarpeisiin
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

Paikallinen toteutus ja laaja-alainen osaaminen

Opintojakson keskeisinä sisältöinä ovat työelämä, ylioppilaskirjoitukset ja jatko-opinnot.

Opintojakson tavoitteena on antaa opiskelijalle tietoja, taitoja ja kokemuksia, joiden avulla hän kykenee asettamaan itselleen jatko-opintoja ja työelämää koskevia tavoitteita ja ymmärtää, mitä tavoitteiden saavuttaminen vaatii. Opintojakso antaa opiskelijalle tietoja ja taitoja itsenäisen elämän aloittamiseen lukio-opintojen jälkeen.

OP02-opintojakson lähiopetus toteutetaan 2. opiskeluvuonna, jatko-opintohaun tekemiseen liittyvä ryhmäohjaus toteutetaan 3. opiskeluvuonna. Opintojaksoon kuuluvat myös 2. ja 3. vuoden ohjauskeskustelut, ryhmänohjaajan tunnit ja tuokiot koko lukion ajan sekä rehtorin järjestämät ylioppilaskirjoituksiin liittyvät ohjaustilaisuudet.

Työelämään sekä toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin tutustutaan oppitunneilla ja teemapäivinä. Jokaisella on lisäksi mahdollisuus vieraila itseä kiinnostavissa työ- ja opiskelupaikoissa koulupäivien aikana.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista **globaali- ja kulttuuriosaamisen** sekä **eettisyyden ja ympäristöosaamisen** merkitys tulee esille pohdittaessa eri koulutus- ja ammattialoilla tarvittavaa osaamista.

Hyvinvointiosaaminen vahvistuu, kun opiskelijan itsetuntemus paranee, omat tavoitteet selkiytyvät ja opiskelija oppii asettamaan asioita tärkeysjärjestykseen. Näiden asioiden kehittymistä tuetaan opintojaksoon kuuluvien pakollisten ohjauskeskusteluin. Hyvinvointiosaamista kehittää itsenäiseen elämään valmentava ohjaus, jonka tavoitteena on vahvistaa opiskelijan luottamusta tulevaisuuteen ja elämässä selviämiseen.

Yhteiskunnallinen osaaminen nivoutuu vahvasti kysymykseen siitä, miten opiskelija voi omilla koulutus- ja uravalinnoillaan edistää hyvää, turvallista, oikeudenmukaista ja kestävää tulevaisuutta sekä itselleen että koko yhteiskunnalle.

Monitieteisyyden ja luovan osaamisen merkitys tulee vahvasti esille työelämän osaamisvaatimuksia tarkasteltaessa.

Arviointi

Opintojaksosta annetaan suoritusmerkintä (S) kolmannen lukuvuoden lopussa. Suoritusmerkinnän saaminen edellyttää aktiivista osallistumista opintojaksolle.

7.20 Temaattiset opinnot

Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Temaattisten opintojen tavoitteet ja sisällöt päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

AHV01 Arjen hyvinvointi (2 op)

Opiskelija suorittaa opintojaksossa ensiapukoulutuksen (EA-kortti) ja hygieniapassin. Opintojaksoon kuuluu lisäksi kolme muuta lähiopetustuntia, joiden tarkoituksena on tukea opiskelijan henkistä hyvinvointia ja mielenhallintaa.

Opiskelija laatii opiskeltavista aiheista portfolion (4–5 sivua). Opetus järjestetään joka toinen lukuvuosi erikseen sovittuina ajankohtina. Opintojakson läpäisyyn vaaditaan edellä mainittujen osa-alueiden hyväksytty suorittaminen. Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty.

Opintojakso toteuttaa laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

AT01 Tietotekniikan perusteet (2 op)

Opintojakso valmentaa sähköisissä ylioppilaskirjoituksissa käytettävien ohjelmien hyvään hallintaan. Opintojaksolla käydään läpi tekstinkäsittelyn, taulukkolaskennan ja esitysgrafiikan keskeisimmät toiminnot. Opintojakso toteutetaan pääosin itsenäisenä suorituksena.

Laaja-alainen osaaminen

Opintojakso korostaa monitieteistä ja luovaa osaamista painottaen kuhunkin tehtävään soveltuvien tietoteknisten ohjelmistojen käyttöä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty. Opintojakso perustuu pitkälti opiskelijan itsenäiseen suorittamiseen, mutta opiskelija saa palautetta sekä työskentelystään että tuotoksistaan opintojakson aikana ja sen päätteeksi.

AT02 Tieto ja tiedon esittäminen (2 op)

Opintojaksossa perehdytään tietotekniikan hyväksikäyttöön tiedon hakemisessa, eri lähteistä olevien tietoaaineistojen yhdistämisessä sekä näin muodostettujen tietomallien analysoinnissa ja esittämisessä. Ohjelmistoista perehdytään syvällisemmin taulukkolaskentaan sekä verkko- ja ohjelmistopohjaisiin tiedon analysointi- ja esittämissovelluksiin.

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa korostuvat monitieteinen ja luova osaaminen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty. Opintojakso perustuu pitkälti opiskelijan itsenäiseen suorittamiseen, mutta opiskelija saa palautetta sekä työskentelystään että tuotoksistaan opintojakson aikana ja sen päätteeksi.

AT03 Ohjelmoinnin perusteet (2 op)

Opintojaksossa tutustutaan ohjelmoinnin yleisiin periaatteisiin ja harjoitellaan perusohjelmointitekniikoita. Opintojaksolla käytetään Helsingin yliopiston tarjoamaa verkkoympäristöä ohjelmoinnin oppimiseen. Opintojakson puitteissa on myös mahdollista suorittaa Helsingin yliopiston laajempi ohjelmoinnin peruskurssi. Opintojakso toteutetaan pääosin itsenäisenä suorituksena.

Laaja-alainen osaaminen

Opintojakson tavoitteena on parantaa opiskelijan ohjelmoinnillisen ajattelun taitoja, ja siten opintojaksossa korostuu monitieteinen ja luova osaaminen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty. Opintojakso perustuu pitkälti opiskelijan itsenäiseen suorittamiseen, mutta opiskelija saa palautetta sekä työskentelystään että tuotoksistaan opintojakson aikana ja sen päätteeksi.

AT04 Tietotekniikkaprojekti (2 op)

Opintojakson aikana opiskelija toteuttaa itse suunnittelemansa tietotekniikkaan liittyvän projektin. Projekti voi liittyä esimerkiksi kotisivujen rakentamiseen (sivujen suunnittelu ja tekninen toteutus) tai ohjelmointiin (laajempi ohjelmointiprojekti esimerkiksi peliohjelmoinnin alalta). Opintojakso toteutetaan pääosin itsenäisenä suorituksena.

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa korostuvat monitieteinen ja luova osaaminen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty. Opintojakso perustuu pitkälti opiskelijan itsenäiseen suorittamiseen, mutta opiskelija saa palautetta sekä työskentelystään että tuotoksistaan opintojakson aikana ja sen päätteeksi.

KTP01 Kulttuuripassi (2 op)

Opintojakson tarkoitus on tutustua kulttuuriin monipuolisesti sekä paikallisesti että valtakunnallisesti ja vahvistaa näin omaa kulttuuri-identiteettiä.

Opiskelija voi suorittaa opintojakson keräämällä kulttuuripassiin vähintään 15 merkintää erilaisista kulttuuritapahtumista, joissa hän käy lukivuotensa aikana omalla ajallaan ja omalla kustannuksellaan. Opiskelijan tulee tutustua mahdollisimman moneen kulttuurin osa-alueeseen, joten yhden osa-alueen leimoja saa olla vain korkeintaan neljä.

Ostaessaan lipun opiskelija samalla esittää kulttuuripassin ja pyytää siihen leiman päivämäärällä varustettuna tai järjestäjän allekirjoituksen. Kuittauksia ei anneta koulun kansliassa pääsylippua esittäen, vaan se on hankittava lipun myyjältä lippua ostettaessa tai tapahtumasta. Opiskelijan tulee laittaa passin etusivulle kuva itsestään henkilöllisyyden osoittamiseksi.

Ennen opintojakson aloittamista opiskelijan tulee esittää suunnitelma siitä, millaisiin kulttuuritapahtumiin aikoo osallistua ja pohtia sitä, miksi haluaa suorittaa opintojakson. Opintojaksoon liittyy lopputyö, jonka toteutustavasta sovitaan ohjaavan opettajan kanssa. Se voi olla esim. raportti, blogi koulun kotisivuilla, Facebook-postauksia koulun FB-sivulla tai taideteos.

Kulttuuripassin suorittaminen kehittää globaali- ja kulttuuriosaamista, hyvinvointiosaamista ja luovaa osaamista. Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty.

KVT Kansainvälinen toiminta (2–6 op)

Mäntsälän lukion kansainvälisyystoiminta perustuu ensisijaisesti Erasmus+ -ohjelman alaisiin avaintoimiin 1 ja 2. Avaintoimi 1 koskee oppimiseen liittyvää henkilöiden liikkuvuutta ja avaintoimella 2 edistetään oppilaitosten välistä laajempaa yhteistyötä.

Toiminnolla 1 on kaksi tärkeää tavoitetta: tukea ulkomaille lähteviä osallistujia sekä auttaa oppilaitoksia kehittymään, lisätä kansainvälisen yhteistyön valmiuksia ja parantaa opettamista ja oppimista. Tästä hyötyvät myös ne, jotka eivät lähde ulkomaille.

Avaintoimen puitteissa voidaan toteuttaa ryhmäliikkuvuutta, lyhytkestoista (max. 1kk) yksittäisten opiskelijoiden liikkuvuutta tai pidempiaikaista, yli yhden kuukauden mittaista liikkuvuutta.

Avaintoimi 2 on tarkoitettu oppilaitosten välisten kumppanuushankkeiden toteuttamiseen joko pienimuotoisina (min. 2 oppilaitosta eri maista) tai varsinaisina kumppanuushankkeina, joissa täytyy olla osallistujia vähintään kolmesta eri maasta.

Erasmus+ -ohjelman alaisen toiminnan toteutuminen on riippuvainen myönnetystä rahoituksesta, jota haetaan erikseen.

Yleiset tavoitteet

- tarjota kansainvälistymisen kokemuksia lähtökohdista riippumatta
- eurooppalaisen identiteetin vahvistaminen
- erilaiseen koulu- ja yhteiskuntajärjestelmään tutustuminen
- kieli- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen, oma-aloitteisuuden ja itseohjautuvuuden kehittäminen
- tulevaisuustaitojen harjoittelu

Keskeiset sisällöt

- kielitaidon monipuolinen kehittäminen
- vieraaseen kulttuuriin tutustuminen positiivisella uteliaisuudella
- vaihdon suunnitteluun ja toteutukseen osallistuminen
- kokemuksesta raportointi sovitulla tavalla

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Vuorovaikutusosaaminen: Opintojaksolla kehitetään kielellisiä ja ei-kielellisiä vuorovaikutustaitoja

Globaali- ja kulttuuriosaaminen: Opintojakso kehittää globaali- ja kulttuuriosaamista autenttisissa vuorovaikutustilanteissa

Aktiivinen kansalaisuus: Opintojakso perehdyttää eurooppalaiseen kansalaisuuteen ja Euroopan Unionin toimintaan

Formatiivinen arviointi

- vaihdon aikainen yhteydenpito
- palautekeskustelut
- itse- ja vertaisarviointi

Summatiivinen arviointi

Muilla kuin koenäytoillä suoritettava arviointi, suoritusmerkintä (S)

MUO Muut opintosuoritukset (1–12 op)

Muissa oppilaitoksissa suoritettavat opinnot, jotka voidaan hyväksi lukea lukion oppimäärään. Hyväksytty suoritetuista opinnoista annetaan suoritusmerkintä (S).

OPI Opiskelijakuntatoiminta (2–4 op)

Opiskelijakunta muodostuu kaikista lukion opiskelijoista. Opiskelijakunnan hallitus taas on lukiolaisten valitsema toimielin, joka edustaa kaikkia koulun opiskelijoita, järjestää tapahtumia, valvoo, että lukiolaisten mielipiteet huomioidaan sekä luo lukioon yhteishenkeä.

Opintojakson suorittaminen edellyttää aktiivista toimimista opiskelijakunnan hallituksessa vähintään lukuvuoden ajan. Opiskelija osallistuu koulun teema- ja toimintapäivien suunnitteluun ja järjestämiseen sekä opiskelijakunnan järjestämiin omiin tilaisuuksiin, osallistuu lukion kehittämiseen osallistumalla lukion johtoryhmän kokouksiin, antamalla lausuntoja opintojaksoista ja opetusmenetelmistä ja tekemällä ehdotuksia uusista opintojaksoista ja asioista, jotka olennaisesti vaikuttavat opiskelijoiden asemaan. Opiskelijakunnan hallitus vastaa myös päivittäin terveyttä edistävän kahvilatoiminnan pyörittämisestä.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Laaja-alaisen osaamisalueiden osa-alueet toteutuvat opiskelijakunnan hallituksen toiminnassa kauttaaltaan.

OV01 Opiskelijavaihto 1 (2 op)

Pidempikestoisten kansainvälisyshankkeiden lisäksi opiskelija voi osallistua lyhytaikaiseen, yleensä 1–2 viikkoa kestäväan opiskelijavaihtoon. Vaihdot suuntautuvat yleensä kouluihin, joiden kanssa Mäntsälän lukiolla on ollut aiemmin yhteistyötä. Kumppanikoulu ja isäntäperhe on varmistettava ennen vaihdon toteutumista ja siksi opiskelijavaihto-opintojakson valinta tehdään opettajan tai opinto-ohjaajan kautta. Vaihdon tavoitteet ja sisältö määritellään etukäteen ja niiden toteutumista arvioidaan. Vaihdot toteutetaan ensisijaisesti EU-rahoitteisena.

Yleiset tavoitteet

- eurooppalaisen identiteetin vahvistaminen
- kieli- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen, oma-aloitteisuuden, itseohjautuvuuden kehittäminen
- erilaiseen koulu- ja yhteiskuntajärjestelmään tutustuminen

Keskeiset sisällöt

- kielitaidon monipuolinen kehittäminen
- vieraaseen kulttuuriin tutustuminen positiivisella uteliaisuudella
- oma-aloitteisuuden, itseohjautuvuuden kehittäminen
- vaihdon suunnitteleminen
- kokemuksesta raportoiminen etukäteen sovitulla tavalla

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Vuorovaikutusosaaminen: Opintojaksolla kehitetään kielellisiä ja ei-kielellisiä vuorovaikutustaitoja.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen: Opintojakso kehittää globaali- ja kulttuuriosaamista autenttisissa vuorovaikutustilanteissa.

Aktiivinen kansalaisuus: Opintojakso perehdyttää eurooppalaiseen kansalaisuuteen ja Euroopan Unionin toimintaan.

Formatiivinen arviointi

- vaihdon aikainen yhteydenpito
- palautekeskustelut
- itse- ja vertaisarviointi

Summatiivinen arviointi

Muilla kuin koenäytöllä suoritettava arviointi, opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty.

OV02 Opiskelijavaihto 2 (2 op)

Opiskelijavaihto 2 -opintojakso koostuu kumppanimaasta lyhytaikaiseen vaihtoon tulevan opiskelijan majoittamisesta ja hänen vaihdonaikaisen vapaa-aikansa suunnittelusta ja toteutuksesta. Ulkomaisen nuoren opiskelusta tehdään etukäteen suunnitelman yhdessä hänen oman koulunsa kanssa. EU-rahoitus kattaa vieraan kustannuksista lähinnä koulunkäyntiin liittyviä menoja, majoittaminen ja vapaa-ajan toiminta ovat isäntäperheen vastuulla. Opiskelijavaihto 2 -opintojakson valinta tehdään opettajan tai opinto-ohjaajan kautta, koska vaihto täytyy suunnitella ja sopia kumppanikoulun kanssa.

Yleiset tavoitteet

- eurooppalaisen identiteetin vahvistaminen
- kieli- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen, oma-aloitteisuuden, itseohjautuvuuden kehittäminen
- erilaiseen koulu- ja yhteiskuntajärjestelmään tutustuttaminen

Keskeiset sisällöt

- kielitaidon monipuolinen kehittäminen
- oman kulttuuriin esittelemine
- oma-aloitteisuuden, itseohjautuvuuden kehittäminen
- vaihdon suunnitteleminen
- kokemuksesta raportoiminen etukäteen sovitulla tavalla

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Vuorovaikutusosaaminen: Opintojaksolla kehitetään kielellisiä ja ei-kielellisiä vuorovaikutustaitoja.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen: Opintojakso kehittää globaali- ja kulttuuriosaamista autenttisissa vuorovaikutustilanteissa.

Aktiivinen kansalaisuus: Opintojakso perehdyttää eurooppalaiseen kansalaisuuteen ja Euroopan Unionin toimintaan.

Formatiivinen arviointi

- vaihdon aikainen yhteydenpito
- palautekeskustelut
- itse- ja vertaisarviointi

Summatiivinen arviointi

Muilla kuin koenäytöllä suoritettava arviointi, opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty.

ROB01 Elektroniiikan ja ohjelmoinnin perusteet (2 op)

Opintojaksossa tutustutaan Arduino-alustaan, jonka avulla ohjelmoidaan ja rakennetaan erilaisia laitteita. Arduinon avulla tutustutaan siihen, miten meitä ympäröivät erilaiset elektroniikkalaitteet toimivat, sekä tarkastellaan ohjelmointia ja elektroniikkaa itseilmaisun ja ongelmanratkaisun välineenä. Opintojakson alkuosassa asiat opiskellaan alkeista lähtien johdetusti, mutta loppuosassa tehdään jo liikkuvia robotteja ja opintojakson projektityössä jokainen voi soveltaa vapaasti kaikkea oppimaansa.

Elektroniiikan osalta opintojakson tavoitteena on opettaa ymmärtämään, miten eri komponentteja voi hyödyntää omissa projekteissa. Opitaan jännitteen ja resistanssin perusidea sekä syötteen ja ulostulon välinen yhteys.

Ohjelmoinnin osalta opintojakson tavoitteena on opettaa ohjelmoinnin perusrakenteet Arduino-perustaisen ohjelmoinnin kautta.

Lisäksi opintojaksossa kyseenalaistetaan ohjelmointiin ja luovaan teknologiaan liittyviä ennakkoluuloja ja pelkoja ja rohkaistaan toimimaan luovan teknologian parissa myös jatkossa.

Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa korostuvat monitieteinen ja luova osaaminen sekä vuorovaikutusosaaminen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty. Opintojakson aikana opiskelija saa työskentelystään palautetta sekä opettajalta että vertaisarvioiteina toisilta opiskelijoilta. Opintojakson projektityöhön liittyen työskentelyä ja tuotoksia arvioidaan monipuolisesti kaikissa vaiheissa.

TUT Tutortoiminta (2–4 op)

Tutorina toimiva opiskelija tutustuttaa aloittavia lukiolaisia koulun käytänteisiin sekä lisää peruskoulun oppilaiden lukiotuntemusta. Opintojakso sisältää ryhmänohjaustaitoja kehittävää koulutusta sekä toimintaa aloittavien opiskelijoiden ja ysiluokkalaisten parissa. Osa koulutuksesta ja toiminnasta tapahtuu kouluajalla, osa sen ulkopuolella.

Yleiset tavoitteet

- ohjaus- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen

- koulun yhteisöllisyyden vahvistaminen
- työelämävalmiuksien kehittäminen

Keskeiset sisällöt

- ryhmänohjaustaitojen harjoittelu
- aloittavien opiskelijoiden perehdyttäminen koulun käytänteisiin
- aloittavien ensimmäisen koulupäivän, tutustumispäivän sekä tutorien tuokioiden suunnittelu ja toteutus
- lukio-opiskelusta kertominen kasi- ja ysluokkalaisille sekä heidän huoltajilleen suunnatuissa esittelytilaisuuksissa sekä aloittavien opiskelijoiden vanhempainillassa

Laaja-alainen osaaminen ja opintojakson arviointi

Vuorovaikutusosaaminen: Opintojaksolla kehitetään ryhmänohjaus- ja vuorovaikutustaitoja.

Hyvinvointiosaaminen: Opintojaksolla tuetaan aloittavia opiskelijoita opintojen alkutaipaleella sekä toimitaan aktiivisesti lukion yhteisöllisyyden edistämiseksi.

Arviointi: Kaikki tutorina tehty työ lasketaan mukaan opintojakson suoritukseen, ja hyväksytyn suorituksen saa osallistuttuaan aktiivisesti toimintaan. Tutorina toimimisesta saa myös erillisen todistuksen. Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty.

TYOV Työelämä- ja opiskeluvalmiudet (1–8 op)

Opintojakson tavoitteena on kannustaa opiskelijaa aktiiviseen kansalaisuuteen ja kannustaa häntä hankkimaan lukio-opintoja, jatko-opintoja ja työelämään sijoittumista edistäviä tietoja ja taitoja. Yksi opintopiste edellyttää 30 tunnin työpanosta. Toiminnasta ja sen laajuudesta on toimitettava todistus lukiolle. Opintopisteitä voi saada esimerkiksi seuraavasta toiminnasta:

- erilaiset leiri- ja kerhonojaajakurssit sekä näihin liittyvä ohjaustoiminta (esim. isoistoiminta, partio, vapaapalokunta, kerhonojaus, lastenhoitokurssit)
- toiminta järjestötyössä tai osallistuminen yhteiskunnallisiin projekteihin
- nuorisovaltuuston toiminta
- toiminta urheiluseurassa ohjaajana, valmentajana tai erotuomarina
- vapaaehtoistyö järjestöissä tai julkishallinnon organisaatioissa
- opiskelijan itse kustantamat työelämävalmiuksia lisäävät koulutukset, esim. ensiapukurssi, hygieniä- ja anniskelupassi, järjestyksenvalvoja- tai työturvallisuuskoulutus
- avoimen yliopiston ja avoimen ammattikorkeakoulun opinnot
- muiden oppilaitosten opinnot, jotka tukevat työelämä- ja opiskeluvalmiuksien kehittämistä
- muu vastaava toiminta

Opintojaksosta saa suoritusmerkinnän.

TYT Työelämään tutustuminen (1–4 op)

Opintojakson tavoitteena on kannustaa opiskelijaa tutustumaan yrityksiin ja työelämään, työelämän pelisääntöihin ja työtehtäviin. Työkokemus tukee opiskelijan urasuunnittelua ja sijoittumista työelämään lukion jälkeen.

Opiskelija voi saada opintopisteitä kaikesta peruskoulun jälkeisestä työkokemuksesta, joka on hankittu joko työsuhteessa tai yrittäjänä. Yksi opintopiste edellyttää 30 tunnin työpanosta. Opiskelijan pitää toimittaa lukiolle työtodistus, selvitys tuntimäärästä ja kirjallinen, ohjeiden mukainen raportti. Opintojaksosta saa suoritusmerkinnän.

URS Urasuunnittelu (2–14 op)

Urasuunnitteluun valmentavan opintojakson tavoitteena on tutustua koulutukseen ja työelämään oman jatko-opintosuunnitelman näkökulmasta. Kokonaisuus sisältää palkattoman, opinto-ohjaajan kanssa suunnitellun työelämäntutustumisjakson sekä alan koulutukseen tutustumista. Työelämäjakson voi suorittaa kokonaisuudessaan yhdessä työpaikassa (syvällisyys) tai halutessaan tutustua jakson aikana useampaan eri työpaikkaan (laaja-alaisuus). Kokonaisuutta voi täydentää suorittamalla alaan liittyviä avoimen korkeakoulun opintoja. Suoritukseen vaaditaan ohjeistettu raportointi. Yksi opintopiste edellyttää 15 tunnin työpanosta. Opintojaksosta saa suoritusmerkinnän.

7.21 Suuntautumisvaihtoehdon opinnot

Mäntsälän lukiossa on valittavana suuntautumisvaihtoehto Taloustaidot ja sijoittaminen. Suuntautumisvaihtoehtoon haetaan yhteishaussa ja siihen valitaan vuosittain maksimissaan ennalta sovittu määrä opiskelijoita. Valintaperusteena on perusopetuksen päättötodistuksen lukuaineiden keskiarvo.

Opintokokonaisuudessa perehdytään oman talouden hallintaan sekä talouden rakenteisiin. Kokonaisuuden suoritettuaan opiskelija ymmärtää rahan roolin ja merkityksen yhteiskunnassa, kykenee hallitsemaan omaa henkilökohtaista talouttaan aikuisena ja kasvattamaan varallisuuttaan tehokkaasti.

Opintoihin sisältyy yhteistyötä yritysten ja korkeakoulujen kanssa, avoimia korkeakouluopintoja sekä asiantuntijavierailuja.

Opiskelija valitsee suuntautumisopintoja vähintään 16 opintopisteen verran. Kaikkien on suoritettava orientaatio-opinnot, Taloudenhallinta ja sijoittaminen -opintojakso sekä 4 opintopisteen laajuinen, yritys yhteistyönä toteutettava lopputyö. Muut opinnot voi valita annetuista vaihtoehdoista. Lopputyö on mahdollista tehdä englannin kielellä.

PAKOLLISET OPINNOT (8 op)

- Orientaatio-opinnot (2 op)
- Taloudenhallinta ja sijoittaminen (2 op)
- Lopputyö (4 op)

VALITTAVAT OPINNOT (vähintään 8 op)

Opinnot Mäntsälän lukiossa (vähintään 6 op)

Pörssikurssi (2 op)
Taloushistoria (2 op)
Raha pyörittää maailmaa – Talous ja matematiikka (3 op)
Kiertotalous vai kiero talous? (2 op)
Kestävä kehitys (1 op)

Avoimen korkeakoulun opinnot

Avoimen korkeakoulun opintotarjonta päivitetään vuosittain suuntautumisvaihtoehdon tavoitteita tukevaksi.

ORI01 Taloustaidot ja sijoittaminen -orientaatio (2 op)

Taloustaidot ja sijoittaminen -orientaatio tarjoaa opiskelijoille kokonaisvaltaisen johdatuksen talouden perusperiaatteisiin, sijoittamiseen ja taloudelliseen vastuullisuuteen. Opintojakso soveltuu kaikille taloudesta ja sijoittamisesta kiinnostuneille.

Yleiset tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on antaa opiskelijoille perustiedot ja taidot, joiden avulla he voivat ymmärtää talouden toimintaa, tehdä järkeviä taloudellisia päätöksiä sekä hahmottaa, miten sijoittaminen voi olla osa omaa tulevaisuutta.

Keskeiset sisällöt

Opintojakso koostuu useista eri teemoista, joiden avulla opiskelija saa kuvan talouden ja sijoittamisen eri osa-alueista. Opiskelija tutustuu myös alan jatkokoulutusmahdollisuuksiin. Opintojaksolla yhdistetään teoriaa käytännönläheisiin esimerkkeihin, harjoituksiin ja ryhmätöihin.

Laaja-alainen osaaminen

Opintojakson suorittaminen orientoi opiskelijaa muihin suuntautumisvaihtoehdon opintoihin. Sen aikana mukana ovat kaikki laaja-alaisen osaamisen sisällöt soveltuvin osin. Esimerkiksi vuorovaikutusosaaminen on mukana aktiivisissa työtavoissa. Monitieteinen ja luova lähestymistapa kuuluvat opintojakson toimintaan, sillä koko suuntautumisvaihtoehto koostuu useista oppiaineista: historia, yhteiskuntaoppi, matematiikka, biologia ja englanti. Hyvinvointiosaaminen on aina aiheeseen soveltuvin osin mukana luontevana osana opintojaksoa.

Arviointi

Pakollinen orientaatio-opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty. Hyväksytyn arvosanan saavuttaminen vaatii riittävää läsnäoloa, vaadittavien tehtävien palauttamista sekä opintojaksoon liittyvien testien hyväksyttyä suoritusta.

TAS01 Taloudenhallinta ja sijoittaminen (2 op)

Opintojaksolla käsitellään oman talouden hallintaa ja sijoittamisen perusperiaatteita.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opintojakson suoritettuaan opiskelija

- ymmärtää rahan roolin ja merkityksen yhteiskunnassa
- tuntee rahan kiertokulun markkinataloudessa

- kykenee hallitsemaan omaa henkilökohtaista talouttaan aikuisena ja kasvattamaan varallisuuttaan tehokkaasti
- on tietoinen siitä, millaisilla psykologisilla keinoilla kaupalliset tahot pyrkivät vaikuttamaan kuluttajaan
- osaa varoa ylivelkaantumista ja yli varojen elämistä
- osaa kuluttaa ja sijoittaa vastuullisesti
- ymmärtää sijoittamisen perusajatuksen: huolehditaan siitä, että tulot ovat suuremmat kuin menot, ja laitetaan säännöllisesti rahaa sijoituskohteisiin poikimaan lisää rahaa korkoa korolle -periaatteen voimin, jotta tulevaisuudessa olisi enemmän kulutusmahdollisuuksia
- osaa asettaa itselleen realistiset sijoitustavoitteet ja laatia sijoitus suunnitelman
- tuntee eri omaisuusluokat ja niihin sijoittamisen erikoispiirteet
- osaa hallita kaikkeen sijoittamiseen liittyvää riskiä mm. hajauttamisen avulla
- tiedostaa, että matalakuluiset indeksirahastot tarjoavat kenelle tahansa vaivattoman tavan kartuttaa varallisuutta
- tuntee rahastosijoittamiseen liittyvät keskeiset termit ja käytänteet
- ymmärtää, että vastuullinen taloudenhallinta ja menestyksenkäs sijoittaminen eivät vaadi niinkään matemaattista osaamista tai korkeaa älykkyyttä, vaan pikemminkin oikeanlaista talouskäyttäytymistä: sitä, että oppii nuorella iällä käyttämään rahaa harkitusti ja kaukonäköisesti.

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen vahvistuu aktiivisen tuntityöskentelyn kautta. Oman talouden hallinta on keskeinen osa yksilön arjen hallintaa ja hyvinvointia. Se auttaa ehkäisemään ylivelkaantumista ja harkitsematonta kuluttamista sekä lisää taloudellista turvallisuutta ja mahdollisuuksia varautua elämän takaiskujen varalle. Yhteiskunnallinen osaaminen kehittyy ymmärtämällä, että merkittävä osa poliittisesta päätöksenteosta kytkeytyy viime kädessä pääoman allokontiin eli siihen, mihin ja miten rahaa yhteiskunnassa käytetään. Kulutustottumuksilla ja sijoitusvalinnoilla on lisäksi eettinen ulottuvuus, joka ohjaa vastuulliseen päätöksentekoon. Sijoittaminen yhdistää useita yllättäviäkin tieteenaloja, kuten matematiikkaa ja psykologiaa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty. Hyväksytyn arvosanan kriteereinä ovat kokeiden läpäiseminen ja aktiivinen tuntityöskentely.

PÖR01 Pörssikurssi (2 op)

Opintojakso keskittyy osakesijoittamisen kuningaslajiin eli osakepoimintaan. Vaikka matalakuluisiin indeksirahastoihin sijoittaminen onkin helpoin ja useimmille ihmisille järkevin tapa sijoittaa osakkeisiin, voi sijoittaja tavoitella ylituottoa eli vertailuindeksiin ylittävää tuottoa poimimalla salkkuunsa yksittäisten yhtiöiden osakkeita. Ylituoton mahdollistamisen lisäksi osakepoimintaan perehtymisen kautta oppii paljon muutakin niin liike-elämästä kuin omasta itsestäänkin. Opintojaksoa Taloudenhallinta ja sijoittaminen suositellaan käytäväksi ennen Pörssikurssia.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opintojakson suoritettuaan opiskelija

- ymmärtää, että osakkeen omistaminen tarkoittaa sitä, että omistaa osuuden yhtiön liiketoiminnasta ja sen tuotoista

- tietää, mistä osakkeiden tuotto koostuu
- tuntee suoraan osakekauppaan liittyvät keskeiset termit ja tekniset käytänteet
- tietää, millä tavoin pörssiyhtiöiden liiketoimintaa voi seurata ja analysoida
- hallitsee pörssiyhtiön arvonmäärityksen perusteet
- tuntee keskeisimmät sijoitustyyliä ja -strategiat
- tiedostaa osakepöytäkirjaan liittyvät erityiset riskit ja kykenee hallitsemaan niitä mm. hajautuksen kautta
- ymmärtää pörssimaailman syklisen luonteen
- ymmärtää psykologian ja tunneilyn keskeisen roolin osakesijoittamisessa.

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen vahvistuu aktiivisen tuntujohtamisen kautta. Oman talouden hallinta ja varallisuuden kartuttaminen ovat keskeisiä sekä yksilön että yhteiskunnan hyvinvoinnille. Yksilötasolla ne lisäävät kulutusmahdollisuuksia ja taloudellista turvaa elämän takaiskujen varalle. Yhteiskunnan tasolla ne vahvistavat sosiaaliturvajärjestelmän kestävyttä, erityisesti väestön ikääntymisen aiheuttamien menopaineiden kasvaessa. Yhteiskunnallinen osaaminen kehittyy ymmärtämällä, että pörssit ja pörssiyritysten liiketoiminta ovat niin kansantalouden kuin maailmantaloudenkin keskeisiä osia. Sijoituskohteiden eettisellä valinnalla voi pyrkiä parantamaan maailmaa, joten sijoittamisessa on myös eettinen näkökulma. Sijoittaminen yhdistää useita yllättäviäkin tieteitä, kuten matematiikkaa ja psykologiaa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty. Hyväksytyn arvosanan kriteereinä ovat kokeiden läpäiseminen ja aktiivinen tuntujohtaminen. Tuntujohtamiseen sisältyy lukuläksyjä ja niihin liittyviä tehtäviä.

RPM01 Raha pyörittää maailmaa – talous ja matematiikka (3 op)

Opintojakso koostuu talousmatematiikan alkeiden (MAB06) ja taloustiedon (YH02) pakollisten opintojaksojen sisällöistä. Opintojaksolla pyritään käytännön esimerkkien avulla hahmottamaan talouden toimintaa ja sen matemaattisia perusteita. Talous ja matematiikka nivoutuvat yhteen kiehtovalla tavalla.

Opintojakso johdattaa ymmärtämään talouden toimintaperiaatteita ja ajankohtaista talouspoliittista keskustelua. Opintojaksossa käsitellään mikro- ja makrotalouden kysymyksiä kotitalouksien, yritysten ja julkisen talouden näkökulmista. Opintojaksossa perehdytään talouden ja politiikan kytköksiin sekä työnteon ja yrittämisen merkitykseen hyvinvointivaltion rahoittamisessa. Lisäksi tarkastellaan talouden ja ympäristön suhdetta kestävä kehityksen näkökulmasta. Talousmatematiikan peruskäsitteet ja -taidot auttavat opiskelijaa hahmottamaan talouden toimintaa.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee talousmatematiikan peruskäsitteet ja -taidot
- syventää prosenttilaskennan taitojaan
- osaa käyttää tietolähteitä ja ohjelmistoja laskelmien tekemisessä sovellusten yhteydessä
- oppii kuvaamaan talouselämän asioiden kehittymistä
- ymmärtää talouteen liittyviä uutisia ja kiinnostuu seuraamaan niitä
- tuntee kansantaloustieteen käsitteet ja peruslähtökohdat

- osaa tulkita talouteen liittyviä tilastoja ja kuvioita
- ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa
- osaa tehdä perusteltuja taloudellisia päätöksiä sekä hallita ja suunnitella omaa talouttaan
- osaa tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeytymisen globaaliin talouteen
- osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja sekä analysoida talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja, niiden taustoja ja vaikutuksia.

Keskeiset sisällöt

Kansantalous ja sen toimijat

- talouden peruskäsitteet ja taloutta koskevan tiedon luonne ja muodostuminen
- kansantalouden kiertokulku sekä kotitalouksien, yritysten ja kansantalouden vuorovaikutus
- oman talouden hoito: säästäminen, kuluttaminen ja velkaantuminen

Markkinat, suhdanteet ja talouselämä

- vapaa kilpailu ja hinnanmuodostus markkinoilla
- työ, yrittäjyys ja yritykset
- Suomi globaalin talouden osana
- rahoitusmarkkinat, säästäminen, sijoittaminen ja riskien hallinta
- talouden häiriöt, suhdannevaihtelut, niiden taustat ja seuraukset

Talouspolitiikka

- kestävän talouskasvun lähtökohdat, edut ja ongelmat
- verotus, julkinen talous ja sen tasapaino
- talouspolitiikan toimijat, keinot ja haasteet

Talousmatematiikka

- suhteellinen osuus, vertailu, muutoksen laskeminen
- indeksi
- korkokäsite, yksinkertainen korko
- verotus
- valuutat

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallista osaamista vahvistetaan opiskelemalla oman talouden hoitoon liittyviä asioita ja laajempia talousmatematiikan malleja sekä harjoittelemalla työn sinnikkyyttä ja loppuun saattamista painottaen. Opintojaksolla pyritään vahvistamaan opiskelijan matemaattista itsetuntemusta. Vuorovaikutusosaamista vahvistetaan kannustamalla opiskelijoita yhteistyöhön opettajan ja toisten opiskelijoiden kanssa.

Opintojaksossa korostuu oman talouden hallinnan kautta hyvinvointiosaamisen kehittyminen. Monitieteinen ja luova lähestymistapa ovat osa opintojakson toimintaa. Erityisesti luovuus nousee esille yritystoiminnan käsittelyn yhteydessä. Monitieteisyys korostuu talouden globaalien piirteiden ja erilaisten tilastojen tulkinnan yhteydessä.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti monipuolisia menetelmiä

käyttäen. Arvioinnissa mukana on myös jatkuva arviointi, jolloin opiskelijan toimintaa arvioidaan koko opintojakson ajan tavoitteiden suhteen.

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa mm. seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet, palautettavien tehtävien arviointi ja työskentelyn arviointi. Työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. laaja-alaisen osaamisen toteutumiseen.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä, opetettavan asian hallintaa selvittävien kysymysten käyttö, välikokeet.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

TAH01 Taloushistoria (2 op)

Opintojakson tavoitteena on syventää opiskelijan tietämystä taloushistorian keskeisiin piirteisiin aina varhaisista korkeakulttuureista nykyaikaan saakka. Opintojakson edeltävinä suorituksina olisi hyvä käydä historian pakolliset opintojaksot HI01 ja HI03. Opintojakson voi kuitenkin suorittaa ilman kyseisten opintojaksojen opintoja. Opintojakso koostuu oppitunneista, pienoistutkielmasta ja loppukokeesta.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija syventää historian ja yhteiskuntaopin perusopintojaksojen sisältöä perehtymällä maailmanhistorian talouden erilaisiin käännteisiin. Opintojakson keskeisten sisältöjen pääpaino on erilaisissa suurissa linjoissa, niissä tapahtuvissa muutoksissa ja erityistapauksissa. Työtapana opintojaksolla on pääsääntöisesti aktiivinen tiedonhaku ja sen prosessointi, jotta saavutettaisiin taloustaitojen syvä ymmärrys maailmanhistorian käännteissä.

Keskeiset sisällöt

- antiikin talousjärjestelmä: antiikin Kreikka ja Rooma
- keskiajan talous: feodalismi
- uuden ajan murros: löytöretket ja maailmantalouden synty
- pankkitoiminnan alkua
- kolonialismi
- teollistuminen
- imperialismi
- erilaiset talousjärjestelmät: kapitalismi ja sosialismi
- maailmansotien taloudelliset vaikutukset
- globaali maailmantalous
- Suomen taloushistorian peruspiirteet
- kestävä kehitys ja talous

Laaja-alainen osaaminen

Opintojakson suorittaminen vahvistaa yhteiskunnallista osaamista, kun taloushistorian suuret linjat ja kehityskulut tulevat tutuiksi. Vuorovaikutusosaaminen on mukana aktiivisissa työtavoissa. Näin yhteistyö opiskelijoiden kesken vahvistuu ja samalla korostuu myös opettajan ohjauksen tarve, koska opintojaksolla ei ole käytössä erillistä oppikirjaa.

Monitieteinen ja luova lähestymistapa kuuluvat opintojakson toimintaan: opintojaksolla yhdistyvät sekä historian että yhteiskuntaopin keskeiset teemat. Monitieteisyys korostuu myös siten, että talouden globaalien piirteiden ja erilaisten yhteiskuntien avulla käsitellään Euroopan ja Pohjois-Amerikan ulkopuolisten alueiden taloushistorian piirteitä. Hyvinvointiosaaminen kuuluu osana opintojaksoa esimerkiksi erilaisten tautien ja niiden globaalien vaikutuksien käsittelyssä.

Arviointi

Opintojakson arviointi tapahtuu valtakunnallisten periaatteiden mukaisesti monipuolisia menetelmiä käyttäen. Arvioinnissa mukana on myös jatkuva arviointi.

Opintojakson summatiivista arviointia voidaan toteuttaa muun muassa seuraavin menetelmin: kokeet ja välikokeet tai palautettavien tehtävien arviointi.

Formatiiviseen arviointiin käytetään esimerkiksi seuraavia tapoja: itse- ja vertaisarviointi suullisesti ja/tai kirjallisesti, opettajan havaintoihin perustuva jatkuva palaute opetustuokioissa ja harjoituksia tehdessä sekä opintojakson aikana tehtävät pienoistutkielmat.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4–10.

GE05 Kiertotalous vai kiero talous? (2 op)

Opintojakso GE05 Kiertotalous vai kiero talous? on osa maantieteen oppiaineen kokonaisuutta.

Yleiset tavoitteet

Ilmastonmuutos, väestönkasvu, ravinnon rajallisuus, ympäristön saastuminen ja kehittyvien maiden elintason nousu vaativat miettimään resurssien riittävyyttä. Kiertotalouden tavoitteena on säästää luonnonvaroja. Kulutus perustuu omistamisen sijasta palveluiden käyttämiseen: omistanko auton vai vuokraanko? Kestävä kuluttajuus ja kiertotalouden ymmärtäminen.

Keskeinen sisältö

- Teollisuusmaat – kehittyvät maat – kansainvälinen kauppa
- Mistä energia uudella tavalla?
- Miten saadaan lisättyä ravintoa – uudet tavat? Ruokahävikki?
- Pikamuoti – vaateeteollisuuden hävikki
- Bioenergia, cleantech tai hiilijalanjälki
- Mitä on tuotteen lisäarvo ja miten digitaalinen äly liittyy talouteen?
- Mitä innovaatioita on tullut kiertotalouden mukana, ja miten ne vaikuttavat Suomen talouteen?
- Mitä on biotalous? Mitä on kiertotalous käytännössä?
- Opintojakso on oiva tapa purkaa ilmastoahdistusta.
- DIY-projekti ryhmässä: pörriäispönttö, räsymatto, huonekalun entisöinti...

Laaja-alainen osaaminen

- Yhteiskunnallinen osaaminen: demokratiataidot, vaikuttaminen turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävä tulevaisuuden puolesta.
- Eettisyys ja ympäristöosaaminen: Kiertotalouden ymmärtäminen ja kestävä kuluttajuus.
- Globaali- ja kulttuuriosaaminen: eettinen toimijuus globaalissa media- ja teknologiamaailmassa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty. Suoritukseen sisältyy kaksi ryhmätöitä ja DIY-projektin arviointi.

KEK01 Kestävä kehitys (1 op)

Opintojakso KEK01 Kestävä kehitys on osa maantieteen oppiaineen kokonaisuutta.

Opetus edistää opiskelijan ymmärrystä kestävästä kehityksestä aluesuunnittelun lähtökohtana ja antaa valmiuksia osallistuvaan suunnitteluun. Kestävästä kehityksestä tavoitteena on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville elämisen mahdollisuudet. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävästä tulevaisuudesta ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa yhteiskunnallista osaamista. Maantieteen opiskelu vahvistaa opiskelijan eettisyyttä ja ympäristöosaamista monipuolisesti sekä lisää ymmärrystä kulttuurisesta monimuotoisuudesta ja luonnonympäristön merkityksestä.

Maantieteen opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävästä elämäntavan välttämättömyydestä, ja opetus auttaa opiskelijaa soveltamaan maantieteellisiä tietoja ja taitoja omassa arkielämässä, eettisissä pohdintoissa ja kestävässä kulutusvalinnoissa. Opetus syventää opiskelijan käsitystä ihmisoikeuksien merkityksestä, yhteiskunnan moninaisuudesta ja alueellisen identiteetin muodostumisesta, tukien siten opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittymistä. Maantieteelle on ominaista tarkastella ajankohtaisia maailmanlaajuisia ilmiöitä ja niiden vuorovaikutussuhteita, ja se tukee opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien ja tulevaisuuden taitojen rakentumista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kestävästä kehityksestä sitoumuksia ja osaa käyttää niitä eettisten perustelujen pohjana
- osaa hankkia, analysoida ja esittää asianmukaista ja luotettavaa tietoa alueellisista kysymyksistä geomedian hyödyntäen
- osaa arvioida kriittisesti ajankohtaisia alueellisia uutisia ympäristön tai ihmiskunnan muutoksista eri medioissa
- osaa analysoida ympäristön ja ihmiskunnan muutosten syitä ja arvioida muutosten seurauksia eri alueilla
- tuntee keinoja ja osaa selittää, millaisten ratkaisujen avulla ympäristön muutoksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla ja tuntee keinoja ja osaa arvioida, miten ihmistoiminnan aiheuttamiin muutoksiin voidaan vaikuttaa eri alueilla.

Keskeiset sisällöt

- YK:n vuosituhattavoitteet
Agenda 2030
- Köyhyys
Nälkä, ruokaturva, kestävä maatalous
- Terveellinen elämä
Turvalliset kaupungit
- Koulutus
Sukupuolten tasa-arvo
Naisten oikeudet ja mahdollisuudet

- Puhdas vesi ja sanitaatio
Ilmastomuutoksen hidastaminen
- Kestävä talouskasvu ja ihmisarvoinen työ
Kestävä infrastruktuuri ja teollisuus
- Kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys
Kestävä energia
Vastuullinen kuluttaminen
- Eriarvoisuuden vähentäminen maiden välillä
Yhteistyö ja kumppanuus
- Merien kestävä käyttö
Maaekosysteemien kestävä käyttö
- Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto
- Koe S/H

Laaja-alainen osaaminen

Gloaali- ja kulttuuriosaaminen: maailmankansalaisen asenne sekä kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen.

Monitieteinen ja luova osaaminen sekä yhteiskunnallinen osaaminen: Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä.

Maantieteen opiskelu vahvistaa opiskelijan hyvinvointiosaamista ja ympäristöosaamista. Opetus lisää opiskelijan ymmärrystä siitä, mitä monimuotoinen, puhdas ja terveellinen ympäristö merkitsee ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille ja miten omat valinnat vaikuttavat ympäristöterveyteen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty. Opintojakson hyväksytty suorittaminen edellyttää opiskelijan riittävää läsnäoloa ja aktiivista osallistumista ryhmittöihin.

- opintojakson päättökoe
- itsearviointi
- opettajan palaute

LOP01 Lopputyö (4 op)

Opintojakso koostuu yhteisistä tapaamisista seminaarityylisesti. Opintojakson tavoitteena on syventää taloustaitoja ja sijoittamisen periaatteita yritysysteistyön avulla. Kirjallinen lopputyö esitellään muille seminaarissa, johon kuuluu myös vuorovaikutteinen vertaispalaute eli opponointi. Lopputyö voidaan tehdä myös englanniksi.

Yleiset tavoitteet

- yritysysteistyö
- opiskelija tutustuu yrityksen toimintaan yksittäisen yrityksen kautta
- opiskelija oppii mieltämään laajan tutkimuksensa prosessina, joka etenee vuorovaikutteisesti
- tieteellisen tekstin tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija tutustuu lopputyön aiheen mukaan esimerkiksi seuraaviin asioihin

- yrityksen historia
- yrityksen toiminta ja markkinointi

- yrityksen kilpailuedut ja asema arvoketjussa
- yrityksen liiketoiminnan ympäristölliset, eettiset ja sosiaaliset vaikutukset
- tilinpäätöksen perusasiat

Keskeiset sisällöt

- lopputyö ja sen esitteleminen
- opponointi
- läsnäolo ja aktiivinen osallistuminen yhteisissä tapaamisissa lukiolla ja vuorovaikutus yrityksen kanssa

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallista osaamista vahvistetaan yritys yhteistyön avulla. Opiskelija ymmärtää yrityksen liiketoiminnan vaikutukset ympäröivään yhteiskuntaan paitsi liiketoiminnallisesta myös eettisestä näkökulmasta.

Vuorovaikutusosaamista vahvistetaan kannustamalla opiskelijoita aktiiviseen yhteistyöhön opettajan ja toisten opiskelijoiden kanssa sekä erityisesti ulkopuolisten yritysten toimijoiden kanssa.

Opintojaksossa korostuu yrityksen rooli yhteiskunnan osana, jolloin opiskelijan ymmärrys markkinatalouden toiminnasta selkiytyy.

Monitieteinen ja luova lähestymistapa ovat osa opintojakson toimintaa.

Monitieteisyys korostuu eri oppiaineiden yhteistyössä ja eri aloilla toimivien yritysten kanssa tapahtuvan yhteistyön puitteissa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä, joka perustuu lopputyöhön, sen esittelemiseen ja toisten opiskelijoiden lopputyön opponointiin sekä riittävään läsnäoloon yhteisissä tapaamisissa. Arvioinnissa mukana on jatkuva arviointi, jolloin opiskelijan toimintaa arvioidaan koko opintojakson ajan tavoitteiden suhteen.

Opintojakso arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty.

7.22 Lukiodiplomit

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltäviin opintojaksoihin voivat kuulua eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavat lukiodiplomit. Lukiodiplomien tehtävänä on antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestoisen näytön avulla. Lukiodiplomi kuvaa monipuolisesti opiskelijan tavoitteellista työskentelyä, kehittyneitä taitoja ja syvällistä osaamista. Opiskelija tutkii ja ilmaisee kulttuurisesti moninaista todellisuutta eri oppiaineille ominaisin keinoin. Lukiodiplomin suorittaminen hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista. Opiskelija ilmentää lukiodiplomillaan ajattelun, tuottamisen, tulkinnan ja arvottamisen taitojaan sekä omaehtoista harrastuneisuuttaan. Lukiodiplomi luo edellytyksiä oman ja toisten osallisuuden, toimijuuden ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiselle lukioyhteisössä.

Mäntsälän lukiossa lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa tällä hetkellä kuvataiteessa, liikunnassa ja musiikissa. Lukiodiplomin laajuus on kaksi opintopistettä. Lukiodiplomit tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden arvioida lukio-opintojen aikana karttunutta osaamistaan ja vahvuuksiaan jatko-opintojen näkökulmasta. Lukiodiplomit täydentävät lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkintotodistuksen osoittamaa osaamista.

Lukiodiplomeja on koulutuksen järjestäjän päätöksellä mahdollista suorittaa lukiossa yhdessä tai useammassa oppiaineryhmässä tai oppiaineessa. Lukiodiplomi voi sisältyä oppiaineen oppimäärän valinnaisiin opintoihin paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyllä tavalla. Opetushallitus antaa erilliset ohjeet kunkin lukiodiplomin suorittamisesta.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan koulutuksen järjestäjän tarjoamien lukiodiplomien osalta lukiodiplomien tehtävä, yleiset tavoitteet ja arviointi sekä tavoitteet ja keskeiset sisällöt lukiodiplomeittain kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

Lukiodiplomien opetuksen yleiset tavoitteet

Kaikkia lukiodiplomeja yhdistävinä tavoitteina on, että opiskelija

- asettaa lukiodiplomin suorittamiselle omat lähtökohdat ja tavoitteet
- työskentelee tavoitteellisella otteella itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa
- tutkii ja ilmaisee kulttuurista todellisuutta eri tiedonaloille ominaisilla tavoilla
- soveltaa lukioaikana karttunutta erityistä osaamista ja omaehtoista harrastuneisuutta
- hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista
- valitsee tarkoituksenmukaisia opiskeluympäristöjä, työtapoja ja ilmaisun keinoja
- arvioi asetettujen tavoitteiden saavuttamista, työskentelyä, lopputulosta ja kokonaisuutta
- vahvistaa omaa ja toisten osallisuutta, toimijuutta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia lukioyhteisössä.

Arviointi

Lukiodiplomin arviointi perustuu opiskelijan tai opiskelijoiden ryhmänä itsenäisesti toteuttamaan lukioaikaisen erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttöön. Opiskelijan toteuttama lukiodiplomi arvioidaan kokonaisuutena. Lukiodiplomin arvioinnissa annetaan palautetta lukiodiplomille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Lukiodiplomin arviointi on monipuolista ja luotettavaa, ja se vastaa opiskelijan oppiaineryhmässä tai oppiaineessa osoittamaa osaamisen tasoa. Lukiodiplomin suorittamiseen sisältyy opiskelijan itsearviointia.

KOLD1 Kotitalouden lukiodiplomi (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja ilmentää omaehtoista harrastuneisuuttaan kotitaloudessa
- osaa kertoa ja välittää lukiodiplomille asettamansa tavoitteet ja lähtökohdat

- antaa näytön kotitalouden osaamisesta osoittamalla tutkivaa ja soveltavaa opiskelua, vuorovaikutteista toimintaa, yhteisöllistä tiedon rakentamista ja osaamisen jakamista sekä kriittistä tiedon ja työskentelyn arviointia
- osaa tuottaa kokonaisuuden, jonka sisällön valinta, tehtäväidea sekä suunnittelu- ja toteutusprosessi tukevat toisiaan.

Keskeiset sisällöt

- perustuvat lukiodiplomille asetettuihin tavoitteisiin sekä opiskelijan valitsemaan teemaan, tehtäväideaan ja suunnittelu- ja toteutusprosessiin
- muodostuvat lukiodiplomityöstä, esseestä sekä itsearviointia ja kotitalouden tuntemusta kuvaavasta portfolioista, jotka arvioidaan annettujen kriteerien perusteella.

KULD2 Kuvataiteen lukiodiplomi (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa
- osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti kuvia
- osaa kertoa ja välittää lukiodiplomille asettamansa tavoitteet ja lähtökohdat
- osaa tuottaa taiteellisen ja visuaalisen kokonaisuuden, jonka sisällön tuottamisen ja esittämisen tavat tukevat toisiaan
- osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta
- osaa arvioida työskentelyprosessia ja teosta oman oppimisen näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

- perustuvat lukiodiplomille asetettuihin tavoitteisiin sekä valittuun tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan
- muodostuvat teoksesta sekä työskentelyprosessia, itsearviointia sekä kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta kuvaavasta portfolioista.

Arviointi

Kuvataiteen lukiodiplomi (KULD2) -opintojakson arviointi perustuu opiskelijan näyttöön (toteutettu projekti ja portfolio). Arviointi toteutetaan formatiivisesti ja summatiivisesti jakson päättyessä.

KÄLD3 Käsityön lukiodiplomi (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan käsityössä
- osoittaa osaamistaan laadukkaiden käsityötuotteiden omaehtoisessa suunnittelussa, valmistuksessa sekä oppimisensa arvioinnissa
- osoittaa hallitsevansa käsityöprosessiin sisältyvät tavoitteiden asettamisen, ideoinnin ja suunnittelun vaiheet ja vaatimukset

- hallitsee, seuraa ja arvioi käyttämiään resursseja, työskentelyään ja oppimisprosessiaan
- osaa ottaa tuotteessa tai teoksessa huomioon esteettisyyden, eettisyyden, omaehtoisuuden näkökulmat ja ekologisuuden vaatimukset
- osaa ratkaista tuotteen tai teoksen toimivuuden, taloudellisuuden, ergonomisuuden, innovatiivisuuden ja teknisen toteutustavan vaatimukset käyttöympäristössään.

Keskeiset sisällöt

- perustuvat valittuun tehtävään, ideaan ja suunnittelu- ja valmistusprosessiin sekä niiden itsearviointiin
- muodostuvat käsityötuotteesta tai käsityöteoksesta sekä sen suunnittelu- ja valmistusprosessia ja itsearviointia kuvaavasta portfolioista.

LILD4 Liikunnan lukiodiplomi (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa
- pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittäen fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyään.

Keskeiset sisällöt

- muodostuvat liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, erityisosaamisen, harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen sekä portfolion muodossa tehtävän itsearvioinnin muodostamasta kokonaisuudesta.

Liikunnan lukiodiplomin suorittaminen osana lukio-opintoja

Liikunnan lukiodiplomi suoritetaan valtakunnallisena valinnaisena opintojaksona Opetushallituksen antamien ohjeiden mukaan. Liikunnan lukiodiplomin suorittamisen edellytyksenä on, että opiskelija on suorittanut vähintään neljä (4) lukion liikunnan opintojaksoa. Liikunnan lukiodiplomin suorittamisesta saa yhden lukion opintojakson, joka arvioidaan suoritusmerkintänä (S). Liikunnan lukiodiplomia voi suorittaa koko lukio-opiskelun ajan.

Liikunnan lukiodiplomi koostuu seuraavista osa-alueista

1. Liikuntakykyisyys

Liikuntakykyisyys mitataan erillisillä fyysisen toimintakyvyn Move! -mittausosioilla: 20 m viivajuoksu, vauhditon 5-loikka, ylävartalon kohotus, etunojapunnerrus, heitto-kiinniottoyhdistelmä, liikkuvuus ja 200 m uintimatka.

- Jokaisen jakson aikana pyritään järjestämään 1–2 testikertaa. Testejä voi suorittaa useamman kerran ja paras tulos jää voimaan. Testien suorittamisen yhteydessä opettaja antaa tarkempaa tietoa testien arviointitaulukoista.

- Testipäivät ilmoitetaan "tämän sivuston" ja Wilman avulla.

2. Liikuntatiedot (liikunnan tutkielma)

Opiskelijan tulee osoittaa noin 10 sivun mittaisessa tutkielmassaan syvällistä perehtymistä valitsemaansa aiheeseen. Opiskelijan tulee käsitellä liikuntaa tai urheilua omasta näkökulmastaan ja laaja-alaisesti yhteiskunnassa.

Opiskelija kuvaa ja pohtii liikunnan tutkielmassaan esimerkiksi:

- liikunnallista elämäntapaansa, liikuntasuhdettaan ja liikunnan terveysvaikutuksia
- liikunnan ja kilpaurheilun merkitystä itselle ja laajemmin yhteiskunnassa
- liikunnallista tai urheilullista erityisosaamisaluettaan ja sen paikkaa muussa liikunnan kentässä ja yhteiskunnassa

Arvioinnin osa-alueet

- aiheen jäsentely ja kokonaisuuden johdonmukaisuus
- kyky soveltaa tietoa ja omia kokemuksia aiheen kannalta tarkoituksenmukaisesti
- lähdemateriaalin monipuolinen ja tarkoituksenmukainen käyttö
- viimeistely ja visuaalinen ulkoasu sekä kielellinen täsmällisyys

Tutkielman suunnitteluun, suorittamiseen ja arviointiin opettaja antaa vielä tarkemmat ohjeet.

Liikunnanopettaja arvioi tutkielman.

3. Harrastuneisuus ja erityisosaaminen

Tässä osa-alueessa opiskelija voi valita suorittamistavaksi vaihtoehtoisesti joko harrastuneisuuden tai erityisosaamisen.

HARRASTUNEISUUS

Harrastuneisuudella tarkoitetaan opiskelijan monipuolista ja pitkäjänteistä liikunnan harrastamista. Harrastuneisuus-osiossa arvioidaan opiskelijan fyysistä toimintakykyä. Osion arviointi perustuu opiskelijan lukion liikunnan opintojaksoissa osoittamasta vastuullisesta omasta fyysisestä toimintakyvystään, terveydestään ja hyvinvoinnistaan huolehtimisesta. Liikunnanopettajat vastaavat Harrastuneisuus-osion arvioinnista.

ERITYISOSAAMINEN

Erityisosaamisen näytön aihealueen tulee läheisesti liittyä johonkin liikuntamuotoon tai urheilulajiin siten, että opiskelijan henkilökohtainen erityisosaaminen on perustellusti arvioitavissa. Näytön voi antaa aidossa suoritusilanteessa tai voidaan käyttää apuna videotallenteita. Näyttö voi olla omasta lajistaan (jääkiekko, jalkapallo, yleisurheilu, tanssi...) tai ohjaustuokio. Erityisosaamisen arvioi kaksi henkilöä; liikunnanopettajat tai liikunnanopettaja ja lajin asiantuntija.

Liikunnanopettaja ja opiskelija sopivat keskenään näytön toteutuksesta ja opiskelija saa ennen näyttöä tarkemmat arviointikriteerit. Opiskelija tekee kirjallisen itsearvioinnin näytöstään, joka annetaan näytön arvioitsijoille.

4. Yhteistyötaidot

Opiskelijan yhteistyö- ja työskentelytaidot arvioidaan lukion liikunnan opintojaksojen tuntityöskentelyssä sekä koulun muussa liikuntatoiminnassa. Opiskelija arvioi myös itse omaa yhteistyö- ja työskentelykykyään ja sen kehittymistä. Opiskelija esittää itsearviointin omassa portfolioissaan.

5. Portfolio

Opiskelijan tulee tehdä portfolio, jossa kokoaa liikuntakykyisyys, liikuntatiedot sekä vaihtoehtoisesti harrastuneisuus tai erityisosaaminen -osioiden kokonaisuudet ja kuvaa siinä yhteydessä myös osallistumistaan koulun liikuntatoimintaan. Portfolioissaan opiskelija pohtii kokonaisvaltaisesti omaa kehittymistään ja suorituksiaan lukioaikaisessa liikunnassaan. Keskeistä on henkilökohtainen tavoitteiden asettelu ja niiden toteuttamisen seuraaminen itsearviointin kautta.

Portfolioissa opiskelijan tulee tehdä seuraavan jäsennyksen mukaisen kirjallisen yhteenvedon:

- 1) Itsearviointi lukion liikunnan opintojaksoista ja muusta liikuntatoiminnasta (osallistuminen koulujenvälisiin kisoihin, tanssiesitykset, kulttuuripäivä...)
 - kokemukset ja havainnot omasta liikunnallisesta oppimisesta ja kehittymisestä
 - omien yhteistyö- ja työskentelytaitojen itsearviointi
- 2) Itsearviointi koko liikunnan lukiodiplomin suorituksista
 - itsearviointi liikuntakykyisyydestä eli fyysisen toimintakyvyn kehityksestä lukion aikana
 - itsearviointi liikuntatutkielman sisällöstä ja sen laadusta
 - itsearviointi vaihtoehtoisesti suoritetusta harrastuneisuus tai erityisosaaminen -osiosta
 - itsearviointi koko liikunnan lukiodiplomiprosessista

Portfoliota ei arvioida numeroarvioinnilla. Laadukkaalla portfolioilla voi vaikuttaa lopulliseen yleisarvosanaan korottavasti.

- portfolion voi tehdä tietokoneella, vihkoon tai luoda kansion
- voi liittää kuvia, lehtileikkeitä tai videointeja harjoituksista tai kisoista
- voi liittää liikunnan opintojaksojen päiväkirjat, suoritettun yksilöliikuntaopintojakson materiaalin tai urheiluvalmennuksen harjoituspäiväkirjoja

Arviointi ja todistus

- Lukiodiplomi arvioidaan kokonaisuutena opintojakson päätyttyä.
- Lukiodiplomin suorittamisesta annetaan numeroarvosana 4–10, joka muodostuu liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, harrastuneisuuden tai erityisosaamisen sekä yhteistyötaitojen arvosanojen aritmeettisesta keskiarvosanasta. Kunkin osion painoarvo yleisarvosanan muodostumisesta on 25 %. Laadukkaalla portfolioilla voi vaikuttaa lopulliseen yleisarvosanaan korottavasti.

- Lukiodiplomin arvioinnissa annetaan palautetta (sanallinen ja kirjallinen) lukiodiplomille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta.
- Lukiodiplomin suorittamisesta saa valtakunnallisen valinnaisen opintojakson ja lukion päättötodistukseen suoritusmerkinnän (S). Opiskelija saa todistuksen lukiodiplomistaan, kun hän on suorittanut lukion koko oppimäärän.
- Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite ja se merkitään kohtaan "lisätiedot".

4 = hylätty
 5 = välttävä
 6 = kohtalainen
 7 = tyydyttävä
 8 = hyvä
 9 = kiitettävä
 10 = erinomainen

Liikunnan lukiodiplomi tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden antaa erityisen näytön liikunnan osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan. Liikunnan lukiodiplomista on hyötyä hakiessa opiskelemaan.

MELD5 Median lukiodiplomi (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön mediaosaamisestaan ja harrastuneisuudestaan
- osoittaa hallitsevansa monipuolisia media- ja vuorovaikutustaitoja sekä median välineiden, ilmaisukeinojen ja mahdollisuuksien luovaa käyttöä
- osoittaa hallitsevansa informaation kriittisen valinnan, tulkinnan, arvioinnin ja jäsentelyn taitoa
- osaa analysoida omaa mediasuhdettaan ja tunnistaa median toimintaympäristön.

Keskeiset sisällöt

- perustuvat lukiodiplomille asetettuihin tavoitteisiin sekä valittuun tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan
- muodostuvat portfolion ja mediaesityksen muodostamasta kokonaisuudesta.

MULD6 Musiikin lukiodiplomi (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- antaa lukioaikanaan näytön musiikillisesta erityisosaamisestaan ja erityisestä harrastuneisuudestaan musiikissa
- osoittaa musiikillista osaamistaan ja harrastuneisuuttaan valmistamalla musiikin taidollista ja tiedollista hallintaa osoittavan projektin tai kokoamalla näytesalkun lukioaikaisista musiikkiopinnoistaan ja -toiminnastaan.

Keskeiset sisällöt

- opiskelijan musiikillinen omaelämäkerta, musiikkiprojekti tai musiikillinen näytesalkku, yhteenveto ja arvioitsijoiden lausunto
- erilaiset toteutustavat ja osa-alueet

Musiikin lukiodiplomin suorittaminen osana lukio-opintoja

Musiikin lukiodiplomin suorittamisen edellytyksenä on vähintään neljän lukion musiikin opintojakson suorittaminen. Näiden lisäksi koulu voi järjestää myös erillisen lukiodiplomiopintojakson, jossa kootaan näytesalkku tai viimeistellään näyte- tai projektityö. Opiskelijoille tiedotetaan lukiodiplomista jo lukion alkaessa. Lukiodiplomityön jättämisajankohdasta tai suorittamisesta päätetään koulukohtaisesti niin, että arvioinnille jää riittävästi aikaa. Arvioinnista annetaan numeroarvosanan lisäksi myös sanallinen arvio, joka liitetään opiskelijalle palautettavaan diplomityöhön. Lukiodiplomitodistukseen merkitään työn sisältö.

Musiikin lukiodiplomi perustuu lukion musiikinopetuksen tavoitteisiin ja sisältöihin sekä opiskelijan lukioaikaiseen musiikinopiskeluun. Lukiodiplomin suorittaminen on osoitus erityisestä harrastuneisuudesta musiikissa ja musiikillisesta erityisosaamisesta.

Koulun ulkopuolinen musiikin harrastustoiminta voi näkyä ja kuulua musiikin lukiodiplomin näytetoissa.

Kun opiskelija suorittaa musiikin lukiodiplomin, opiskelija käyttää muualla hankkimiaan taitoja ja tietoja lukion musiikinopetukselle asetettujen tavoitteiden suuntaisesti koulun musiikkitoiminnassa. Koulun ulkopuoliset musiikkisuoritukset eivät sellaisinaan vielä riitä musiikin lukiodiplomisuoritukseksi, sillä musiikin lukiodiplomin lähtökohtana ovat lukion musiikinopetuksen tavoitteet ja sisällöt.

Musiikin lukiodiplomi on näytesalkku

Musiikin lukiodiplomi on näytesalkku. Sen perustana on opiskelijan koko lukioaikainen musiikinopiskelu. Lukiodiplomi voi olla näytesalkku lukio-opintojen osana toteutetusta A. musiikkiprojektista tai se voi olla näytesalkku B. lukioaikaisesta musiikkitoiminnasta.

A. Musiikkiprojektin toteuttaminen ja näytteiden valinta

Opiskelija valmistaa yksin tai ryhmässä musiikin taidollista ja tiedollista hallintaa osoittavan projektin, joka sisältää seuraavia osa-alueita:

- laulaminen ja soittaminen
- luova tuottaminen, kuten säveltäminen, sovittaminen ja improvisointi, taiteiden tai oppiaineiden välinen yhteistyö
- musiikin kuuntelu ja analysointi, musiikista kirjoittaminen

Musiikista kirjoittaminen voi olla projektin osa, mutta se ei kuitenkaan yksin riitä projektin sisällöksi.

Musiikkiprojekti voi olla esimerkiksi pienimuotoinen konsertti, itse tehty tallenne tai jokin monitaiteellinen kokonaisuus. Lukiodiplomin toteutuksessa voidaan hyödyntää eri tavoin teknologian tarjoamia mahdollisuuksia. Valmiin tuotoksen laajuus riippuu osa-alueiden painotuksista. Esimerkiksi sävellysprojekti voi olla kestoaltaan jo olemassa olevan musiikin esittämiseen painottuvaa projektia suppeampi. Projektin perusteltu rajaaminen on sen onnistumisen merkittävä kriteeri.

Musiikkiprojektista tehdään ääni- ja/tai kuvatallenne. Jos kyseessä on sävellysprojekti, tallenteen voi korvata osittain tai kokonaan sävellysten nuoteilla. Lukiodiplomin suorittaja valitsee näytesalkkuunsa näytteen tai näytteitä musiikkiprojektistaan. Näytesalkkuun valittujen näytteiden eli arvioitavan soivan materiaalin enimmäiskesto on 20 minuuttia.

Kun suorittaja tekee projektin ryhmätyönä, on hänen tuotava kirjoittelussa selkeästi esiin oma osuutensa projektissa. Näytesalkku on aina henkilökohtainen.

B. Lukioaikainen musiikkitoiminta ja näytetöiden valinta

Opiskelija suorittaa lukiodiplomin kokoamalla näytesalkkuun näytetöitä lukioaikaisista musiikkiopinnoistaan ja -toiminnastaan. Opiskelija kokoaa näytesalkkunsu siten, että se sisältää 3 näytetyötä, jotka edustavat jotakin tai joitakin seuraavista osa-alueista

- laulaminen ja soittaminen
- luova tuottaminen, kuten säveltäminen, sovittaminen ja improvisointi, taiteiden tai oppiaineiden välinen yhteistyö
- musiikin kuuntelu ja analysointi, musiikista kirjoittaminen.

Näytetyöt voivat olla esimerkiksi kuva- ja äänitallenteita, partituureja tai nuotteja, raportteja, esitelmiä, kirjoituksia yms. Näytesalkku voi sisältää sekä yksilö- että ryhmätöitä. Osan näytetöistä on oltava soivassa muodossa, kuten esimerkiksi ääni- tai kuvatallenteena. Sävellystyöhön painottuvassa näytesalkussa tallenteen voi korvata osittain tai kokonaan sävellysten nuoteilla. Mikäli diplomin tekijän henkilökohtainen musiikillinen osuus ei tule näytetöistä selkeästi ilmi, näytetöiden kirjalliseen esittelyyn kiinnitetään erityistä huomiota. Näytesalkku on aina henkilökohtainen.

Näytesalkun osat

Musiikin lukiodiplomin muodostavassa näytesalkussa on neljä osaa ja mahdolliset liitteet. Näytesalkun osat ovat 1) musiikillinen omaelämäkerta 2) kirjoitelma musiikkiprojektin näytteistä tai lukioaikaisen musiikkitoiminnan näytetöistä 3) yhteenveto 4) arvioitsijoiden lausunto sekä mahdolliset liitteet. Näytesalkkuun liitetään luettelo sen sisällöstä.

Sisältö

1. Musiikillinen omaelämäkerta

- Opiskelijan henkilötiedot, nimi ja syntymäaika sekä lukion nimi
- Lukiossa suoritettut musiikin kurssit arvosanoineen
- Lukion ulkopuoliset musiikkiopinnot tai -harrastukset
- Vapaamuotoinen tiivis kuvaus musiikkiharrastuksesta

2. Kirjoitelma

Musiikkiprojektin näytteistä tai lukioaikaisen musiikkitoiminnan näytetöistä.

Musiikkiprojektiin liittyvässä kirjoitelmassa opiskelija kuvaa musiikkiprojektin taustatekijöitä ja valmistumisprosessia sekä esittelee näytesalkkuun valitsemansa näytteet ja niiden valintaperusteet.

Opiskelija myös arvioi omaa musiikillista edistymistään ja kehittymistään projektin puitteissa.

Lukioaikaiseen musiikkitoimintaan liittyvässä kirjoitelmassa opiskelija kuvaa valittujen töiden taustatekijöitä ja valmistumisprosessia sekä esittelee näytesalkkuun valitsemansa näytetyöt ja niiden valintaperusteet. Opiskelija myös arvioi omaa musiikillista edistymistään ja kehittymistään valittujen töiden puitteissa.

3. Yhteenveto

Yhteenvedossa opiskelija esittää kokonaisarvioinnin työstään ja kertoo lukiodiplomin tekoprosessin merkityksestä itselleen.

4. Arvioitsijoiden sanallinen arvio

Sanallinen arvio opiskelijan näytesalkusta sisällytetään salkkuun, kun arviointi on suoritettu.

Musiikin lukiodiplomin arviointi

Lähtökohtia lukiodiplomin arvioinnille:

Lukiodiplomin arviointi perustuu opiskelijan tai opiskelijoiden ryhmänä itsenäisesti toteuttamaan lukioaikaisen erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttöön. Opiskelijan toteuttama lukiodiplomi arvioidaan kokonaisuutena opintojakson päätyttyä. Lukiodiplomin arvioinnissa annetaan palautetta lukiodiplomille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. (Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015)

Lukiodiplomin suorituksen arvioi diplomin tekijän musiikinopettaja sekä yksi koulun ulkopuolinen musiikinopettaja tai muu musiikkialan asiantuntija. Lukiodiplomin suorituksesta annetaan numeroarvosana. Arvioinnissa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4. Näissä lukiodiplomin suorittamisen ohjeissa annetaan lukiodiplomin arvioinnin kohteet ja kriteerit arvosanoille 6, 8 ja 10.

Opiskelijalla on lukiolain mukaan oikeus saada opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suorittamansa opinnot tai muutoin hankittu osaaminen arvioiduksi ja

tunnustetuksi (Lukiolaki 23 §). Lukiodiplomien suoritusohjeita noudatetaan silloinkin, kun osa opinnoista suoritetaan muussa oppilaitoksessa.

Lukion valtakunnallisena valinnaisena opintojaksona suoritettava lukiodiplomi merkitään lukiossa käytettäviin todistuksiin koulun opetussuunnitelman määrittelemällä tavalla, ja opetussuunnitelmassa on myös määritelty lukiodiplomiopintojakson mahdollinen sisältyminen oppiaineen oppimäärään. Valtakunnalliset valinnaiset lukiodiplomiopintojaksot arvioidaan lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti suoritusmerkinnällä (S = suoritettu, H = hylätty).

Opiskelija saa todistuksen lukiodiplomistaan, kun hän on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite, ja se merkitään kohtaan ”lisätiedot”. Lukiodiplomeissa käytetään Opetushallituksen tuottamaa yhtenäistä todistuslomaketta. Lukiodiplomitodistukset ovat lukiodiplomien käytettävissä Suullisen kielitaidon arvioinnin koepankin yhteydessä.

Musiikin lukiodiplomin arvioinnin kohteita ovat

- opiskelijan musiikillinen osaaminen
- näytteiden valinta / projektin eheys
- työn tavoitteellisuus
- prosessin kuvaaminen
- opiskelijan itsearviointi (ks. näytesalkun osa 3).

Musiikin lukiodiplomin ohjeet

Lukiodiplomin arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota näytesalkun musiikilliseen tasoon. Opiskelijan musiikillinen osaaminen voi ilmetä jonkin erityisalan tai instrumentin syvällisenä hallintana tai musiikillisena monipuolisuutena. Kirjalliset osuudet voivat vaikuttaa korottavasti tai laskevasti yhden arvosanan verran.

Arviointikriteerit

Arvosanan 10 (erinomainen) kriteerit

Projektityö tai näytesalkku muodostaa ehjän kokonaisuuden ja osoittaa diplomin suorittajan erinomaista musiikillista osaamista, oivaltamista, taiteellista omaperäisyyttä tai tutkijalle ominaista kriittisyyttä ja selkeyttä. Ytimekäs pohdinta osoittaa osaamisen syvyyden ja tekijän kypsyyden arvioida omaa suoritusta.

Arvosanan 8 (hyvä) kriteerit

Projektityön tai näytesalkun perusidea on havaittavissa ja osoittaa musiikkidiplomin suorittajan musiikillisen osaamisen. Ratkaisut ovat pääosin tavanomaisia ja sisältö on melko yksipuolinen. Prosessin ja työn pohdinta on suppeaa, mutta osoittaa kuitenkin suorittajan osaamisen.

Arvosanan 6 (kohtalainen) kriteerit

Näytesalkku sisältää kaikki vaaditut osat, mutta se on puutteellisesti toteutettu. Valitut näytteet tai näytetyöt eivät tuo esiin lukiodiplomin suorittajan erityistä musiikillista osaamista. Näytesalkun sisältö on hyvin yksipuolinen. Prosessin ja työn pohdinta on vaatimatonta.

TALD7 Tanssin lukiodiplomi (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan tanssissa
- kehittää tanssillisen tehtävän myötä tanssillista osaamistaan edelleen
- kuvaa kirjallisesti tanssin opiskelupolkuaan ja tanssillista kehitystään.

Keskeiset sisällöt

- tanssillisena tehtävänä soolo- tai ryhmäteos, jonka opiskelija voi suorittaa joko esiintymällä tanssijana tai tekemällä koreografian
- tanssilliseen tehtävään liittyvä kirjallinen työ
- tanssin lukiodiplomiin sisältyvä tutkielma

TELD8 Teatterin lukiodiplomi (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan teatterissa
- vahvistaa draamallisia ja teatteri-ilmaisullisia taitojaan sekä kartuttaa vuorovaikutuksen ja itsearvioinnin taitojaan.

Keskeiset sisällöt

- opiskelijan määrittelemä aihe joltakin teatterin alalta ja siihen liittyvä esitys
- työskentelyprosessin hallinta
- taiteellisen prosessin arviointitaidot
- taiteellisen kokonaisuuden ymmärtäminen
- teatterin keinot
- yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot
- esityksen ja portfolion muodostama kokonaisuus

8 LIITTEET

8.1 Liite 1 Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta

810/2018

Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään lukiolain (714/2018) nojalla:

1 luku

Koulutuksen yleiset valtakunnalliset tavoitteet

1 §

Kasvu sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi

Lukiokoulutuksen tavoitteena on tukea opiskelijan tasapainoista henkistä, fyysistä ja sosiaalista kasvua sekä edistää elämän, ihmisoikeuksien, kestävä kehityksen, ympäristön ja kulttuurien monimuotoisuuden kunnioittamista. Koulutus tukee kaikessa oppilaitoksen toiminnassa aktiivisesti tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Koulutus ohjaa opiskelijaa toimimaan demokraattisesti, vastuullisena ja aktiivisena osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

2 §

Tiedot ja taidot

Koulutus kehittää laaja-alaisesti opiskelijan valmiuksia omaksua, yhdistää ja käyttää tietojaan ja taitojaan sekä soveltaa oppimaansa monipuolisesti myös oppiainerajat ylittävästi. Koulutus vahvistaa ja syventää opiskelijan yleissivistystä muuttuvassa toimintaympäristössä ja antaa tietoa ja taitoja asetuksen liitteiden mukaisissa opinnoissa.

Koulutus kehittää opiskelijan jatko-opinto-, työelämä-, yrittäjyys-, yhteiskunta- ja kansainvälisyysvalmiuksia.

Koulutus vahvistaa perustaa opiskelijan fyysiselle, henkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille ja antaa valmiuksia ja halua niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Koulutus tukee opiskelijan eettisen pohdinnan kehittymistä.

Koulutus vahvistaa kokonaisuuksien hallintaa, oppimisen taitoja, tieteellistä ja siihen sisältyvää kriittistä ajattelua, luovuutta, työskentelyn taitoja, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja, tiedon hankinta- ja hallintataitoja, tietoteknisiä käyttö- ja soveltamistaitoja sekä taitoa ilmaista itseänsä kirjallisesti ja suullisesti molemmilla kotimaisilla ja muilla kielillä sekä taiteen keinoin.

3 §

Jatkuva oppiminen ja ohjaus

Koulutuksen tulee ohjata, innostaa ja luoda edellytyksiä jatkuvaan oppimiseen sekä parantaa opiskelijan tulevaisuuden hallinta- ja valintataitoja sekä valmiuksia ura- ja elämänsuunnitteluun.

Koulutus kehittää opiskelijan valmiuksia arvioida ja uudistaa osaamistaan sekä tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämistarpeensa.

Opiskelija kykenee hyödyntämään saamaansa opinto-ohjausta ja muuta ohjausta ja perehtyy monipuolisesti jatko-opintovaihtoehtoihin sekä osaa tehdä mielekkään jatko-opinto- ja urasuunnitelman lukio-opintojen aikana.

4 §

Opiskeluympäristöt ja toimintakulttuuri

Lukiokoulutuksessa tulee hyödyntää monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät jatko-opintojen, työelämän sekä tieto- ja viestintäteknologian tuntemusta. Opiskeluympäristöjen tulee tukea opiskelijan opiskelumotivaatiota ja auttaa häntä löytämään omat vahvuutensa. Niiden tulee olla opiskelijan kokemuspiiriä monialaisesti rikastuttavia sekä pedagogisesti ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaisia.

Lukion toimintakulttuurin tulee tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa, ja sen tulee edistää kaikkien opiskelijoiden mahdollisuuksia osallistua opiskelu- ja toimintakulttuurin kehittämiseen. Opinnoissa tulee tavoitella myönteistä asennetta oppimiseen.

5 §

Aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen erityiset tavoitteet

Aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden aiemmin hankkimat tiedot, taidot ja osaaminen.

Tavoitteena on, että aikuisopiskelija saa sellaisia opiskelu-, viestintä- ja kielellisiä taitoja sekä tietoteknisiä tietoja ja taitoja, joita tarvitaan sekä jatko-opintoihin että työllistymiseen ja työelämässä menestymiseen. Opetuksen tulee antaa valmiuksia jatkuvaan oppimiseen sekä tukea opiskelijan persoonallisuuden kasvua.

Koulutuksen järjestämisessä otetaan huomioon aikuisopiskelun erityispiirteet. Lukio-koulutuksen oppimäärää suorittavien opiskelijoiden ohella opetuksessa voidaan ottaa huomioon yhtä tai useampaa lukion oppimäärään kuuluvaa oppiainetta suorittavat ai-neopiskelijat sekä muut erityisryhmät.

6 §

Valmistavan koulutuksen tavoitteet

Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tavoitteena on parantaa opiskelijan valmiuksia oppilaitoksen opetuskielessä sekä parantaa opiskelijan opiskelutaitoja. Lisäksi tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiuksia toimia aktiivisena kansalaisena suomalaisessa yhteiskunnassa. Koulutuksen tavoitteena on myös mahdollisuuksien mukaan tukea ja edistää opiskelijoiden oman äidinkielen hallintaa.

Koulutuksen järjestäminen

7 §

Koulutuksen järjestämishuvan hakeminen

Lukiolain (714/2018) 3 §:ssä tarkoitettua koulutuksen järjestämislupaa on haettava viimeistään vuosi ennen koulutuksen suunniteltua aloittamisajankohtaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi ottaa käsiteltäväksi myös tätä myöhemmin toimitetun hakemuksen.

8 §

Järjestämislupahakemukseen liitettävät selvitykset ja asiakirjat

Järjestämislupahakemuksessa on selvitettävä perusteluineen:

- 1) lukiolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu tarve koulutuksen järjestämiselle;
- 2) suunniteltu opiskelijamäärä;
- 3) koulutuksen suunniteltu aloittamisajankohta;
- 4) kunnat, joissa koulutusta on tarkoitus järjestää;
- 5) opetuskielet;
- 6) mahdollisen sisäoppilaitosmuotoisen koulutuksen järjestäminen.

Hakemukseen on lisäksi liitettävä:

- 1) selvitys hakijan omistajatahoista ja hallinnon organisoinnista sekä kuntayhtymän tai rekisteröidyn yhteisön tai säätiön perustamisasiakirjat;
- 2) edellisen päätyneen tilikauden tiedot taseesta ja tuloslaskelmasta taikka mikäli tilejä ei ole vielä päätetty, tilikauden kuluessa taseesta ja tuloslaskelmasta tehty luotettava arvio;
- 3) selvitys hakijan maksuvalmiudesta ja vakavaraisuudesta ja niiden hallinnasta sekä toiminnan kannattavuudesta toiminnan suunniteltuna aloittamisvuonna ja neljän sitä seuraavan vuoden aikana;
- 4) suunnitelma kelpoisuusehdot täyttävästä opetushenkilöstöstä;
- 5) suunnitelma käytettävistä tiloista ja opiskeluympäristöistä;
- 6) opetussuunnitelma, jota koulutuksessa on tarkoitus noudattaa;
- 7) suunnitelma yhteistyöstä lukiolain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tahojen kanssa;
- 8) suunnitelma lukiolain 56 §:ssä tarkoitettua laadunhallinnasta ja sen jatkuvasta kehittämisestä.

Jos hakemus koskee muutosta voimassa olevaan järjestämislupaan, hakemuksessa selvitetään perusteluineen 1 momentissa tarkoitetut asiat siltä osin, kuin ne liittyvät haettaviin muutoksiin.

9 §

Erityisen koulutustehtävän myöntämisen edellytykset

Lukiolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua erityistä koulutustehtävää myönnettäessä otetaan huomioon:

- 1) valtakunnallinen koulutustarve edistää erityistä osaamista ja vahvistaa kansallista osaamisvarantoa;
- 2) valtakunnallinen ja alueellinen koulutukseen hakeutuminen, opiskelijoiden tarve yhdistää lukiokoulutus vahvaan erikoistumiseen tai erityisharrastuneisuuteen ja tarve rakentaa yksilöllisiä opintopolkuja;

3) erityisen koulutustehtävän mukainen opetustarjonta, hakijan yhteistyöverkostot ja toiminnan vaikuttavuus;

4) henkilöstön kelpoisuus, erityinen osaaminen ja riittävyys, tilojen, välineiden ja opetussuunnitelmien soveltuvuus, toiminnan kehittäminen ja opiskelijoiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet opetuksen ja koulutuksen kehittämisessä sekä hakijan valmius suunnata voimavaroja erityisestä koulutustehtävästä huolehtimiseen;

5) muut mahdolliset haettavan erityisen koulutustehtävän kannalta oleelliset seikat.

Jos erityiseen koulutustehtävään sisältyy valtakunnallinen kehittämistehtävä, otetaan tehtävää myönnettäessä lisäksi huomioon:

1) erityisen koulutustehtävän mukaisen opetuspainotuksen valtakunnallinen kehittämistarve;

2) hakijan edellytykset ja valmiudet toimia valtakunnallisena opetuspainotuksensa kehittäjänä;

3) kehittämistoiminnan valtakunnallinen merkittävyys ja vaikuttavuus sekä saavutettavuus;

4) muut kehittämisen kannalta merkitykselliset seikat.

10 §

Valtakunnallisen kehittämistehtävän sisältö

Valtakunnallinen kehittämistehtävä voi sisältää:

1) velvoitteen kehittää ja levittää valtakunnallisesti erityisen koulutustehtävän opetuspainotuksen mukaisia pedagogiikkaan, toimintakulttuuriin ja oppimisympäristöihin liittyviä malleja ja hyviä käytänteitä sekä valtakunnallisesti vahvistaa henkilöstön opetuksellisia valmiuksia ja osaamista;

2) velvoitteen kehittää ja edistää koulutuksen järjestäjien ja muiden erityisen koulutustehtävän alaan kuuluvien toimijoiden yhteistyötä.

3 luku

Opetus ja arviointi

11 §

Opintojen mitoitus

Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin kuuluvat opinnot pisteytetään niiden keston mukaan. Opetusta annetaan nuorille tarkoitetussa koulutuksessa keskimäärin 14 tuntia 15 minuuttia opintopistettä kohden ja aikuisille tarkoitetussa koulutuksessa keskimäärin 9 tuntia 20 minuuttia opintopistettä kohden. Opintoihin kuuluu lisäksi niiden tavoitteiden ja sisällön kannalta tarpeellinen ja opiskelijan kannalta kohtuullinen määrä opiskelijan omatoimista työskentelyä.

12 §

Opintojen rakenne ja opintojaksojen laajuus

Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin sisältyy tämän asetuksen liitteen 1–3 mukaisesti pakollisia ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijoille.

Oppimääriin voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärässä valinnaisiin opintoihin voi sisältyä perusopetuksen päättötodistuksen arvosanojen korottamiseen tarkoitettuja opintoja.

Koulutuksen järjestäjä päättää, minkä laajuisina opintojaksoina opinnot tarjotaan opiskelijoille. Opiskelijalla tulee kuitenkin olla mahdollisuus suorittaa liitteen 1–2 mukaisia valinnaisia opintoja kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina. Lukiodiplomien laajuus on kaksi opintopistettä.

13 §

Kielten opetus

Liitteen 1–2 mukaista pakollista kielten opetusta järjestetään perusopetuksessa suoritettuun vuosiluokilla 1–6 alkaneeseen A-oppimäärään perustuvana pitkänä oppimääränä (*A-kieli*) ja perusopetuksessa suoritettuun B1-oppimäärään perustuvana keskipitkinä oppimääränä (*B1-kieli*). Valinnaista kielten opetusta järjestetään perusopetuksen vuosiluokilla 7–9 alkaneeseen B2-oppimäärään perustuvana lyhyenä oppimääränä (*B2-kieli*) ja lukiossa alkavana lyhyenä oppimääränä (*B3-kieli*).

Opiskelija voi opiskella useampaa kuin yhtä A-kieltä. Toisen kotimaisen kielen oppimäärä opiskellaan joko A- tai B1-kielenä. Opiskelijalle, joka on vapautettu lukiolain 29 §:n perusteella toisen kotimaisen kielen opiskelusta, voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen opetusta B3-kielenä.

Nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa koulutuksen järjestäjän tulee tarjota B2- tai B3-kieliä opiskelijalle valinnaisina opintoina vähintään kahdessa eri kielessä. Aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa koulutuksen järjestäjän tulee tarjota B2- tai B3-kieliä opiskelijalle valinnaisina opintoina vähintään yhdessä kielessä.

14 §

Äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kielten opetus muulle kuin suomen- tai ruotsinkieliselle opiskelijalle

Saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa liitteen 1–2 mukaista äidinkieltä ja kirjallisuutta suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

Jos saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan hänen omaa äidinkieltään, opiskelijan äidinkielen ja kirjallisuuden ja muiden kielten pakollisten opintojen yhteismäärät sekä opiskelijalle pakollisten opintojen kokonaismäärä voivat olla tämän asetuksen liitteessä 1–2 säädettyä pienemmät. Tässä tapauksessa toista kotimaista kieltä opiskellaan valinnaisena aineena.

Jos vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan suomen tai ruotsin kieltä suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, äidinkielen ja kirjallisuuden sekä toisen kotimaisen kielen opetus saadaan jakaa mainittujen aineiden opetukseen siten kuin koulutuksen järjestäjä päättää.

15 §

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa

Lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine opetetaan suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

16 §

Rangaistuslaitoksessa järjestettävä opetus

Rangaistuslaitoksessa järjestettävässä opetuksessa voidaan poiketa tämän asetuksen liitteessä 2 säädetystä sen mukaan, kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

810/2018

17 §

Arvosana-asteikot

Numeroin annettavassa arvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4.

Opintojakso tai oppiaine, jota ei arvostella numeroin, arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi.

4 luku

Voimaantulo

18 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2019.

Helsingissä 4 päivänä lokakuuta 2018

Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen

Hallitusneuvos Matti Sillanmäki

Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot

Oppiaineryhmä ja oppiaine	Pakolliset opinnot opintopisteinä	Opiskelijoille tarjottavien valtakunnallisten valinnaisten opintojen määrä opintopisteinä
<i>Äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opinnot</i>		
-Äidinkieli ja kirjallisuus	12	6
-A-kieli	12	4
-B1-kieli	10	4
-B2- ja B3-kielet		16+16
<i>Matemaattis-luonnontieteelliset opinnot</i>		
-Matematiikan yhteiset opinnot	2	
-Matematiikan lyhyt tai pitkä oppimäärä		
- Lyhyt	10	4
- Pitkä	18	6
-Biologia	4	6
-Maantiede	2	6
-Fysiikka	2	12
-Kemia	2	8
<i>Humanistis-yhteiskunnalliset opinnot</i>		
-Filosofia	4	4
-Psykologia	2	8
-Historia	6	6
-Yhteiskuntaoppi	6	2
-Uskonto tai elämäntutkimus-tieto	4	8
-Terveystieto	2	4
<i>Taito- ja taideaineiden opinnot</i>		
-Liikunta	4	6
-Musiikki ja kuvataide yhteensä	6	
- Musiikki	2 tai 4	4
- Kuvataide	2 tai 4	4
<i>Opinto-ohjaus</i>	4	

Temaattiset opinnot

6

Pakolliset opinnot yhteensä	94 tai 102
Tämän liitteen mukaiset valtakunnalliset valinnaiset opinnot vähintään	20
Opinnot yhteensä vähintään	150

Aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot

Oppiaineryhmä ja oppiaine	Pakolliset opinnot opintopisteinä	Opiskelijoille tarjottavien valtakunnallisten valinnaisten opintojen määrä opintopisteinä
<i>Äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opinnot</i>		
-Äidinkieli ja kirjallisuus	10	2
-A-kieli	12	4
-B1-kieli	10	4
-B2- ja B3-kielet		12
<i>Matemaattis-luonnontieteelliset opinnot</i>		
-Matematiikan yhteiset opinnot	2	
-Matematiikan lyhyt tai pitkä oppimäärä		
- Lyhyt	10	4
- Pitkä	18	6
-Biologia, maantiede, fysiikka ja kemia yhteensä	10	10
- Biologia	2 tai 4	
- Maantiede	2 tai 4	
- Fysiikka	2 tai 4	
- Kemia	2 tai 4	
<i>Humanistis-yhteiskunnalliset opinnot</i>		
-Uskonto tai elämäkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi ja filosofia yhteensä	12	10
- Uskonto tai elämäkatsomustieto	2	
- Historia	4	
- Yhteiskuntaoppi	4	
- Filosofia	2	
-Psykologia		4
<i>Temaattiset opinnot</i>		
Pakolliset opinnot yhteensä	66 tai 74	2
Opinnot yhteensä vähintään	88	

Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot

Oppiaine ja aineryhmä	Pakolliset opinnot opintopisteinä
Äidinkieli ja kirjallisuus	20
Toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, opiskelijan oma äidinkieli	6
Matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantiede	4
Historia ja yhteiskuntaoppi	4
Opinto-ohjaus	4
 Pakolliset opinnot yhteensä	 38
Opinnot yhteensä vähintään	50

8.2 Liite 2 Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko

Kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen.

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
A1.1	Opiskelija selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Opiskelija osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Opiskelija osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin rutiininomaisimissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Opiskelija tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Opiskelija osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Opiskelija ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.
Kielitaidon alkeiden hallinta					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
A1.2	Opiskelija selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.	Opiskelija tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisiin sanoiin ja ilmauksiin. Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja. Opiskelija osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Opiskelija tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Opiskelija pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvaramia ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Opiskelija ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.
Kehittyvä alkeiskielitaito					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
<i>Taito- taso</i>	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
A1.3	Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.
Toimiva alkeiskielitaito					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
A2.1	Opiskelija pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.	Opiskelija selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja, esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä sekä vastata sellaisiin.	Opiskelija ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Opiskelija ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Opiskelija pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.	Opiskelija pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Opiskelija osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin ilmauksissa.
Peruskielitaidon alkuvaihe					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
A2.2	Opiskelija selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin. Opiskelija käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).	Opiskelija osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	Opiskelija pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	Opiskelija osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkautelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
Kehittyvä peruskielitaito					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
<i>Taito- taso</i>	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
B1.1	Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.	Opiskelija pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Opiskelija osaa kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Opiskelija pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.	Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Opiskelija ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatuksen, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.	Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
Toimiva peruskielitaito					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
<i>Taito- taso</i>	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
B1.2	Opiskelija pystyy osallistumaan viestintään melko vaivattomasti myös joissakin vaativammissa viestintätilanteissa kuten viestittäessä ajankohtaisesta tapahtumasta.	Opiskelija pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutustilanteessa käyttäen sopivaa ilmausta. Opiskelija pystyy korjaamaan väärinymmärryksiä melko luontevasti ja neuvottelemaan myös melko mutkikkaiden asioiden merkityksestä.	Opiskelija osaa käyttää erilaisiin tarkoituksiin kieltä, joka ei ole liian tuttavallista eikä liian muodollista. Opiskelija tuntee tärkeimmät kohteliaisuussäännöt ja toimii niiden mukaisesti. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija ymmärtää selväpiirteistä asiatietoa sisältävää puhetta tutuista tai melko yleisistä aiheista ja selviää myös jonkin verran päättelyä vaativista teksteistä. Opiskelija ymmärtää pääkohdat ja tärkeimmät yksityiskohdat ympärillään käytävästä laajemmasta muodollisesta tai epämuodollisesta keskustelusta.	Opiskelija osaa kertoa tavallisista, konkreettisista aiheista kuvaillen, eritellen ja vertaillen. Opiskelija ilmaisee itseään suhteellisen vaivattomasti ja pystyy kirjoittamaan henkilökohtaisia ja julkisempiakin viestejä ja ilmaisemaan ajatuksiaan myös joistakin kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa ja tavallisia idiomeja sekä monenlaisia rakenteita ja mutkikkaitakin lauseita. Opiskelija hallitsee ääntämisen perussäännöt muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
Sujuva peruskielitaito					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
B2.1	Opiskelija pystyy viestimään sujuvasti myös joissakin itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa käytetään joskus käsitteellistä, mutta kuitenkin selkeää kieltä.	Opiskelija pystyy tuomaan oman kantansa esille ja toisinaan käyttämään vakiofraaseja, kuten ”Tuo on vaikea kysymys”. Opiskelija pystyy voittaakseen itselleen aikaa. Opiskelija pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija pystyy tarkkailemaan omaa ymmärtämistään ja viestintäänsä sekä korjaamaan kieltään.	Opiskelija pyrkii ilmaisemaan ajatuksiaan asianmukaisesti ja viestintäkumppania kunnioittaen ottaen huomioon erilaisten tilanteiden asettamat vaatimukset.	Opiskelija ymmärtää asiallisesti ja kielellisesti kompleksista puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija pystyy seuraamaan laajaa puhetta ja monimutkaista argumentointia sekä ilmaisemaan kuulemastaan pääkohdat. Opiskelija ymmärtää suuren osan ympärillään käydystä keskustelusta. Opiskelija ymmärtää monenlaisia kirjoitettuja tekstejä, jotka voivat käsitellä myös abstrakteja aiheita ja joissa on tosiasioita, asenteita ja mielipiteitä.	Opiskelija osaa ilmaista kohtuullisen selkeästi ja täsmällisesti itseään monista kokemuspäiriinsä liittyvistä asioista käyttäen monipuolisia rakenteita ja laajahkoa sanastoa, johon sisältyy myös idiomattisia ja käsitteellisiä ilmauksia. Opiskelija pystyy osallistumaan myös melko muodollisiin keskusteluihin ja hallitsee kohtalaisen laajan sanaston ja vaativiakin lauserakenteita. Ääntäminen on selkeää, sanojen pääpaino oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.
Itsenäisen kielitaidon perustaso					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
<i>Taito- taso</i>	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
B2.2	Opiskelija pystyy käyttämään kieltä monenlaisissa myös itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa tarvitaan monipuolista kieltä.	Opiskelija pyrkii antamaan palautetta, esittämään täydentäviä näkökohtia tai johtopäätöksiä. Opiskelija pystyy edistämään viestinnän sujumista sekä tarvittaessa käyttämään kiertoilmaisuja ja pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija osaa käyttää ymmärtämistä tukevia strategioita, kuten pääkohtien poimimista ja esimerkiksi tekemään muistiinpanoja kuulemastaan.	Opiskelija pystyy ilmaisemaan ajatuksiaan luontevasti, selkeästi ja kohteliaasti sekä muodollisessa että epämuodollisessa tilanteessa ja valitsemaan kielenkäyttötavan tilanteiden ja niihin osallistuvien henkilöiden mukaan.	Opiskelija ymmärtää elävää tai tallennettua selkeästi jäsennettyä yleiskielistä puhetta kaikenlaisissa tilanteissa ja ymmärtää jonkin verran myös vieraita kielimuotoja. Opiskelija pystyy lukemaan eri tarkoituksiin laadittuja kompleksisia tekstejä ja tiivistämään niiden pääkohdat. Hän pystyy tunnistamaan asenteita ja arvioimaan kriittisesti kuulemaansa ja/tai lukemaansa.	Opiskelija osaa ilmaista itseään varmasti, selkeästi ja kohteliaasti. Hän hallitsee laajasti kielelliset keinot ilmaista konkreetteja ja käsitteellisiä sekä tuttuja ja tuntemattomia aiheita. Opiskelija osaa viestiä spontaanisti ja kirjoittaa selkeän ja jäsenyneen tekstin. Ääntäminen on hyvin selkeää, sanojen pääpaino on oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.
Toimiva itsenäinen kielitaito					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
<i>Taito- taso</i>	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
C1.1	Opiskelija pystyy vuorovaikutukseen monipuolisesti, sujuvasti ja täsmällisesti kaikenlaisissa viestintätilanteissa.	Opiskelija ottaa luontevasti vastuuta viestinnän etenemisestä. Opiskelija osaa muotoilla uudelleen, mitä haluaa ilmaista sekä pystyy perääntymään, kun kohtaa vaikeuksia, ja käyttää taitavasti kieleen tai kontekstiin liittyviä vihjeitä tehdessään johtopäätöksiä tai ennakoidessaan tulevaa.	Opiskelija pystyy käyttämään kieltä joustavasti ja tehokkaasti sosiaalisiin tarkoituksiin sekä ilmaisemaan tunnetiloja, epäsuoria viittauksia, esim. ironiaa ja leikkimielisyyttä.	Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti myös pitempiä esityksiä tutuista ja yleisistä aiheista, vaikka puhe ei olisikaan selkeästi jäsenneltyä ja sisältäisi idiomaattisia ilmauksia tai rekisterin vaihdoksia. Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti monipolvisia käsitteellisiä kirjoitettuja tekstejä ja pystyy yhdistämään tietoa monimutkaisista teksteistä.	Opiskelija osaa ilmaista itseään sujuvasti, täsmällisesti ja jäsentyneesti monenlaisista aiheista tai pitämään pitkäähkön, valmistellun esityksen. Opiskelija pystyy kirjoittamaan hyvin jäsentyneitä tekstejä monimutkaisista aiheista varmallalla, persoonallisella tyylillä. Opiskelijan kielellinen ilmaisuvarasto on hyvin laaja. Ääntäminen on luontevaa ja vaivatonta kuunnella. Puherytmi ja intonaatio ovat kohdekielelle tyypilliset.
Taitavan kielitaidon perustaso					

8.3 Liite 3 Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

OHJE

7.11.2019

OPH-2264-2019

Lukiokoulutuksen järjestäjät

LUKIOKOULUTUSTA TÄYDENTÄVÄN SAAMEN KIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, KESKEISET SISÄLLÖT JA OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää saamen kielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

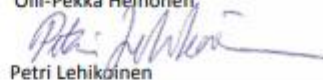
Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 3 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

Pääjohtaja

Olli-Pekka Hejnonen

Opetusneuvos

Petri Lehikoinen

LIITE

Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2264-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamen kielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Saamen kielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Saamen kielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa. Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä koulu yhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa saamen kielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden saamen kielen erityispiirteet. Saamen kielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Saamen kielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus saamen kieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen saamen kielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan saamen kielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää saamenkielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat:

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituseriä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan saamen kielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu saamen kielten kokonaisuuteen ja ymmärtää oman asemansa saamen kielen säilyttäjänä.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Opinnot

SÄI01 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

SÄI02 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää saamen kielten kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

Keskeiset sisällöt

- saamen kieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitys

SÄI03 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

SÄI04 Kirjallisuus 1 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee saamenkielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita saamelaisten tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan saamelaisten historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, joiku ja lauluperinne
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

SÄI05 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös saamelaisuuden näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielten näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

SÄI06 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää saamenkielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita saamenkielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

SÄI07 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- saamenkielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

SÄI08 Kirjallisuus 2 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- lisää saamenkielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista saamelaisten tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

- saamenkielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- saamenkielinen, saamelaisten tuottama ja saamelaisista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opiskelusta.

Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

8.4 Liite 4 Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

OHJE

7.11.2019

OPH-2265-2019

Lukiokoulutuksen järjestäjät

LUKIOKOULUTUSTA TÄYDENTÄVÄN ROMANIKIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, KESKEISET SISÄLLÖT JA OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää romanikielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 4 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

Pääjohtaja

Olli-Pekka Heinonen

Opetusneuvos

Petri Lehikoinen

LIITE

Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2265-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Romanikielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Romanikielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Romanikielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa. Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä koulu- ja yhteisöyhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa romanikielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden romanikielen erityispiirteet. Romanikielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Romanikielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus romanikieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen romanikielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan romanikielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Opiskelija kehittää taitoaan hyödyntää romanikielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurinsa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat:

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen, standardisoidun romanikielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan Suomen romanikielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista

- tutustuu eri puolilla maailmaa puhuttaviin romanikielen murteisiin ja ymmärtää oman asemansa Suomen romanikielen säilyttäjänä.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Opinnot

RÄI01 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus

- kielen- ja tekstinhuoltoa

RÄI02 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää romanikielen kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

Keskeiset sisällöt

- romanikieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitte

RÄI03 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohketta ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

RÄI04 Kirjallisuus 1 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee romanikielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan romanien historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, laululyriikka
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

RÄI05 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös romanikulttuurin näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

RÄI06 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää romanikielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita romanikielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

RÄI07 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- romanikielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

RÄI08 Kirjallisuus 2 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- lisää romanikielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

- romanikielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- romanikielinen, romanien tuottama ja romaneista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opiskelusta.

Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

8.5 Liite 5 Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

OHJE
7.11.2019

OPH-2266-2019

Lukiokoulutuksen järjestäjät

LUKIOKOULUTUSTA TÄYDENTÄVÄN OPISKELIJAN OMAN ÄIDINKIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, KESKEISET SISÄLLÖT JA OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää opiskelijan oman äidinkielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 5 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

Pääjohtaja

Olli-Pekka Heinonen

Opetusneuvos

Petri Lehtikainen

LIITE

Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2266-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Opiskelijan oman äidinkielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tämä ohje on laadittu kaikille niille kielille, joita opetetaan opiskelijan omana äidinkielenä. Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa opiskelijan oman äidinkielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden opetettavan kielen erityispiirteet, muun muassa kirjoitusjärjestelmä. Opetussuunnitelma voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Opiskelijan oman äidinkielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus omaa äidinkieltään kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen omaa äidinkielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan oman äidinkielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää omakielisiä tekstejä ja

tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat:

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille

- syventää tietojaan oman äidinkielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Opinnot

OÄI01 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi

- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

OÄI02 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään omasta äidinkielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina.

Keskeiset sisällöt

- äidinkieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitys

OÄI03 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkettaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

OÄI04 Kirjallisuus 1 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee omakielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan omaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

OÄI05 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielten näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

OÄI06 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää omakielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita omakielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

OÄI07 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

OÄI08 Kirjallisuus 2 (2 op)

Yleiset tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- lisää omakielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa.

Keskeiset sisällöt

- omakielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

8.6 Liite 6 Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja näihin liittyvistä menettelyistä

Taulukossa on esitetty nuorten lukiokoulutuksesta annetussa laissa säädettyt toimet ja laiminlyönnit, niistä seuraavat toimenpiteet, kussakin toimenpiteessä toimivaltainen viranomainen, selvittäminen ja kuuleminen, kirjaamista ja päätöksentekoa koskevat menettelytavat, toimenpiteistä ilmoittaminen sekä muutoksenhaku.

TOIMENPIDE	KUULEMINEN	ILMOITTAMINEN	KIRJAAMINEN	TOIMIVALTA	HUOMIOITAVAA	MUUTA
Luokkahuoneesta tai muusta opetustilasta tai oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta poistaminen jäljellä olevan oppitunnin ajaksi Lukiolaki 41 § 2 ja 43 § - opiskelija häiritsee opetusta		Huoltajalle	Wilmaan	Rehtori ja opettaja yhdessä tai kumpikin erikseen	Poistamiseen ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Jos opiskelija ei noudata suullista määräystä poistua, opettaja ja/tai rehtori voivat poistaa opiskelijan. Vastarintaa tekevä opiskelija voidaan poistaa käyttäen sellaisia välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina opiskelijan ikä sekä tilanteen vakavuus ja kokonaisarviointi huomioon ottaen. (Lukiolaki 43 §)	Voimakeinojen käyttö annetaan sivistyslautakunnalle tiedoksi.
Opetukseen osallistumisen epäminen enintään kolmen työpäivän ajaksi Lukiolaki 41 § 3, ja 43 § - vaara, että toisen henkilön turvallisuus vaarantuu opiskelijan väkivaltaisen taikka uhkaavan käyttäytymisen vuoksi - tai opetus vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi		Huoltajalle, tarvittaessa ilmoitus myös sosiaalitoimeen (sosiaalihuollon toimeenpanoa hoitava viranomainen)	Wilmaan	Rehtori	Poistamiseen ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Jos opiskelija ei noudata suullista määräystä poistua, opettaja ja/tai rehtori voivat poistaa opiskelijan. Vastarintaa tekevä opiskelija voidaan poistaa käyttäen sellaisia välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina opiskelijan ikä sekä tilanteen vakavuus ja kokonaisarviointi huomioon ottaen. (Lukiolaki 43 §)	Voimakeinojen käyttö annetaan sivistyslautakunnalle tiedoksi.
Esineen tai aineen haltuunotto Lukiolaki 40 § 2, 45 §, 47 § - kyseessä on esine tai aine, jonka hallussapito on lailla kielletty - tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai		Alle 18-vuotiaan huoltajalle mahdollisimman pian, tarvittaessa poliisille tai muulle viranomaiselle	Wilmaan	Opettaja ja rehtori yhdessä tai erikseen	Haltuunotto ei ole velvollisuus, vaan oikeus. Voimankäyttövälineitä ei saa käyttää aineen tai esineen poistamisessa. Oma tai muiden	Toimenpiteet on toteutettava mahdollisimman turvallisesti. Toimenpiteillä ei saa puuttua opiskelijan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen

toisen turvallisuutta - taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä					turvallisuutta vaarantavan esineen tai aineen ottamiseksi on tarvittaessa oikeus käyttää sellaisia välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolusteltavina opiskelijan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Tarvittaessa on kutsuttava poliisi. (Lukiolaki 45 §, 47 §)	enempää kuin on välttämätöntä opiskelurauhan ja turvallisuuden varmistamiseksi. Esineiden ja aineiden haltuun ottamisessa ja opiskelijan tarkastamisessa on noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta. Voimakeinojen käytöstä on annettava kirjallinen selvitys sivistyslautakunnalle.
Haltuun otettujen esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen Lukiolaki 48 §		Opiskelijalle itselleen luovutettavat esineet ja aineet luovutetaan työpäivän päätyttyä.	Esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen kirjataan Wilmaan	Rehtori	Opiskelijalta haltuun otetut esineet ja aineet luovutetaan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle tai, jos opiskelija on täysi-ikäinen, hänelle itselleen. Esineet ja aineet tulee kuitenkin luovuttaa poliisille tai muulle laissa säädetylle viranomaiselle, jos opiskelijalla, tämän huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla ei lain mukaan ole oikeutta pitää niitä hallussaan. (Lukiolaki 48 §)	Ennen luovuttamista esine tai aine tulee säilyttää huolellisesti. Esineiden ja aineiden luovutus tulee järjestää mahdollisimman pian haltuunotosta. Haltuun otetut huumausaineet, ampuma-aseet, aseiden osat, patruunat, ammuksien ja kaasusumuttimet sekä räjähteet tulee luovuttaa poliisille välittömästi. Jos huoltaja ei kolmen kuukauden kuluessa haltuunottoa koskevasta ilmoituksesta nouda esinettä tai ainetta, se voidaan todisteellisesti hävittää. Esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen tulee kirjata.
Opiskelijan tavaroiden tarkastaminen Lukiolaki 46 ja 47 § - oltava ilmeistä, että opiskelijalla on hallussa esine tai aine, jolla on mahdollisuus vaarantaa oma tai toisen turvallisuus - eikä opiskelija pyynnöstä huolimatta luovuta niitä - tai luotettavasti		Opiskelijalle ennen tarkastusta tarkastuksen syy Alle 18-vuotiaan huoltajalle mahdollisimman pian	Wilmaan	Opettaja ja rehtori yhdessä tai erikseen.	Vaatteet päällisin puolin, pulpetti tai kaappi, laukku, ilmeisen syyn perusteella - opiskelijan työpäivän aikana, tarvittaessa on kutsuttava poliisi. Tarkastajan tulee olla opiskelijan kanssa samaa sukupuolta. Tarkastuksessa tulee olla läsnä toinen täysi-	Toimenpiteet on toteutettava mahdollisimman turvallisesti. Toimenpiteillä ei saa puuttua opiskelijan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä opiskelurauhan ja turvallisuuden varmistamiseksi.

osoita, että hänen hallussaan ei niitä ole					ikäinen oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva. Opiskelijan pyynnöstä tarkastuksessa tulee olla läsnä hänen valitsemansa oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva, jos tämä on saapuvilla. Tarkastuksen suorittamistavasta voidaan poiketa, jos se on asian kiireellinen luonne huomioon ottaen turvallisuuden kannalta ehdottoman välttämätöntä. (Lukiolaki 46 ja 47 §)	Esineiden ja aineiden haltuun ottamisessa ja opiskelijan tarkastamisessa on noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta. Voimakeinojen käytöstä on annettava kirjallinen selvitys sivistyslautakunnalle.
KURINPITORANGAISTUKSET						
Kirjallinen varoitus Lukiolaki 41 § 1 - häiritsee opetusta - rikkoo muuten järjestystä - menettelee vilpillisesti	Opiskelija, huoltaja		Wilmaan, viranhaltijapäätös Dynasty	Rehtori	Ennen kirjallista varoitusta opiskelijaa on kuultava. Ennen kurinpitorangeistuksen antamista on opiskelijan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. (Lukiolaki 42 § 1) Yksilöitävä teko ja hankittava selvitys ennen kuulemista.	
Määräaikainen erottaminen Lukiolaki 41 § 1 - jos rikkomus on vakava - jos epäasiallista käyttäytymistä jatketaan varoituksen saamisen jälkeen	Opiskelija, huoltaja		Wilmaan, rehtorin päätös	Rehtori	Ennen kirjallista varoitusta opiskelijaa on kuultava. Ennen kurinpitotoimen antamista on opiskelijan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. (Lukiolaki 42 § 1) Yksilöitävä teko ja hankittava selvitys ennen kuulemista. Erottaminen enintään 12 kk, päätettävä myös erottamisen alkamisajankohdasta, voidaan toimeenpanna ennen lainvoimaisuutta. (Lukiolaki 41 § 1) Oppivelvollinen voidaan kuitenkin erottaa oppilaitoksesta enintään 3	

					kuukaudeksi. (Lukiolaki 41 § 1)	
--	--	--	--	--	------------------------------------	--